Il-Ġurnal Uffiċjali tal-Unjoni Ewropea

C 129

Edizzjoni bil-Malti

Informazzjoni u Avviżi

Volum 61

11 ta' April 2018

Werrej

I *Riżoluzzjonijiet, rakkomandazzjonijiet u opinjonijiet*

OPINJONIJIET

Il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew

il-530 Sessjoni Plenarja tal-KESE fis-6 u s-7 ta' Diċembru 2017

2018/C 129/01 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "L-inugwaljanza fil-ġid fl-Ewropa: il-qasma bejn il-profitt u x-xogħol bejn l-Istati Membri" (opinjoni fuq inizjattiva proprja) 1

2018/C 129/02 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Sistemi sostenibbli tas-sigurtà soċjali u s-sistemi ta' protezzjoni soċjali fl-era diġitali" (opinjoni fuq inizjattiva proprja) 7

2018/C 129/03 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Kooperazzjoni mas-soċjetà ċivili għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni taż-żgħażagħ" (Opinjoni fuq inizjattiva proprja) 11

2018/C 129/04 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Il-kontribut tas-soċjetà ċivili għall-iżvilupp ta' politika komprensiva dwar l-ikel fl-UE" (opinjoni fuq inizjattiva proprja) 18

2018/C 129/05 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Ir-rwol ewlieni tal-kummerċ u l-investiment għat-tilħiq u l-implimentazzjoni tal-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli (SDGs)" (opinjoni fuq inizjattiva proprja) 27

2018/C 129/06 Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Il-vantaġġi ta' approċċ ta' Żvilupp Lokali Mmexxi mill-Komunità (CLLD) għal żvilupp integrat lokali u rurali" (opinjoni esploratorja) 36

MT

III *Atti preparatorji*

IL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW

il-530 Sessjoni Plenarja tal-KESE fis-6 u s-7 ta' Diċembru 2017

2018/C 129/07	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni inizjattiva ta' appoġġ għall-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għall-ġenituri u l-persuni li jindukraw li jaħdmu" *[COM(2017) 252 final]* "Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għall-ġenituri u għall-persuni li jindukraw u li tħassar id-Direttiva tal-Kunsill 2010/18/UE" *[COM(2017) 253 final – 2017/0085 (COD)]*	44
2018/C 129/08	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Programm Ewropew għall-Iżvilupp fl-Industrija tad-Difiża" *[COM(2017) 294 final]*	51
2018/C 129/09	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "It-Tnedija tal-Fond Ewropew għad-Difiża" *[COM(2017) 295 final]*	58
2018/C 129/10	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Komunikazzjoni tal-Kummissjoni tat-28 ta' April 2017 — l-Avviż tal-Kummissjoni dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja fi Kwistjonijiet Ambjentali" *[COM(2017) 2616 final]*	65
2018/C 129/11	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li temenda d-Direttiva 2006/1/KE dwar l-użu ta' vetturi mikrija mingħajr is-sewwieq għat-trasport ta' merkanzija bit-triq" *[COM(2017) 282 final — 2017/0113(COD)]*	71
2018/C 129/12	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-istatistika tat-trasport bil-ferrovija" *[COM(2017) 353 final — 2017/0146/(COD)]*	75
2018/C 129/13	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Sħubija Mġedda mal-Pajjiżi Afrikani, tal-Karibew u tal-Paċifiku" *[JOIN(2016) 52 final]*	76
2018/C 129/14	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni — Inizjattiva għall-iżvilupp sostenibbli tal-ekonomija blu fil-Baħar Mediterran tal-Punent" *[COM(2017) 183]*	82
2018/C 129/15	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Il-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni — Pjan ta' Azzjoni għan-natura, għaċ-ċittadini u għall-ekonomija" *(COM(2017) 198 final)* .	90
2018/C 129/16	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jemenda r-Regolament (UE, Euratom) Nru 1141/2014 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Ottubru 2014 dwar l-istatut u l-finanzjament tal-partiti politiċi Ewropej u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej" *(COM(2017) 481 final — 2017/0219 (COD))*	96
2018/C 129/17	Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-proposta għar-"Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jemenda r-Regolament (UE) Nru 1303/2013 fir-rigward it-tibdil fir-riżorsi għal koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali u fir-riżorsi għall-investiment għall-mira tat-tkabbir u l-impjiegi u l-mira tal-kooperazzjoni territorjali Ewropea" *(COM(2017) 565 final — 2017/0247 COD)*	98

I

(Riżoluzzjonijiet, rakkomandazzjonijiet u opinjonijiet)

OPINJONIJIET

IL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW

IL-530 SESSJONI PLENARJA TAL-KESE FIS-6 U S-7 TA' DIĊEMBRU 2017

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "L-inugwaljanza fil-ġid fl-Ewropa: il-qasma bejn il-profitt u x-xogħol bejn l-Istati Membri"

(opinjoni fuq inizjattiva proprja)

(2018/C 129/01)

Relatur: **Plamen DIMITROV**

Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	22.9.2016
Bażi legali:	Artikolu 29(2) tar-Regoli ta' Proċedura
	Opinjoni fuq inizjattiva proprja
Sezzjoni kompetenti:	Unjoni Ekonomika u Monetarja u Koeżjoni Ekonomika u Soċjali
Adottata fis-sezzjoni	7.9.2017
Adottata fil-plenarja	6.12.2017
Sessjoni tal-plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	188/30/23

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. Il-KESE jemmen li l-inugwaljanzi fid-dħul u l-ġid fl-UE saru sfidi ekonomiċi u soċjali li għandhom jiġu indirizzati b'miżuri adatti fil-livell nazzjonali u bl-appoġġ ta' azzjoni fil-livell tal-UE. L-inugwaljanzi fid-dħul naghtuhom importanza akbar, sew fl-Ewropa kif ukoll madwar id-dinja. Il-KESE jenfasizza l-bżonn li tingħata attenzjoni lejn l-inugwaljanzi fil-ġid li, madankollu, huma ta' natura ħafna aktar varjabbli u b'effett aktar fit-tul. Dan jimplika l-ħtieġa li jiġu ċċarati r-raġunijiet għal dawn l-inugwaljanzi u l-fatturi li jiddeterminawhom, kif ukoll li jitfasslu soluzzjonijiet ta' politika biex jindirizzawhom.

1.2. Jeħtieġ li jsiru analiżi bir-reqqa u valutazzjoni dwar in-natura preċiża tad-distribuzzjoni tal-ġid fl-UE, kif ukoll jittieħdu miżuri preventivi f'waqthom biex jiġu evitati konsegwenzi negattivi bħall-evaporazzjoni rapida tal-"klassi medja" filwaqt li aktar u aktar persuni jaqgħu fil-kategorija tal-"ħaddiema fqar" jew dawk "f'riskju ta' faqar u esklużjoni soċjali". L-ekonomija tas-suq għandha titqies mhux biss bħala mezz biex jinkiseb tkabbir ekonomiku qawwi, iżda wkoll bħala wieħed mill-mekkaniżmi meħtieġa biex jinkisbu għanijiet importanti għas-soċjetà.

1.3. L-aktar għodda importanti għad-dispożizzjoni tal-Istati Membri biex jippromovu ridistribuzzjoni ġusta ta' valur miżjud għas-soċjetà kollha kemm hi hija l-politika fiskali. Politiki attivi tas-suq tax-xogħol li jgħinu biex iwittu t-tranżizzjoni bejn l-edukazzjoni, it-taħriġ u l-ħajja tax-xogħol għandhom jitqiegħdu wkoll fiċ-ċentru tal-attenzjoni, flimkien ma' politiki li jirregolaw it-tassazzjoni u t-trasferimenti soċjali. Il-KESE jirrakkomanda li l-Istati Membri jimplimentaw kemm jista' jkun malajr miżuri fiskali li jistgħu jnaqqsu l-inugwaljanza u jiżguraw ridistribuzzjoni ġusta ta' valur miżjud ġdid fis-soċjetà kollha kemm hi.

1.4. Il-KESE jaħseb li hija meħtieġa sistema li tiffunzjona tajjeb ta' trasferimenti soċjali u assistenza soċjali. Ir-ridistribuzzjoni bħala mekkaniżmu ta' kumpens għandha fil-parti l-kbira tagħha tikkomplementa d-distakki fis-sistema tas-suq. Għandhom jiġu żviluppati assi pubbliċi (infrastruttura, faċilitajiet għal servizzi fl-interess tal-pubbliku, eċċ.) u r-rwol tagħhom għandu jitqies bħala mezz biex jiġu indirizzati l-inugwaljanzi. Id-dħul fiskali għandu jitressaq minn tassazzjoni bbażata fuq ix-xogħol għal waħda bbażata aktar fuq il-ġid, b'tassazzjoni fuq il-wirt u d-dħul kapitali.

1.5. Il-konċentrazzjoni tal-ġid twassal ukoll għal konċentrazzjoni ta' poter enormi, li jieħu ħafna forom, inkluż id-distorsjoni tal-kompetizzjoni. Il-KESE jemmen li tkabbir ekonomiku intensiv huwa essenzjali biex jitnaqqsu l-inugwaljanzi fil-faqar u fil-ġid. Dan għandu jkun promoss permezz tal-użu aħjar tal-Fondi Strutturali u ta' Koeżjoni, l-inkoraġġiment tal-intraprenditorija, il-protezzjoni tal-kompetizzjoni, programmi li jappoġġjaw lill-SMEs u l-implimentazzjoni ta' politiki biex jipprevjenu d-diskriminazzjoni kontra n-nisa u l-persuni f'sitwazzjonijiet żvantaġġati.

1.6. Il-KESE jinsab imħasseb dwar l-effikaċja tal-politika attwali tal-UE skont l-istrateġija Ewropa 2020, li tqiegħed enfasi partikolari fuq il-faqar. Din għandha bżonn appoġġ politiku aktar adatt sabiex toffri biżżejjed appoġġ lill-Istati Membri biex jindirizzaw ix-xejriet fl-inugwaljanza li sejrin għall-agħar. Hija meħtieġa azzjoni aktar vigoruża biex jiġi indirizzat il-faqar, li kiber f'termini assoluti matul dawn l-aħħar ftit snin ([1]). Il-politiki jeħtieġ li jitfasslu fil-livell Ewropew sovranazzjonali sabiex jippromovu tkabbir aktar inklużiv permezz ta' approċċ integrat. Il-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali għandu jkun marbut aktar mill-qrib mas-Semestru Ewropew u dawn, min-naħa tagħhom, għandhom ikunu f'konformità mal-istrateġija Ewropa 2020, sabiex l-għanijiet fil-llivell nazzjonali u ta' madwar l-Ewropa kollha mħaddnin fihom jintlaħqu b'mod effettiv.

1.7. Flimkien ma' dan hemm bżonn ta' miżuri mmirati lejn is-suq tax-xogħol marbutin mal-protezzjoni soċjali. Minħabba li l-protezzjoni tal-impjiegi, li qed jinbidlu b'mod dinamiku ħafna, mhix dejjem vijabbli, hemm bżonn ukoll li ssir enfasi fuq il-promozzjoni tal-impjieg u l-protezzjoni tal-forza tax-xogħol. Huwa importanti ħafna li jkun hemm standards soċjali minimi li jiggarantixxu paga u kundizzjonijiet tax-xogħol deċenti. L-enfasi għandha titqiegħed fuq l-iffaċilitar tat-tranżizzjonijiet fil-ħajja tax-xogħol filwaqt li fl-istess ħin jiġu ggarantiti drittijiet tax-xogħol u soċjali komuni, inkluż id-dritt ta' sħubija fi trade union u d-dritt għan-negozjar kollettiv.

1.8. Il-KESE jemmen li għandu jidħol fis-seħħ mekkaniżmu trasparenti biex b'mod sistematiku jimmonitorja d-data dwar id-dħul u l-ġid kollu, kif ukoll jagħti l-possibbiltà li din id-data tiġi kkonsolidata. Dan, minn naħa waħda, se jtejjeb l-amministrazzjoni u, min-naħa l-oħra, jiffaċilita l-kumpilazzjoni tal-informazzjoni tal-istatistika dwar id-distribuzzjoni tal-ġid fl-Istati Membri. L-istabbiliment ta' reġistru ta' azzjonisti korporattivi fil-livell Ewropew jista' jkollu rwol importanti f'dan il-kuntest.

2. **Kuntest**

2.1. L-inugwaljanza fil-ġid fl-Ewropa tmur lura ħafna fiż-żmien. Dan huwa proċess storiku, li ma waqafx lanqas wara t-twaqqif taż-żona tal-euro – minħabba l-iżbilanċi interni u esterni li dejjem jinħolqu minn livelli differenti f'aspetti ta' kompetittività ekonomika. Dawn jinkludu l-aspetti tal-prezz/l-ispejjeż u attwalment huma aggravati minħabba l-isfidi politiċi kbar li l-UE qed tiffaċċja, bħalma huma t-terroriżmu, il-populiżmu, l-elezzjonijiet nazzjonali u, mil-lat ekonomiku, investiment baxx, tkabbir baxx, rata għolja ta' qgħad, tibdil demografiku u l-pożizzjoni tal-Ewropa fir-rivalità globali ġdida għall-poter permezz tal-kummerċ u d-diġitizzazzjoni.

2.2. Għandha ssir distinzjoni ċara bejn l-inugwaljanzi fid-dħul u l-inugwaljanzi fil-ġid, għaliex dawn tal-aħħar għandhom effett aktar fit-tul, li jagħmilha kruċjali li jiġu eżaminati aktar fil-fond. Il-ġid huwa sistematikament imqassam b'mod aktar inugwali mid-dħul. Spiss, l-operaturi ekonomiċi jista' jkollhom dħul relattivament simili, iżda jkollhom differenzi enormi fil-ġid tagħhom għal numru ta' raġunijiet mhux monetarji, altruwistiċi, ta' wirt u oħrajn. B'riżultat ta' dan, l-enfasi fuq l-inugwaljanzi fil-ġid tagħtina ħarsa aktar oġġettiva lejn id-disparitajiet monetarji reali bejn iċ-ċittadini tal-UE.

(1) Eżempju ta' dan huwa Salverda et al. (2013, Tabelli 2.3 u 5.2).

2.3. Il-KESE huwa tal-opinjoni li l-iżviluppi ekonomiċi fl-Ewropa huma dejjem iżjed dinamiċi, u huma ta' sfida għall-istituzzjonijiet u l-kapaċità tagħhom biex ilaħħqu mat-tibdil. Din il-kwistjoni hija wkoll partikolarment f'waqtha fir-rigward tad-dibattitu rigward id-diverġenzi fl-iżvilupp bejn l-Istati Membri tal-UE. Hemm differenzi sostanzjali bejn il-pajjiżi żviluppati u dawk fil-fażi tal-iżvilupp, bejn l-Ewropa tal-Punent u tal-Lvant, bejn l-Istati Membri fi ħdan iż-żona tal-euro u dawk barra, bejn l-Istati Membri ta' Schengen u dawk li mhumiex fiż-żona ta' Schengen.

2.4. Il-KESE jinnota li l-inugwaljanza fid-dħul u fil-ġid fl-Ewropa żdiedet b'mod gradwali sa mill-1970. B'mod ġenerali, il-globalizzazzjoni għandu jkollha rwol ta' benefiċċju biex tnaqqas id-differenzi fid-dħul u dawk materjali bejn il-pajjiżi, imma fis-snin reċenti x-xejra kienet bil-maqlub. Mhux biss l-aktar 10 % tal-familji sinjuri jaqilgħu madwar 31 % tad-dħul totali, imma għandhom ukoll 50 % tal-ġid totali fl-UE 28. It-tkabbir fil-ġid qabeż it-tkabbir fil-PDG f'ħafna pajjiżi, b'hekk dan wassal għal disparitajiet kbar wisq ([2]). Dawn għandhom riperkussjonijiet ekonomiċi, soċjali u politiċi severi li jitolbu diskussjoni pubblika serja u dibattitu bejn l-esperti u l-politiċi dwar kif għandha tiġi indirizzata din il-kwistjoni, u jirrikjedu azzjoni politika.

2.5. Il-KESE jemmen li hemm riskju reali li l-problema tal-inugwaljanzi tista' tmur għall-agħar fuq livell dinji, peress li l-pass tal-iżvilupp ekonomiku fl-Ewropa huwa estremament rapidu u qed isir dejjem aktar diffiċli li titwettaq il-politika makroekonomika f'waqtha. Iż-żieda fl-inugwaljanza fid-dħul u fil-ġid matul id-deċennji reċenti hija kkonfermata minn żieda fil-koeffiċjent Gini, li żdied bħala medja fil-pajjiżi tal-OECD minn 0,29 f'nofs it-tmeninijiet għal 0,32-0,35 fl-2013-2015. Ix-xejra f'pajjiżi individwali tal-UE hija simili ([3]). Madankollu, għandu jiġi nnutat li f'pajjiżi bħall-Bulgarija, il-Litwanja u r-Rumanija diġà laħaq valuri kritiċi akbar minn 0,37 ([4]). Minkejja l-fatt li hemm ammont kbir ta' data u studji dwar l-inugwaljanzi fid-dħul, hemm ħafna inqas evidenza dwar l-inugwaljanza fid-distribuzzjoni tal-ġid tal-familji, kemm fi ħdan il-pajjiżi kif ukoll bejniethom. Fil-fatt, anke llum, ma jeżisti l-ebda standard internazzjonali li l-uffiċċji tal-istatistika nazzjonali u produtturi oħra tad-data jistgħu jużaw meta jiġbru data dwar id-distribuzzjoni tal-ġid ([5]).

2.6. Huwa inkwetanti li, minħabba nuqqas ġenerali ta' fiduċja f'ħafna ekonomiji Ewropej, profitti akkumulati ma jiġux investiti mill-ġdid u dan wassal għal trażżin tal-kompetizzjoni, tnaqqis qawwi fl-investiment u nuqqas ta' impjiegi ġodda. Fil-ktieb tiegħu ([6]), Thomas Piketty jipprovdi evidenza empirika dwar din il-kwistjoni, filwaqt li jeżamina l-ekonomija Ewropea b'mod partikolari. Meta l-profitt jiġi sempliċement akkumulat u kapitalizzat mill-ġdid ma jgħinx biex jipproduċi valur miżjud jew biex iżid ir-redditu fuq ir-riżorsi fl-ekonomija reali. Għalhekk huwa loġiku li l-qasma bejn is-sinjuri u l-fqar baqgħet tikber fl-UE għal għexieren ta' snin.

2.7. Il-KESE jaħseb li hemm ir-riskju li l-klassijiet medji fl-UE se jkunu taħt pressjoni fuq perjodu medju ta' żmien. Fil-futur qrib, aktar u aktar impjiegi se jgħibu bħala riżultat tad-diġitalizzazzjoni u r-robotizzazzjoni. Barra minn hekk, qed jisparixxu wkoll ċerti tipi ta' professjonijiet, għalkemm hemm evidenza attwali u mill-imgħoddi li dawn ix-xejriet aktarx joħolqu wkoll impjiegi u professjonijiet ġodda. Dawn it-tibdiliet – jekk ma jiġux ġestiti b'mod adegwat – huma mistennija jikkontribwixxu għal inugwaljanzi li dejjem jikbru. Il-KESE jemmen li jeħtieġ li tittieħed azzjoni fil-ħin biex tilqa' għall-konsegwenzi negattivi ta' dawk li mill-bqija huma proċessi innovattivi u ġeneralment ta' benefiċċju soċjali ta' tiġdid teknoloġiku.

2.8. Il-KESE jesprimi t-tħassib tiegħu li l-proporzjon bejn ir-rata tal-profitt u l-valur miżjud prodott mill-fattur tax-xogħol fl-Istati Membri qed isir dejjem aktar sproporzjonat. Dan iwassal għal żieda fl-inugwaljanzi fl-Ewropa, kemm fil-ġid kif ukoll fid-dħul.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1. Hemm it-tendenza li l-inugwaljanzi fil-ġid ikunu ferm akbar mill-inugwaljanzi fid-dħul ([7]). Il-KESE jenfasizza l-fatt li l-ewwel u qabel kollox l-Istati Membri huma dawk li għandhom l-istrumenti għad-dispożizzjoni tagħhom – bħalma huma l-programmi għall-investiment, it-tkabbir ekonomiku u l-impjiegi ġodda, u t-tassazzjoni u t-trasferimenti soċjali – sabiex

([2]) Piketty, Capital in the Twenty-First Century, Harvard University Press, 2014, ISBN 978-0674430006.
([3]) L-Inugwaljanza Ekonomika, il-Parlament Ewropew: Affarijiet Ekonomiċi u Monetarji, Impjiegi u Affarijiet Soċjali, Tgħarrif, Lulju 2016.
([4]) Eurostat, SILC 2015.
([5]) OECD Statistic Brief, June 2015-No 21.
([6]) Piketty, Capital in the Twenty-First Century, Harvard University Press, 2014, ISBN 978-0674430006.
([7]) F'termini kwantitattivi.

jindirizzaw l-inugwaljanzi ekonomiċi u soċjali. Madankollu, hemm lok għal azzjoni fil-livell Ewropew ukoll u l-kwistjoni għandha tiġi indirizzata b'mod aktar serju mill-istituzzjonijiet Ewropej, għaliex l-effetti tagħha fuq iċ-ċiklu kummerċjali reali jkunu kumplessi u ferm aktar fit-tul. Il-politiki eżistenti jkomplu jimmiraw lejn id-dħul aktar milli l-ġid.

3.2. Il-problema prinċipali, kif jaraha l-KESE, hija li l-ekonomija Ewropea tiġġenera tkabbir li spiss jonqos milli jkun ta' benefiċċju għal dawk li għandhom diffikultajiet ekonomiċi. L-intenzjoni bl-ebda mod mhija li jkun hemm oppożizzjoni għall-funzjonament tal-ekonomija tas-suq, li toffri opportunitajiet biex jiġi ġġenerat il-ġid permezz tal-innovazzjoni, it-twaqqif tan-negozji, il-ħolqien tal-impjiegi u b'hekk tikkontribwixxi għat-tkabbir ekonomiku, l-impjiegi u l-finanzjament tas-sigurtà soċjali. Madankollu, b'mod ġenerali, il-persuni li jinsabu fil-qiegħ tal-piramida tar-ridistribuzzjoni tal-ġid u tad-dħul, ma jibbenefikawx minn impjiegi maħluqa reċentement. Minn dan isegwi li s-soċjetà tkun aktar ugwali finanzjarjament jekk il-politika tal-Unjoni Ewropea timmira lejn miżuri li jippermettu aktar u aktar persuni jidħlu fis-suq tax-xogħol u jaqsmu l-benefiċċji ta' tkabbir ekonomiku inklużiv. F'dan is-sens, it-tnaqqis tal-inugwaljanza fil-ġid u l-konsolidazzjoni tat-tkabbir ekonomiku fit-tul huma differenti iżda relatati.

3.3. Il-KESE jinsab imħasseb li l-akkumulazzjoni dejjem tikber tal-ġid tista' toħloq soċjetà b'mentalità ta' renti akbar, li twassal biex il-ġid li ma jiġix investit mill-ġdid. Għalhekk dan ma jikkontribwixxix għall-iżvilupp tal-ekonomija reali u għal żieda fil-PDG potenzjali. Din hija l-problema ewlenija li Piketty jittratta fil-ktieb tiegħu – il-frott ta' ħmistax-il sena ta' riċerka u ġbir ta' data empirika dwar l-inugwaljanza fid-dħul u fil-ġid f'soċjetajiet kapitalisti. Ir-riżultati finali juru diskrepanzi sinifikanti fl-UE, anke jekk xi wħud mill-metodi tiegħu huma kkontestati minn xi wħud. Skont id-data ta' Piketty, ir-rata ta' redditu annwali fuq il-kapital hija 4 % sa 5 %, filwaqt li t-tkabbir annwali fid-dħul fiċ-ċentru tal-Ewropa huwa madwar 1 % sa 1,5 %, skont il-pajjiż, minħabba d-diversità tal-pajjiżi kkonċernati.

3.4. Fil-fehma tal-KESE, huma meħtieġa miżuri addizzjonali f'livelli adegwati, f'oqsma bħall-finanzjalizzazzjoni eċċessiva, u aktar koordinazzjoni u armonizzazzjoni tal-politika dwar it-taxxa, miżuri kontra r-rifuġji fiskali, il-frodi u l-evażjoni tat-taxxa, sabiex tiġi miġġielda x-xejra fit-tul tal-ekonomija sewda: dħul min-negozju rrappurtat b'mod ħażin, impjegati mhux reġistrati jew moħbija u ħlas fl-idejn u miżuri li jottimizzaw it-taħlita ta' taxxi u l-piż tagħhom bħala sehem mid-dħul mit-taxxa tal-Istat Membru. Id-dħul mit-taxxa bbażat fuq ix-xogħol għandu jinbidel sabiex jiffavorixxi dħul ibbażat fuq il-ġid.

3.5. Matul l-aħħar żewġ deċennji, il-kompetizzjoni fiskali fost l-Istati Membri wasslet biex bosta gvernijiet implimentaw miżuri li bidlu n-natura ridistributtiva tal-politika fiskali u stimolaw żieda fl-inugwaljanza. Il-KESE jirrakkomanda li l-Istati Membri jivvalutaw l-implikazzjonijiet negattivi tal-politiki dwar it-taxxa u jikkoreġuhom kemm jista' jkun malajr.

3.6. Il-KESE jaħseb li, bħala prijorità, il-Pjan Juncker għandu jkun immirat lejn pajjiżi bl-akbar inugwaljanzi, hi x'inhi n-natura tagħhom. Huwa imperattiv li jitheġġeġ l-investiment barrani u domestiku. Dan kollu għandu jiġi implimentat b'mod uniformi f'armonija mal-leġislazzjoni Ewropea u l-karatteristiċi nazzjonali speċifiċi, u l-użu tal-fondi għandu jiġi ssorveljat bir-reqqa.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1. Il-Ġermanja u l-Awstrija huma l-pajjiżi fiż-żona tal-euro fejn l-inugwaljanzi fil-ġid huma l-aktar evidenti. Fil-Ġermanja, l-aktar 5 % sinjuri tal-popolazzjoni għandhom 45,6 % tal-ġid tal-pajjiż u fl-Awstrija ċ-ċifra hija ogħla fil-livell ta' 47,6 % ([8]), ([9]). Il-problema teżisti wkoll, bl-istess tendenza, f'pajjiżi bħal Ċipru, il-Portugall, Franza, il-Finlandja, il-Lussemburgu u n-Netherlands ([10]). Dan juri d-diversità kbira fid-distribuzzjoni tar-riżorsi f'pajjiżi individwali. Minn naħa, dawn il-pajjiżi juru livelli baxxi tal-inugwaljanza fid-dħul, iżda min-naħa l-oħra, livelli għoljin ta' inugwaljanza tal-ġid.

([8]) Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, 2010.
([9]) Vermeulen 2016 (ECB WP), stimi bbażati fuq il-listi ta' Forbes tal-iktar persuni sinjuri fid-dinja.
([10]) HFCS 2010; Sierminska u Medgyesi 2013; Holzner, Jestl, Leitner 2015.

4.2. Fl-1910, 10 % tal-popolazzjoni tal-Ewropa kellha 90 % tal-ġid, bl-aktar 1 % sinjuri jkollhom 50 %. Sussegwentement, bħala riżultat taż-żewġ gwerer dinjija u tad-Dipressjoni l-Kbira, li qerdu ħafna mill-kapital finanzjarju, u d-diversi politiki pubbliċi kkaratterizzati minn tassazzjoni progressivament ogħla fuq id-dħul u l-wirt, trażżin fuq l-ispekulazzjoni finanzjarja, żieda fis-salarji askapitu tad-dħul mill-kapital, u l-bqija, l-inugwaljanza naqset b'mod konsiderevoli. Fis-sebgħinijiet u fit-tmeninijiet, l-ogħla 1 % kellhom 20 % tal-ġid, id-9 % ta' wara kellhom 30 %, u l-klassi medja ta' 40 % kellha 40 %. L-inugwaljanza fid-dħul ukoll naqqset b'mod sinifikanti ([11]). Mill-1980, madankollu, l-inugwaljanza reġgħet bdiet tikber. Illum, il-kapital privat fil-pajjiżi żviluppati fl-UE 28 huwa bejn 500 % u 600 % tal-PDG, li jilħaq it-800 % fl-Italja.

4.3. Fil-fehma tal-KESE, hemm ukoll problema sostanzjali fid-distribuzzjoni tal-ġid bejn is-sessi. Pajjiżi bħas-Slovakkja u Franza huma l-aktar milqutin b'mod serju, segwiti mill-Awstrija, il-Ġermanja u l-Greċja. Fis-Slovakkja u fi Franza, l-irġiel għandhom aktar minn 75 % tal-ġid u n-nisa 25 % biss, minkejja bilanċ bejn is-sessi ferm differenti f'dawn il-popolazzjonijiet. Fl-Awstrija, fil-Ġermanja u fil-Greċja madwar 55 % tal-ġid jappartjeni għall-irġiel ([12]). Huwa importanti li jiġu vvalutati r-raġunijiet għal dawn ix-xejriet u jekk dan l-aspett għandux jiġi kopert minn politika għall-UE kollha dwar l-ugwaljanza bejn is-sessi.

4.4. Il-KESE jaħseb li t-tqassim tal-ġid huwa importanti ħafna biex jiġu indirizzati l-ħtiġijiet tal-edukazzjoni, tat-taħriġ vokazzjonali, tal-firxa tas-servizzi tal-kura tas-saħħa, tal-akkomodazzjoni u l-bqija. Irridu, f'konformità mal-Mudell Soċjali Ewropew, nirrispettaw il-prinċipji fundamentali – opportunitajiet indaqs u trattament indaqs, ugwaljanza bejn is-sessi, nondiskriminazzjoni u ġustizzja interġenerazzjonali. Ir-riformi strutturali li għandhom l-għan li jżidu l-kapital uman huma importanti biex itejbu l-istandards tal-għajxien u jistfgħu jnaqqsu wkoll l-inugwaljanzi fid-dħul mix-xogħol u l-inugwaljanzi fil-ġid.

4.5. Madwar 44 % tal-persuni fiż-żona tal-euro għandhom dejn mal-banek jew ma' istituzzjonijiet finanzjarji b'xi mod jew ieħor. Is-sitwazzjoni hija aħjar minn kif tinsab fl-Istati Uniti tal-Amerika, pereżempju, fejn iċ-ċifra hija ta' 75 %, imma fis-snin reċenti l-pass taż-żieda fil-pożizzjoni ta' dejn huwa allarmanti ([13]). Ir-responsabbiltà tas-sistema bankarja hija wkoll kbira ħafna għaliex tista' twettaq il-prevenzjoni primarja kontra ż-żieda fil-pożizzjoni ta' dejn ġenerali tas-soċjetà. L-imġiba responsabbli għandha tkun fiċ-ċentru tal-attenzjoni.

4.6. Il-globalizzazzjoni aċċellerata matul l-aħħar tliet deċennji żiedet il-piż tat-taxxa fuq ix-xogħol u reġġgħet lura l-proporzjon tal-pagi u l-kapital fil-prodott domestiku gross. Bħala riżultat, il-pagi naqsu bħala proporzjon tal-PDG b'medja annwali ta' 0,3 % bejn l-1980 u l-2006 fil-maġġoranza tal-Istati Membri tal-OECD. Matul l-istess perjodu, is-sehem tal-profitt fil-PDG żdied minn madwar 31 % għal 47 % fl-UE15 ([14]). Il-KESE jemmen li l-Istati Membri u l-Unjoni Ewropea għandhom jimplimentaw b'urġenza politiki biex ireġġgħu lura din ix-xejra.

4.7. Il-KESE jinsab imħasseb li f'pajjiżi bħar-Renju Unit u Franza aktar minn 50 % tal-ġid jinsab fis-settur tad-djar. Minn naħa waħda, dan jissuġġerixxi nuqqas ta' diversifikazzjoni tal-ġid. Min-naħa l-oħra, ifisser li proporzjon kbir tan-nies jakkumulaw il-ġid tagħhom minn dħul mill-proprjetà immobbli. Dan il-ġid imbagħad ma jerġax jiġi investit. Ir-rikapitalizzazzjoni nnifisha takkumula. Dan iqajjem il-kwistjoni dwar il-kapital, li jiġi ġġenerat b'rata ferm aktar mgħaġġla mill-valur miżjud. L-aħħar rapport minn Oxfam ([15]) żvela li l-ġid tal-aktar tmien persuni sinjuri fid-dinja huwa daqs dak li għandhom l-aktar 50 % fqar – sors ta' tħassib pubbliku komuni. Il-kapital kien fattur importanti fil-perjodu industrijali, imma meta jsir għan fih innifsu jitlef l-iskop tiegħu.

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([11]) Piketty, Capital in the Twenty-First Century, Harvard University Press, 2014, ISBN 978-0674430006.
([12]) Rehm, M., Schneebaum, A., Mader, K. Hollan, K., The Gender Gap Wealth Across European Countries, Vienna University of Economics and Business, Department of Economics, Working Paper 232, September 2016.
([13]) HFCS 2010; Sierminska and Medgyesi 2013; Holzner, Jestl, Leitner 2015.
([14]) OECD, In It Together: Why Less Inequality Benefits All, OECD Publishing, Paris 2015.
([15]) An Economy for the 99 % (Oxfam, 2017).

Appendiċi

għall-Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew

L-emenda li ġejja nċaħdet waqt id-diskussjoni iżda rċeviet aktar minn kwart tal-voti.

Punt 1.4.

Ibdel it-test kif ġej:

Il-KESE jaħseb li hija meħtieġa sistema li tiffunzjona tajjeb ta' trasferimenti soċjali u assistenza soċjali. Ir-ridistribuzzjoni bħala mekkaniżmu ta' kumpens għandha fil-parti l-kbira tagħha tikkomplementa d-distakki fis-sistema tas-suq. Għandhom jiġu żviluppati assi pubbliċi (infrastruttura, faċilitajiet għal servizzi fl-interess tal-pubbliku, eċċ.) u r-rwol tagħhom għandu jitqies bħala mezz biex jiġu indirizzati l-inugwaljanzi. ~~Id-dħul fiskali għandhom jiġi mibdul minn tassazzjoni bbażata fuq ix-xogħol għal waħda bbażata aktar fuq il-ġid, b'tassazzjoni fuq il-wirt u d-dħul kapitali.~~ L-Istati Membri għandhom jibdlu l-fokus tad-dħul mit-taxxi tagħhom u jnaqqsu t-taxxi fuq ix-xogħol.”

Raġuni

F'konformità mal-prinċipju tas-sussidjarjetà, u fid-dawl tad-differenzi bejn l-Istati Membri, il-bidliet li jġib miegħu l-iżvilupp tas-soċjetà diġitali, u l-ħtieġa biex jiġi żgurat żvilupp sostenibbli, l-Istati Membri għandhom jaqdu rwol akbar biex jirriformaw is-sistemi tat-taxxa. Tista' tkun possibbli li ssir tranżizzjoni mit-taxxi msemmija hawn lejn enfasi akbar fuq it-taxxi ambjentali, it-tassazzjoni tal-emissjonijiet tas-CO_2, jew forom kompletament ġodda ta' tassazzjoni (bħalma hu t-tassazzjoni fuq il-makkinarju).

L-emenda nċaħdet b'116-il vot favur, 95 vot kontra u 24 astensjoni.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Sistemi sostenibbli tas-sigurtà soċjali u s-sistemi ta' protezzjoni soċjali fl-era diġitali"

(opinjoni fuq inizjattiva proprja)

(2018/C 129/02)

Relatur: **Petru Sorin DANDEA**

Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	26.1.2017
Bażi legali	Artikolu 29(2) tar-Regoli ta' Proċedura
	Opinjoni fuq inizjattiva proprja
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għax-Xogħol, l-Affarijiet Soċjali u ċ-Ċittadinanza
Adottata fis-sezzjoni	8.11.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	6.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	157/3/5

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. Id-diġitalizzazzjoni ġabet forom ġodda ta' xogħol li qed jagħmlu pressjoni kbira fuq is-sistemi tas-sigurtà soċjali. Il-KESE jirrakkomanda li l-Istati Membri u l-qrati Ewropej jirregolaw dawn il-forom ġodda ta' impjieg, b'tali mod li min iħaddem u l-ħaddiem ikunu jistgħu jiġu identifikati b'mod ċar. F'dan ir-rigward, il-KESE jirrakkomanda li jsir użu mill-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea, li tat l-istatus ta' ħaddiema lil persuni li, għalkemm mingħajr kuntratt ta' impjieg normali, kienu jinsabu f'sitwazzjoni fejn huma kienu jeżerċitaw attività bħala parti minn relazzjoni ta' dipendenza bi ħlas.

1.2. Kuntratt individwali ta' impjieg huwa l-bażi għall-finanzjament tas-sistema tas-sigurtà soċjali attwali f'ħafna każijiet. Ħafna forom ġodda ta' impjiegi u attività ekonomika li nħolqu minħabba l-iżvilupp ta' teknoloġiji ġodda jidhru li jaqgħu barra mill-kamp ta' applikazzjoni ta' kuntratt ta' impjieg. Il-KESE jħoss li din hija sitwazzjoni mimlija theddid għal ħaddiema li jeżerċitaw l-attività tagħhom f'dawn iċ-ċirkustanzi, peress li dawn ma jibqgħux protetti mil-leġislazzjoni dwar il-pagi, il-kundizzjonijiet tax-xogħol u s-sigurtà soċjali.

1.3. Il-KESE jemmen li fil-kuntest tal-leġislazzjoni fil-qasam tal-iskemi tal-pensjoni, l-Istati Membri għandhom jikkunsidraw li jintroduċu dispożizzjoni li tobbliga li tithallas kontribuzzjoni għall-persuni kollha li jiġġeneraw dħul professjonali. Din il-miżura tikkostitwixxi ħtieġa imperattiva, peress li f'ħafna każijiet, il-ħaddiema inskritti f'forom ġodda ta' xogħol li jirriżultaw mid-diġitalizzazzjoni mhumiex koperti b'mod adatt mir-rekwiżiti tar-regolamentazzjoni tal-iskemi tal-pensjoni li tinsab fis-seħħ attwalment.

1.4. Il-KESE jemmen li l-Istati Membri għandhom jikkunsidraw li jikkollegaw is-sistemi elettroniċi tal-ġestjonarju rispettiv fl-iskemi tal-pensjoni nazzjonali u tas-sistema tagħhom tal-assigurazzjoni tas-saħħa ma' dawk tal-amministrazzjonijiet tat-taxxa. Meta jagħmlu dan, huma jkunu kapaċi jidentifikaw malajr lill-persuni li, għalkemm jirċievu dħul ta' natura professjonali, ikunu qatt ma bbenefikaw minn istatus ta' persuna assigurata fi ħdan is-sistemi pubbliċi tal-pensjonijiet u tal-assigurazzjoni tas-saħħa.

1.5. L-Istati Membri għandhom ukoll, skont is-sistemi ta' protezzjoni soċjali tagħhom, drittijiet oħra regolati li jippermettu lill-benefiċjarji tagħhom jirċievu l-benefiċċji. Dawn jinkludu l-leave tal-ġenituri, il-benefiċċji tal-familja, għat-tfal jew dawk ta' tipi oħra. Għalkemm dawn id-drittijiet huma ta' spiss ta' natura mhux kontributorja, l-għoti tal-benefiċċji relatati għandu jsir abbażi tad-dritt għall-benefiċċju, li, f'ħafna każijiet, ikun jissoponi li l-benefiċjarju potenzjali jkollu l-istatus ta' impjegat. Il-KESE jirrakkomanda lill-Istati Membri biex ifittxu soluzzjonijiet li jiżguraw kopertura adatta ta' dawn il-benefiċċji lill-ħaddiema li huma impjegati skont il-forom ġodda ta' impjieg.

1.6. Il-KESE huwa tal-fehma li soluzzjoni komprensiva għall-problemi relatati mar-rikonoxximent ta' drittijiet ta' sigurtà soċjali għal ħaddiema f'forom ġodda ta' impjieg jistgħu jinstabu billi jiġi riformat il-mod li bih is-sistema hija ffinanzjata. Il-KESE jistieden lill-Istati Membri biex jesploraw modi ta' finanzjament tas-sistemi tas-sigurtà soċjali li mhux biss jiżguraw is-sostenibbiltà ta' dawk is-sistemi, iżda jissodisfaw ukoll il-ħtieġa li jingħata aċċess għalihom lil persuni involuti f'forom ġodda ta' xogħol. Sabiex tkun żgurata s-sostenibilità tas-sistemi soċjali fil-futur u biex jittaffa l-piż tax-xogħol, għandu jitqies l-użu ta' parti mid-dividend tad-diġitalizzazzjoni għal dan il-għan

1.7. Il-KESE jqis li fil-qafas tad-dibattiti mnedija mill-Kummissjoni Ewropea dwar l-iżvilupp ta' Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali, jeħtieġ li l-kamp ta' applikazzjoni ta' dawn id-diskussjonijiet jinkludi neċessarjament is-sitwazzjoni tal-ħaddiema impjegati f'forom ġodda ta' xogħol u, b'mod partikolari, tal-metodu ta' rikonoxximent tal-istatus tagħhom, kif ukoll li jiżgura li jkollhom aċċess adatt għas-sistemi tas-sigurtà soċjali u tal-protezzjoni soċjali.

2. Sfond – Id-diġitalizzazzjoni u l-effetti tagħha fuq is-sistemi tal-protezzjoni soċjali u s-sigurtà soċjali

2.1. Il-bidla għad-diġitalizzazzjoni timplika bidliet kbar fis-soċjetà, fis-swieq tax-xogħol u fil-livell tal-pajjiżi, ir-reġjuni varji tad-dinja u madwar id-dinja kollha. Filwaqt li jirrikonoxxi l-benefiċċji ċari li jirriżultaw minnha, jidher ċar li d-diġitalizzazzjoni se tkun ta' sfida għal ħafna strutturi tas-soċjetà u l-ekonomija u jista' jkollha effetti negattivi għal ċerti setturi jekk ma tadattax ruħha għal dan il-kuntest ġdid. Wieħed mill-oqsma fejn jista' jkollha impatt dannuż huwa s-sistema tas-sigurtà soċjali.

2.2. Fl-Ewropa, is-sistemi ta' sigurtà soċjali kif nafuhom illum ilhom mibnija iktar minn seklu ilu. Dawn huma bbażati fil-biċċa l-kbira fuq ir-rabta diretta tagħhom mas-suq tax-xogħol u huma ffinanzjati fil-parti l-kbira mill-kontribuzzjonijiet li jħallsu l-ħaddiema u l-impjegaturi, u kif ukoll f'livelli li jvarjaw, mit-taxxa. F'ħafna Stati Membri l-eżistenza ta' kuntratt tax-xogħol individwali li jkun irreġistrat uffiċjalment jikkostitwixxi l-kundizzjoni essenzjali li tiddetermina l-istatus ta' persuna assigurata ta' ħaddiem għat-tliet pilastri kbar tas-sistema ta' sigurtà soċjali: l-assigurazzjoni tal-pensjonijiet, l-assigurazzjoni kontra l-mard u l-assigurazzjoni kontra l-qgħad.

2.3. Id-diġitalizzazzjoni ġabet bidliet sinifikanti fis-suq tax-xogħol u tkompli tagħmel dan. Dawn il-bidliet jidhru fl-eteroġeneità tal-forom ta' impjiegi li huma distinti minn dawk ibbażati fuq kuntratt individwali ta' impjieg permanenti, li kien predominanti fir-relazzjonijiet ta' impjieg matul l-aħħar deċennji. Fil-fatt, huwa preċiżament sabiex jiġu evitati n-nozzjonijiet tradizzjonali ta' "impjegat", "imprenditur" jew "persuna li teżerċita attività f'isimha stess" li ħolqu dawn il-forom ġodda ta' impjieg f'ċerti każijiet, li jinħbew b'ismijiet bħal "kuntrattur indipendenti" jew "assoċjat" ([1]). F'ambjent bħal dan, ikun meħtieġ li jsiru aġġustamenti fl-iskemi ta' sigurtà soċjali, sabiex dawn jibqgħu sostenibbli u mmirati tajjeb fuq żmien twil.

2.4. Hekk kif il-koorti ta' impjegati tal-ġenerazzjoni tal-"baby boomers" iħallu s-suq tax-xogħol u sa ċertu punt, jiġu sostitwiti minn ħaddiema li ser jidħlu fil-forom ġodda ta' xogħol, bħall-kuntratti b'sigħat żero, fuq talba jew ta' dritt ċivili, l-iskemi ta' protezzjoni soċjali ser jitqiegħdu taħt prova u din il-pressjoni ser taggrava biss hekk kif il-fenomenu tat-tixjiħ tal-popolazzjoni Ewropea ser jikber.

2.5. Huwa għalhekk ċar li s-sigurtà soċjali u s-sistemi ta' ħarsien soċjali se jkollhom jiġu adattati għall-bidliet li d-diġitalizzazzjoni diġà qed iġġib fis-suq tax-xogħol. F'xi Stati Membri, l-imsieħba soċjali bdew id-djalogu meħtieġ biex jiġu identifikati l-għażliet varji ta' politika u l-miżuri li jridu jittieħdu jekk għandhom jiġu implimentati, sabiex ikun żgurat li s-sistema ta' ħarsien soċjali tibqa' vijabbli u biżżejjed fl-era diġitali l-ġdida. Jinħtieġu wkoll linji gwida biex jiċċaraw kwistjonijiet mhux ċari marbuta mal-istatus tal-impjieg f'dak li għandu x'jaqsam mat-tassazzjoni u s-sigurtà soċjali.

2.6. Sehem dejjem jikber tal-forza tax-xogħol jista' ma jkunx qed jikkontribwixxi għal, u b'konsegwenza, ma jibbenefikax minn, sistemi stabbiliti tas-sigurtà soċjali bħal benefiċċji jew assigurazzjoni tal-qgħad, tas-saħħa u tal-pensjoni. Din is-sitwazzjoni teħtieġ li tiġi indirizzata b'mod riżolut mill-imsieħba soċjali u l-gvernijiet fl-Istati Membri. Jinħtieġ ukoll li d-dibattitu jiġi estiż madwar l-UE, u jinvolvi lill-awtoritajiet lokali, parteċipanti oħra tas-soċjetà ċivili, assoċjazzjonijiet u fornituri, bil-ħsieb li jitfasslu miżuri ta' politika vijabbli u sostenibbli u leġislazzjoni u miżuri komplementari li jiżguraw biżżejjed protezzjoni soċjali għall-forza tax-xogħol kollha – inklużi l-ħaddiema għal rashom.

([1]) Konferenza tal-KESE u l-ILO dwar il-ġejjieni tax-xogħol, Brussell, 15 u 16 ta' Novembru 2016.

3. **Politiki għall-iżgurar tas-sistemi sostenibbli tas-sigurtà soċjali u tal-protezzjoni soċjali fl-era diġitali**

3.1. Id-diġitalizzazzjoni ġabet bidliet kbar fis-suq tax-xogħol u tkompli tagħmel dan. Illum il-ġurnata jeżistu ħafna forom ta' reklutaġġ li ma jaqgħux fil-qafas ta' relazzjoni tradizzjonali bejn l-impjegatur u l-ħaddiem, bħalma huma l-ħaddiema tal-pjattaforma li spiss jitqiesu li għandhom impjieg indipendenti. Dan il-fenomenu jitfa' lis-sistemi tas-sigurtà soċjali taħt pressjoni kbira. Il-KESE jirrakkomanda li l-Istati Membri jindirizzaw u, jekk meħtieġ, jirregolaw dawn il-fenomeni fir-riforma tas-suq tax-xogħol u s-sistemi ta' sigurtà soċjali.

3.2. Il-leġislazzjoni speċifika dwar is-suq tax-xogħol li teżisti fil-biċċa l-kbira tal-Istati Membri hija li l-bażi tar-relazzjoni ta' impjieg tinsab f'kuntratt individwali ta' impjieg. Ħafna forom ġodda ta' impjiegi li nħolqu minħabba ż-żieda f'teknoloġiji ġodda m'għadhomx jużaw il-kuntratt ta' impjieg. Il-KESE jħoss li s-sitwazzjoni ta' dawn il-ħaddiema għandha tiġi ċċarata sabiex ikun jistgħu jingħataw kopertura adegwata, f'konformità mal-prinċipji fundamentali tas-sistemi nazzjonali, fir-rigward tas-suq tax-xogħol u s-sigurtà soċjali. F'każ ta' telf ta' impjieg, dawk il-ħaddiema jissieħbu direttament mal-kategorija ta' persuni fil-bżonn, peress li huma ma jibbenefikawx mill-protezzjoni ta' sistema ta' sigurtà soċjali.

3.3. L-iskemi ta' pensjoni pubbliċi tal-Istati Membri għandhom ikunu bbażati fuq il-prinċipju tas-solidarjetà bejn il-ġenerazzjonijiet. Madankollu, l-ammont tal-pensjoni bbażata fuq il-karriera huwa ġeneralment ikkalkulat skont il-valur tal-kontribuzzjonijiet imħallsa mill-impjegat u minn min iħaddem matul il-ħajja tax-xogħol tiegħu. Minn dan jirriżulta li l-ħaddiema li jkunu eżerċitaw attivitajiet atipiċi, mhux abbażi ta' kuntratt ta' impjieg normali, f'ħafna każijiet isibuha diffiċli biex jakkumulaw id-drittijiet għall-pensjoni adatti għall-perjodi kkonċernati. Peress li, matul ċertu perjodu ta' żmien, huma ma bbenefikawx minn kuntratt ta' xogħol, il-pensjoni tal-irtirar li ser jirċievu ser tkun ta' livell baxx ħafna, u hemm ir-riskju li jsibu ruħhom taħt il-linja tal-faqar. Il-KESE jemmen li fil-kuntest tal-leġislazzjoni fil-qasam tal-iskemi tal-pensjoni, l-Istati Membri għandhom jintroduċu dispożizzjoni li tobbliga li titħallas kontribuzzjoni għall-persuni kollha li jiġġeneraw dħul professjonali.

3.4. Il-biċċa l-kbira tal-leġislazzjoni tal-pensjonijiet tal-Istati Membri tobbliga lill-ħaddiema li jaħdmu għal rashom biex iħallsu l-kontribuzzjonijiet tal-pensjoni. Id-definizzjonijiet ta' xogħol minn ħaddiema li jaħdmu għal rashom u xogħol ta' dawk impjegati huma rregolati permezz tal-liġi fiskali jew tal-liġi tax-xogħol. Madankollu, f'bosta każijiet, l-awtoritajiet isibuha diffiċli biex tiġi stabbilita n-natura tax-xogħol, speċjalment fejn il-ħaddiema huma involuti f'forom ġodda ta' impjieg. Il-KESE jirrakkomanda li l-Istati Membri jiċċaraw il-leġislazzjoni tagħhom, fejn meħtieġ, sabiex jiġi żgurat li forom xogħol ta' dawk li huma impjegati jkunu jistgħu jiġu identifikati aktar faċilment. B'dan il-mod, il-ħaddiema onlajn u ħaddiema f'forom ġodda ta' xogħol oħrajn jistgħu jiġu identifikati aktar faċilment, u l-Istati Membri se jkunu f'qagħda aħjar biex jipproteġu l-akkumulazzjoni tad-drittijiet tal-pensjoni tagħhom.

3.5. Sabiex ikun possibbli li jkun hemm proċess eħfef biex jiġu identifikati dawk il-ħaddiema li, minħabba li jkunu jeżerċitaw forma ġdida ta' xogħol f'mument partikolari, ma jkollhomx l-istatus ta' persuna assigurata taħt is-sistema pubblika tal-pensjonijiet, il-KESE jemmen li l-Istati Membri għandhom jikkunsidraw li jikkollegaw is-sistemi elettroniċi tal-operatur tad-dispożittiv nazzjonali tagħhom tal-pensjonijiet u tal-amministrazzjoni tat-taxxa tagħhom. Meta jagħmlu dan, huma jkunu kapaċi jidentifikaw malajr lill-persuni li, għalkemm jirċievu dħul ta' natura professjonali, ikunu qatt ma bbenefikaw minn status ta' persuna assigurata fi ħdan is-sistemi pubbliċi tal-pensjonijiet. B'hekk dawn ikunu jistgħu jiġu integrati malajr fost il-persuni assigurati.

3.6. Fir-rigward tal-assigurazzjoni tal-qgħad, il-KESE jirrakkomanda li tkompli tiġi eżaminata l-proposta attwali li tiġi stabbilita skema ta' assigurazzjoni fil-livell tal-UE ([2]), jekk tali skema ta' assigurazzjoni tkun iffinanzjata permezz ta' kontribuzzjoni mħallsa mill-kumpaniji kollha fl-UE. Barra minn hekk, għandha tiġi eżaminata wkoll il-possibbiltà li jiġu stabbiliti standards minimi mal-UE kollha għal skemi nazzjonali tal-qgħad, parzjalment biex jiġi żgurat li kwalunkwe persuna li qed tfittex l-impjieg jistgħu jibbenefikaw minn appoġġ finanzjarju, inklużi dawk li kienu involuti f'forom ġodda ta' impjieg.

3.7. Is-sistemi nazzjonali tal-assigurazzjoni tas-saħħa tal-UE huma sistemi li jiżguraw kopertura kważi universali. Il-ħaddiema indipendenti huma ta' spiss legalment obbligati li jikkontribwixxu għall-iskema ta' assigurazzjoni tas-saħħa pubblika u għaldaqstant jirċievu l-istatus ta' persuna assigurata jew ta' benefiċjarju. Madankollu, fil-każ ta' ċerti ħaddiema li jeżerċitaw l-attività tagħhom f'forom ġodda ta' xogħol u ma jiddikjarawx b'mod formali d-dħul ta' natura professjonali, jeżisti r-riskju li ma jibbenefikawx mill-istatus ta' persuna assigurata taħt l-iskema pubblika tal-assigurazzjoni tas-saħħa. Il-KESE jistieden lill-Istati Membri biex jieħdu l-miżuri meħtieġa biex jiżguraw il-kopertura ta' persuni f'din is-sitwazzjoni.

3.8. Fl-istess ħin, id-drittijiet tas-sigurtà soċjali, li huma bbażati fuq il-ħlas ta' kontribuzzjonijiet mill-impjegat u minn min jimpjegah, ċerti Stati Membri għandhom, skont is-sistemi ta' protezzjoni soċjali tagħhom, drittijiet oħra regolati li jippermettu lill-benefiċjarji tagħhom li jirċievu l-benefiċċji. Dawn jinkludu l-leave tal-ġenituri, il-benefiċċji tal-familja, għat-

([2]) ĠU C 230, 14.7.2015, p. 24.

tfal jew dawk ta' tipi oħra. Għalkemm dawn id-drittijiet huma ta' natura mhux kontributorja, l-għoti tal-benefiċċji relatati għandha ssir abbażi tad-dritt għall-benefiċċju, li f'ċerti Stati Membri u f'ċerti każijiet, ikun jissoponi li l-benefiċjarju potenzjali jkollu l-istatus ta' impjegat. Dan jeskludi de facto lill-ħaddiema li jwettqu l-attivitajiet tagħhom fir-rigward tal-forom ġodda ta' xogħol, li ma jistgħux jiksbu l-benefiċċju ta' dawn id-drittijiet.

3.9. Il-KESE huwa tal-fehma li l-istituzzjonijiet tal-UE u l-Istati Membri għandhom ikomplu jagħmlu sforzi biex jinstabu soluzzjonijiet għar-rikonoxximent tal-istatus ta' ħaddiem favur persuni li jeżerċitaw l-attivitajiet ta' natura professjonali fil-qafas ta' professjonijiet ġodda speċifiċi għat-teknoloġiji diġitali. F'dan ir-rigward, il-KESE jirrakkomanda li jsir użu mill-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea, li tat l-istatus ta' ħaddiema lil persuni li, għalkemm mingħajr kuntratt ta' impjieg normali, kienu jinsabu f'sitwazzjoni fejn huma kienu jeżerċitaw attività bħala parti minn relazzjoni ta' dipendenza bi ħlas. Li jingħata lil dawk interessati l-istatus ta' ħaddiem tista' ssolvi l-problema li jingħatalhom aċċess għall-benefiċċji tal-iskema tas-sigurtà soċjali u tal-protezzjoni soċjali bħall-impjegati konvenzjonali.

3.10. Il-KESE laqa' b'sodisfazzjon id-dibattitu mniedi mill-Kummissjoni Ewropea dwar l-iżvilupp ta' Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali. Huwa imperattiv li dan id-dibattitu jinkludi wkoll is-sitwazzjoni tal-ħaddiema impjegati f'forom ġodda ta' xogħol u, b'mod partikolari, tal-metodu ta' rikonoxximent tal-istatus tagħhom, kif ukoll li jiżgura li jkollhom aċċess adatt għall-benefiċċji pprovduti mis-sistemi tas-sigurtà soċjali u tal-protezzjoni soċjali.

3.11. Il-KESE jirrakkomanda lill-Istati Membri jiżviluppaw pjattaformi li jinkludu l-imsieħba soċjali u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, u li jipproponu ideat biex jadattaw is-suq tax-xogħol f'kuntest globalizzat. Il-KESE jqis li biex jitwieġbu l-isfidi tal-era diġitali, is-suq tax-xogħol għandu jiġi adattat għar-realtajiet ġodda, u jiżgura l-moviment ħieles tal-ħaddiema filwaqt li jiġi żgurat li l-ħaddiema jkunu koperti minn skemi ta' sigurtà soċjali u r-regolamenti dwar il-kundizzjonijiet tax-xogħol.

3.12. Minħabba l-kumplessità tas-sitwazzjoni tal-ħaddiema f'forom ġodda ta' impjieg speċifiku għall-era diġitali, il-KESE jemmen li soluzzjoni komprensiva għall-problemi relatati mar-rikonoxximent tad-drittijiet ta' sigurtà soċjali għal dawn in-nies setgħet tinstab billi jiġi rriformat il-mod li bih is-sistema hija ffinanzjata. Għaldaqstant, il-KESE jistieden lill-Istati Membri biex jesploraw modi ta' finanzjament tas-sistemi tas-sigurtà soċjali li mhux biss jiżguraw is-sostenibbiltà ta' dawk is-sistemi, iżda jissodisfaw ukoll il-ħtieġa li jingħata aċċess għalihom lil persuni involuti f'forom ġodda ta' xogħol. Sabiex tkun żgurata s-sostenibilità tas-sistemi soċjali fil-futur u biex jittaffa l-piż tax-xogħol, għandu jitqies l-użu ta' parti mid-dividend tad-diġitalizzazzjoni għal dan il-għan

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-"Kooperazzjoni mas-soċjetà ċivili għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni taż-żgħażagħ"

(Opinjoni fuq inizjattiva proprja)

(2018/C 129/03)

Relatur: **Christian MOOS**

Konsultazzjoni	27.4.2017
Bażi legali	Artikolu 29(2) tar-Regoli ta' Proċedura
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għax-Xogħol, l-Affarijiet Soċjali u ċ-Ċittadinanza
Adottata fis-sezzjoni	8.11.2017
Adottata fil-plenarja	6.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	138/0/12

1. **Konklużjonijiet**

1.1. Il-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni taż-żgħażagħ tirrikjedi impenn fit-tul minn diversi atturi u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili għandhom rwol importanti ħafna fil-proċess. Is-soċjetà ċivili tikkontribwixxi għal reżiljenza soċjali u bbażata fuq il-valuri kontra r-radikalizzazzjoni.

1.2. Jeħtieġ li l-Istati Membri u l-istituzzjonijiet tal-UE jkunu aktar konxji dwar l-atturi tas-soċjetà ċivili bħala sħab minflok ma jużawhom bħala għodod biex jiġġieldu l-estremiżmu vjolenti. Fl-oqsma kollha tal-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni, diġà jeżistu l-aħjar prattiki, programmi u inizjattivi ta' prevenzjoni oħra, iżda dawn ma jirċievux biżżejjed appoġġ sostenibbli fit-tul u huma vulnerabbli għal tnaqqis fil-baġit.

1.3. Il-KESE huwa favur l-adozzjoni ta' approċċ li jinkludi diversi aġenziji għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni li jirrikjedi bini tal-kapaċità estensiv fis-setturi kollha rilevanti. Dan ilaqqa' flimkien lil dawk li jfasslu l-politika, l-istituzzjonijiet nazzjonali bħall-pulizija u l-ħabsijiet, l-assistenti soċjali (speċjalment il-persuni li jaħdmu maż-żgħażagħ), l-akkademiċi u l-midja, l-intraprendituri u l-kumpaniji, kif ukoll ir-rappreżentanti tas-soċjetà ċivili organizzata, inklużi organizzazzjonijiet li jirrappreżentaw lill-familji u organizzazzjonijiet tas-sħab soċjali u b'enfasi partikolari fuq l-organizzazzjonijiet taż-żgħażagħ.

1.4. Jinħtieġ aktar appoġġ nazzjonali u Ewropew għall-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili għal riżorsi baġitarji aktar sostenibbli fit-tul u għal koordinazzjoni, netwerking u implimentazzjoni tal-politika madwar l-UE kollha. Għalhekk, jeħtieġ li l-Istrateġija tal-UE għall-Ġlieda kontra r-Radikalizzazzjoni u r-Reklutaġġ għat-Terroriżmu tingħata aktar konsiderazzjoni fir-rigward tal-involviment u l-appoġġ lill-partijiet ikkonċernati tas-soċjetà ċivili, peress li tabilħaqq, il-politika u s-soċjetà jaqsmu r-responsabbiltà għall-ġlieda kontra r-radikalizzazzjoni. Il-Programm ta' Responsabbilizzazzjoni tas-Soċjetà Ċivili, li tnieda taħt il-Forum tal-Internet tal-UE, jista' jkun inizjattiva ta' inkoraġġiment f'dan il-kuntest ([1]).

([1]) Is-sejħa tnediet fl-4 ta' Ottubru: http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/isfp/topics/isfp-2017-ag-csep.html

1.5. Jeħtieġ li s-soċjetà ċivili u l-istrutturi tas-sħab soċjali jkunu aktar involuti fin-Netwerk ta' Sensibilizzazzjoni dwar ir-Radikalizzazzjoni ([2]). L-Istati Membri għandhom ikunu aktar proattivi fl-inkoraġġiment ta' strutturi simili għar-RAN fil-livell reġjonali jew lokali.

1.6. In-Netwerk ta' Sensibilizzazzjoni dwar ir-Radikalizzazzjoni (RAN) u l-għodod li l-Kummissjoni għamlet disponibbli huma pass fid-direzzjoni t-tajba iżda jeħtieġ li dawn ikunu mmirati aktar lejn l-istrutturi tas-soċjetà ċivili lokali u jkollhom aktar persunal u riżorsi sabiex jgħaqqdu flimkien b'mod effiċjenti esperti mis-settur pubbliku u s-soċjetà ċivili organizzata.

1.7. L-Istati Membri għandhom jagħmlu użu sħiħ mill-istrumenti u l-programmi tal-UE għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni, inkluż in-Netwerk Ewropew ta' Komunikazzjoni Strateġika – netwerk kollaborattiv ta' 26 Stat Membru li jikkondividi analiżi, prattiki tajba u ideat dwar l-użu ta' komunikazzjonijiet strateġiċi fil-ġlieda kontra l-estremiżmu vjolenti ([3]).

1.8. It-trade unions għandhom rwol importanti, peress li dawn jirrappreżentaw ħaddiema fis-setturi pubbliċi rilevanti kollha. B'mod partikolari, il-persunal l-aktar espost għandu jiġi edukat dwar il-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni, f'kooperazzjoni mill-qrib mal-korpi esperti tas-soċjetà ċivili.

1.9. Il-KESE jilqa' l-ħolqien tal-Grupp ta' Esperti ta' Livell Għoli tal-Kummissjoni, li se jassisti lill-Kummissjoni fit-tisħiħ tar-reazzjoni għar-radikalizzazzjoni u l-estremiżmu vjolenti permezz ta' koordinazzjoni ta' politika aħjar u l-involviment tal-partijiet ikkonċernati kollha rilevanti, inkluża s-soċjetà ċivili.

1.10. Pariri speċifiċi, servizzi ta' appoġġ u netwerks li jgħinu fl-identifikazzjoni ta' sinjali tar-radikalizzazzjoni, filwaqt li fl-istess ħin jipprevjenu kwalunkwe tip ta' diskriminazzjoni għandhom isiru disponibbli mhux biss għall-persunal tas-servizzi pubbliċi bħalma huma l-iskejjel, iżda wkoll għall-familji.

1.11. Il-KESE jenfasizza l-importanza ta' edukazzjoni formali u mhux formali inklussiva, li hija assolutament essenzjali għall-parteċipazzjoni attiva f'soċjetà diversa, għat-tagħlim ta' ħsieb kritiku u għal-litteriżmu fil-midja kif ukoll għall-kontribut tagħha fir-reżiljenza tas-soċjetà kontra tendenzi antidemokratiċi, ksenofobiċi u populisti, li f'xi każijiet qed jiksbu aktar u aktar influwenza fuq diskors politiku tal-massa peress li dan jadatta għal sentimenti u fehmiet ksenofobiċi.

1.12. Fl-isforzi sabiex tiġi evitata r-radikalizzazzjoni taż-żgħażagħ, jeħtieġ li tingħata attenzjoni partikolari lill-ħidma fost iż-żgħażagħ u l-organizzazzjonijiet taż-żgħażagħ tas-soċjetà ċivili li jipprovdu strutturi u opportunitajiet ta' identifikazzjoni alternattivi, kif ukoll spazji sikuri għal djalogu, inkluż smigħ attiv u espressjoni personali u jsir investiment fihom.

1.13. L-investiment biex jiġu indirizzati r-rati għoljin ħafna ta' qgħad fost iż-żgħażagħ u l-instabbiltà tal-impjieg mifruxa sew f'ħafna pajjiżi tal-UE għandhom ukoll jitqiesu bħala mezz għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni. Barra minn hekk, il-KESE jappella biex tingħata prijorità ogħla għal investiment akbar fil-ġlieda kontra l-faqar u għall-integrazzjoni taż-żgħażagħ fis-soċjetà, is-sistema edukattiva u s-suq tax-xogħol.

1.14. Il-KESE jenfasizza r-rwol kruċjali li għandhom il-komunitajiet reliġjużi kif ukoll ir-responsabbiltà soċjali tagħhom fil-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni u jitlob li jkun hemm aktar impenn strateġiku fid-difiża tar-regoli u l-valuri ta' demokrazija liberali u fil-promozzjoni ta' djalogu interkulturali bbażat fuq il-valuri, il-paċi u n-nonvjolenza.

1.15. L-isħubiji attivi man-negozji jistgħu jikkontribwixxu għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni. Jeħtieġ li n-negozji tal-midja soċjali jiġu involuti wkoll fil-ġlieda kontra d-diskors ta' mibegħda, il-fatti alternattivi u n-narrattivi estremisti fil-midja tagħhom.

([2]) In-Netwerk ta' Sensibilizzazzjoni dwar ir-Radikalizzazzjoni huwa proġett iffinanzjat mill-UE li jlaqqa' flimkien prattikanti minn madwar l-Ewropa li jaħdmu fuq il-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni. Għal aktar informazzjoni: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network_en

([3]) L-għan tal-ESCN huwa li jiffaċilita Netwerk ta' Stati Membri Ewropej sabiex jikkondividi l-aħjar prattiki u għarfien dwar l-użu ta' komunikazzjonijiet strateġiċi fil-ġlieda kontra l-estremiżmu vjolenti u li jagħti pariri lill-Istati Membri billi joffri konsultazzjoni bla ħlas, adatta u kunfidenzjali dwar kif għandhom japplikaw approċċ ta' komunikazzjoni strateġika biex jiżviluppaw il-kapaċità domestika tagħhom stess u b'hekk jisfidaw l-influwenza estremista vjolenti bil-pass u l-iskala meħtieġa.

1.16. L-UE għandha turi l-interess qawwi tagħha fil-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni u tikkoopera aktar mill-qrib mal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili f'pajjiżi terzi.

1.17. Huwa importanti li jingħalqu l-flussi finanzjarji li jappoġġjaw strutturi estremisti fi ħdan l-UE u kif ukoll minn pajjiżi terzi li jmorru kontra l-isforzi mill-awtoritajiet pubbliċi u s-soċjetà ċivili għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni.

2. **Sfond**

2.1. Din l-opinjoni tittratta fit-tul, il-miżuri effettivi meħuda fi stadju bikri biex tiġi evitata r-radikalizzazzjoni taż-żgħażagħ. Għall-finijiet ta' din l-opinjoni, ir-radikalizzazzjoni hija mifhuma bħala proċess li permezz tiegħu l-individwi jew il-gruppi jsiru estremisti ([4]) eventwalment bl-użu, il-promozzjoni u l-appoġġ tal-vjolenza għall-finijiet tagħhom. Ir-radikalizzazzjoni li twassal għal estremiżmu vjolenti hija proċess speċifiku li m'għandux jiġi konfuż mar-radikaliżmu politiku jew ideat jew azzjonijiet radikali mhux vjolenti jew oppożizzjoni demokratika leġittima. Hija marbuta b'mod intrinsiku mal-estremiżmu vjolenti, kif deskritt fir-riżoluzzjoni tal-Parlament Ewropew tal-2015, u tista' tinbet f'kuntesti differenti tas-soċjetà. L-opinjoni tenfasizza attivitajiet importanti mwettqa minn proġetti tas-soċjetà ċivili u kooperazzjoni bejn il-korpi tal-gvern, l-imsieħba soċjali u s-soċjetà ċivili, u jappella għal kontinwazzjoni tal-ħidma fuq kunċett tal-UE koerenti, inkluż appoġġ Ewropew, finanzjament u koordinazzjoni sostenibbli u effettiv.

2.2. Il-KESE jixtieq jiġbed l-attenzjoni għall-fatt li hemm bżonn li ssir ħidma fuq definizzjonijiet u fehim komuni bejn l-Istati Membri tal-UE u fost l-akkademja tal-fenomeni tar-radikalizzazzjoni, jew azzjoni vjolenti u antidemokratika, jew it-terroriżmu, u r-rabtiet bejn dawn il-kunċetti. Għalhekk, il-KESE għandu l-għan li jkompli janalizza dawn is-suġġetti mill-perspettiva tas-soċjetà ċivili sabiex jipprovdi perspettivi ulterjuri għal dan is-suġġett.

2.3. L-estremiżmu vjolenti mmotivat mill-ideoloġiji radikali għandu ħafna uċuħ, iżda ħafna minnhom huma żgħażagħ. Spiss huma ż-żgħażagħ, li jiġu minn firxa wiesgħa ta' sfondi soċjoekonomiċi u b'livelli differenti ta' edukazzjoni, li jiġu reklutati. In-nisa żgħażagħ qed jiġu reklutati aktar ukoll.

2.4. Iż-żgħażagħ vulnerabbli għar-radikalizzazzjoni li tista' twassal għal estremiżmu vjolenti, ta' spiss iħossuhom maqtugħin u emarġinati mis-soċjetà jew imħawda minħabba kwistjonijiet ta' identità u bidla. L-ideoloġiji radikali ta' spiss isostnu li jipprovdu gwida, direzzjoni u appoġġ fil-ħajja ta' kuljum u jikkumpensaw għas-sentimenti ta' inferjorità minħabba diversi raġunijiet. Dan huwa fejn is-soċjetà ċivili jista' jkollha rwol ewlieni billi tipprovdi alternattivi u b'mod aktar ġenerali, tikkontribwixxi għal reżiljenza soċjali u bbażata fuq il-valuri sostenibbli kontra r-radikalizzazzjoni.

2.5. Il-proċess tar-radikalizzazzjoni jista' jkun rapidu ħafna, billi ta' spiss iseħħ fi żmien ftit ġimgħat jew xhur. Il-midja soċjali għandha rwol importanti, billi tipprovdi pjattaformi anonimi u rapidi għar-reklutaġġ u t-tixrid tal-propaganda.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1. L-Istati Membri huma primarjament responsabbli għas-sigurtà domestika tagħhom. Madankollu, il-koordinazzjoni u l-implimentazzjoni Ewropej ta' miżuri adegwati ser isiru aktar diffiċli jekk il-koordinazzjoni fil-livell interistituzzjonali ma tkunx ċara u ma jkun hemm l-ebda approċċ ġenerali. Dan qed isir dejjem aktar problematiku minħabba l-fatt li t-terroriżmu u r-radikalizzazzjoni huma transkonfinali fin-natura tagħhom, u jirrikjedu aktar koordinazzjoni, netwerking u l-implimentazzjoni tal-politika madwar l-UE kollha.

3.2. Mill-2005, l-inizjattivi kollha tal-UE kontra r-radikalizzazzjoni ġew implimentati skont l-Istrateġija tal-UE Kontra r-Radikalizzazzjoni u r-Reklutaġġ għat-Terroriżmu, li kienet aġġornata fl-2008 u aktar reċentement fl-2014. L-Istrateġija tal-UE hija riflessa wkoll fiż-żewġ komunikazzjonijiet tal-2014 ([5]) u l-2016 ([6]), kif ukoll f'bosta Konklużjonijiet tal-Kunsill ([7]), ir-rapport tal-Parlament Ewropew tal-2015 u l-opinjoni tal-Kumitat tar-Reġjuni tal-2016 ([8]). Saħansitra, jeħtieġ li l-Istrateġija tal-UE tagħti aktar konsiderazzjoni lill-involviment tal-partijiet ikkonċernati tas-soċjetà ċivili u tappoġġjahom. Il-

([4]) L-espressjoni għandha tintuża b'kawtela. Tkopri diversi fenomeni bħalma huma l-estremiżmu tal-lemin jew tax-xellug u l-fundamentaliżmu reliġjuż li jimmira lejn azzjoni vjolenti jew illegali. It-terminu huwa suxxettibbli għal interpretazzjoni ħażina u abbuż politiku. Fehmiet estremisti jistgħu jeżistu wkoll fil-parti tan-nofs tas-soċjetà.

([5]) http://eur-lex.europa.eu/legal-content/MT/TXT/?uri=COM%3A2013%3A0941%3AFIN

([6]) http://eur-lex.europa.eu/legal-content/MT/TXT/?uri=COM%3A2016%3A379%3AFIN

([7]) Pereżempju dwar il-ġustizzja kriminali (Novembru 2015), dwar iż-żgħażagħ u r-radikalizzazzjoni (Ġunju 2016), dwar l-litteriżmu tal-midja u l-ħsieb kritiku (Ġunju 2016) u dwar il-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni li twassal għall-estremiżmu vjolenti (Novembru 2016).

([8]) ĠU C 17, 18.1.2017, p. 33.

politika u s-soċjetà għandhom responsabbiltà komuni li jindirizzaw in-nuqqas ta' kuntentizza li ż-żgħażagħ iħossu bil-valuri tas-sistema demokratika liberali u li jiġġieldu kontra r-radikalizzazzjoni tagħhom.

3.3. Il-Kummissjoni Ewropea tista' tieħu kreditu talli rrikonoxxiet, fi stadju bikri ħafna, l-importanza ta' approċċ ġenerali għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni. Il-Kummissjoni ddikjarat l-appoġġ tagħha għall-iskambju madwar l-UE kollha ta' esperjenzi u l-aħjar prattiki permezz ta' RAN. Fl-Aġenda Ewropea dwar is-Sigurtà tat-28 ta' April 2015 ([9]), il-Kummissjoni pprevediet it-twaqqif ta' Ċentru ta' Eċċellenza tar-RAN, li ġie stabbilit fl-1 ta' Ottubru 2015. Għandha ssir referenza speċjali għall-Forum tal-Internet tal-UE li tnieda fit-3 ta' Diċembru 2015. Il-linji gwida riveduti għall-Istrateġija tal-Unjoni Ewropea Kontra r-Radikalizzazzjoni u r-Reklutaġġ għat-Terroriżmu tal-24 ta' Mejju 2017 ([10]) jikkonformaw b'mod aktar effettiv mal-esperjenzi u r-rakkomandazzjonijiet tar-RAN u għalhekk, jimmiraw ukoll lejn l-involviment akbar tas-soċjetà ċivili f'approċċ li jinkludi diversi aġenziji.

3.4. Fil-Komunikazzjoni tagħha dwar il-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni li twassal għall-estremiżmu vjolenti ([11]), il-Kummissjoni Ewropea ħabbret li se tressaq proposta għal Rakkomandazzjoni tal-Kunsill dwar il-promozzjoni tal-inklużjoni soċjali. Il-KESE jappoġġja dawn il-pjani u jħeġġeġ lill-Kummissjoni Ewropea tabbozza u tippreżenta tali proposta fil-futur qarib.

3.5. Bl-għan li ssaħħaħ l-isforzi biex tipprevjeni u tiġġieled ir-radikalizzazzjoni li twassal għall-estremiżmu vjolenti u t-terroriżmu u biex ittejjeb il-koordinazzjoni u l-kooperazzjoni bejn il-partijiet ikkonċernati kollha rilevanti, il-Kummissjoni waqqfet grupp ta' esperti ta' livell għoli fil-qasam tal-prevenzjoni u l-ġlieda kontra r-radikalizzazzjoni (Grupp ta' Esperti ta' Livell Għoli tal-Kummissjoni dwar ir-Radikalizzazzjoni). Dan il-grupp se jagħti pariri dwar l-iżvilupp ulterjuri tal-politiki tal-UE fil-qasam tal-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni li twassal għall-estremiżmu vjolenti u t-terroriżmu u dwar l-għażliet għal kooperazzjoni aktar strutturata fil-futur bejn il-partijiet ikkonċernati differenti, inklużi l-prattikanti u l-Istati Membri f'dan il-qasam.

3.6. Madankollu, il-KESE jqis li l-inizjattivi tal-UE u tal-Istati Membri għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni, kif ukoll il-passi meħuda biex jimplimentawhom, għadhom insuffiċjenti. Il-maġġoranza tal-politiki attwali tal-UE jagħtu wisq importanza lill-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili bħala għodod (minflok bħala sħab) fil-ġlieda kontra l-estremiżu vjolenti (pereżempju bħala għodod għall-iżvilupp ta' kontronarrattiva onlajn). Barra minn hekk, huwa jqis li dawn qegħdin jiġu xprunati prinċipalment minn avvenimenti ta' "kriżi" bħalma huma attakki terroristiċi matul dawn l-aħħar snin, bir-riżultat li dawn jidhru li ffukaw b'mod predominanti fuq it-terroriżmu Iżlamiku u politika tas-sigurtà punittiva ([12]) meta fil-verità hemm iktar theddid estremist li jabbuża r-reliġjon bħala ġustifikazzjoni u minn gruppi estremisti politiċi. Minflok, jeħtieġ li jsir investiment fi sforzi ta' prevenzjoni fit-tul u sostenibbli. Fl-opinjonijiet tiegħu dwar "Il-linja politika tal-UE Kontra t-Terroriżmu" (2011) ([13]) u dwar l-Aġenda tal-UE għall-2030 ([14]), il-KESE kien diġà talab lis-soċjetà ċivili u lill-partijiet ikkonċernati lokali biex jinvolvu ruħhom aktar u biex jingħatalhom aktar appoġġ istituzzjonali ([15]), peress li dawn għandhom rwol ewlieni fl-iżvilupp tal-fiduċja, l-impenn soċjali u l-inklużjoni demokratika fuq livell lokali, reġjonali u nazzjonali.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1. Il-KESE huwa ferm favur l-adozzjoni ta' approċċ li jinvolvi diversi aġenziji lejn il-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni. Dan se jeħtieġ bini tal-kapaċità estensiv fis-setturi rilevanti kollha. Għalhekk, l-approċċ li jinvolvi diversi aġenziji jlaqqa' flimkien lil dawk li jfasslu l-politika, l-istituzzjonijiet nazzjonali bħalma huma l-istituzzjonijiet tal-infurzar tal-liġi u l-ħabsijiet, l-assistenti soċjali, l-akkademiċi u l-midja u r-rappreżentanti tas-soċjetà ċivili organizzata, kif ukoll organizzazzjonijiet tas-sħab soċjali fil-qasam, bħalma huma l-pulizija, il-ħabs u t-trade unions tal-għalliema.

4.2. Il-KESE jenfasizza r-rwol tas-soċjetà ċivili fil-ġlieda kontra r-radikalizzazzjoni u jinnota li l-kontribut ġenerali tagħha m'għandux tkun limitat minn kunsiderazzjonijiet ta' politika ta' sigurtà. Din l-opinjoni ssemmi eżempji ta' attivitajiet tas-soċjetà ċivili u proġetti li jikkontribwixxu għal aktar sostenibbiltà soċjali u inklużjoni. Din hija waħda minn għadd ta' oqsma fejn is-soċjetà ċivili tagħti kontribut kbir li jmur ferm lil hinn minn kwalunkwe miżura ta' politika ta' sigurtà konċepibbli.

([9]) COM(2015) 185 final, COM(2013) 941 final.
([10]) http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9646-2017-INIT/mt/pdf
([11]) http://eur-lex.europa.eu/legal-content/MT/TXT/?uri=CELEX:52016DC0379
([12]) Ara wkoll http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583124/IPOL_STU(2017)583124_EN.pdf
([13]) ĠU C 218, 23.7.2011, p. 91 u ĠU C 211, 19.8.2008, p. 61.
([14]) ĠU C 34, 2.2.2017, p. 58.
([15]) Fir-rigward taż-żieda fil-miżuri meħuda fil-livell lokali, ara l-opinjoni tal-KtR dwar il-ġlieda kontra r-radikalizzazzjoni u l-estremiżmu vjolenti: mekkaniżmi ta' prevenzjoni fil-livell lokali u reġjonali (ĠU C 17, 18.1.2017, p. 33).

4.3. Għalhekk, il-KESE jilqa' n-netwerk ta' dawk li jfasslu l-politika għall-prevenzjoni fil-livell nazzjonali, stabbilit mill-Kummissjoni fi Frar 2017, bil-għan li jżid l-iskambju ta' għarfien u esperjenza fl-Istati Membri u jintensifika l-parteċipazzjoni tal-Istati Membri f'attivitajiet tar-RAN. Il-Grupp ta' Esperti ta' Livell Għoli tal-Kummissjoni dwar ir-Radikalizzazzjoni li għadu kif twaqqaf huwa pass ulterjuri lejn it-tisħiħ ta' dan l-iskambju fost il-partijiet ikkonċernati kollha rilevanti.

4.4. L-Istati Membri għandhom jużaw bis-sħiħ l-istrumenti u l-programmi tal-UE għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni u huma stess għandhom jipprovdu riżorsi baġitarji adegwati, li hemm nuqqas tagħhom kważi kullimkien. Jekk ir-riżultati għandhom ikunu sostenibbli, il-miżuri għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni jirrikjedu impenn fit-tul.

4.5. B'mod partikolari, it-trade unions għandhom rwol importanti, peress li dawn jirrappreżentaw il-persunal l-aktar espost fis-setturi rilevanti kollha u jistgħu jipprovdu taħriġ u servizzi lill-membri tagħhom. Għalhekk, il-KESE jitlob lis-servizzi pubbliċi u lill-assistenti soċjali biex ikollhom biżżejjed persunal u riżorsi fil-livelli kollha, speċjalment fil-livell lokali. Pereżempju, iż-żieda fil-preżenza tal-pulizija f'postijiet li jinsabu f'riskju ta' kriminalità tista' tipprevjeni l-ħolqien ta' spazji llegali b'livelli għolja ta' vjolenza.

4.6. Edukazzjoni formali u informali inklussiva hija kruċjali għall-parteċipazzjoni attiva fis-soċjetà. Din tista' tistabbilixxi soċjetajiet tolleranti u pluralistiċi billi tippromwovi s-sensibilizzazzjoni dwar il-valuri liberali u umanistiċi u standards ibbażati fuq id-demokrazija u l-istat tad-dritt. L-iskola, l-edukazzjoni u t-taħriġ vokazzjonali kif ukoll l-inizjattivi tal-ħidma fost iż-żgħażagħ huma istituzzjonijiet ewlenin li jista' jkollhom rwol fil-prevenzjoni bikrija tar-radikalizzazzjoni jekk dawn jgħallmu l-ħsieb kritiku u l-litteriżmu fil-midja ([16]) u, flimkien ma' swieq tax-xogħol li jiffunzjonaw, jippromwovu integrazzjoni soċjali billi joffru prospetti tajba, b'mod partikolari għaż-żgħażagħ. Waħedhom, sistemi ta' edukazzjoni u taħriġ tajba ma jistgħux jipprevjenu r-radikalizzazzjoni, iżda jistgħu jżidu r-reżiljenza kontriha.

4.7. Barra minn hekk, il-ħidma edukattiva għandha tiġi intensifikata wkoll lil hinn mis-sistema skolastika statali u l-inizjattivi rilevanti tas-soċjetà ċivili għandhom jingħataw aktar appoġġ sabiex tinħoloq sensibilizzazzjoni interkulturali u, fl-istess ħin, impenn ċar għal-libertà, id-demokrazija liberali u l-istat tad-dritt. Approċċ informat għall-kulturi u r-reġjuni differenti tad-dinja, b'mod partikolari fil-kuntest tal-migrazzjoni tal-kriżi, iżda li jwassal ukoll għal fehim mhux negozjabbli tal-valuri tas-soċjetà tagħna bħalma huwa r-rwol tal-irġiel u n-nisa, abbażi tal-ugwaljanza u l-opportunitajiet indaqs, jista' jikkontribwixxi b'mod attiv għall-prevenzjoni.

4.8. B'mod aktar partikolari, għandu jkun hemm aktar investiment fil-ħidma fost iż-żgħażagħ tas-soċjetà ċivili u l-organizzazzjonijiet taż-żgħażagħ għandhom jipprovdu attivitajiet kulturali, tal-isports u attivitajiet oħrajn ta' divertiment, bil-għan li jiġu pprovduti strutturi u opportunitajiet ta' identifikazzjoni alternattivi, kif ukoll spazji għal djalogu u espressjoni personali.

4.9. Kif diġà rrimarka l-KESE ([17]), minbarra s-settur tal-edukazzjoni tal-istat, is-soċjetà ċivili organizzata, b'mod partikolari, tagħti kontribut ewlieni għall-iżvilupp ta' kontromessaġġi u kontronarrattivi ta' kwalità għolja għall-"offerti" li saru minn gruppi radikali. Il-komunitajiet reliġjużi u, fuq kollox, ix-xhieda, il-vittmi u s-superstiti minn reġjuni ta' konflitt kif ukoll dawk li abbandunaw gruppi estremisti, jistgħu jagħtu kontribut siewi billi jaġixxu bħala mudelli. Huwa preċiżament minħabba l-fatt li dawn għandhom rwol ewlieni fil-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni, li s-sistemi edukattivi, is-soċjetà ċivili u l-awtoritajiet lokali jeħtieġu ħafna aktar għajnuna, appoġġ u finanzjament fit-tul.

5. **Rakkomandazzjonijiet speċifiċi**

5.1. B'mod partikolari, il-Kumitat jappoġġja l-inizjattiva għall-promozzjoni ta' djalogu ma' dawk li jfasslu l-politika fil-livell Ewropew u nazzjonali u jitlob li fil-livelli kollha, jitwaqqaf qafas formali għal skambji regolari, filwaqt li jiġi żgurat li r-RAN ikun jista' jipprovdi rakkomandazzjonijiet prattiċi lill-Istati Membri u l-istituzzjonijiet Ewropej. Barra minn hekk, tixrid aktar sistematiku tar-rakkomandazzjonijiet u l-eżiti tiegħu jista' jimmassimizza l-impatt tiegħu fil-livelli kollha. Il-Grupp ta' Esperti ta' Livell Għoli dwar ir-radikalizzazzjoni se jipprovdi rakkomandazzjonijiet f'dan ir-rigward.

5.2. F'dan ir-rigward, il-KESE jilqa' l-idea li jinġiebu flimkien ħarsiet ġenerali f'kull Stat Membru ta' programmi ta' prevenzjoni u ta' ħruġ eżistenti. Tali ħarsiet ġenerali jistgħu jsiru disponibbli wkoll fil-livell Ewropew, pereżempju permezz tar-RAN, bil-għan li jittejjeb id-djalogu bejn il-korpi tal-gvern u l-partijiet ikkonċernati tas-soċjetà ċivili, filwaqt li jinħolqu sinerġiji u tiġi evitata d-duplikazzjoni fost il-programmi. Jeħtieġ li l-informazzjoni dwar dawn l-inizjattivi tittejjeb b'mod sinifikanti madwar l-UE.

([16]) Id-Dikjarazzjoni ta' Pariġi.
([17]) ĠU C 211, 19.8.2008, p. 61.

5.3. Is-soċjetà ċivili u l-istrutturi tas-sħab soċjali li huma interessati jew li huma diġà attivi fil-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni għandhom ikunu aktar involuti fir-RAN. Barra minn hekk, jinħtieġ li l-istrutturi simili għar-RAN fil-livell reġjonali jew lokali jkomplu jiġu mħeġġa mill-Istati Membri.

5.4. Il-partijiet ikkonċernati tas-soċjetà ċivili u l-korpi l-assoċjazzjonijiet governattivi, inklużi l-klabbs sportivi u l-organizzazzjonijiet li jirrappreżentaw il-familji, l-iskejjel, l-organizzazzjonijiet u l-attivitajiet taż-żgħażagħ, il-komunitajiet reliġjużi, is-servizzi soċjali u l-pulizija jeħtieġ li jaħdmu flimkien billi jadottaw approċċ integrat u interdixxiplinari, sabiex l-istrateġiji għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni jkunu jistgħu jinbdew fi stadju bikri. Għalhekk, b'mod partikolari, jeħtieġ li l-persunal l-aktar espost, fl-oqsma kollha rilevanti, jiġi edukat fir-rigward tal-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni, f'kooperazzjoni mill-qrib mal-istrutturi esperti tas-soċjetà ċivili. Barra minn hekk, il-korpi konsultattivi u n-netwerks rilevanti għandhom isiru aċċessibbli għall-persunal, filwaqt li jgħinu fl-identifikazzjoni ta' sinjali ta' radikalizzazzjoni u fl-istess ħin jipprevjenu kwalunkwe tip ta' diskriminazzjoni.

5.5. L-awtoritajiet lokali u l-amministrazzjonijiet tagħhom għandhom rwol partikolarment importanti, peress li dawn jistgħu jlaqqgħu flimkien il-partijiet ikkonċernati lokalment. Mekkaniżmi ta' finanzjament eżistenti fil-livell tal-UE u f'dak nazzjonali għandhom jissaħħu u jsiru aċċessibbli permezz ta' tnaqqis fl-ostakoli burokratiċi u għandhom jiżdiedu finanzjamenti sostenibbli estensivi.

5.6. Il-KESE jitlob li jkun hemm aktar investiment fl-edukazzjoni, fis-sistemi ta' taħriġ, fil-ħidma fost iż-żgħażagħ u f'faċilitajiet ta' ħin liberu li jippromwovu l-integrazzjoni u l-valuri demokratiċi kondiviżi madwar l-UE.

5.7. L-Istati Membri jinvestu ftit wisq biex jipprovdu opportunitajiet eċċellenti għaż-żgħażagħ u b'hekk fl-indirizzar tar-radikalizzazzjoni, li jistgħu jiġu kkawżati minn marġinalizzazzjoni soċjali u nuqqas ta' opportunitajiet, ikkawżati pereżempju meta wieħed jitlaq kmieni mis-sistemi edukattivi. B'mod globali, il-miżuri li jindirizzaw ir-rati għoljin ħafna ta' qgħad fost iż-żgħażagħ u l-kondizzjonijiet prekarji tal-impjieg f'ħafna pajjiżi tal-UE għandhom ukoll jitqiesu bħala mezz għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni.

5.8. Kwistjonijiet bħall-identità, il-kunflitti speċifiċi għas-sessi u dawk kulturali marbuta mar-rwoli, il-lok għal kunflitt soċjoekonomiku u l-immigrazzjoni kif ukoll id-diskriminazzjoni, l-esklużjoni soċjali u l-bullying, li jistgħu jiġu sfruttati fil-propaganda estremista u minn gruppi estremisti, għandhom jingħataw konsiderazzjoni akbar fl-edukazzjoni skolastika u l-programmi ta' taħriġ ta' impjegati tal-Istat, bħalma huma dawk tal-awtoritajiet tal-infurzar tal-liġi u l-ħabsijiet. Madankollu, is-suġġetti ewlenin f'dan ir-rigward, bħall-edukazzjoni ċivika, jingħataw ftit wisq konsiderazzjoni fil-kurrikulu tal-istudju ta' bosta pajjiżi tal-UE. L-iżvilupp tal-ħiliet tal-midja jibqa' jkun essenzjali fl-użu tal-Internet u l-midja soċjali fost iż-żgħażagħ, il-ġenituri u l-għalliema.

5.9. Mhumiex biss iż-żgħażagħ affettwati mill-faqar jew mill-qgħad li huma vulnerabbli għar-radikalizzazzjoni, iżda l-privazzjoni materjali u n-nuqqas ta' opportunitajiet u parteċipazzjoni attiva jistgħu jwasslu għall-esklużjoni soċjali, li sussegwentement isiru "tieqa" għal dawk ir-radikalisti li jirreklutaw. Minbarra l-investiment akbar fl-indirizzar tal-faqar, il-KESE [18] jitlob li tingħata prijorità akbar lill-integrazzjoni taż-żgħażagħ fis-soċjetà, fis-sistemi edukattivi u fis-suq tax-xogħol. Il-KESE jtenni t-talba tiegħu fir-rigward ta' sistemi robusti ta' integrazzjoni fl-Istati Membri, li jiffaċilitaw l-aċċess għas-suq tax-xogħol, ir-rikonoxximent tal-kwalifiki u l-provvediment ta' taħriġ vokazzjonali u tal-lingwa bħala għodod ta' integrazzjoni u jirrifjuta kull tip ta' diskriminazzjoni etnika u reliġjuża [19].

5.10. Pariri speċifiċi u servizzi ta' appoġġ huma importanti ħafna għall-familji taż-żgħażagħ li qegħdin jiġu radikalizzati. B'mod simili, jekk dawn il-familji jindunaw b'xi tibdil fi qraba żgħażagħ li jindika radikalizzazzjoni, dawn għandu jkollhom aċċess għal persuni ta' kuntatt u netwerking rilevanti. Minħabba l-aċċessibbiltà tagħhom, l-organizzazzjonijiet u l-inizjattivi tas-soċjetà ċivili jeħtieġu b'mod partikolari appoġġ fit-tfassil ta' programmi għal djalogu u skambju ta' għarfien maż-żgħażagħ marġinalizzati u l-familji tagħhom.

5.11. Il-programmi għall-ġlieda kontra l-vjolenza domestika jgħinu sabiex tiġi evitata r-radikalizzazzjoni, minħabba li l-esperjenzi ta' vjolenza domestika jistgħu joħolqu mudelli foloz u fehim falz tar-rwoli, filwaqt li ta' spiss iħeġġu l-kriminalità. Dawn jeħtieġu wkoll aktar appoġġ istituzzjonali u finanzjarju.

(18) ĠU C 170, 5.6.2014, p. 23.
ĠU C 173, 31.5.2017, p. 15.
(19) ĠU C 125, 21.4.2017, p. 40.

5.12. Sħubijiet attivi man-negozju jistgħu jikkontribwixxu għall-prevenzjoni. Dan huwa speċjalment minnu għas-settur tal-ICT. Għodod innovattivi, bħalma huma dawk offruti mill-midja soċjali u l-Internet, jistgħu jgħinu fit-tixrid ta' kontronarrattivi permezz ta' opzjonijiet bi ftit ħlas jew idealment mingħajr ħlas. In-negozji jistgħu jgħinu lill-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili u lill-prattikanti japprofittaw mill-komunikazzjoni professjonali tagħhom u l-ħiliet fil-midja u jappoġġjaw l-iżvilupp ta' reklamar u kampanji mmirati.

5.13. Fl-istess ħin, jeħtieġ li l-fornituri onlajn jiġu involuti fil-ġlieda kontra d-diskors ta' mibegħda, il-fatti alternattivi u n-narrattivi estremisti fil-midja tagħhom u għandhom ikunu obbligati li jneħħu kontenut estremist illegali mis-siti tagħhom. Madankollu, is-sorveljanza ta' dawn il-komunikazzjonijiet m'għandhiex tiżviluppa fi strument li jista' jkollu impatt fuq il-privatezza tal-pubbliku ġenerali ([20]).

5.14. F'dan ir-rigward, l-Istati Membri huma mitluba jiżviluppaw il-ħiliet ta' komunikazzjoni u tal-midja tal-partijiet ikkonċernati tas-soċjetà ċivili sabiex jiġu żviluppati u jsiru disponibbli miżuri xierqa għall-ġlieda kontra t-tixrid ta' kontenut radikali li jinċita l-vjolenza għal professjonisti u proġetti oħrajn. Mod ta' kif jista' jintlaħaq dan l-għan huwa billi l-Istati Membri jikkontribwixxu fuq bażi sostenibbli għall-Programm ta' Responsabbilizzazzjoni tas-Soċjetà Ċivili.

5.15. Il-KESE jitlob li jkun hemm aktar finanzjament għar-riċerka, li l-UE diġà tagħmel disponibbli permezz tal-programmi ta' riċerka tagħha għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni – b'konnessjoni, pereżempju, maċ-Ċentru ta' Eċċellenza tar-RAN – u li jkun hemm aktar netwerking bejn l-akkademiċi u l-esperti tas-soċjetà ċivili fil-qasam.

5.16. Ta' spiss, ir-radikalizzazzjoni sseħħ fi ħdan is-sistema tal-ħabsijiet. L-ambjent tal-ħabs jgħaqqad numru ta' fatturi ta' riskju bħal konċentrazzjoni ta' nies, sitwazzjonijiet personali ta' esklużjoni, id-disponibbiltà eċċessiva ta' żmien, eċċ. Hemm bżonn ta' intervent proattiv biex jiġi faċilitat it-taħriġ adatt tal-ħaddiema tal-ħabs u li jippermettilhom li jidentifikaw is-sitwazzjonijiet ta' riskju. Hemm esperjenzi pożittivi li għandhom jinstabu f'dan il-qasam, kif ukoll mekkaniżmi tajba biex jipprevjenu tali sitwazzjonijiet. Sabiex jintlaħaq dan, jeħtieġ li l-ħabsijiet ikunu ta' daqs xieraq u jkollhom persunal ikkwalifikat u għandu jkollhom proporzjon adegwat ta' ħaddiema tal-ħabs u ħabsin sabiex jgħinu fil-promozzjoni tar-riabilitazzjoni. Ir-rwol tat-trade unions f'dan is-settur jista' jkompli jissaħħaħ, pereżempju fl-organizzazzjoni ta' taħriġ u t-tixrid ta' tagħlimiet meħuda permezz tar-RAN.

5.17. L-uffiċjali pubbliċi mill-awtoritajiet ta' sigurtà, il-ħabsijiet, il-ħidma soċjali u l-iskejjel u istituzzjonijiet tal-istat rilevanti oħra li għandhom bosta rabtiet mas-soċjetà ċivili organizzata, għandhom jadottaw approċċ li jinvolvi diversi aġenziji, filwaqt li jmorru lil hinn mill-miżuri punittivi permezz ta' aktar taħriġ dwar il-prevenzjoni u s-sensibilizzazzjoni dwar is-suġġett. Għal dan l-għan, fil-livell Ewropew, jista' jsiru disponibbli għarfien espert u riżorsi u tista' tiġi promossa l-kooperazzjoni mmirata mas-soċjetà ċivili.

5.18. Il-kooperazzjoni bejn il-korpi governattivi u mhux governattivi dwar l-integrazzjoni mill-ġdid ta' eks ħabsin jeħtieġ li tiġi intensifikata sabiex tiġi żgurata r-riabilitazzjoni soċjali ta' suċċess tagħhom. Bosta żgħażagħ radikalizzati jaqsmu passat kriminali.

5.19. L-integrazzjoni ta' eks ħabsin fis-suq tax-xogħol hija diffiċli minħabba l-istigma li ta' spiss hija assoċjata ma' sentenza ta' ħabs. Madankollu, hija pass importanti lejn il-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni. Is-sħab soċjali (prinċipalment l-impjegaturi f'dan il-każ) huma mitluba biex hawnhekk jagħtu kontribut billi joffru t-tieni opportunità, u ta' spiss l-ewwel waħda, lil dawk affettwati.

5.20. L-UE għandha turi l-interess qawwi tagħha għall-prevenzjoni tar-radikalizzazzjoni u tikkoopera aktar mill-qrib mal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili fil-pajjiżi terzi li jimponu riskju għoli ta' radikalizzazzjoni u li jistgħu jkunu jew jistgħu jsiru wkoll hotspots għar-radikalizzazzjoni.

5.21. B'mod aktar speċifiku, l-azzjoni esterna tal-UE dwar il-ġlieda kontra t-terroriżmu u r-reżiljenza statali u soċjetali, kif ġie enfasizzat fl-Istrateġija Globali għall-Politika Estera u ta' Sigurtà tal-Unjoni Ewropea, tenfasizza l-ħtieġa li jitrawwem djalogu interkulturali u interreliġjuż billi jitwessgħu l-isħubijiet mas-soċjetà ċivili, l-organizzazzjonijiet soċjali, il-komunitajiet reliġjużi u s-settur privat f'dawk il-pajjiżi. Hemm riskju għoli li l-isforzi tas-soċjetà ċivili jistgħu ma jiksbux ir-riżultati mistennija, peress li l-atturi esterni f'pajjiżi terzi jeżerċitaw influwenza konsiderevoli, pereżempju billi jiffinanzjaw il-movimenti estremisti vjolenti fl-Istati Membri tal-UE u fil-viċinat tagħha. Tali flussi finanzjarji għandhom jingħalqu.

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([20]) ĠU C 218, 23.7.2011, p. 91.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Il-kontribut tas-soċjetà ċivili għall-iżvilupp ta' politika komprensiva dwar l-ikel fl-UE"

(opinjoni fuq inizjattiva proprja)

(2018/C 129/04)

Relatur: **Peter SCHMIDT**

Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	23.2.2017
Bażi legali	L-Artikolu 29(2) tar-Regoli ta' Proċedura
	Opinjoni fuq inizjattiva proprja
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għall-Agrikoltura, l-Iżvilupp Rurali u l-Ambjent
Adottata fis-sezzjoni	21.11.2017
Adottata fil-plenarja	6.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni	131/3/7
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. Il-KESE jtenni s-sejħa tiegħu għall-iżvilupp ta' politika komprensiva dwar l-ikel fl-UE, bl-għan li jiġu pprovduti dieti tajbin għas-saħħa minn sistemi sostenibbli tal-ikel, l-agrikoltura tintrabat ma' servizzi tan-nutrizzjoni u tal-ekosistema, u jiġu żgurati katini ta' provvista li jissalvagwardjaw is-saħħa pubblika għas-sezzjonijiet kollha tas-soċjetà Ewropea. Politika komprensiva dwar l-ikel tal-UE għandha ttejjeb il-koerenza f'oqsma ta' politika relatati mal-ikel, tirrestawra l-valur tal-ikel u tippromovi bidla fit-tul mill-produttività u l-konsumeriżmu tal-ikel għaċ-ċittadinanza tal-ikel.

1.2. Il-qafas ta' politika attwali tal-UE mhuwiex xieraq biex jagħmel it-tranżizzjoni għal sistemi tal-ikel aktar sostenibbli, sabiex tiġi żgurata l-implimentazzjoni effettiva tal-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli (SDGs) tan-NU kif ukoll tad-dritt għall-ikel u drittijiet oħra tal-bniedem. Filwaqt li l-oqfsa ta' politika attwali seta' rnexxielhom jindirizzaw il-problemi individwali, ma jipprovdux il-koerenza kollettiva meħtieġa biex tiġi indirizzata l-firxa ta' sfidi li s-sistemi tal-ikel globali u tal-UE huma mistennija li jaffaċċjaw fil-futur. Il-KESE jenfasizza li l-għodod ta' politika eżistenti tal-UE jridu jiġu allinjati mill-ġdid u armonizzati sabiex iwasslu sistemi ambjentalment, ekonomikament u soċjokulturalment sostenibbli tal-ikel. Barra minn hekk, il-KESE jtenni li politika komprensiva tal-ikel għandha tkun komplementari għal PAK riformata u mhux tissostitwixxiha ([1]).

1.3. Il-KESE jenfasizza l-ħtieġa li tinżamm kultura li tagħti valur lill-importanza nutrizzjonali u kulturali tal-ikel, kif ukoll lill-impatt soċjali u ambjentali tiegħu. F'dan ir-rigward, il-firxa vasta ta' ikel u speċjalitajiet reġjonali/lokali disponibbli fl-UE hi ass ġenwin u, bħala tali, għandha tkompli tiġi valorizzata. Politika komprensiva dwar l-ikel għandha trawwem aktar apprezzament tal-ikel mill-konsumaturi, tippromovi l-prevenzjoni u t-tnaqqis tal-ħela tal-ikel, u tgħin tintegra mill-ġdid u tallinja mill-ġdid il-prezz tal-ikel ma' valuri oħra. B'mod partikolari, għandha tiżgura prezzijiet ġusti għall-produtturi sabiex il-biedja tibqa' vijabbli.

1.4. Il-KESE jenfasizza li l-partijiet ikkonċernati kollha fil-katina tal-provvista tal-ikel għandhom rwol fl-iżvilupp ta' qafas komprensiv, sabiex tinkiseb distribuzzjoni ġusta tul il-katina. L-ebda settur individwali ma jista' jagħmel dan waħdu. Politika komprensiva dwar l-ikel għandha tisfrutta l-qawwa tal-industrija u tal-bejgħ bl-imnut biex tħaffef il-bidla tal-konsumaturi lejn is-sostenibbiltà. It-tranżizzjoni għal sistemi sostenibbli tal-ikel tirrikjedi wkoll li konsumaturi impenjati jsiru ċittadini

([1]) Opinjoni tal-KESE dwar "Tfassil mill-ġdid possibbli tal-Politika Agrikola Komuni", ĠU C 288, 31.8.2017, p. 10.

attivi tal-ikel. Dan ifisser ukoll li politika komprensiva dwar l-ikel għandha tiżgura li s-settur agroalimentari Ewropew ikun kapaċi jbiegħ f'livelli ta' kwalità li jżommu l-pożizzjoni tiegħu bħala l-għażla ta' preferenza għall-parti l-kbira tal-konsumaturi.

1.5. Il-KESE jirrikonoxxi n-numru li qed jiżdied ta' inizjattivi li qed jiġu implimentati fil-livell reġjonali u lokali sabiex jiġu appoġġjati sistemi alternattivi tal-ikel. Dawn l-inizjattivi jistabbilixxu rabtiet aktar mill-qrib bejn il-produtturi u l-konsumaturi, joħolqu opportunitajiet għal negozji lokali u impjiegi ġodda, u jerġgħu jgħaqqdu l-komunitajiet mal-ikel tagħhom. Il-KESE jenfasizza wkoll ir-rwol tal-bliet fl-iżvilupp ta' politiki dwar l-ikel aktar integrati. Politika komprensiva dwar l-ikel għandha tibni fuq, tistimula u tiżviluppa governanza komuni fil-livelli kollha – lokali, reġjonali, nazzjonali u Ewropew. Dan joħloq qafas ta' abilitazzjoni biex dawn l-inizjattivi jirnexxu, tkun xi tkun l-iskala tagħhom.

1.6. Il-KESE jsejjaħ għal sistema intelliġenti ġdida dwar it-tikkettar sostenibbli tal-ikel. Il-politiki ffukaw fuq in-nutrizzjoni u indikazzjonijiet oħra dwar is-saħħa, iżda l-KESE jinnota li qed jiżdied it-tħassib dwar in-nuqqas ta' informazzjoni tal-konsumaturi dwar l-impatt ambjentali u soċjali tal-ikel. L-industrija tal-ikel hija konxja li sa ċertu punt tista' tindirizza l-impatti ambjentali, iżda fl-aħħar mill-aħħar il-konsumaturi jridu jinvolvu ruħhom u għandha tingħata informazzjoni.

1.7. Sabiex jiġi appoġġjat l-istabbiliment ta' qafas komprensiv li jressaq flimkien il-politiki relatati mal-ikel tal-UE, il-KESE jipproponi li fil-perjodu qasir/medju tinħoloq task force transsettorjali u interistituzzjonali, li tinvolvi Direttorati Ġenerali differenti tal-Kummissjoni u istituzzjonijiet oħra tal-UE. Din it-task force tkun responsabbli biex tiżviluppa Pjan ta' Azzjoni dwar is-Sostenibbiltà tal-Ikel, bl-għan li tgħin lill-UE timplimenta SDGs relatati mal-ikel. Il-Pjan ta' Azzjoni għandu jiġi żviluppat permezz ta' proċess parteċipattiv li jinvolvi l-partijiet ikkonċernati fil-katina tal-provvista tal-ikel, is-soċjetà ċivili u r-riċerkaturi. Il-KESE jissuġġerixxi l-organizzazzjoni u l-iżvilupp ta' spazju biex is-soċjetà ċivili tinvolvi ruħha u tipparteċipa b'mod attiv f'dan il-proċess.

1.8. B'mod partikolari, il-KESE jirrakkomanda l-iżvilupp ta' tabella ta' valutazzjoni tal-ikel sostenibbli tal-UE, li tippermetti li l-isfidi tas-sistemi tal-ikel jiġu indirizzati permezz ta' approċċ pluriennali, biex b'hekk jiġi promoss l-allinjament tal-politiki f'livelli differenti ta' governanza. It-tabella ta' valutazzjoni tipprovdi indikaturi u għalhekk tħeġġeġ u timmonitorja l-progress biex jintlaħqu l-miri li ġew stabbiliti.

1.9. Fuq perjodu ta' żmien itwal, u skont il-konklużjonijiet tat-task force, il-KESE jħeġġeġ lill-Kummissjoni tanalizza l-fattibbiltà tal-ħolqien ta' DĠ dedikat għall-Ikel, li jipprovdi ċentru ċar għar-responsabbiltajiet tal-UE dwar il-politiki kollha relatati mal-ikel u jkun is-sors ta' regolamentazzjoni, leġislazzjoni u infurzar kif xieraq. Tali struttura tista' tiġi riflessa fl-Istati Membri kollha tal-UE permezz ta' ministeri dedikati dwar l-ikel.

2. **Introduzzjoni**

2.1. Fl-Opinjoni esploratorja tiegħu dwar "Sistemi tal-ikel aktar sostenibbli", li ħejja fuq talba tal-Presidenza tan-Netherlands tal-UE fl-2016, il-KESE għamel sejħa għal politika komprensiva dwar l-ikel li tippromovi tranżizzjoni għal sistemi tal-ikel aktar sostenibbli u li tiżgura koerenza aħjar bejn l-għanijiet ta' politika relatati mal-ikel (bħal produzzjoni agrikola sostenibbli, dieti tajbin għas-saħħa, protezzjoni ambjentali, relazzjonijiet kummerċjali aktar ġusti, eċċ.). Din l-opinjoni tibni fuq ir-rakkomandazzjonijiet tiegħu li jiġu żviluppati aktar ir-raġunament u l-viżjoni għal qafas komprensiv.

2.2. Sadanittant, żdied ukoll il-momentum għal approċċ aktar olistiku għal politika dwar l-ikel. In-NU ddikjarat li dawn għandhom ikunu l-Għaxar Snin ta' Azzjoni dwar in-Nutrizzjoni ("*Decade of Action for Nutrition*"), u rrikonoxxiet il-ħtieġa li s-sistemi tal-ikel jitfasslu mill-ġdid sabiex jinkisbu dieti aktar tajbin għas-saħħa u nutrizzjoni mtejba. Il-Bord ta' Esperti ta' Livell Għoli tal-Kumitat dwar is-Sigurtà Alimentari Dinjija kompla jenfasizza din l-ambizzjoni fir-rapport tiegħu ta' Settembru 2017 ([2]). Fil-livell tal-UE, il-Kumitat tar-Reġjuni reċentament adotta opinjoni li titlob politika komprensiva u sostenibbli tal-ikel tal-UE li torbot flimkien oqsma ta' politika differenti relatati mal-ikel. Il-Bord Internazzjonali ta' Esperti dwar Sistemi Sostenibbli tal-Ikel (IPES Food) nieda proċess parteċipattiv ta' tliet snin bl-għan li sal-2018 tiġi żviluppata viżjoni għal politika komuni dwar l-ikel, li tinvolvi gruppi xjentifiċi, partijiet ikkonċernati, organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili u dawk li jfasslu l-politika. Ammont kbir ta' inizjattivi transsettorjali fil-livell nazzjonali, reġjonali u lokali diġà qed jibdlu s-sistemi Ewropej tal-ikel bil-parteċipazzjoni attiva tas-soċjetà ċivili.

([2]) HLPE, 2017. Sistemi tan-nutrizzjoni u tal-ikel

2.3. Il-KESE jemmen li l-implimentazzjoni tal-SDGs fl-Ewropa hija essenzjali fil-mixja lejn approċċ komprensiv li jinkludi oqsma ta' politika differenti (l-agrikoltura, is-saħħa, l-ambjent, il-kummerċ, l-iżvilupp, l-innovazzjoni, eċċ.) u livelli ta' governanza (UE, nazzjonali, lokali) u biex jinkisbu mudelli ta' produzzjoni u konsum tal-ikel aktar sostenibbli. Id-dibattitu li għaddej dwar il-Politika Agrikola Komuni (PAK) ta' wara l-2020 huwa wkoll opportunità ewlenija biex tiġi żgurata l-koerenza bejn politika agrikola mfassla mill-ġdid u għanijiet oħra ta' politika relatati mal-ikel ([3]).

2.4. Xi Stati Membri (eż. il-Finlandja, Franza, il-Ġermanja, in-Netherlands u l-Iżvezja) qed isiru dejjem aktar attivi f'politiki relatati mal-ikel fir-rigward tas-saħħa, l-ambjent u s-sostenibbiltà. Il-KESE jwissi kontra sitwazzjoni fejn approċċ differenti fi Stati Membri differenti jsir detrimentali għall-konsumaturi u għan-negozji. Il-KESE jikkunsidra din bħala raġuni addizzjonali biex jagħmel sejħa għal qafas komprensiv fil-livell tal-UE.

3. **Dijanjosi – x'mhux qiegħed jaħdem taħt il-qafas ta' politika attwali**

3.1. Ħarġet evidenza xjentifika li dejjem tikber li tirrigwarda l-impatt tal-ikel fuq is-saħħa, l-ambjent u s-soċjetà inġenerali. Id-“dinja tal-ikel” li l-PAK inħolqot biex tindirizza saret aktar kumplessa. L-Ewropa m'għandha l-ebda nuqqas, suċċess dovut għall-PAK u għal introjtu li qed jiżdied, kif ukoll metodi mtejba ta' produzzjoni fis-settur agrikolu. L-impjiegi u l-valur miżjud fl-ikel inbidlu mill-art u mill-baħar għall-fabbriki, għas-settur tal-bejgħ bl-imnut u għas-servizzi tal-ikel. L-aġenda tas-saħħa twessgħet minn konsum insuffiċjenti; illum il-ġurnata, dieti mhux xierqa minħabba inugwaljanzi soċjali u faqar alimentari “ġdid” għadhom jeżistu iżda jiġu superati minn mard li ma jittieħidx fuq skala kbira. Dawn jinkludu mard tal-qalb, puplesiji, dijabete u obeżità. Il-mard kardjovaskulari (CVD) jikkawża 1,8 miljun mewta fl-UE kull sena, 37 % tal-imwiet kollha fl-UE ([4]). Fl-2015, kważi 49 miljun persuna kienu qed jgħixu b'CVD fl-UE.

3.2. Ix-xejriet soċjali Ewropej ġabu magħhom ukoll bidliet kbar għall-ikel, il-gosti u l-kċejjen. Il-mudelli tal-konsum u l-istili tal-ħajja nbidlu minn meta nħolqot il-PAK. It-Tranżizzjoni fit-tisjir laqtet b'mod partikolari lin-nisa, peress li storikament huma kellhom u spiss għad għandhom responsabbiltà kbira għall-ikel fid-dar. Il-bidliet fit-teknoloġija alimentari kellhom effetti soċjali kemm pożittivi kif ukoll negattivi. L-għażliet jista' jkun li tjiebu iżda l-wirt kulturali varjat u għani tal-Ewropa xi drabi ddgħajjef. Il-baġits il-kbar tal-kummerċjalizzazzjoni tal-kumpaniji tal-ikel ġeneralment ħeġġew lill-konsumaturi jieklu ikel “ipproċessat ħafna”. Il-figuri tal-industrija juru li, pereżempju, il-Belġjani jikkonsmaw żewġ terzi tal-kaloriji tagħhom minn ikel ipproċessat minn qabel u ppakkjat – saħansitra aktar mill-Brittaniċi ([5]). L-aġenziji tas-saħħa pubblika jinsabu mħassba dwar il-konsum żejjed tal-ikel ipproċessat b'livelli għoljin ta' melħ, zokkor u xaħmijiet. Dawn jistgħu jkunu irħas, li jservi bħala inċentiv għal persuni b'introjtu baxx, li diġà għandhom livell tas-saħħa agħar minn dak medju. Id-dieta għalhekk tikkontribwixxi għal inugwaljanzi soċjali Ewropej ([6]). Matul u mir-Reċessjoni l-Kbira 'l quddiem, l-Ewropa rat żieda ta' donazzjonijiet ta' ikel għall-karità. L-għoti ta' tali għajnuna alimentari ta' emerġenza m'għandhiex tieħu post l-indirizzar mill-Ewropa tal-inugwaljanzi soċjali li joħolqu problemi fis-saħħa relatati mad-dieta.

3.3. L-impatt tal-ikel fuq l-ambjent ġie dokumentat u rikonoxxut. It-tibdil fil-klima huwa theddida rikonoxxuta, u l-UE appoġġjat bil-qawwa l-Konvenzjoni Qafas tal-2015 dwar it-Tibdil fil-Klima li ġiet miftiehma f'Pariġi. L-UE żgurat ukoll regolamentazzjoni ambjentali aħjar u prevenzjoni aħjar tal-ħsara, pereżempju permezz tad-Direttiva Qafas dwar l-Ilma. Madankollu, il-gosti tal-ikel Ewropej qed jixprunaw mudelli tal-konsum li jinvolvu livelli għoljin ta' użu ta' ilma moħbi jew “inkorporat”, li jkunu ta' theddida għall-Istati Membri ([7]), u li jeħtieġu approċċ aktar integrat għall-art, il-biedja u l-ilma ([8]). Il-fatt li l-ħamrija tal-Ewropa hija fraġli huwa ta' tħassib ukoll. L-immudellar taċ-Ċentru Konġunt tar-Riċerka tal-UE jissuġġerixxi li l-erożjoni tal-ħamrija bl-ilma affettwat 130 miljun ettaru tal-erja tas-superfiċje tal-UE 27; kważi 20 % tal-erja tas-superfiċje għandha telf ta' ħamrija li jaqbeż l-10 tunnellati/ettaru/sena ([9]). It-telf tal-bijodiversità huwa preżenti kemm fuq l-art kif ukoll fil-baħar, fejn huwa rappurtat li d-diversità tal-istokk tinsab taħt pressjoni ([10]). Minkejja dan, l-Istati

(3) Ara n-nota 1 f'qiegħ il-paġna.
(4) http://www.ehnheart.org/cvd-statistics.html
(5) Euromonitor International, Passport Nutrition 2017
(6) Oxfam (2015) A Europe for the many, not the few (“Ewropa għall-ħafna, mhux għall-ftit”)
(7) eż. Hoekstra u Mekonnen (2016).
(8) OECD (2014).
(9) https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/soil-erosion-by-water-1/assessment
(10) https://www.eea.europa.eu/highlights/fish-to-fork-a-need

Membri jkomplu jagħtu l-parir li l-konsumaturi jieklu l-ħut għal raġunijiet ta' nutrizzjoni mingħajr ma jkunu konxji tal-konsegwenzi ambjentali.

3.4. Ekonomikament, l-aħħar 60 sena ġew meqjusa li kienu ta' suċċess. L-ikel jinsab kullimkien. Il-proporzjon medju tan-nefqa tal-familja li tmur fuq l-ikel niżel minn 30 % għal 15 %. Il-prezzijiet għall-konsumatur naqsu bil-ħolqien ta' katini enormi tal-bejgħ bl-imnut tal-ikel. Iżda issa l-ekonomisti qegħdin jistaqsu jekk il-prezzijiet tal-ikel jirriflettux l-ispiża reali tal-produzzjoni, jew jekk jonqsux milli jirriflettu bis-sħiħ ċerti spejjeż. Il-KESE jinnota b'interess il-ħidma li għaddejja mill-FAO dwar il-kontabbiltà sħiħa tal-ispejjeż fejn jidħlu l-ispejjeż marbuta mal-agrikoltura [11]. L-iżbilanċi tal-poter fil-katina tal-provvista tal-ikel żdiedu wkoll, li jwassal għal prattiki kummerċjali mhux ġusti u għal konsegwenzi relatati [12], u s-sehem tal-prezz tal-konsumatur lill-bdiewa naqas.

3.5. It-tendenza ta' produzzjoni eċċessiva baxxiet il-prezzijiet iżda istituzzjonalizzat il-ħela tal-ikel. Filwaqt li l-konsumaturi f'pajjiżi b'introjtu baxx madwar id-dinja jaħlu madwar 8 % tal-ikel, il-konsumaturi fl-UE jaħlu madwar terz ta' dak li jixtru. Il-proġett Fusions iffinanzjat mill-UE jistma li 88 miljun tunnellata ta' ikel jinħlew kull sena fl-UE, li jiswew madwar EUR 143 biljun [13]. Din id-dimensjoni kulturali għall-ħela tal-ikel ma tiġix indirizzata bis-sħiħ mill-approċċ ta' ekonomija ċirkolari, lanqas mill-Pjan Direzzjonali għal Ewropa b'Użu Effiċjenti tar-Riżorsi, li huma siewja biex l-ikel jitqies bħala entità materjali, iżda jonqsu milli jqisu l-konsumatur jew il-valur kulturali tiegħu. Sfida għall-Ewropa hija kif tibni kunċett ġdid ta' ċittadinanza tal-ikel dwar il-konsum tal-ikel għas-sostenibbiltà.

3.6. Data u studji kemm minn akkademiċi kif ukoll mill-industrija tal-ikel tejbu l-fehim tagħna ta' kif is-sistemi Ewropej tal-ikel iħallu impatt fuq is-soċjetà, l-ambjent u r-riżultati fil-qasam tas-saħħa. Meta jitqiesu flimkien, dawn jissuġġerixxu l-ħtieġa għal approċċ aktar integrat. Filwaqt li l-oqfsa ta' politika attwali seta' rnexxielhom jindirizzaw il-problemi individwali, huma ma jipprovdux il-koerenza kollettiva meħtieġa biex tiġi indirizzata l-firxa ta' sfidi li s-sistemi tal-ikel globali u tal-UE huma mistennija li jaffaċċjaw fil-futur. Il-politiki relatati mal-ikel fil-parti l-kbira jiġu żviluppati b'mod separat minn xulxin u spiss huma neqsin minn konsistenza. Il-politiki f'diversi livelli ta' governanza lanqas mhuma marbuta flimkien. Eżempju wieħed li juri l-ħtieġa għal approċċ aktar integrat huwa r-reżistenza għall-antimikrobiċi, li nfirxet permezz tal-użu tal-antibijotiċi fit-trobbija tal-annimali u li issa thedded is-saħħa tal-bniedem. L-importanza ta' politika integrata dwar l-ikel fir-rigward ta' din il-kwistjoni ġiet enfasizzata wkoll mill-Kummissarju Andriukaitis f'diskors reċenti. Eżempju ieħor huwa l-kunflitt bejn l-użu tal-art għall-ikel u l-użu tal-art għall-ġenerazzjoni tal-enerġija, għas-settur tal-abitazzjoni u għal pressjonijiet oħra. Sa ċertu punt, il-ħela tal-ikel hija riżultat ukoll ta' titjib fl-effiċjenza tal-produzzjoni; hemm fluss kostanti u enormi ta' ikel ġewwa s-sistema. Appell għal imġiba razzjonali tal-konsumaturi sabiex din tiġi solvuta ma jaħdimx.

3.7. Li kieku l-UE kellha "terġa' titwieled" illum il-ġurnata, hija toħloq politika komprensiva dwar l-ikel li jkollha l-għan li toħloq dieti tajbin għas-saħħa minn sistemi sostenibbli tal-ikel, torbot il-produzzjoni agrikola ma' servizzi tan-nutrizzjoni u tal-ekosistema, u tiżgura katini ta' provvista li jissalvagwardjaw is-saħħa pubblika għas-sezzjonijiet kollha tas-soċjetà Ewropea [14]. L-isfida ta' politika hija kif tinġieb il-bidla meħtieġa. Storikament, il-politika tal-UE kibret permezz ta' proċess ta' modifika demokratika, fejn isseħħ bidla aktar għal għarrieda minħabba l-kriżijiet, kif ġara fis-sikurezza alimentari fis-sena 2000, u fl-iskandlu tal-laħam taż-żwiemel fl-2013-2015.

4. **Ir-rwol tas-soċjetà ċivili biex tiżviluppa politiki dwar l-ikel aktar sostenibbli**

4.1. Il-KESE jinnota li sezzjonijiet wiesgħa tas-soċjetà Ewropea jirrikonoxxu l-isfidi strutturali l-ġodda għall-governanza tal-ikel tal-UE. L-UE tista' timxi milli tadatta l-politika u tirreaġixxi għas-sitwazzjonijiet, għal li tieħu approċċ proattiv. Il-KtR jistabbilixxi preċedenti importanti fl-opinjoni riċenti tiegħu. Iż-żieda ta' interess ġdid fil-ħolqien ta' politika aħjar dwar l-ikel

(11) www.fao.org/nr/sustainability
(12) Opinjoni tal-KESE dwar "Rapport mill-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill dwar il-prattiki kummerċjali żleali fil-katina tal-provvista alimentari bejn in-negozji", ĠU C 34, 2.2.2017, p. 130.
(13) http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en
(14) Mason & Lang (2017). "Sustainable Diets" (Dieti Sostenibbli). Abingdon: Routledge.

għall-bliet tal-UE għandha tiġi inkluża fit-tħassib rurali. Ħafna bliet Ewropej jinsabu impenjati b'azzjonijiet permezz ta' kunsilli għall-politika dwar l-ikel, netwerks urbani għal azzjoni dwar is-sostenibbiltà u/jew dwar it-tibdil fil-klima, u l-programm WHO Healthy Cities. L-iffirmar tal-"Milan Urban Food Policy Pact" (Patt għal Politika Urbana dwar l-Ikel ta' Milan) tal-2015 jirrifletti dan l-interess.

4.2. Fis-snin reċenti, seħħew diversi tipi ta' organizzazzjoni mill-ġdid tal-katini tal-provvista tal-ikel, bl-għan li jgħaqqdu mill-ġdid il-produtturi u l-konsumaturi u jillokalizzaw mill-ġdid il-produzzjoni agrikola u tal-ikel. Dawn jinkludu agrikoltura sostnuta mill-komunità, katini tal-provvista qosra, netwerks alternattivi tal-ikel, sistemi tal-biedja lokali u bejgħ dirett. Il-kooperattivi tal-konsumaturi jista' jkollhom ukoll rwol ċentrali billi jiżguraw rabta qawwija mal-komunità kif ukoll fokus soċjali, edukattiv u ambjentali. L-istituzzjonijiet pubbliċi għandhom skemi li wkoll jagħmlu parti minn dan il-proċess, eż. permezz ta' programmi ta' akkwist pubbliku għal skejjel u sptarijiet li jinkoraġġixxu l-għoti ta' ikel lokali u organiku, bħal fid-Danimarka u f'Malmö, l-Iżvezja. Dan jaqbel mal-approċċ ta' ekonomija ċirkolari tal-UE.

4.3. Bl-istabbiliment ta' rabtiet aktar mill-qrib bejn il-produtturi u l-konsumaturi, is-sistemi tal-ikel aktar lokalizzati u l-inizjattivi minn isfel għal fuq jista' jkollhom rwol essenzjali biex jinkoraġġixxu konsum tal-ikel aktar tajjeb għas-saħħa u aktar sostenibbli. L-involviment tas-soċjetà ċivili u tal-komunitajiet lokali jsaħħaħ dawn ir-rabtiet, kif jista' jidher fid-diversi inizjattivi sostenibbli dwar l-ikel fil-bliet madwar l-Ewropa. Madankollu, bħalissa l-politiki fil-livell tal-UE mhumiex mgħammra tajjeb biex jitgħallmu minn dawn l-esperimenti, wisq anqas biex jappoġġjawhom meta jkunu promettenti. Għalhekk politika komprensiva dwar l-ikel tista' tgħin tistimula u tiżviluppa governanza komuni għal dawn l-inizjattivi. L-impriżi tal-biedja jadattaw għad-domandi tas-suq, iżda huma ristretti min-natura tal-produzzjoni agrikola; bidla fis-sistemi tal-produzzjoni tieħu ż-żmien.

4.4. L-ekonomija tal-ikel taffaċċja sfidi tekniċi, finanzjarji u soċjali ([15]) kbar li ġew rikonoxxuti minn programmi kbar ta' investiment għall-innovazzjoni u għall-progress teknoloġiku. L-Ewropa għandha madwar 289 000 kumpanija li jimmanifatturaw l-ikel, iżda 3 000 minnhom jammontaw għal kważi nofs is-suq tal-UE ([16]). L-istudji jissuġġerixxu li sistemi reżiljenti tal-ikel għandhom iżommu taħlita ta' impriżi kbar u żgħar tal-biedja. Hemm distakki kbar bejn l-akbar kumpaniji tal-ikel tal-Ewropa u s-settur tal-SMEs. Dawn jistgħu jiġu integrati aħjar mal-Ewropa soċjali. L-ekonomija diġitali toffri opportunitajiet għal rabtiet aktar mill-qrib bejn il-konsumaturi u l-produtturi. In-negozju jilqa' tmexxija progressiva dwar kwistjonijiet ta' sostenibbiltà, u jixtieq oqfsa ċari.

4.5. Iċ-ċittadini Ewropej għandhom interess ċar li jiżguraw li l-ikel tagħhom jiġi minn sorsi sostenibbli. Is-sistemi tat-tikkettar mhumiex kapaċi jipprovdu ċarezza sempliċement minħabba l-kumplessità tal-kwistjoni. F'rapport reċenti mħejji minn Karl Falkenberg, ġie suġġerit li l-"marka" tal-ikel Ewropew għandha tissejjes fuq is-sostenibbiltà, jew fuq "l-għajxien tajjeb u l-qsim ġust fi ħdan il-limiti tal-pjaneta" ([17]). Dan jissuġġerixxi enfasi soċjali kif ukoll enfasi ambjentali u ekonomika. Xi kwistjonijiet kulturali jinsabu lil hinn mill-mandat tal-istituzzjonijiet Ewropej, bħat-tensjoni bejn xogħol imħallas (f'katini ta' provvista) u mhux imħallas (fi kċejjen domestiċi) fl-ikel, iżda hemm elementi tas-sistema Ewropea tal-ikel li huma ċentrali għall-kunċett Ewropew ta' ikel (jew "marka"). L-Ewropa hija famuża għad-diversità fit-tisjir u fil-produzzjoni. Din mhux biss għandha tiġi protetta, iżda għandha tiżdied b'mod attiv. Is-sistema tal-logo ta' kwalità tal-UE (IĠP, DOP, STG) hija utli, iżda tkopri biss speċjalitajiet tal-ikel; ma tittrattax ix-xejriet fl-ikel tal-massa. Is-suġġeriment tas-Sur Falkenberg li għandna naspiraw għall-ġustizzja żgur li għandu jimplika "Patt Ġdid" dwar il-pagi u t-trattament ġust ta' ħaddiema migranti fl-impriżi tal-ikel tal-UE. Hemm kwistjonijiet sensittivi iżda importanti li permezz tagħhom politika komprensiva dwar l-ikel tista' tipprovdi appoġġ prattiku għall-armonija soċjali fl-Ewropa.

4.6. Tħassib partikolari għall-ġenituri u għall-aġenziji tas-saħħa huwa l-investiment finanzjarju mhux ugwali f'messaġġi dwar l-ikel immirati lejn it-tfal. Id-WHO tara din bħala kwistjoni ta' prijorità għaliex proporzjon tant għoli ta' dawn il-messaġġi fihom ikel b'livelli għoljin ta' melħ, zokkor u xaħam ([18]). Permezz tal-bidla minn forom tal-midja tradizzjonali

---

([15]) Freibauer, Mathijs et al (2011), it-tielet rapport tal-KPRA lill-KE

([16]) http://www.fooddrinkeurope.eu/publication/data-trends-of-the-european-food-and-drink-industry-2016/

([17]) Falkenberg K (2016). "Sustainability Now!" "A European Vision for Sustainability" (Sostenibbiltà Issa! Viżjoni Ewropea għas-Sostenibbiltà). ĊESP, ħarġa 18, 20 ta' Lulju.

([18]) Reġjun Ewropej tad-WHO (2013) http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/191125/e96859.pdf

għal dawk diġitali, il-każ għal approċċ komprensiv jikber. Fl-2016, fl-Ewropa tal-Punent intefqu madwar USD 37 biljun fuq reklamar diġitali tal-ikel biss ([19]). Il-KESE jinnota s-sejħa reċenti li l-konsumaturi għamlu lill-kumpaniji tal-ikel u tal-bejgħ bl-imnut, fejn talbuhom jieqfu jużaw il-maskots tal-prodotti tagħhom f'kampanji tar-reklamar u tal-kummerċjalizzazzjoni għal ikel b'livelli għoljin ta' xaħam, melħ u zokkor. Fin-nuqqas ta' azzjoni adegwata mill-industrija, il-gvernijiet għandhom jikkunsidraw li jintroduċu miżuri regolatorji ([20]).

4.7. L-għan ta' 50 sena għall-politika dwar l-ikel tal-UE għandu jkun il-promozzjoni tat-tranżizzjoni mill-konsumeriżmu tal-ikel (ikkaratterizzat mill-ħela) għaċ-ċittadinanza tal-ikel (ikkaratterizzata mill-attenzjoni u mir-responsabbiltà). It-tranżizzjoni għal dieti sostenibbli minn sistemi sostenibbli tal-ikel teħtieġ ukoll li l-konsumaturi impenjati jsiru ċittadini attivi tal-ikel. Il-KESE jtenni l-proposta tiegħu li jniedi kampanja ta' informazzjoni u ta' sensibilizzazzjoni madwar l-Ewropa dwar "il-valur tal-ikel". Din se tkun meħtieġa biex tiġi żgurata bidla fuq perjodu twil ta' żmien fl-imġiba tal-klijenti ([21]).

5. **Viżjoni – għanijiet u struttura ta' politika komprensiva dwar l-ikel fl-UE**

5.1. Il-politika dwar l-ikel hija politika ġenerali li torganizza u tappoġġja l-qafas tas-sistemi tal-ikel, mill-produzzjoni primarja (bdiewa) għall-istadju tal-produzzjoni (ipproċessar) sal-konsum. Din tagħmel ċar u espliċitu dak li spiss ikun mgħotti u moħbi. Peress li l-ikel jidher f'ħafna oqsma tal-ħajja, bħall-edukazzjoni, is-saħħa, l-ambjent, il-kummerċ, ir-relazzjonijiet soċjali u l-kultura, il-valur ta' politika komprensiva dwar l-ikel huwa li soċjetà tista' tiċċara dak li tixtieq u dak li tista' tikseb mis-sistema tal-ikel tagħha. Hija tgħaqqad dak li drabi oħra faċilment ma jkunx magħqud u jkun ifframmentat. Il-mistoqsija ta' x'nieklu, kif nieklu u kif nipproduċu l-ikel illum il-ġurnata u b'liema spiża għandha konsegwenzi għall-futur.

5.2. Il-politika dwar l-ikel għandha influwenza qawwija fuq l-iżvilupp ta' żoni rurali u urbani. Hija toħloq impjiegi fis-setturi kollha marbuta, bħall-agrikoltura u l-infrastruttura teknika tagħha, l-ipproċessar tal-ikel, it-trasport, il-kummerċ, l-imballaġġ, il-bejgħ bl-imnut u s-servizz tal-ikel, eċċ. Hija taffettwa l-għajxien ta' miljuni ta' ċittadini tal-UE. Is-settur tal-manifattura tal-ikel tal-UE jimpjega 4,25 miljun persuna; idaħħal aktar minn EUR 1 098 biljun; jonfoq EUR 2,5 biljuni fuq ir-riċerka u l-iżvilupp u għandu eċċess ta' EUR 25,2 biljun fuq il-kummerċ tiegħu fl-ikel ipproċessat ([22]). Minkejja s-sinifikat ekonomiku tal-ikel għall-ekonomija tal-UE, bħalissa m'hemm l-ebda politika dwar l-ikel tal-UE bħala tali. Minflok, is-sistemi tal-ikel jitfasslu permezz ta' varjetà ta' oqfsa ta' politika distinti, kif enfasizzat hawn fuq.

5.3. Politika dwar l-ikel adatta għas-seklu 21 għandha tissodisfa diversi kriterji: il-kwalità tal-ikel (bħat-togħma, il-gost, id-dehra u l-awtentiċità); is-saħħa (bħas-sigurtà, in-nutrizzjoni, id-disponibbiltà u l-għarfien); l-ambjent (bħas-CO_2, l-ilma, l-użu tal-art, il-ħamrija, il-bijodiversità, il-kwalità tal-arja u r-reżiljenza sistemika), il-valuri soċjali u kulturali (bħall-identità, l-ugwaljanza tal-aċċess, il-fiduċja, l-għażla u l-ħiliet); l-ekonomija soda (bħall-kompetizzjoni reali u redditi ġusti, impjiegi diċenti, spejjeż kompletament interalizzati u prezzijiet raġonevoli u kompetittivi); u l-governanza tajba (bħad-dover ta' rendikont demokratiku, it-trasparenza, il-proċessi etiċi u l-użu ta' evidenza xjentifika tajba). Il-politiki kollha eżistenti tal-UE relatati mal-ikel jistgħu jiġu kkunsidrati taħt dawn it-titoli tal-politika.

5.4. Politika komprensiva dwar l-ikel għandha ssaħħaħ ekosistemi reżiljenti u tiżgura li l-partijiet ikkonċernati u l-parteċipanti kollha fil-katina tal-provvista tal-ikel ikollhom introjtu diċenti kemm ġewwa kif ukoll barra mill-UE. Il-prezzijiet tal-ikel ma jirriflettux l-ispejjeż sħaħ tal-produzzjoni u l-parti l-kbira tal-ispejjeż tas-saħħa, ambjentali u soċjali huma esternalizzati. Is-segwitu ta' ikel aktar irħis u aktar "affordabbli" m'għandux jiċħad karatteristiċi u effetti oħra tal-produzzjoni u tal-konsum tal-ikel. Politika komprensiva dwar l-ikel tista' tgħin tintegra mill-ġdid u tallinja mill-ġdid il-prezz tal-ikel ma' valuri oħra.

5.5. Politika komprensiva dwar l-ikel għandha ġġib flimkien politiki eżistenti u ġodda, bl-għan aħħari li jitwasslu sistemi sostenibbli tal-ikel u dieti tajbin għas-saħħa. Din m'għandhiex tfisser il-ħolqien mill-ġdid ta' politika kompletament ġdida jew l-approprjazzjoni ta' setgħat ġodda fl-UE, peress li l-għan mhuwiex li jiġi impost standard wieħed. Minflok, din tfisser l-

([19]) https://www.statista.com/statistics/237928/online-advertising-spending-in-western-europe/
([20]) "Cartoon characters and food: just for fun?" (Il-karattri tal-cartoons u l-ikel: għall-gost biss?), Dokument ta' pożizzjoni, BEUC, 2017
([21]) Ara n-nota 12 f'qiegħ il-paġna.
([22]) http://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/publications_documents/Data_and_trends_Interactive_PDF_NEW.pdf

adozzjoni ta' riformi fil-livell tal-UE biex jitheġġu azzjonijiet ġodda u aktar sostenibbli fil-livelli kollha (lokali/muniċipali, reġjonali, nazzjonali u tal-kumpaniji), kif ukoll iż-żieda ta' inizjattivi li diġà qegħdin iseħħu, biex b'hekk tiġi pprovduta aktar koerenza. Din tfisser l-integrazzjoni ta' miżuri fil-livell tal-UE bl-aħjar mezzi li jistgħu jittieħdu f'livelli oħra ta' governanza. Dan jista' jkun il-każ għal reġimi fiskali li jtejbu l-aċċess għal dieti tajbin għas-saħħa permezz tal-ippjanar tal-bliet u tal-akkwist pubbliku, biex b'hekk jiġu appoġġjati s-swieq u l-impjiegi lokali.

5.6. Politika komprensiva dwar l-ikel għandha ssir ukoll bażi biex jintemmu l-prattiki kummerċjali żleali mil-lat ta' kwalità doppja u aktar baxxa tal-prodotti – jiġifieri l-produzzjoni u l-bejgħ ta' ikel ta' kwalità inferjuri fi Stati Membri differenti minkejja li l-imballaġġ ikun identiku ([23]).

5.7. Sabiex jiġu ssodisfati dawn l-għanijiet, iridu jiġu kkoordinati miżuri ta' politika kemm min-naħa tal-provvista kif ukoll min-naħa tad-domanda. Dan ifisser li d-disponibbiltà u l-affordabbiltà tal-ikel permezz tal-produzzjoni sostenibbli tal-ikel għandhom jiġu kkoordinati wkoll b'aktar aċċess u awtonomizzazzjoni tal-konsumaturi biex jagħżlu dieti tajbin għas-saħħa u b'togħma tajba. Għandha tiġi żviluppata taħlita ta' *bidliet leġislattivi* sabiex jitneħħew l-ostakli regolatorji u jiġu pprovduti inċentivi fiskali u *bidliet fl-imġiba* xprunati minn informazzjoni, edukazzjoni u sensibilizzazzjoni aħjar tal-konsumaturi u tal-proċessuri. L-għan ewlieni huwa li jiżdiedu s-sensibilizzazzjoni u l-appoġġ għall-valur tal-ikel fil-livelli kollha sabiex tiġi appoġġjata bidla gradwali iżda sinifikanti. Pereżempju, it-tnaqqis tal-melħ jaħdem l-aħjar jekk isir bil-mod iżda b'mod sistematiku, iżda m'hemm l-ebda inċentivi biex il-kumpaniji jifformulaw mill-ġdid il-prodotti tagħhom.

5.8. Fuq in-naħa tal-provvista, biex politika tal-ikel Ewropea komprensiva tkun tassew rilevanti għall-konsumaturi Ewropej, huwa essenzjali li l-ikel prodott b'mod sostenibbli fl-UE jkun kompetittiv. Dan ifisser li s-settur agroalimentari Ewropew huwa kapaċi jwassal l-ikel għall-konsumaturi bi prezzijiet li jinkludu spejjeż żejda għal kriterji bħalma huma s-sostenibbiltà, il-benesseri tal-annimali, is-sikurezza alimentari u n-nutrizzjoni iżda wkoll redditu ġust lill-bdiewa, u fl-istess ħin iżomm il-pożizzjoni tiegħu bħala l-għażla preferuta għall-parti l-kbira tal-konsumaturi.

5.9. L-implimentazzjoni tal-SDGs tipprovdi qafas kruċjali għal azzjoni konġunta, bl-għan li sal-2030 id-dinja jkollha ikel sostenibbli. Kwistjonijiet relatati mal-ikel u mal-agrikoltura jolqtu s-17-il SDG. B'mod partikolari, id-WHO tistqarr li 12 mill-SDGs jeħtieġu azzjoni fil-qasam tan-nutrizzjoni. Minħabba n-natura tagħha stess, l-implimentazzjoni tal-SDGs teħtieġ soluzzjonijiet kollaborattivi u olistiċi li jinvolvu dipartimenti, Ministri u setturi differenti u l-katina tal-provvista sħiħa. Din toffri opportunità eċċellenti għat-tmexxija tal-UE fil-livell kontinentali.

5.10. Politika komprensiva dwar l-ikel għandha tlaqqa' flimkien approċċi differenti bl-għan li timplimenta l-SDGs u għandha tinkorpora governanza eżistenti fuq diversi livelli u multisettorjali sabiex twassal proċess ta' tfassil ta' politika aktar integrat. L-Ewropa qed tiżviluppa pożizzjonijiet dwar id-diversi pilastri tas-sistema tal-ikel, b'mod partikolari:

— L-agrikoltura (PAK imfassla mill-ġdid ([24]), l-iżvilpp aċċellerat ta' mudelli ta' produzzjoni sostenibbli. tiġdid tal-ġenerazzjoni, introjtu vijabbli għall-biedja, beni pubbliċi għal flus pubbliċi, trattament xieraq tal-annimali)

— L-iżvilupp territorjali/l-iżvilupp rurali bilanċjat (Cork 2.0 ([25]))

— L-ipproċessar sostenibbli (riformulazzjoni tal-prodott)

— L-ekonomija ċirkolari ([26]) (ħela tal-ikel, effiċjenza fl-enerġija)

— Konsum sostenibbli tal-ikel (l-għażliet tal-ikel għall-protezzjoni ta' saħħet il-bniedem u l-ambjent, ir-rwol mexxej tas-settur tal-bejgħ bl-imnut)

— L-impatt soċjali (distribuzzjoni ġusta tal-pagi u tal-introjtu, protezzjoni soċjali)

([23]) Ir-riżultati ta' studju li sar mill-Università tal-Kimika u t-Teknoloġija ta' Praga, 2015 http://www.sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Prezentace.pdf
([24]) Ara n-nota 1 f'qiegħ il-paġna.
([25]) L-Opinjoni tal-KESE dwar "Mid-Dikjarazzjoni Cork 2.0 għal azzjonijiet konkreti", 2017, ĠU C 345, 13.10.2017, p. 37.
([26]) Opinjoni tal-KESE dwar "L-ekonomija Ċirkolari" ĠU C 264, 20.07.2016, p. 98.

— L-impatt kulturali (identità reġjonali/lokali)

— Is-saħħa, in-nutrizzjoni (dieta aktar tajba għas-saħħa/sikurezza alimentari)

— Il-protezzjoni ambjentali (ħamrija ([27]), bijodiversità, kwalità tal-ilma/tal-arja)

— L-edukazzjoni (edukazzjoni fl-iskola, valur tal-ikel, kif issajjar, x'inhu ikel tajjeb)

— Il-kummerċ, inkluż il-kummerċ internazzjonali (prattiki kummerċjali aktar ġusti fil-katina tal-provvista tal-ikel ([28]), is-sovranità tal-ikel)

— L-iżvilupp (koerenza tal-politiki għall-iżvilupp).

5.11. Dan l-approċċ komprensiv ġdid għandu jkun dinamiku u għandu jinvolvi lill-partijiet ikkonċernati mill-katina tal-provvista tal-ikel u mis-soċjetà ċivili inġenerali, sabiex tiġi żgurata "demokrazija tal-ikel" responsabbli u trasparenti.

5.12. Fi ftit kliem, politika komprensiva dwar l-ikel għandha tkun: 1. ambjentalment, soċjokulturalment u ekonomikament *sostenibbli*; 2. *integrata* f'setturi u f'livelli ta' governanza; 3. *li tinkludi* l-oqsma kollha tas-soċjetà; u 4. issaħħaħ kundizzjonijiet tax-xogħol ġusti fil-livelli kollha

6. **Pjan direzzjonali – Liema passi huma meħtieġa biex tinkiseb politika komprensiva dwar l-ikel?**

6.1. Bħalma l-fondaturi tas-Suq Komuni fil-ħamsinijiet raw l-ikel bħala element ċentrali għal Ewropa aħjar u aktar paċifika, anki llum, sittin sena wara, il-KESE jenfasizza l-ħtieġa li tibda tinħoloq sistema tal-ikel aktar sostenibbli għall-Ewropa. Il-pressjonijiet issa huma magħrufa sew u ngħatat evidenza tagħhom. Dan se u għandu jiġi indirizzat fil-livell lokali u tal-Istati Membri. Madankollu, hemm ukoll ħtieġa għal azzjoni trans-Ewropea.

6.2. Il-KESE jissuġġerixxi l-istabbiliment ta' task force transsettorjali u interistituzzjonali, li tinvolvi Direttorati Ġenerali differenti tal-Kummissjoni u istituzzjonijiet oħra tal-UE, bl-għan li jiġi żviluppat Pjan ta' Azzjoni dwar is-Sostenibbiltà tal-Ikel, biex jgħin lill-UE timplimenta SDGs relatati mal-ikel. Il-Pjan ta' Azzjoni għandu jiġi żviluppat permezz ta' proċess parteċipattiv li jinvolvi l-partijiet ikkonċernati fil-katina tal-provvista tal-ikel, is-soċjetà ċivili u r-riċerkaturi.

6.3. Il-KESE jara opportunità biex jiġi organizzat u żviluppat spazju biex is-soċjetà ċivili tinvolvi ruħha u tipparteċipa b'mod attiv f'dan il-proċess, li jibni fuq il-momentum li jinħoloq mis-seduti ta' smigħ mal-esperti fuq dan is-suġġetti.

6.4. Il-JRC, id-DĠ Riċerka u l-aġenziji tar-riċerka tal-Istati Membri huma mitluba jiżviluppaw "tabella ta' valutazzjoni tal-ikel sostenibbli tal-UE" biex iħeġġu u jimmonitorjaw il-progress biex jintlaħqu l-miri li ġew stabbiliti. Se tkun meħtieġa taħlita ta' indikaturi ġodda u qodma biex l-SDGs relatati mal-ikel u miri internazzjonali oħra (bħal dawk għall-emissjonijiet ta' gassijiet b'effett ta' serra) jiġu inkorporati u tradotti f'kuntesti Ewropej.

6.5. Il-Kummissjoni, il-Parlament u l-Kunsill huma mitluba jesploraw il-fattibbiltà tal-ħolqien ta' DĠ dedikat għall-Ikel, li jtejjeb il-koordinazzjoni tal-ħiliet u tar-responsabbiltajiet dwar il-politiki kollha relatati mal-ikel, minn metodoloġiji komuni dwar l-analiżi taċ-ċiklu tal-ħajja għal data kbira dwar l-ikel u nutrizzjoni sostenibbli. Dan id-DĠ il-ġdid jipprovdi l-qafas meħtieġ biex l-ikel jingħata prijorità u jkun is-sors tar-regolamentazzjoni, tal-leġislazzjoni u tal-infurzar kif xieraq.

6.6. Għandu jinħoloq Kunsill Ewropew għall-Politika dwar l-Ikel. Xi Stati Membri diġà għandhom korpi bħal dawn (eż. fin-Netherlands u n-Nordic Food Policy Lab). Dan jagħti pariri dwar it-tranżizzjonijiet li x-xjenza tissuġġerixxi li huma meħtieġa biex jiġu ssodisfati l-SDGs u l-Ftehim ta' Pariġi dwar il-Klima.

([27]) Opinjoni tal-KESE dwar "L-użu tal-ħamrija fl-agrikoltura għall-produzzjoni tal-ikel sostenibbli u s-servizzi tal-ekosistema" (adottata fit-18.10.2017, għadha ma ġietx ippubblikata fil-ĠU).

([28]) Ara n-nota 12 f'qiegħ il-paġna.

6.7. It-tranżizzjoni għal sistemi Ewropej sostenibbli tal-ikel teħtieġ li l-pariri dwar is-saħħa, in-nutrizzjoni, l-ambjent u l-ekonomija jkunu integrati aħjar. Il-KESE jappoġġja l-iżvilupp ta' linji gwida sostenibbli tal-UE dwar id-dieta, li jibnu fuq inizjattivi mill-Ġermanja, in-Netherlands, l-Iżvezja u Franza sabiex il-konsumaturi u l-industrija jiġu pprovduti bi gwida aktar ċara dwar kif jibbilanċjaw nutrizzjoni tajba ma' impatt ambjentali aktar baxx, u jipprevjenu asserzjonijiet ambjentali u indikazzjonijiet dwar is-saħħa foloz filwaqt li jitqiesu l-preferenzi kulturali. Dan għandu jiġi rifless f'sistema intelliġenti ġdida dwar it-tikkettar sostenibbli tal-ikel.

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Ir-rwol ewlieni tal-kummerċ u l-investiment għat-tilħiq u l-implimentazzjoni tal-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli (SDGs)"

(opinjoni fuq inizjattiva proprja)

(2018/C 129/05)

Relatur: **Jonathan PEEL (UK-I)**

Korelatur: **Christophe QUAREZ (FR-II)**

Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	26.1.2017
Bażi legali	Artikolu 29(2) tar-Regoli ta' Proċedura
	Opinjoni fuq inizjattiva proprja
Sezzjoni kompetenti	REX
Adottata fis-sezzjoni	7.11.2017
Adottata fil-plenarja	7.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	163/0/1

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. L-implimentazzjoni u r-realizzazzjoni tal-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli (SDGs) jitqiesu bħala prijorità globali prinċipali. Iż-żamma tal-momentum minn issa 'l quddiem hija essenzjali biex tintlaħaq id-data tal-mira tal-2030.

1.1.1. Il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew (KESE) jemmen li l-SDGs, flimkien mal-Ftehim ta' Pariġi (COP21) ([1]), se jibdlu b'mod fundamentali l-aġenda tal-kummerċ globali, b'mod speċjali għall-kummerċ fil-prodotti industrijali u l-agrikoltura. Il-bżonn li dawn il-ftehimiet profondi jiġu implimentati għandu jkun fil-qalba tan-negozjati kummerċjali kollha tal-ġejjieni tal-UE.

1.2. L-UE tinsab f'pożizzjoni unika biex tkompli bir-realizzazzjoni tal-SDGs. L-UE għandha l-kredibbiltà biex ikollha rwol biex tgħaqqad b'mod effettiv il-pajjiżi żviluppati u dawk li qed jiżviluppaw. Jeħtieġ li tingħata iktar prijorità lill-iżvilupp tal-politiki deskritti fil-Komunikazzjoni mill-Kummissjoni "Il-Passi li Jmiss" ([2]), u jkun hemm fokus aktar qawwi fuq l-integrazzjoni bis-sħiħ tal-SDGs "fil-qafas tal-politika Ewropea u fil-prijoritajiet attwali tal-Kummissjoni", f'kollaborazzjoni mal-Istati Membri jekk ikun meħtieġ.

1.2.1. L-UE tirrikonoxxi li hija marbuta li tagħmel dan taħt it-Trattat ta' Lisbona ([3]). Għandu jkun hemm sinerġija mill-qrib għall-promozzjoni u l-implimentazzjoni tal-SDGs u għall-promozzjoni tal-valuri Ewropej madwar id-dinja.

1.3. Il-kummerċ jissemma darba biss fl-Għanijiet ta' Żvilupp tal-Millennju (MDGs) ([4]), imma fl-SDGs hemm disa' referenzi speċifiċi għall-kummerċ. Minbarra l-azzjoni diretta biex jintlaħqu l-SDGs, aħna nħeġġu lill-UE tinkludi kummerċ u investiment "favur l-SDGs". Hemm ħafna modi li bihom il-kummerċ u l-investiment jistgħu jagħmlu kontribuzzjoni pożittiva għalihom, minkejja li kultant b'mod indirett.

1.4. Il-mira speċifika tal-Għan 17 (ħajja mill-ġdid għas-Sħubija Globali għall-Iżvilupp Sostenibbli) hija "sistema kummerċjali multilaterali universali, ibbażata fuq ir-regoli, miftuħa, mhux diskriminatorja u ekwitabbli taħt id-WTO". L-UE ilha żmien twil tagħmel enfasi fuq il-multilateraliżmu u fuq ir-rwol ewlieni tad-WTO: trid tkompli tieħu passi attivi biex dan tappoġġjah.

([1]) Il-Konferenza tal-Partijiet għall-Konvenzjoni Qafas tan-Nazzjonijiet Uniti dwar it-Tibdil fil-Klima ta' Pariġi (UNFCCC COP21).
([2]) COM(2016) 739 final.
([3]) L-Artikolu 21(3) tat-TFUE
([4]) MDG 8, *L-Iżvilupp ta' Sħubija Globali għall-Iżvilupp*.

1.5. Il-KESE jinnota li, billi l-SDGs mhumiex legalment vinkolanti, mingħajr l-ebda mekkaniżmu għas-soluzzjoni tat-tilwim, l-UE għandha taħdem permezz tal-politiki u tal-attivitajiet tagħha biex tkompli bir-realizzazzjoni tagħhom.

1.5.1. Nilqgħu b'sodisfazzjon l-intenzjoni tal-UE li tipprovdi aġġornamenti annwali, iżda nibqgħu mħassbin li l-UE ta' sikwit tidher aktar interessata li turi kif il-politiki eżistenti jikkoinċidu u jitħalltu mal-miri tal-SDGs, aktar milli tinkiseb sinerġija massima permezz tal-iffokar u l-adattament ta' dawn il-politiki u l-attivitajiet. Fokus tal-UE aktar ikkonċentrat fuq il-kisba tal-SDGs għandu jikseb riżultati aħjar.

1.5.2. Hemm numru ta' oqsma ta' politika ewlenin fejn nemmnu li l-UE għandha taħdem biex tiżgura sinerġija sħiħa mal-SDGs. Dawn jinkludu t-tiġdid tal-Ftehim ta' Sħubija AKP-UE ta' "Cotonou" kif ukoll l-interazzjoni usa' tal-UE ma' dawk ir-reġjuni. Għandha tinkludi b'mod speċifiku kemm il-bini ta' kapaċità mmirata biex tappoġġja u tgħin fl-implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Faċilitazzjoni tal-Kummerċ, kif ukoll l-istrateġija konġunta usa' tal-UE/l-Istati Membri dwar l-Għajnuna għall-Kummerċ. Dan huwa kontribut fil-qalba, u parti essenzjali, tal-Inizjattiva Għajnuna għall-Kummerċ tad-WTO li hija mfassla biex ittejjeb il-kapaċità tal-pajjiżi li qed jiżviluppaw biex jużaw l-opportunitajiet offruti minn ftehimiet kummerċjali. Se jkun importanti l-kontribut ffukat fuq l-SDGs fis-sitt Rieżami Globali tad-WTO.

1.5.3. Għandu jingħata wkoll appoġġ aktar speċifiku għall-użu tal-kummerċ bħala mezz biex jagħti spinta kemm lill-integrazzjoni reġjonali kif ukoll lill-SDGs, b'mod speċjali f'dawk ir-reġjuni fejn il-FSE għadhom iridu jintlaħqu, minkejja li l-FSE għadhom ma rrealizzawx bis-sħiħ il-wegħda preċedenti tagħhom.

1.5.4. L-UE għandha wkoll tħares biex tiżviluppa sinerġiji akbar bejn is-27 Konvenzjoni ewlenin rilevanti għall-programm tal-GSP+ tagħha u l-SDGs, sa fejn jippermettu l-kompetenzi tagħha.

1.6. Il-Kumitat iħeġġeġ ukoll lill-UE tippromwovi r-realizzazzjoni tal-SDGs kull fejn possibbli permezz tar-relazzjonijiet bilaterali tagħha. L-eżempju prim ta' dan huwa l-interazzjoni maċ-Ċina dwar l-"Inizjattiva Belt and Road" (BRI) tagħha, li kif ġie enfasizzat fil-laqgħa reċenti tar-Round Table UE-Ċina ([5]) l-implimentazzjoni tagħha "għandha tikkontribwixxi għar-realizzazzjoni tal-Aġenda 2030 tan-NU u l-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli tagħha".

1.7. Il-KESE jissottolinja r-rwol ewlieni tal-Kondotta Kummerċjali Responsabbli (RBC) biex tgħin fir-realizzazzjoni tal-SDGs. L-impatt tas-settur privat hawnhekk se jkun kemm kruċjali kif ukoll profond: il-Kumitat tan-Nazzjonijiet Uniti dwar il-Kummerċ u l-Iżvilupp (UNCTAD) jistma ([6]) li se jkunu meħtieġa USD 2,5 triljun żejda fis-sena: is-settur privat huwa mistenni jikkontribwixxi terz minnhom. Ħafna kumpaniji diġà għandhom l-istrateġiji tagħhom dwar l-SDGs, imma kollha għandhom jiġu mħeġġa jassumu r-responsabbiltà għall-impatt tagħhom fuq is-soċjetà permezz ta' diliġenza dovuta abbażi tar-riskju. Il-KESE jinnota li l-mobilizzazzjoni tar-riżorsi hija ffaċilitata wkoll permezz tal-politiki tat-taxxa internazzjonali biex jiġi appoġġjat l-investiment għall-implimentazzjoni tal-SDGs ([7]).

1.8. L-SDG 17 jiddikjara b'mod speċifiku wkoll li "l-aġenda ta' żvilupp sostenibbli ta' suċċess teħtieġ sħubiji bejn il-gvernijiet, is-settur privat u s-soċjetà ċivili". Il-KESE għalhekk iħeġġeġ li l-mandati kollha tal-ġejjieni għal Kapitoli tat-TSD fin-negozjati tal-kummerċ u s-sħubija tal-UE għandhom jinkludu klawsola speċifika li tirrikjedi liż-żewġ partijiet ta' kull mekkaniżmu ta' monitoraġġ tas-soċjetà ċivili li jaħdmu flimkien biex jippromwovu l-SDGs u jimmonitorjaw l-effetti ta' dan.

1.8.1. Dawn il-kapitoli tat-TSD (b'mod speċjali billi dawn ikopru l-SDGs, il-Ftehim ta' Pariġi u l-osservanza tal-Konvenzjonijiet tal-ILO) għandhom jingħataw l-istess piż daqs dawk li jkopru kwistjonijiet kummerċjali, tekniċi jew tariffarji.

1.9. Finalment, il-KESE jfakkar lill-UE dwar ir-rakkomandazzjoni preċedenti tagħha ([8]) li twettaq valutazzjoni sħiħa tal-impatt fuq l-effetti probabbli li l-implimentazzjoni tal-SDGs u tal-Ftehim ta' Pariġi se jkollhom fuq il-politika kummerċjali tal-UE, inkluża l-agrikoltura. Il-politika tajba tibda b'analiżi tajba.

([5]) Beijing, 29-30 ta' Ġunju 2017 (il-punt 25).
([6]) UNCTAD Stqarrija għall-Istampa, Ġinevra, 2014 – minn dak iż-żmien ġiet ripetuta b'mod regolari.
([7]) REX/487 – Opinjoni fuq Inizjattiva proprja tal-KESE dwar *Sħubijiet għall-iżvilupp tal-UE u l-isfida tal-ftehimiet internazzjonali dwar it-taxxa*, relatur Alfred Gajdosik, korelatur Thomas Wagnsonner (għada mhix ippubblikata fil-ĠU).
([8]) Opinjoni tal-KESE dwar *Kummerċ għal Kulħadd – Lejn politika aktar responsabbli għall-kummerċ u l-investiment,* Relatur: Jonathan Peel (ĠU C 264, 20.7.2016, p. 123).

2. **Sfond: l-Għanijiet ta’ Żvilupp Sostenibbli (SDGs)**

2.1. L-implimentazzjoni ta’ “L-Aġenda għall-Iżvilupp Sostenibbli tal-2030” komprensiva tan-Nazzjonijiet Uniti, u b’mod partikolari l-parti ċentrali tagħha, l-SDGs, se tibqa’ prijorità globali ewlenija sad-data ta’ mira tagħha. Is-17-il SDG huma appoġġjati minn 169 mira speċifika oħra.

2.1.1. L-SDGs huma ta’ natura globali, applikabbli universalment u interkonnessi – il-pajjiżi kollha għandhom jaqsmu r-responsabbiltà sabiex dawn jintlaħqu. Dawn diġà qed iwasslu għal mod ġdid kif isir ix-xogħol fuq livell globali – mod aktar mifrux, aktar parteċipattiv u aktar konsultattiv: aktar minn 90 pajjiż fittxew l-assistenza ta’ oħrajn, notevolment l-UE, biex jgħinuhom jilħqu dawn l-għanijiet ta’ żvilupp sostenibbli.

2.2. L-importanza tal-SDGs ittejbet ħafna bil-Ftehim ta’ Pariġi li diġà daħal fis-seħħ. Minn dak iż-żmien inħolqot inċertezza konsiderevoli mill-Amministrazzjoni tal-Istati Uniti meta ddikjarat l-intenzjoni tagħha li tirtira mill-Ftehim u dan x’jista’ jfisser fil-prattika. Dan tabilħaqq jiftaħ it-triq għall-UE biex tassumi t-tmexxija fl-iżgurar li kemm l-SDGs kif ukoll il-Ftehim ta’ Pariġi jibqgħu l-ogħla prijoritajiet, tibni fuq l-interess b’saħħtu f’dawn il-ftehimiet muri miċ-Ċina u minn ekonomiji oħra li qed jikbru. Sal-lum ħafna ekonomiji emerġenti li qed jinħolqu b’mod rapidu għadhom iridu jagħmlu sforzi notevoli biex jgħinu pajjiżi oħra li għadhom lura aktar fl-iżvilupp.

2.3. Il-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni “Il-Passi li Jmiss għal Ġejjieni Sostenibbli Ewropew: l-azzjoni tal-Unjoni Ewropea għas-sostenibbiltà” f’Novembru 2016 kellha l-għan li tintegra bis-sħiħ l-SDGs “fil-qafas tal-politika Ewropea u fil-prijoritajiet attwali tal-Kummissjoni”, kif fil-fatt hija marbuta li tagħmel skont it-Trattat ta’ Lisbona ([9]). Din l-inizjattiva, li qed isir xogħol fuqha bħalissa, intlaqgħet tajjeb mill-Kumitat fl-opinjoni tiegħu dwar *L-Agrikoltura fin-Negozjati Kummerċjali* ([10]), li rrakkomandat ukoll li l-UE twettaq valutazzjoni sħiħa tal-impatt fuq l-effetti probabbli tagħhom fuq il-politika kummerċjali tal-UE.

2.3.1. Din il-Komunikazzjoni ddikjarat li l-SDGs “ser ikunu dimensjoni trasversali” għall-implimentazzjoni tal-istrateġija globali tal-UE. Indikat li l-UE kienet “strumentali fit-tfassil” ta’ din l-aġenda. Għandu jkun hemm sinerġija mill-qrib għall-promozzjoni u l-implimentazzjoni tal-SDGs u għall-promozzjoni tal-valuri Ewropej madwar id-dinja, għalkemm l-SDGs ma jippromovux direttament il-governanza tajba u l-istat tad-dritt.

2.4. L-SDGs u l-Ftehim ta’ Pariġi jibdlu b’mod fundamentali l-aġenda kummerċjali globali, b’mod speċjali għall-kummerċ fil-prodotti industrijali u fl-agrikoltura. Il-bżonn li dawn il-ftehimiet jiġu implimentati issa għandu jkun fil-qalba tan-negozjati kummerċjali kollha tal-ġejjieni tal-UE.

2.4.1. L-UE għandha l-kredibbiltà biex ikollha rwol biex tgħaqqad b’mod effettiv il-pajjiżi żviluppati u dawk li qed jiżviluppaw. Il-KESE ([11]) kien innota qabel li l-UE tinsab f’pożizzjoni unika biex tmexxi din l-aġenda ’l quddiem:

— għandha l-piż bħala waħda mill-esportaturi u importaturi ewlenin fid-dinja,

— m’għadhiex tidher aktar li primarjament tiddefendi l-agrikoltura,

— għandha interess sostnut ippruvat fil-kummerċ u fl-iżvilupp u

— fuq kollox uriet fil-Konferenza Ministerjali tad-WTO tal-2015 f’Nairobi li għandha l-kapaċità tipproduċi ħsieb ġdid u bbilanċjat.

3. **L-SDGs: rwol ewlieni għall-kummerċ u l-investiment**

3.1. Fl-1 ta’ Mejju l-Fondazzjoni tan-NU ([12]) bagħtet tweet “Niżguraw edukazzjoni, saħħa u governanza tajba għal kulħadd biex il-konflitti jkunu anqas probabbli. @UN għandha 17-il #GlobalGoals biex tagħmel dan. http://bit.ly/UN2030”. Dawn huma rekwiżiti fundamentali biex l-SDGs ikunu jistgħu jiġu rrealizzati, filwaqt li l-gwerra u l-korruzzjoni jibqgħu l-aktar kontrosfidi serji.

([9]) Artikolu 21(3) tat-TFUE.

([10]) Opinjoni fuq inizjattiva proprja tal-KESE dwar “Ir-rwol tal-agrikoltura fin-negozjati kummerċjali bilaterali u reġjonali fid-dawl tal-laqgħa ministerjali tad-WTO f’Nairobi”, Relatur: Jonathan Peel (ĠU C 173, 31.5.2017, p. 20).

([11]) *Idem*.

([12]) @UNFoundation.

3.2. Madankollu, il-kummerċ u l-investiment għandu jkollhom rwol sinifikanti ħafna biex l-SDGs jiġu rrealizzati. Il-kummerċ issemma darba biss fl-MDGs, imma disa’ darbiet fl-SDGs. Is-sit web tad-WTO jiġbed l-attenzjoni b’mod speċifiku għall-Għanijiet 2 (It-tmiem tal-ġuħ, il-kisba tas-sigurtà alimentari u t-titjib fin-nutrizzjoni, u l-promozzjoni tal-agrikoltura sostenibbli), 3 (Jiġu żgurati ħajjiet b’saħħithom u l-promozzjoni tal-benesseri għal kulħadd f’kull età), 8 (Il-promozzjoni tat-tkabbir ekonomiku inklużiv u sostenibbli, l-impjiegi u xogħol deċenti għal kulħadd), 10 (It-tnaqqis tal-inugwaljanza fil-pajjiżi u bejniethom), 14 (Il-konservazzjoni u l-użu sostenibbli tal-oċeani, l-ibħra u r-riżorsi marini) u 17 (L-għoti tal-ħajja mill-ġdid lis-sħubija globali għall-iżvilupp sostenibbli). Ma’ dawn għandhom jiżdiedu l-Għanijiet 7 (Jiġi żgurat l-aċċess għall-enerġija affordabbli, affidabbli, sostenibbli u moderna għal kulħadd) u 9 (Il-bini ta’ infrastruttura reżiljenti, il-promozzjoni tal-industrijalizzazzjoni sostenibbli u t-trawwim tal-innovazzjoni). Dawn għandhom ikunu wkoll f’sinerġija sħiħa ma’ azzjoni rilevanti oħra, notevolment l-iżvilupp.

3.2.1. Il-kummerċ fl-agrikoltura wkoll se jkollu rwol ewlieni fit-twettiq ta’ ħafna mill-SDGs, notevolment it-12 (Jiġu żgurati xejriet ta’ konsum u produzzjoni sostenibbli) u 15 (Il-ġestjoni sostenibbli tal-foresti, il-ġlieda kontra d-deżertifikazzjoni, it-twaqqif u t-treġġigħ lura tad-degradazzjoni tal-art, it-twaqqif tat-telf tal-bijodiversità), kif ukoll 1 (It-tmiem tal-faqar fil-forom kollha tiegħu kullimkien), 13 (It-teħid ta’ azzjoni urġenti fil-ġlieda kontra t-tibdil fil-klima u l-impatti tagħha) u 5 (Il-kisba tal-ugwaljanza bejn is-sessi u l-għoti tas-setgħa lin-nisa u l-bniet kollha).

3.2.2. L-SDGs, għall-kuntrarju tal-MDGs, jidentifikaw b’mod speċifiku l-“mezzi tal-implimentazzjoni” permezz tal-169 mira tagħhom identifikati b’mod speċifiku. Numru tant kbir ta’ miri jfisser li huwa iktar diffiċli li jiġu determinati l-prijoritajiet jew li jinkiseb appoġġ. Minkejja dan, il-konsiderazzjoni ewlenija għandha tkun li jiġi żgurat li jibqgħu inklużivi u li l-ebda taqsima tas-soċjetà ma titħalla lura.

3.3. Il-KESE huwa mħasseb li għadhom ma ġewx iddefiniti b’mod effettiv miżuri/politiki suffiċjenti, u li l-lakuni ewlenin li jridu jimtlew diġà ġew identifikati bis-sħiħ.

3.3.1. Ikun essenzjali li naraw fid-dettall x’jista’ jikkontribwixxi l-kummerċ, fih innifsu. Minbarra l-azzjoni diretta, il-kummerċ u l-investiment “favur l-SDGs” għandhom jiġu inklużi, pereżempju permezz tal-użu ta’ teknoloġija nadifa. Hemm ħafna modi kif il-kummerċ u l-investiment jistgħu jagħmlu kontribuzzjoni pożittiva minkejja li b’mod indirett, anke jekk ma tistax dejjem tkun il-mutur prinċipali għall-kisba tal-SDGs, u lanqas ma tista’ toffri approċċ sistematiku.

3.4. Skont id-definizzjoni, il-kummerċ għandu jkun sostenibbli, għalkemm fir-realtà dan bl-ebda mod mhuwa dejjem hekk, b’mod speċjali meta mqabbel mal-kriterji attwali tas-sostenibbiltà inkluż il-marki tal-karbonju. Fil-passat fl-Ewropa, l-ikel u l-prodotti li jsir kummerċ tagħhom fir-reġjun kienu dawk li r-reġjun ma setax jipproduċi hu nnifsu ([13]). Żewġ fatturi oħra kienu importanti – il-ħiliet tal-ipproċessar ewlenin u fundamentali żviluppati fuq perjodu twil, u l-faċilità tat-trasport. L-aċċess għall-ilma kien importanti b’mod kritiku, għaliex it-trasport bl-art kien ferm ogħla u ferm anqas affidabbli.

3.4.1. Dawn il-fatturi jibqgħu importanti. Il-politiki ta’ sostituzzjoni tal-importazzjoni b’mod regolari fallew. Il-kunfidenza internazzjonali fil-kummerċ hija fundamentali biex jiġu minimizzati jew evitati l-ostakoli għall-importazzjoni bla bżonn. Għal dan il-għan hija essenzjali sistema ta’ kummerċ globali, appoġġjata minn sistema internazzjonali tat-tfassil tar-regoli u tas-soluzzjoni tat-tilwim. Hawnhekk ir-rwol tad-WTO jibqa’ kritiku, minkejja l-isfidi potenzjali mill-Amministrazzjoni tal-Istati Uniti.

3.4.2. Tabilħaqq il-mira speċifika tal-Għan 17 hija li “jippromwovi sistema kummerċjali multilaterali universali, ibbażata fuq ir-regoli, miftuħa, mhux diskriminatorja u ekwitabbli taħt id-WTO”: id-WTO għalhekk għandha l-kompitu li jkollha rwol ewlieni. L-UE trid tkompli tinkoraġġixxi u tappoġġja dan.

3.4.3. Id-Dikjarazzjoni Ministerjali ta’ Nairobi tad-WTO spjegat li l-kummerċ internazzjonali jista’ jkollu rwol lejn il-kisba ta’ tkabbir sostenibbli, robust u bbilanċjat għal kulħadd ([14]), u enfasizzat li dan se jkun ferm aktar iebes mingħajr mekkaniżmu kummerċjali multilaterali. Issottolinjat ukoll l-importanza tal-Inizjattiva Għajnuna għall-Kummerċ tagħha, li għandu jkollha rwol ewlieni biex tgħin biex jintlaħqu ħafna SDGs.

([13]) In-naħa ta’ fuq tal-Ewropa kienet toffri s-suf, il-ferijiet, l-injam u ż-żrieragħ, in-naħa ta’ isfel tal-Ewropa min-naħa l-oħra kienet toffri d-drapp tal-qoton, iż-żejt taż-żebbuġa, is-sufra, l-inbejjed, l-ikel u l-frott.

([14]) https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm.

3.4.4. L-impenn tad-WTO li tabolixxi s-sussidji fuq l-esportazzjoni għall-esportazzjoni agrikola, li ntlaħaq f'Nairobi, jilħaq il-mira ewlenija stabbilita għall-SDG 2 (Ġuħ żero). In-negozjati attwali tad-WTO dwar is-sussidji fuq is-sajd huma rilevanti għall-mira tal-SDG 14 (Oċeani, ibħra u riżorsi marini) li jipprojbixxi sal-2020 dawk li jikkontribwixxu għall-kapaċità żejda u għas-sajd eċċessiv. Aħna qed inħarsu 'l quddiem lejn il-Laqgħa Ministerjali li jmiss tad-WTO f'Buenos Aires biex jintlaħaq tali ftehim.

3.4.5. Sa mill-1947, l-ewwel il-GATT, u issa d-WTO, kellhom l-għan li jeliminaw l-ostakoli. Minbarra l-ikel, il-prodotti agrikoli, it-tessut, l-ilbies, iż-żraben u ċ-ċeramika, l-enfasi issa mxiet mit-tneħħija tat-tariffi għall-indirizzar tal-ostakoli non-tariffarji. Kif iddikjara preċedentement il-KESE ([15]), "il-kummerċ jgħin biex jikkumbatti l-iżbilanċi fid-domanda u l-provvista, jista' jtejjeb is-sigurtà tal-ikel u n-nutrizzjoni b'mod sinifikanti permezz taż-żieda fid-disponibbiltà tal-ikel, jippromwovi l-effiċjenza fl-użu tar-riżorsi u jżid l-investiment, l-opportunitajiet tas-suq u t-tkabbir ekonomiku, u b'hekk jiġġenera impjiegi, dħul u prosperità".

3.5. Hekk kif jiżdied id-dħul globali, l-istess tagħmel id-domanda għal għażla u varjetà ta' ikel u oġġetti tal-konsum bla preċedent. Dawn jinkludu prodotti tal-qoton, żrieragħ u ċanga, li jeħtieġu ammont konsiderevoli ta' ilma biex jiġu prodotti – u l-ilma f'ħafna postijiet huwa kommodità skarsa. L-użu sostenibbli tal-ilma u l-ħamrija (u l-evitar tat-tniġġis tal-arja) huma ewlenin biex jiġu realizzati ħafna SDGs. Ir-razzjonalizzazzjoni tal-produzzjoni dejjem aktar se ssir kwistjoni ewlenija: pereżempju, l-Użbekistan (li għadu mhux membru tad-WTO) jiddependi ħafna fuq il-produzzjoni tal-qoton, imma huwa pajjiż aridu, u l-qoton huwa għalla li teħtieġ ħafna ilma u li teħtieġ ukoll użu sinifikanti ta' pestiċida.

3.6. Il-Ftehim ta' Faċilitazzjoni tal-Kummerċ (TFA), li daħal fis-seħħ kmieni fl-2017, għandu notevolment iżid ukoll is-sostenibbiltà fil-kummerċ internazzjonali permezz tat-tneħħija tad-dewmien u tal-ostakoli mhux meħtieġa fil-fruntiera. Il-bini ta' kapaċità huwa rwol ewlieni għall-UE hawnhekk.

3.7. L-impatt tal-kummerċ u l-investiment fuq it-tibdil fil-klima huwa sinifikanti. In-negozjati għall-Ftehimiet plurilaterali dwar il-Prodotti Ambjentali (EGA) jwiegħdu pass importanti fl-integrazzjoni tat-tibdil fil-klima fil-politika kummerċjali multilaterali, iżda se tibqa' meħtieġa iktar azzjoni multilaterali biex tiġi promossa konsistenza akbar.

3.8. Ir-rwol tal-investiment fir-realizzazzjoni tal-SDGs huwa wkoll fundamentali, notevolment fl-Afrika, billi jgħin biex jipprovdi l-infrastruttura suffiċjenti (**l-Għan 9**), il-faċilitajiet tal-ipproċessar sekondarju suffiċjenti u billi jżid il-kapaċità li jwassal il-prodotti li jirriżultaw fiċ-ċentri tat-trasport u fis-suq.

3.8.1. Kif iddikjarat fl-opinjoni tal-Kumitat dwar *il-ftehimiet awtonomi ta' investiment* ([16]), "qasam ewlieni … għall-partijiet għall-ftehim ta' investiment se jkun il-faċilitazzjoni tal-investiment permezz tal-provvista ta' infrastruttura sostenibbli meħtieġa. Il-gvernijiet huma responsabbli biex jipprovdu bażi regolatorja soda għall-infrastruttura, …jew biex jiżguraw grilji effettivi u effiċjenti għall-enerġija, l-ilma u t-trasport, permezz ta' pedamenti sistematiċi. In-netwerks u l-grilji tal-enerġija u tal-ilma jeħtieġu disinn kumpless u jistgħu jeħtieġu xi għaxar snin jew iktar biex jidħlu kompletament fis-seħħ".

4. Ir-rwol tal-UE u x'jaqa' fil-kompetenza tagħha

4.1. Kif imsemmi, il-Komunikazzjoni mill-Kummissjoni "Il-Passi li Jmiss" għandha l-għan li tintegra bis-sħiħ l-SDGs fil-qafas tal-politika Ewropea u fil-prijoritajiet attwali tal-Kummissjoni.

4.1.1. Fil-Komunikazzjoni tagħha tal-2006 "L-Ewropa globali: nikkompetu fid-dinja" il-Kummissjoni qalet li kien essenzjali li jiġi żgurat li l-benefiċċji tal-liberalizzazzjoni tal-kummerċ "jgħaddu għand iċ-ċittadini tagħna. Hekk kif nimxu fit-triq tal-ġustizzja soċjali u l-koeżjoni f'pajjiżna, għandna nfittxu wkoll li nippromwovu l-valuri tagħna, fosthom dawk soċjali u ambjentali, madwar id-dinja" ([17]).

([15]) Ara n-nota 9 ta' qiegħ il-paġna, *idem*.
([16]) L-Opinjoni tal-KESE dwar *Ir-rwol tal-iżvilupp sostenibbli u l-parteċipazzjoni tas-soċjetà ċivili fil-qafas tal-ftehimiet awtonomi ta' investiment min-naħa tal-UE ma' pajjiżi terzi*, Relatur: Jonathan Peel (ĠU C 268, 14.8.2015, p. 19).
([17]) COM(2006) 567 final, 4 ta' Ottubru 2006, punt 3.1.iii.

4.1.2. It-Trattat ta' Lisbona ([18]) jeħtieġ li l-attività kollha tal-UE fil-kummerċ, l-iżvilupp, u l-azzjoni esterna usa' jkunu marbuta b'mod reċiproku. Aħna diġà esprimejna d-diżappunt tagħna ([19]) li l-SDGs bil-kemm issemmew fil-Komunikazzjoni mill-Kummissjoni "Kummerċ għal Kulħadd" ([20]), ippubblikata ftit wara l-adozzjoni tagħhom min-NU. Fl-implimentazzjoni tal-istrateġija tagħha "Kummerċ għal Kulħadd" l-UE għandha tagħti attenzjoni partikolari rigward l-iżgurar li l-ftehimiet kummerċjali u ta' sħubija tal-ġejjieni tagħha jikkonformaw mal-istandards ewlenin tal-ILO, mal-impenji tal-COP21 u jiżguraw il-protezzjoni tal-konsumatur.

4.1.3. Madankollu, kif uriet is-sentenza reċenti tal-Qorti tal-Ġustizzja ([21]) dwar l-FTA bejn l-UE u s-Singapore, il-kompetenza tal-UE fl-investiment hija limitata, filwaqt li għandha kompetenza sħiħa fi kwistjonijiet kummerċjali.

4.2. L-SDGs infushom mhumiex legalment vinkolanti, u lanqas appoġġjati minn mekkaniżmu tat-tilwim. Is-suċċess se jiddependi fuq il-politiki u l-programmi ta' żvilupp sostenibbli tal-pajjiżi stess. In-NU tenfasizza li huma meħtieġa sħubijiet bejn il-gvernijiet, is-settur privat u s-soċjetà ċivili. Is-sit web ([22]) tagħha anke telenka l-azzjonijiet li għandhom jieħdu l-individwi.

4.3. L-UE għandha tkompli tħares lejn il-politiki u l-attivitajiet tagħha stess biex tiddetermina kif l-aħjar tikkontribwixxi għar-realizzazzjoni tal-SDGs, mhux l-inqas fil-qasam tal-kummerċ. Aħna ninsabu mħassba li l-UE ta' sikwit tidher aktar lesta biex turi kif il-politiki eżistenti tagħha jikkoinċidu u jitħalltu mal-miri tal-SDGs, aktar milli tadatta l-politiki eżistenti biex tikseb sinerġija massima. Aħna wkoll għad irridu nkunu konvinti li l-Kummissjoni żviluppat approċċ mifrux mad-DĠ kollha fir-rigward tal-kwistjonijiet ewlenin. Il-fokus aktar ikkonċentrat fuq il-kisba tal-SDGs, inkluż fil-politika tal-kummerċ, għandu jikseb riżultati aħjar.

4.3.1. Dawn l-oqsma għandhom jinkludu t-tiġdid li ġej tal-Ftehim ta' Sħubija AKP-UE ta' "Cotonou", u l-interazzjoni usa' tal-UE ma' dawk ir-reġjuni. Barra minn bini tal-kapaċità mmirat bħala appoġġ tat-TFA, din għandha wkoll tikkonsolida kwalunkwe reviżjoni kontinwa tal-istrateġija konġunta tal-UE/l-Istati Membri dwar l-Għajnuna għall-Kummerċ ([23]), element ewlieni tal-Inizjattiva Għajnuna għall-Kummerċ tad-WTO. Imfassla biex issaħħaħ il-kapaċità tal-pajjiżi li qed jiżviluppaw biex jużaw l-opportunitajiet offruti minn ftehimiet ta' kummerċ, min-naħa tagħha se tkun ukoll kruċjali fil-proċess biex jinkisbu ħafna mill-Għanijiet.

4.3.2. Għandu jingħata wkoll appoġġ aktar iffukat għall-użu tal-kummerċ bħala mezz biex jappoġġja kemm l-integrazzjoni reġjonali kif ukoll l-SDGs, b'mod speċjali dawk ir-reġjuni fejn il-FSE għadhom iridu jintlaħqu, għalkemm jiddispjaċina wkoll li l-wegħda bikrija tal-FSE għad trid tiġi rrealizzata bis-sħiħ.

4.3.3. Sa fejn jippermettu l-kompetenzi tagħha l-UE għandha tħares ukoll biex tiżviluppa sinerġiji akbar bejn l-SDGs u s-27 Konvenzjoni ambjentali u tal-ILO obbligatorji rilevanti għall-programm GSP+ tagħha (kif ukoll ir-rekwiżiti għall-programm EBA tal-LDCs).

4.3.4. Id-Dikjarazzjoni Finali ta' Lulju 2015 tal-14-il laqgħa tal-Gruppi ta' Interessi Ekonomiċi u Soċjali tal-AKP-UE f'Yaoundé ([24]) tgħid li r-riżorsi finanzjarji disponibbli kollha għandhom jintużaw biex jintlaħqu l-SDGs, fi ħdan qafas ta' governanza fiskali robusta u trasparenti, li jinkludi s-settur privat.

4.4. Il-Kumitat jemmen ukoll li l-UE għandha tippromwovi r-realizzazzjoni tal-SDGs kull fejn possibbli permezz tar-relazzjonijiet bilaterali tagħha. L-eżempju prim ta' dan huwa l-interazzjoni maċ-Ċina dwar il-BRI tagħha, li kif ġie enfasizzat fil-laqgħa reċenti tar-Round Table UE-Ċina ([25]) l-implimentazzjoni tagħha "għandha tikkontribwixxi għar-realizzazzjoni ta' … l-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli u l-implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Pariġi dwar it-Tibdil fil-Klima". Dan kien jirrifletti kummenti simili reċenti mis-Segretarju Ġenerali tan-NU.

([18]) Artikolu 3, il-paragrafu 5.
([19]) Opinjoni tal-KESE dwar *Kummerċ għal Kulħadd – Lejn politika aktar responsabbli għall-kummerċ u l-investiment*, Relatur: Jonathan Peel (ĠU C 264, 20.7.2016, p. 123).
([20]) COM(2015) 497 final.
([21]) Il-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea, Stqarrija għall-Istampa nru 52/17.
([22]) http://www.un.org/sustainabledevelopment/takeaction
([23]) Filwaqt li hawnhekk tiġi rikonoxxuta l-kontribuzzjoni rekord tal-UE ta' EUR 12-il biljun fl-2014.
([24]) Skont il-mandat tal-Ftehim ta' Cotonou.
([25]) Ara n-nota 5 f'qiegħ il-paġna.

4.4.1. Madankollu, il-KESE jtenni l-konvinzjoni qawwija tiegħu dwar l-importanza tal-konformità taċ-Ċina u ta' pajjiżi oħra mal-Konvenzjonijiet tal-Organizzazzjoni Internazzjonali tax-Xogħol (ILO).

4.5. Il-KESE jemmen ukoll li l-UE għandha tinkorpora l-istrateġija Ewropa 2020 mal-objettivi kondiviżi tal-SDGs sabiex toħloq il-kundizzjonijiet għal tkabbir intelliġenti, sostenibbli u inklużiv.

4.6. Fl-opinjoni tiegħu dwar *L-iżvilupp sostenibbli: l-immappjar tal-politiki interni u esterni tal-UE* ([26]), il-KESE qal: "L-Aġenda 2030 tan-NU għandha tinbidel f'narrattiva proattiva, b'kapaċità ta' trasformazzjoni u pożittiva għall-Ewropa, u dan il-proċess għandu jkun xprunat minn rieda politika qawwija u determinazzjoni li tissawwar Unjoni Ewropea sostenibbli billi nxaqilbu l-ekonomiji tagħna lejn żvilupp li huwa reżiljenti u kompetittiv, effiċjenti fl-użu tar-riżorsi, b'użu baxx tal-karbonju u soċjalment inklużiv. Din in-narrattiva li tħares 'il quddiem tista' tgħin ukoll sabiex jingħeleb in-nuqqas ta' fiduċja mingħajr preċedent taċ-ċittadini tal-UE fil-proġett tal-UE u b'mod partikolari jintrebaħ l-appoġġ taż-żgħażagħ għalih. L-UE għandha tuża l-aġenda 2030 tan-NU b'dan il-mod biex tippreżenta viżjoni ġdida tal-Ewropa għaċ-ċittadini tal-UE: il-kuntratt soċjali tas-seklu 21".

5. **Ir-rwol tas-settur privat**

5.1. L-UNCTAD tistma ([27]) li biex jintlaħqu s-17-il SDG (u l-169 mira tagħhom) jeħtieġ li jinstabu USD 2,5 *triljun* oħra *fis-sena*. Tal-anqas terz minnhom huma mistennija jiġu pprovduti mis-settur privat, li r-rwol tiegħu huwa enfasizzat fl-Għan 17, flimkien ma' dak tas-soċjetà ċivili.

5.2. Ħafna minnhom se jiġu permezz ta' żieda fil-kummerċ u fl-investiment, notevolment mill-ħtieġa li jinbnew bliet, u l-provvista konsegwenti ta' infrastruttura, skejjel, sptarijiet u toroq. Dan diġà huwa impliċitu fil-BRI taċ-Ċina.

5.3. Kif imsemmi, il-bini tal-infrastruttura fl-Afrika b'mod partikolari se jkun importanti b'mod speċjali. Il-kummerċ intern fl-Afrika huwa baxx; jammonta għal bejn 10 % u 15 % tal-kummerċ Afrikan kollu. Kif diġà ddikjara l-KESE, "it-tisħiħ tal-kapaċità tal-pajjiżi Afrikani li jespandu l-kummerċ fl-agrikoltura flimkien mal-SDGs li jkopru l-infrastruttura, l-integrazzjoni reġjonali u l-approfondiment tas-swieq interni, inkluż permezz ta' żieda fl-ipproċessar sekondarju, se jkunu essenzjali biex jippermettu lill-Afrika tipparteċipa b'mod pożittiv fil-kummerċ agrikolu u kummerċ ieħor kif ukoll biex isaħħu s-sigurtà alimentari" ([28]).

5.4. Il-KESE qal ukoll li "l-ambjent regolatorju jeħtieġ li jkun ippjanat fit-tul. Bl-istess mod jeħtieġ li l-kumpaniji jippjanaw fit-tul, speċjalment jekk iridu li l-investimenti tagħhom jirnexxu. Falliment fuq kull naħa m'huwa tajjeb għal ħadd. Atturi b'saħħithom tal-gvern u tas-settur privat iridu jiżviluppaw sinerġiji ġodda u jitgħallmu forom ġodda ta' involviment. Hawnhekk ukoll għandu jaqdi rwol ewlieni l-kontribut tas-soċjetà ċivili, b'mod partikolari fil-livell tal-imsieħba soċjali" ([29]).

5.5. Il-ġestjoni effettiva tal-Ktajjen ta' Valur Mondjali u ta' Provvista (GVCs, GSCs) se tkun essenzjali, kif enfasizzat mill-KESE fl-opinjoni tiegħu dwar *Xogħol Deċenti fil-Ktajjen ta' Provvista Mondjali* ([30]). Il-GVCs ikopru l-attività kollha mill-kunċett tal-prodott sakemm jasal għand il-konsumatur finali. Il-GSC hija parti mill-GVC iddedikata għall-akkwisti imma mhux għall-kunċett jew għad-distribuzzjoni.

5.5.1. Il-KESE ddikjara l-għan tiegħu "li jistabbilixxi politika gradwali, konsistenti u sostenibbli fil-ġestjoni responsabbli tal-GSCs", u "li jippromwovi approċċi prattiċi u xierqa bbażati fuq ir-riskju li jqisu n-natura speċifika tal-katina ta' valur mondjali u tal-GSC (organizzazzjoni lineari jew modulari, sempliċi jew kumplessa, qasira jew twila)".

5.5.2. L-impatt tas-settur privat se jkun profond. Jista' jkun katalist ewlieni għat-tiġdid soċjali, ekonomiku u kulturali, mhux l-anqas permezz tal-promozzjoni u l-iżvilupp ta' ħiliet ewlenin u billi jipprovdi diversifikazzjoni akbar. Ħafna kumpaniji diġà għandhom l-istrateġiji tagħhom għall-SDGs. Madankollu, il-Kondotta Kummerċjali Responsabbli (RBC) se tkun importanti biex tgħin fir-realizzazzjoni tal-SDGs, mhux l-inqas billi tinkoraġġixxi l-kumpaniji kollha jkunu

---

([26]) ĠU C 487, 28.12.2016, p. 41.
([27]) UNCTAD Stqarrija għall-Istampa, Ġinevra, 2014 – minn dak iż-żmien ġiet ripetuta b'mod regolari.
([28]) Ara l-Opinjoni tal-KESE dwar *Ir-rwol tal-agrikoltura fin-negozjati kummerċjali bilaterali u reġjonali fid-dawl tal-laqgħa ministerjali tad-WTO f'Nairobi, ibidem*, nota f'qiegħ il-paġna numru 9 (ĠU C 173, 31.5.2017, p. 20).
([29]) Ara n-nota 15 ta' qiegħ il-paġna.
([30]) ĠU C 303, 19.8.2016, p. 17.

responsabbli għall-impatt tagħhom fuq is-soċjetà. Din għandha tinbena fuq diliġenza dovuta, bbażata fuq ir-riskju, notevolment fil-GVCs u fil-GSCs, li tkopri kemm l-impatti negattivi kif ukoll ir-riskji u fil-promozzjoni attiva tal-benefiċċji, biex jiġi żgurat li l-ebda taqsima tas-soċjetà ma titħalla lura. Dan min-naħa tiegħu għandu jagħti spinta lil-"liċenzja tal-kumpaniji biex jaħdmu", filwaqt li jimmassimizza kemm l-innovazzjoni kif ukoll it-tkabbir ekonomiku sostenibbli.

5.6. L-iżgurar ta' sinerġija akbar bejn l-SDGs u s-settur privat se jinvolvi:

— il-promozzjoni tar-responsabbiltà soċjali korporattiva (CSR), l-istandard ISO 26000 u l-iżvilupp ta' ftehimiet qafas internazzjonali (IFAs) bejn intrapriżi multinazzjonali kbar u l-organizzazzjonijiet trejdjunjonistiċi internazzjonali (fis-setturi kollha, b'mod partikolari s-setturi industrijali);

— l-iżvilupp tal-klassifikazzjoni mhux finanzjarja tal-kumpaniji (soċjali u ambjentali) u biex jiġi inkoraġġit l-investiment soċjalment responsabbli;

— l-inklużjoni tar-responsabbiltà soċjali u ambjentali fil-katina tal-valur bejn il-kuntrattur u s-sottokuntrattur.

5.6.1. Il-KESE jemmen li kwalunkwe ftehim kummerċjali jew ta' sħubija tal-ġejjieni tal-UE għandu jfittex li jinkludi l-promozzjoni tal-prinċipji u l-istandards tas-CSR, u jfittex il-promozzjoni tal-leġislazzjoni nazzjonali f'dan il-qasam, notevolment fir-rapportar ekstrafinanzjarju. Għandhom jinsistu li kull parti firmatarja għandha tinkoraġġixxi b'mod attiv il-konformità mill-kumpaniji mal-Linji Gwida tal-OECD għall-Intrapriżi Multinazzjonali ([31]) u mal-Patt Globali tan-Nazzjonijiet Uniti, li d-dritt għan-negozjar kollettiv jiġi ggarantit u d-djalogu soċjali sostnut.

5.6.2. Fir-Rapport ta' Informazzjoni dwar ir-Responsabbiltà Soċjali Korporattiva ([32]), il-Kumitat enfasizza wkoll l-importanza tal-Prinċipji Gwida tan-NU tal-2011 dwar in-Negozju u d-Drittijiet tal-Bniedem ([33]), bħala attur ewlieni fil-qasam tar-responsabbiltà korporattiva, permezz tal-enfasi tagħha fuq id-drittijiet tal-bniedem taħt il-pilastru soċjetali. Dan issa qed jiġi żviluppat aktar min-NU lejn Trattat Vinkolanti tal-Korporazzjonijiet Transnazzjonali u intrapriżi oħrajn fir-rigward tad-Drittijiet tal-Bniedem.

5.6.3. Opinjonijiet tal-KESE rilevanti oħra jinkludu dawk dwar ir-rwol tas-Settur Privat fl-Iżvilupp ([34]), u dwar l-Istabbiliment tal-Garanzija tal-EFSD u tal-Fond ta' Garanzija tal-EFSD ([35]).

5.7. Ir-realizzazzjoni tal-Għan 17 għandha tinvolvi kemm l-akkwist mill-Gvern kif ukoll il-gvernijiet li jaħdmu flimkien mas-settur privat. L-UE għandha taħdem mill-qrib kemm mal-UNCTAD kif ukoll mal-UNECE, li kienet qed tippromwovi r-rwol tas-sħubijiet pubbliċi-privati (PPPs). Filwaqt li b'mod ġenerali jappoġġja l-PPPs, il-KESE ([36]) enfasizza ċertu tħassib, u ddikjara li l-PPPs "jistgħu jsiru strument essenzjali għat-twettiq tal-istrateġiji ta' żvilupp, sakemm jiġi żgurat minn qabel li l-ammont ikun korrett u li jkun hemm komunikazzjoni tajba mal-partijiet interessati".

5.8. Il-Kumitat diġà ssottolinja l-potenzjal enormi tal-kummerċ elettroniku għall-SMEs u għal kumpaniji oħra aktar speċjalizzati, li jippermetti lilhom u lin-negozji lokali jaċċessaw is-swieq li s'issa ma kinux aċċessibbli. Billi l-SMEs huma muturi ewlenin tal-innovazzjoni, importanti għaż-żamma u l-iżvilupp tas-sostenibbiltà, u joħolqu 70-80 % tal-impjiegi, il-KESE jitlob lill-Kummissjoni tagħti attenzjoni partikolari għall-appoġġ ta' tali negozji billi tgħinhom jilħqu l-SDGs.

6. **Ir-Rwol tas-Soċjetà Ċivili**

6.1. L-SDG 17 speċifikament jirreferi għar-rwol tas-soċjetà ċivili, u jgħid li "l-aġenda ta' żvilupp sostenibbli ta' suċċess teħtieġ sħubiji bejn il-gvernijiet, is-settur privat u s-soċjetà ċivili. Dawn is-sħubiji globali [...] huma meħtieġa fuq il-livell globali, reġjonali, nazzjonali u lokali". Imbagħad jirreferi għall-"oqfsa ta' reviżjoni u ta' monitoraġġ". Għall-ewwel darba fl-istorja tan-NU, l-SDGs jispeċifikaw li l-Gvernijiet għandhom responsabbiltà lejn in-nies. L-implimentazzjoni tal-SDGs se teħtieġ l-involviment dirett tas-soċjetà ċivili mhux l-anqas għaliex dak għandu jinkoraġġixxi l-istat tad-dritt u jgħin fil-ġlieda

([31]) Linji gwida tal-OECD għall-Intrapriżi Multinazzjonali, 2011.
([32]) Rapport ta' Informazzjoni tal-KESE dwar *Ir-responsabbiltà soċjali u soċjetali korporattiva*, Relatur: Evelyne Pichenot.
([33]) http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_En.pdf.
([34]) L-Opinjoni tal-KESE dwar *Il-finanzjament tal-iżvilupp – il-pożizzjoni tas-soċjetà ċivili*, Relatur: Ivan Voleš (ĠU C 383, 17.11.2015, p. 49).
([35]) Ara l-Opinjoni tal-KESE dwar "L-istabbiliment tal-Garanzija tal-EFSD u tal-Fond ta' Garanzija tal-EFSD, Relatur: Jan Simons (ĠU C 173, 31.5.2017, p. 62).
([36]) ĠU C 67, 6.3.2014, p. 1.

kontra l-korruzzjoni. Meta s-soċjetà ċivili tibża' tikkontribwixxi, il-maqlub ikun minnu. F'soċjetà miftuħa, leħinha huwa forza b'saħħitha għal tibdil domestiku kbir, ftuħ u pluralità.

6.1.1. Sa mill-Ftehim ta' Kummerċ Ħieles (FTA) tal-2011 bejn l-UE u l-Korea, il-ftehimiet kollha ta' sħubija kummerċjali u ekonomika tal-UE kellhom l-għan li jinkludu l-kapitoli dwar il-Kummerċ u l-Iżvilupp Sostenibbli (TSD) ([37]) mal-mekkaniżmi ta' monitoraġġ tas-soċjetà ċivili. Dawn il-kapitoli issa jinsabu taħt reviżjoni. Jeħtieġ li jissaħħu u fejn possibbli jiġu adattati biex jappoġġjaw ir-realizzazzjoni tal-SDGs. Il-mandati ta' nnegozjar tal-ġejjieni tal-UE għandhom jinkludu referenza speċifika fil-kapitoli tat-TSD għall-SDGs.

6.2. Dawn il-mekkaniżmi għandhom potenzjal kbir fil-promozzjoni tal-valuri tal-UE, inklużi l-istandards soċjali u ambjentali. Jistgħu jagħtu riżultati tanġibbli. Huma mezz importanti għall-kooperazzjoni ma' u għall-għoti ta' setgħa lis-soċjetà ċivili minn pajjiżi sħab.

6.2.1. Dawn il-mekkaniżmi konġunti tas-soċjetà ċivili għandhom ikunu kapaċi jintervjenu biex jippromovu r-realizzazzjoni tal-SDGs, u jieħdu azzjoni kontra żviluppi sfavorevoli. Aħna nemmnu li dawn il-kapitoli dwar it-TSD jeħtieġ li jkunu infurzabbli bl-istess mod bħal klawżoli kummerċjali oħrajn. F'dan ir-rigward, nappellaw lill-Kummissjoni Ewropea biex tinnegozja f'kull ftehim futur miżuri li jippermettu monitoraġġ sħiħ tal-implimentazzjoni tal-kapitoli tat-TSD, u fejn ikun meħtieġ, tieħu azzjoni.

6.3. Il-Kumitat jilqa' wkoll l-enfasi li qed tingħata għall-importanza "tal-ekonomija soċjali għall-ħolqien tax-xogħol u għall-iżvilupp sostenibbli" fi "Sħubija Globali Ġdida għall-Qerda tal-Faqar u għall-Iżvilupp Sostenibbli wara l-2015", adottata mill-Kunsill f'Mejju 2015 ([38]). L-organizzazzjonijiet tal-ekonomija soċjali wkoll għandhom il-potenzjal biex ikunu parteċipanti ewlenin biex jgħinu fir-realizzazzjoni tal-SDGs. Fl-opinjoni reċenti tiegħu dwar *l-ekonomija soċjali* ([39]), il-KESE jindika li l-ekonomija soċjali hija prominenti fil-ħajja ta' kuljum u fl-attività produttiva ta' reġjuni kbar tal-Afrika, tal-Amerika u tal-Asja, u tagħmel kontribuzzjoni globali kbira għat-titjib tal-kundizzjonijiet tal-ħajja u tax-xogħol.

Brussell, is-7 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([37]) L-unika eċċezzjoni għandha tkun il-FSE mal-SADC.

([38]) http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9241-2015-INIT/mt/pdf

([39]) Opinjoni fuq inizjattiva proprja tal-KESE dwar *Id-dimensjoni esterna tal-ekonomija soċjali*, Relatur: Miguel Ángel Cabra De Luna (ĠU C 345, 13.10.2017, p. 58).

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Il-vantaġġi ta' approċċ ta' Żvilupp Lokali Mmexxi mill-Komunità (CLLD) għal żvilupp integrat lokali u rurali"

(opinjoni esploratorja)

(2018/C 129/06)

Relatur: **Roman HAKEN**

Konsultazzjoni	Presidenza Estonjana tal-Kunsill, 08/08/2017
Bażi legali	Artikolu 302 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropa
	Opinjoni esploratorja
Deċiżjoni tal-Bureau	19/09/2017
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għall-Agrikoltura, l-Iżvilupp Rurali u l-Ambjent
Adottata fis-sezzjoni	21/11/2017
Adottata fil-plenarja	07/12/2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni	152/3/0
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. L-Unjoni Ewropea tinsab fil-bidu ta' negozjati dwar il-politika wara l-2020. Il-Kummissjoni Ewropea u l-Istati Membri qed jibdew jiddiskutu il-qafas finanzjarju futur għall-Fondi Strutturali u ta' Investiment Ewropej (FSIE).

1.2. L-Unjoni Ewropea kif tista' ssaħħaħ ir-rabtiet tagħha mal-Istati Membri u terġa' tikseb il-fiduċja taċ-ċittadini tagħha ([1])?

1.3. Ir-risposta tista' tkun l-implimentazzjoni tajba ta' approċċ ta' Żvilupp Lokali Mmexxi mill-Komunità (CLLD) li jippermetti l-iżvilupp lokali integrat u l-involviment taċ-ċittadini u l-organizzazzjonijiet tagħhom fil-livell lokali. Il-KESE huwa konvint li s-CLLD jista' jkollu ħafna vantaġġi bħala għodda għall-iżvilupp lokali Ewropew ta' suċċess.

Il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew jirrakkomanda li:

1.4. tiġi stabbilita viżjoni ċara għall implimentazzjoni b'finanzjament minn sorsi varji tas-CLLD fl-Unjoni Ewropea, li jkun żgurat li approċċ tas-CLLD jiġi użat għat-tipi kollha ta' territorji: rurali (inklużi żoni remoti, muntanjużi u gżejjer), urbani u kostali,

1.5. il-Kummissjoni Ewropea titħeġġeġ tesplora u tanalizza bir-reqqa l-opportunitajiet biex jinħoloq fondi ta' riżerva għas-CLLD fil-livell tal-UE. Irrispettivament minn dan, il-Kummissjoni Ewropea ser ikollha tiżgura li l-Istati Membri kollha għandhom fond nazzjonali għas-CLLD b'kontrbiuzzjonijiet mill-erba' Fondi SIE kollha (FAEŻR, FEŻR, FSE u FEMS),

1.6. jiġi definit qafas armonizzat tal-Fondi SIE kollha u jiġu stabbiliti regoli sempliċi għall-implimentazzjoni tal-Fond CLDD fil-livell tal-UE,

1.7. jiġi rikonoxxut li s-CLLD, li jikkostitwixxi t-tisħiħ tal-metodu LEADER, jagħti lill-Istati Membri opportunità unika biex jiżviluppaw l-oqsma tagħhom b'mod aktar inklużiv, sostenibbli u integrat fi shubija mal-partijiet interessati lokali. Sabiex jinkiseb impatt akbar, jeħtieġ li jiġu pprovduti biżżejjed mezzi finanzjarji għall-implimentazzjoni tas-CLLD fil-

([1]) Segwitu ta' Prijorità 10: Unjoni ta' bidla demokratika

perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027. Sabiex dan isir, aħna nħeġġu lill-Kummissjoni Ewropea biex tistabbilixxi rekwiżit obbligatorju għall-Istati Membri sabiex jallokaw tal-inqas 15 % minn kull baġit tal-Fond SIE għall-Fond CLLD, li għandu wkoll ikun appoġġjat b'riżorsi nazzjonali suffiċjenti,

1.8. tiġi evitata kwalunkwe diskrepanza bejn il-perjodi ta' programmazzjoni u jkun żgurat bidu aħjar għall-perjodu 2021-2027,

1.9. qafas legali kkumplikat u proċeduri li jieħdu ħafna ħin ikkawżaw tkabbir sinifikanti fil-piż burokratiku għall-atturi tas-CLLD kollha. Sabiex tinkiseb l-effiċjenza fl-implimentazzjoni futura tas-CLLD b'diversi fondi, il-KESE jitlob semplifikazzjoni sinfikanti tal-qafas legali tas-CLLD, tal-proċeduri ta' implimentazzjoni u tal-mudell għall-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027. Il-kuntest politiku u ekonomiku l-ġdid għandu jintuża biex jitnaqqsu l-piżijiet burokratiċi u jitnieda qafas sempliċi li huwa ffukat fuq l-opportunitajiet u l-fiduċja. Inħolqot sistema sempliċi, pereżempju, fl-evoluzzjoni tal-għotjiet globali. Minflok ma wieħed jiffoka fuq il-prevenzjoni tal-iżbalji, hemm ħtieġa għal regolamenti li jistgħu jappoġġjaw verament il-gruppi ta' azzjoni lokali (GAL) u l-benefiċjarji lokali (utenti aħħarin),

1.10. filwaqt li jiġi permess djalogu mill-qrib bejn l-atturi kollha tas-CLDD fil-livell Ewropew, nazzjonali, reġjonali u lokali fit-tħejjijiet għall-perjodu ta' programmazzjoni li jmiss għall-bini ta' fiduċja u għall-implimentazzjoni ta' approċċ integrat ta' diversi fondi tas-CLLD. Ir-rabtiet bejn l-UE, iċ-ċittadini u l-komunitajiet jeħtieġ li jissaħħu,

1.11. b'hekk ikun hemm bini ta' kapaċità kontinwa tal-atturi tas-CLLD kollha (awtoritajiet, GAL, LEADER u netwerks rurali, aġenziji tal-pagamenti, eċċ.) b'rabta mas-CLLD ta' diversi fondi,

1.12. u b'hekk jiġi sfruttat il-potenzjal tas-soluzzjonijiet tal-IT għas-semplifikazzjoni u l-awtomizzazzjoni tal-ġbir tad-data fil-livell nazzjonali u lokali, L-aqwa prattiki fl-użu ta' dawn is-sistemi jridu jiġu disseminati bejn l-Awtoritajiet ta' Ġestjoni u l-gruppi ta' azzjoni lokali (bħal fl-Estonja, pereżempju). Is-sistemi tal-IT iridu jiġu żviluppati b'inklużjoni ġenwina tal-partijiet interessati kollha u mmirati li jgħinu l-istrateġija globali tas-semplifikazzjoni tal-FSIE,

1.13. jintuża approċċ parteċipattiv biex l-istrateġiji ta' żvilupp lokali jinżammu f'konformità – u jiġu adattati – għat-tibdil fil-kundizzjonijeit lokali (il-koeżjoni soċjali, il-migrazzjoni, ir-raggruppamenti reġjonali, l-ekonomija ekoloġika, it-tibdil fil-klima, soluzzjonijiet intelliġenti, it-teknoloġija, u aktar) u jittieħdu l-benefiċċji mir-rivoluzzjoni f'teknoloġiji ġodda u l-IT,

1.14. il-valur ewlieni tal-gruppi ta' azzjoni lokali li wkoll ikunu jistgħu jagħżlu proġetti tajbin huwa marbut mar-rwol tagħhom bħala animaturi territorjali, inkluż fil-kooperazzjoni interterritorjali u transnazzjonali. Il-gruppi ta' azzjoni lokali jeħtieġu li jkunu faċilitaturi attivi u jaħdmu f'bosta setturi billi jinvolvu l-partijiet ikkonċernati rilevanti kollha fl-oqsma tagħhom,

1.15. huwa importanti li l-kisbiet tal-gruppi ta' azzjoni lokali jkunu viżibbli, jintwerew sew u jrid ikun hemm evalwazzjoni kontinwa tal-implimentazzjoni tal-istrateġiji ta' żvilupp lokali u bidla fil-konċentrazzjoni minn mekkaniżmi ta' kontroll tal-eliġibbiltà lejn l-iżgurar ta' riżultati, valutazzjoni tal-prestazzjoni u impatti fuq perjodu twil,

1.16. is-CLLD f'żoni urbani u periurbani huma l-isfidi għall-iżvilupp lokali tal-UE futur. Il-KESE jirrakkomanda li tingħabar data dwar piloti ta' suċċess u jiġu organizzati kampanji ta' informazzjoni u ta' motivazzjoni għal użu usa'. Ser jinħtieġ it-taħriġ għal atturi urbani lokali u l-amministrazzjoni pubblika. Is-CLLD fiż-żoni urbani jista' jintuża bħala għodda għall-implimentazzjoni tal-Aġenda Urbana tal-UE u kkombinata mal-programm URBACT.

2. **Introduzzjoni u implimentazzjoni tas-CLLD fl-Istati Membri: sfond**

2.1. Żvilupp Lokali Mmexxi mill-Komunità huwa aġġornament tal-metodu LEADER li ilu aktar minn 26 sena. Id-differenza ewlenija tikkonċerna l-approċċ integrat b'mod aktar strett u l-mudell ta' finanzjament diversifikat. Madankollu, issa, xi Gruppi ta' Azzjoni Lokali fiż-żoni rurali għandhom aċċess għal fondi mill-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali, Soċjali u tas-Sajd. Bil-bidu tal-perjodu ta' programmazzjoni attwali (2014-2020), l-użu ta' diversi fondi tas-CLLD ġie estiż għad-dimensjoni urbana.

2.2. Skont data mill-Kummissjoni Ewropea għoxrin Stat Membru adottaw l-approċċ b'diversi fondi f'dan il-perjodu ta' programmazzjoni tal-2014-2020: l-Awstrija, il-Bulgarija, ir-Repubblika Ċeka, id-Danimarka, il-Finlandja, Franza, il-Ġermanja, il-Greċja, l-Ungerija, l-Italja, il-Latvja, il-Litwanja, il-Polonja, il-Portugall, ir-Rumanija, is-Slovakkja, is-Slovenja, Spanja, l-Iżvezja u r-Renju Unit. Tmien pajjiżi (il-Belġju, il-Kroazja, Ċipru, l-Estonja, l-Irlanda, il-Lussemburgu, Malta u n-Netherlands) iddeċidew li ma jagħmlux dan għall-perjodu attwali. Bis-saħħa ta' negozjati li rnexxew, il-kontribuzzjoni tal-fondi l-oħra hija qrib il-50 % f'xi pajjiżi (ir-Repubblika Ċeka, l-Ungerija, il-Portugall, u s-Slovakkja). L-introduzzjoni tal-approċċ ta' diversi fondi teħtieġ rieda politika u fehim tal-benefiċċji tas-CLLD fil-livell nazzjonali u kollaborazzjoni tajba bejn il-ministeri. L-għan tal-Kummissjoni Ewropea huwa li tkisser l-ostakoli bejn il-fondi u b'hekk tagħti spinta lis-sinerġija u lill-koerenza kemm fil-livell lokali kif ukoll reġjonali.

2.3. L-approċċ LEADER ġie infurzat mill-ġdid għall-perjodu 2014-2020. Meta jiġi kkunsidrat ir-rwol tal-komunitajiet lokali fil-kontribut lejn il-koeżjoni territorjali u lejn l-għanijiet strateġiċi tal-Ewropa 2020, l-UE – b'appoġġ qawwi mill-Parlament Ewropew – iddeċidiet li tiffaċilita u ssaħħaħ l-użu tas-CLLD għat-tipi kollha ta' territorji (rurali, urbani, kostali) u d-diversi tipi ta' ħtiġijiet tal-komunità (b'mod partikolari soċjali, kulturali, ambjentali u ekonomiċi). Fil-perjodu 2014-2020, l-inizjattivi tas-CLLD huma eliġibbli għal appoġġ mill-Fondi Strutturali u ta' Investiment Ewropej kollha (ħlief il-Fond ta' Koeżjoni) u huma soġġetti għal qafas komuni stipulat fir-Regolament dwar Dispożizzjonijiet Komuni (CPR) li jirregolaw dawn il-fondi. Dan jiżgura aktar konsistenza u koordinazzjoni fil-finanzjament mill-UE u effiċjenza akbar fl-użu tiegħu. Ir-regoli komuni huma kkomplementati minn funzjonijiet speċifiċi għall-fond (pereżempju, minimu ta' 5 % tal-fondi FAEŻR irid isegwi l-approċċ CLLD, filwaqt li l-appoġġ għas-CLLD huwa fakultattiv għall-fondi l-oħra). Ir-rekwiżit ta' finanzjament obbligatorju ggarantixxa l-implimentazzjoni ta' suċċess ta' LEADER.

2.4. F'dan il-perjodu ta' programmar ġie akkumpanjat mill-għodda ITI, li hija ffokata fuq żoni kbar (NUTS III, metropolitani, eċċ) u fuq proġetti makro. Is-soċjetà ċivili organizzata hija anqas involuta b'mod intensiv f'dan il-proċess milli fl-iskema mikro tas-CLLD ([2]).

2.5. Is-CLLD huwa bbażat fuq tliet elementi interkonnessi: gruppi ta' azzjoni lokali (rappreżentanti ta' interessi soċjoekonomiċi lokali pubbliċi u privati), strateġiji ta' żvilupp lokali integrati u territorji definiti sew. Kull wieħed minn dawn it-tlieta huwa soġġett għal rekwiżiti speċifiċi stipulati fis-CPR – pereżempju: it-territorju fil-mira għandu jkollu popolazzjoni minn 10 000 sa 150 000 abitant u l-istrateġiji għandhom jinkludu l-objettivi mfittxija, analiżi tal-ħtiġijiet u potenzjal taż-żona, u pjani ta' azzjoni u finanzjarji.

2.6. Il-KESE huwa sorpriż li fis-snin disgħin il-programm LEADER kien aktar faċli u sempliċi biex jiġi implimentat minn issa. Issa hemm il-kompjuters, l-Internet, is-softwer u l-mowbajls, iżda x-xogħol sar effettivament aktar diffiċli. Għalhekk, il-KESE jrid li jkollna semplifikazzjoni reali – inkella din il-"burokrazija teknoloġika" se teqred l-istrumenti tal-UE li rnexxew.

3. **Benefiċċji ewlenin tad-diversi fondi tas-CLLD fl-implimentazzjoni tal-istrateġiji ta' żvilupp lokali**

3.1. L-approċċ ta' diversi fondi tas-CLLD jagħti lill-Istati Membri l-abbiltà li jtejbu l-kapaċità lokali u reġjonali għal żvilupp integrat. Il-prattiki fl-Istati Membri wrew li żvilupp lokali integrat jinfuwenza spettru wiesa' ta' attivitajiet u għandu impatt maġġuri fuq l-ekonomiji lokali u l-ħolqien tax-xogħol, speċjalment barra mill-produzzjoni primarja fl-agrikoltura.

3.2. Barra minn hekk, żvilupp lokali integrat għandu effett benefiċjarju kbir fuq l-inklużjoni soċjali minħabba l-involviment u l-parteċipazzjoni ta' partijiet ikkonċernati differenti (diversi tipi ta' atturi, gruppi ta' età, sessi). Is-CLLD jipprovdi l-opportunità li jiġu involuti aktar il-partijiet interessati lokali u reġjonali milli kien possibbli b'LEADER, li kellu biss appoġġ mill-FAEŻR. L-iżvilupp reġjonali qed jikseb aktar importanza bis-CLLD.

3.3. Il-politika ta' koeżjoni tal-UE tfittex li tikseb koeżjoni territorjali, li hija wkoll l-għan tal-approċċ CLLD. Is-CLLD jinkludi t-tipi kollha ta' territorji: rurali, urbani u kostali, diversi ħtiġijiet tal-komunità (soċjali, kulturali, ambjentali, u ekonomiċi) u diversi mekkaniżmi ta' finanzjament (huma involuti erba' Fondi SIE). Li jkun hemm is-CLLD fit-tipi kollha ta' territorji jgħin biex tinbena l-koeżjoni bejn iż-żoni rurali, periurbani u urbani li jgħin biex jingħeleb jew jitwaqqaf l-effett ta' periferija.

([2]) Opinjoni tal-KtR COTER VI/031 – *L-Investimenti Territorjali Integrati – sfida għall-politika ta' koeżjoni tal-UE wara l-2020*, relatur: Petr Osvald, għadha mhux ippubblikata fil-ĠU).

3.4. Il-metodoloġija tas-CLLD għandha rwol importanti li tagħti bidu għall-iżvilupp lokali integrat minħabba l-komponenti li jiffurmawha: approċċ minn isfel għal fuq, strateġiji ta' żvilupp lokali bbażati fuq iż-żona, sħubiji pubbliċi-privati, innovazzjoni, approċċ integrat u multisettorjali, netwerking u kooperazzjoni, u amministrazzjoni deċentralizzata. Sabiex tkun appoġġjata l-implimentazzjoni korretta tal-metodoloġija tas-CLLD, il-kondiviżjoni tal-informazzjoni, id-disseminazzjoni tal-attivitajiet u viżibbiltà ogħla tal-metodu nnifsu u tal-benefiċċji tiegħu huma meħtieġa.

3.5. Aktar minn 26 sena ta' esperjenza fl-implimentazzjoni tal-programm LEADER urew li l-metodoloġija LEADER/CLLD taħdem, li hija mod sostenibbli u effiċjenti biex jiġu żviluppati territorji u li għandha impatt fit-tul fuq l-iżvilupp lokali. Is-CLLD issa żviluppa l-potenzjal tiegħu aktar b'approċċ integrat aktar mill-qrib li jista' jidher bħala saħansitra aktar effettiv bis-saħħa tal-mudell ta' implimentazzjoni varjat tiegħu.

3.6. Dan il-mudell ta' implimentazzjoni varjat tas-CLLD jgħin lill-Istati Membri u lit-territorji lokali biex inaqqsu r-riskji u jżidu t-trasparenza.

3.7. Il-KESE jappoġġja bis-sħiħ il-proċess tat-teħid ta' deċiżjonijiet minn isfel għal fuq, li jiggarantixxi li l-investimenti jkunu f'konformità mal-ħtiġijiet reali u l-potenzjal taż-żoni lokali. Is-CLLD għandu jkun saħansitra aktar flessibbli, filwaqt li jħaddan il-ħtiġijiet possibbli tal-komunità kollha u jippermetti lin-nies lokali biex jagħżlu l-kwistjonijiet l-aktar rilevanti għall-istrateġija ta' żvilupp lokali tagħhom.

3.8. L-involviment u l-bini ta' kapaċità tal-atturi lokali huwa wieħed mill-akbar vantaġġi tal-metodoloġija CLLD. L-iżvilupp lokali integrat huwa l-aħjar mod ta' kif jinbnew rabtiet u sinerġiji bejn diversi partijiet ikkonċernati u kwistjonijiet fl-iżvilupp lokali.

3.9. Il-KESE jilqa' l-fatt li s-CLLD huwa proċess li jinvolvi l-parteċipazzjoni u t-taħriġ fuq bażi kontinwa tan-nies lokali. L-approċċ integrat aktar mill-qrib tiegħu jagħti lill-komunitajiet lokali aktar opportunitajiet biex iżidu l-kapaċitajiet u l-għarfien tagħhom. Rabtiet rurali-urbani-kostali jfissru li dawk involuti jistgħu jitgħallmu minn xulxin u jsibu tweġibiet għal sfidi importanti b'mod aktar inklużiv. Il-kooperazzjoni, in-netwerking u t-taħriġ fuq bażi kontinwa jżidu l-governanza tajba.

3.10. L-importanza tal-ekonomija ekoloġika, l-inklużjoni soċjali, it-tnaqqis tal-faqar, il-kwistjonijiet ta' migrazzjoni, ir-raggruppamenti reġjonali, ir-rabtiet rurali-urbani-kostali, is-soluzzjonijiet intelliġenti u t-teknoloġiji tal-IT qed tikber fl-iżvilupp lokali. Is-CLLD joħloq opportunitajiet għat-tipi differenti kollha ta' territorji (rurali, urbani u kostali) u komunitajiet biex jaħdmu flimkien fuq dawn l-isfidi. Approċċ b'diversi fondi tas-CLLD huwa mekkaniżmu tajjeb ħafna biex jiġi appoġġjat il-kunċett "Irħula Intelliġenti" permezz tal-bini tal-kapaċità, l-investimenti, l-appoġġ għall-innovazzjoni u n-netwerking, kif ukoll permezz tal-għoti ta' għodod ta' finanzjament innovattivi għat-titjib fis-servizzi u l-infrastruttura ([3]).

3.11. Il-KESE jittama li aktar konsistenza u koordinazzjoni fil-finanzjament mill-UE se jagħmluha aktar faċli għall-atturi lokali biex ifasslu strateġiji multisettorjali appoġġjati minn kombinament ta' fondi u adattati aktar għal territorji mħallta (eż. rurali-urban-kostali). S'issa, sabiex l-affarijiet jiġu semplifikati fi strateġiji ta' diversi fondi, irid jitfassal "fond prinċipali" biex ikopri l-kostijiet tal-ġestjoni kollha fil-livell nazzjonali. Regolamentazzjoni tas-CLLD b'sett unifikat ta' regoli għall-Fondi SIE kollha fil-livell tal-UE tkun saħansitra aktar effiċjenti biex jitnaqqas il-piż burokratiku.

3.12. Il-KESE huwa konvint li l-inklużjoni tat-tipi kollha ta' oqsma ta' prijorità tal-4 Fondi SIE għall-implimentazzjoni tal-istrateġiji ta' żvilupp lokali toħloq bosta vantaġġi għat-tipi kollha ta' gruppi ta' azzjoni lokali ([4]).

3.13. Is-CLLD huwa approċċ għall-iżvilupp minn isfel għal fuq b'oriġini Ewropea li jista' jgħin biex jiġu bilanċjati t-tendenzi anti-Ewropej fil-komunitajiet lokali billi jsir kontribut għall-inklużjoni soċjali u l-iżvilupp ekonomiku sostenibbli fit-territorji fejn jiġi applikat.

(3) Opinjonijiet tal-KESE dwar *Mid-Dikjarazzjoni Cork 2.0 għal azzjonijiet konkreti*, ĠU C 345, 13.10.2017, p. 37, *L-irħula u l-bliet iż-żgħar* (adottata fit-18.10.2017, għadha mhix ippubblikata fil-ĠU) u Rapport ta' Informazzjoni dwar *L-evalwazzjonijiet ex post tal-Programmi ta' Żvilupp Rurali 2007/2013*, adottat fit-18.10.2017.

(4) Mill-eżiti tas-seminar Ewropew "Nikkapitilizzaw mill-esperjenzi tas-CLLD – nibnu komunitajiet lokali reżiljenti", l-Ungerija, 8-10 ta' Novembru 2017, organizzat mill-Kummissjoni Ewropea, (bl-appoġġ tad-DĠ Politika Reġjonali u Urbana, id-DĠ Impjiegi, Affarijiet Soċjali u Inklużjoni, id-DĠ Agrikoltura u Żvilupp Rurali u d-DĠ Affarijiet Marittimi u Sajd).

4. **Ħtiġijiet/diffikultajiet ewlenin bl-implimentazzjoni ta' diversi fondi tas-CLLD 2014-2020**

4.1. Koeżjoni batuta bejn il-fondi differenti u koeżjoni territorjali batuta wrew li dawn huma l-aktar ostakoli sinifikanti fil-livell nazzjonali, kif ukoll livell baxx ta' fehim tal-benefiċċji tas-CLLD fost dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet. Kien diffiċli li tinkiseb sinerġija reali bejn il-fondi u t-territorji (rurali, urbani u kostali) differenti minħabba l-"fruntieri" li għadhom jeżistu bejn il-fondi fil-livell nazzjonali. Kull fond għandu regoli u regolamenti differenti u hemm kooperazzjoni fqira bejn l-awtorità maniġerjali u nuqqas ta' koordinazzjoni ċara f'ħafna mill-pajjiżi li qed jimplimentaw id-diversi fondi tas-CLLD. L-Iżvezja biss timplimenta diversi fondi tas-CLLD madwar il-pajjiż kollu u għamlet l-erba' Fondi SIE kollha disponibbli għat-tipi kollha (rurali-urban-kostali) ta' gruppi ta' azzjoni lokali.

4.2. L-Istati Membri m'għandhomx iżidu regoli u rekwiżiti addizzjonali li jxekklu s-semplifikazzjoni. Is-semplifikazzjoni għandha tkun semplifikazzjoni reali f'konformità mar-regoli proposti mill-Kummissjoni Ewropea. Huwa meħtieġ taħriġ u fehim ċar ta' dawn il-mudelli. Skont il-Qorti Ewropea tal-Awdituri, m'hemmx aktar żbalji fil-proġetti LEADER milli hemm fi proġetti oħra taħt miżuri differenti.

4.3. L-Istati Membri ma għandhomx ibiddlu s-CLLD f'mod li jwassal finanzjament allokat fi ħdan lista predefinita ta' miżuri nazzjonali. Is-CLLD għandu jkun għodda għall-iżvilupp "broadband" b'miżuri definiti fil-livell lokali.

4.4. Kien hemm dewmien twil fil-bidu tal-perjodu ta' programmazzjoni. Mhux il-pajjiżi kollha setgħu jiżguraw il-kontinwità bejn il-perjodi ta' programmazzjoni u l-implimentazzjoni bla xkiel, li kkawża ħafna inċertezza u telf tal-motivazzjoni u tal-għarfien eżistenti. Dan għandu jiġi evitat fil-futur.

4.5. Il-KESE huwa konxju li nuqqas ta' fiduċja bejn l-atturi tas-CLLD jipprevjeni milli jiġi kkontrollat il-potenzjal ta' dan il-metodu. Jeħtieġ li din il-fiduċja tkompli tikber Pieni kostanti matul l-implimentazzjoni jagħmlu ħsara lill-fiduċja u lil djalogu tajjeb. L-awtoritajiet maniġerjali, inklużi l-Aġenziji tal-Pagamenti, għandhom diskrezzjoni li ma jissanzjonawx u dan għandu jintuża aktar ta' spiss.

4.6. Il-potenzjal reali tas-semplifikazzjoni permezz tal-iżvilupp ta' soluzzjonijiet tal-IT ma ġiex irrealizzat. Mhux l-atturi kollha tas-CLLD kienu involuti fil-proċess tal-iżvilupp ta' għodod tal-IT u dan ikkawża diffikultajiet bl-użu ta' dawn is-sistemi. L-għarfien prattiku tal-gruppi ta' azzjoni lokali għandu jingħata fiduċja meta jitfasslu għodod tal-IT għall-kunsinna. Il-pjattaformi tal-IT żviluppati mill-Awtoritajiet Maniġerjali għandhom jikkorrispondu għall-ħtiġijiet tal-atturi kollha tas-CLLD. Il-gruppi ta' azzjoni lokali għandhom jingħataw pjattaformi flessibbli u miftuħa sabiex jippermettu l-implimentazzjoni tal-istrateġiji tagħhom ta' żvilupp lokali f'konformità mal-ispeċifiċitajiet taż-żona tagħhom. Għandha tiġi evitata l-istandardizzazzjoni.

4.7. Il-KESE jara diskrepanzi bejn l-aspettattivi, l-isforzi u l-mezzi finanzjarji f'bosta Stati Membri. Jekk l-intenzjoni hija li niksbu riżultati reali, allura jeħtieġ li jiġu investiti biżżejjed flus sabiex l-aspettattivi tagħna jkunu realistiċi. Sabiex jinkiseb l-impatt, jinħtieġ li jkun hemm ir-realiżmu fl-allokazzjoni ta' biżżejjed mezzi finanzjarji għas-CLLD minn kull Fond SIE. Hemm xi eżempji tajbin ħafna għal dan fl-UE (bħal Saxony b'40 % u Asturias bi 17 % mill-PŻR tagħhom).

4.8. Djalogu fqir bejn l-atturi kollha tas-CLLD (awtoritajiet maniġerjali, gruppi ta' azzjoni lokali, aġenziji tal-pagamenti, netwerks ta' LEADER – bħal ELARD u netwerks rurali u dawk nazzjonali ta' LEADER) ikkawża burokrazija dejjem tikber u dewmien kbir biex jingħata bidu għall-perjodu ta' programmazzjoni u biex jingħataw il-fondi lill-applikanti tal-proġett. Hija meħtieġa koordinazzjoni effettiva u trasparenti bejn l-awtoritajiet u l-ministeri differenti fil-livell nazzjonali, kif ukoll djalogu mill-qrib mal-gruppi ta' azzjoni lokali. Anke d-djalogu dirett bejn il-Kummissjoni Ewropea u l-gruppi ta' azzjoni lokali jeħtieġ tisħiħ – il-KESE jista' jipprovdi għajnuna f'dan ir-rigward.

4.9. Nuqqas ta' bini ta' kapaċità tal-awtoritajiet u tal-gruppi ta' azzjoni lokali biex jgħinuhom jimplimentaw id-diversi fondi tas-CLLD ġie wkoll rikonoxxut f'ħafna mill-Istati Membri. Għandu jkun possibbli tagħlim kontinwu u l-ħolqien ta' fehim kondiviż tal-implimentazzjoni ta' diversi fondi tas-CLLD sabiex tittejjeb il-kapaċità tal-atturi tas-CLLD. L-ispirtu kolleġjali għandu jissaħħaħ, Il-GAL u l-awtoritajiet għandhom ikunu mħarrġin sew u jkunu konxji tar-realtajiet ta' xulxin. Dan jista' jintlaħaq permezz tal-parteċipazzjoni tal-uffiċjali pubbliċi, il-membri tal-gruppi ta' azzjoni lokali u l-partijiet interessati lokali f'missjonijiet ta' għbir ta' informazzjoni, taħriġ, skambji ta' persunal, eċċ. Il-KESE jipproponi li programm bħal dan għandu jiġi ffinanzjat permezz ta' estensjoni tal-programm Erasmus.

4.10. Il-KESE huwa konvint li fil-livell tal-UE l-valur miżjud tal-approċċ ta' diversi fondi tas-CLLD u l-mudelli ta' implimentazzjoni possibbli ma ġewx spjegati tajjeb. Hemm nuqqas ta' viżjoni ċara ta' kif l-Istati Membri għandhom effettivament jimplimentaw id-diversi fondi tas-CLLD. L-Istati Membri għandhom jingħataw mudelli sempliċi, strutturi u l-aħjar prattiki.

4.11. Il-potenzjal reali tal-gruppi ta' azzjoni lokali bħala faċilitaturi għat-territorji tagħhom ma ntużax tajjeb biżżejjed. Jeħtieġ li jinħolqu kundizzjonijiet biex jippermettu lill-gruppi ta' azzjoni lokali jikkonċentraw fuq ir-rwol tagħhom tal-mobilizzazzjoni taż-żona u jgħinu biex joħorġu u jiġu implimentati l-aqwa ideat. Ir-riċerka turi li huwa meħtieġ l-appoġġ tal-gruppi ta' azzjoni lokali tal-medjaturi biex jitrawwem żvilupp lokali integrat. Il-gruppi ta' azzjoni lokali għandhom il-kapaċità li jaħdmu fis-setturi kollha u jlaqqgħu flimkien partijiet ikkonċernati differenti. Il-kompitu tal-gruppi ta' azzjoni lokali mhuwiex biss li jkunu s-sors ta' finanzjament u li jaġixxu bħala saff amministrattiv addizzjonali, iżda wkoll li jaġixxu bħala organizzazzjoni ta' żvilupp reali li tibda proġetti ta' kooperazzjoni u li tippermetti taħriġ u netwerking, b'appoġġ finanzjarju u organizzazzjonali adegwat.

4.12. Ħafna drabi jkun hemm nuqqas ta' evalwazzjoni ċara u sempliċi u mudelli ta' monitoraġġ ta' strateġiji ta' żvilupp lokali. L-evalwazzjoni għandha tkun parti minn proċess ta' tagħlim tal-komunità u għalhekk huwa importanti ħafna li l-gruppi ta' azzjoni lokali kontinwament jiġbru informazzjoni u jevalwaw l-implimentazzjoni tal-istrateġiji tagħhom. Soluzzjonijiet avvanzati tal-IT għall-ġbir u l-analiżi tad-data għandhom jiġu introdotti, flimkien ma' proċessi parteċipattiv u analiżi kwalitattiva f'konformità mal-prinċipji tas-CLLD. Investiment f'livell tal-UE għandu jsir f'għodod ta' monitoraġġ u evalwazzjoni koerenti għas-CLLD. Fl-Iżvezja, il-metodoloġija tar-rakkuntar tal-istejjer intużat b'suċċess.

4.13. L-użu ħażin tal-poter minn awtoritajiet maniġerjali ġie identifikat f'xi Stati Membri, fejn ma kien hemm l-ebda djalogu bejn l-atturi tal-LEADER/tas-CLLD u l-gruppi ta' azzjoni lokali ma kellhom l-ebda opportunità biex jipparteċipaw f'diskussjonijiet bħala msieħba indaqs. Il-KESE jwissi wkoll kontra d-dominazzjoni tal-muniċipalitajiet lokali u s-sodisfazzjon tal-aġendi politiċi tagħhom b'riżorsi tas-CLLD. Il-gruppi ta' azzjoni lokali għandhom jiġu garantiti l-indipendenza fil-ħidma u t-teħid ta' deċiżjonijiet tagħhom, mingħajr pressjoni uffiċjali jew mhux uffiċjali minn muniċipalitajiet.

5. **Proposti tal-KESE għall-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027 fil-livell tal-UE, nazzjonali, reġjonali u lokali**

Fil-livell Ewropew:

5.1. Li tiġi stabbilita viżjoni ċara fil-livell tal-UE tal-implimentazzjoni obbligatorja ta' diversi fondi tas-CLLD biex jiġu pprovduti mudelli u linji gwida sempliċi malajr kemm jista' jkun u biex tiġi introdotta l-aħjar prattika dwar kif jiġu implimentati d-diversi fondi tas-CLLD fl-Istati Membri malajr kemm jista' jkun (2018).

5.2. Naħsbu b'mod kreattiv billi nesploraw u nanalizzaw bir-reqqa l-opportunitajiet biex jinħoloq fondi ta' riżerva għas-CLLD fil-livell tal-UE. Irrispettivament minn dan, il-Kummissjoni Ewropea ser ikollha tiżgura li l-Istati Membri kollha għandhom fond nazzjonali għas-CLLD.

5.3. Jiġi stabbilit qafas armonizzat għall-Fondi SIE kollha u regoli sempliċi għall-implimentazzjoni tal-Fond CLDD fil-livell tal-UE.

5.4. Jintalab it-tfassil ta' sors ta' finanzjament speċjali tas-CLLD (Fond CLLD) b'kontribuzzjonijiet mill-erba' Fondi SIE kollha li jikkorrispondu għall-oqsma ta' prijorità kollha tal-fondi differenti għat-territorji rurali, urbani u kostali fil-livell nazzjonali (jekk jogħġbok ara l-mudell propost ta' hawn taħt).

5.5. L-Istati Membri jkunu meħtieġa jallokaw tal-inqas 15 % minn kull baġit tal-Fond SIE għall-Fond CLLD u riżorsi nazzjonali suffiċjenti.

5.6. Jissaħħaħ id-djalogu bejn l-atturi kollha tas-CLLD f'kull livell (Ewropew, nazzjonali, reġjonali u lokali).

5.7. Jinstab isem iktar memorabbli u aċċettabbli – LEADER minħabba l-istorja ta' suċċess tiegħu jkun isem tajjeb għal din l-għodda, pereżempju.

5.8. Issir kondiviżjoni tal-aħjar prattika fl-użu tas-CLLD il-ġdid fiż-żoni urbani billi tinżamm f'post wieħed, u b'hekk ma jkunx hemm għalfejn titfittex f'kull DĠ (eżempju: www.clld-u.eu).

Fil-livell nazzjonali (amministrazzjonijiet devoluti) jew reġjonali:

5.9. Ikun garantit l-użu ta' approċċ ta' diversi fondi tas-CLLD għat-tipi kollha ta' territorji (rurali, urbani u kostali) u li jittieħed benefiċċju mill-vantaġġi tal-iżvilupp lokali integrat.

5.10. Jiġi allokat minimu ta' 15 % minn kull baġit tal-Fond SIE għall-fond nazzjonali tas-CLLD u jiżdiedu biżżejjed riżorsi nazzjonali biex jiggarantixxu l-implimentazzjoni tal-potenzjal reali ta' dan il-metodu.

5.11. Jiġi stabbilit Programm operazzjonali tas-CLLD li permezz tiegħu dan il-Fond ser jintuża għall-appoġġ ta' żvilupp lokali integrat f'territorji rurali, urbani u kostali. Il-Fond CLLD f'kull Stat Membru għandu jiġi allokat għall-objettivi stabbiliti mill-istrateġiji ta' żvilupp lokali, mingħajr distinzjoni jew demarkazzjoni bejn id-diversi Fondi SIE. Il-Fond CLLD għandu jintuża fuq bażi deċentralizzata permezz ta' gruppi ta' azzjoni lokali, biex b'hekk l-istrateġiji jistgħu jirrispondu għall-ħtiġijiet u l-isfidi lokali.

5.12. Jiġi stabbilit korp wieħed ta' ġestjoni għall-impliemntazzjoni tas-CLLD fil-livell nazzjonali.

5.13. Jiġu evitati d-diskrepanzi bejn il-perjodi ta' programmazzjoni u tkun żgurata tnedija bla xkiel tal-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027.

5.14. Isir djalogu mill-qrib bejn l-atturi kollha tas-CLLD fil-livell nazzjonali u mal-gruppi ta' azzjoni lokali sabiex jitfassal programm operazzjonali tas-CLLD fil-livell nazzjonali.

5.15. Jiġi permess bini ta' kapaċità kontinwu tal-awtoritajiet u tal-gruppi ta' azzjoni lokali.

5.16. Jintuża l-potenzjal tal-iżvilupp ta' soluzzjonijiet tal-IT olistiċi sabiex il-proċess kif jitwassal is-CLLD ikun aktar faċli. L-atturi kollha tas-CLLD għandhom ikunu involuti fil-proċess tal-iżvilupp ta' għodod tal-IT u l-atturi kollha għandhom jibbenefikaw mis-soluzzjonijiet tal-IT żviluppati.

5.17. Titkompla l-kooperazzjoni taħt l-għodda ta' Investiment Territorjali Integrat (ITI), li tintuża għal territorji ikbar u proġetti makro.

5.18. Titħejja kampanja sabiex is-CLLD jiġi introdott bħala għodda ta' sinerġija – sabiex jinkisbu l-effettività, is-sħubija, is-sussidjarjetà u l-appoġġ finanzjarju.

Fil-livell lokali u reġjonali:

5.19. Jiġi żgurat il-valur miżjud reali tal-iżvilupp lokali integrat u r-raġonevolezza tal-ispejjeż. Jittieħed benefiċċju mill-koeżjoni territorjali li toħloq sinerġija u tgħin fl-użu ta' riżorsi u opportunitajiet ġodda.

5.20. Jekk ikun xieraq u sabiex tissaħħaħ koeżjoni aħjar tat-territorji u tiżdied il-kapaċità amministrattiva tal-gruppi ta' azzjoni lokali, tingħata konsiderazzjoni serja biex jiġu inklużi t-tipi differenti kollha ta' territorju (rurali, urbani u kostali) fl-istess grupp ta' azzjoni lokali jew jinbnew rabtiet b'saħħithom bejn l-istrateġiji għall-iżvilupp lokali f'tipi differenti ta' territorji. Fl-istess ħin, għandha tittieħed l-attenzjoni biex il-gruppi ta' azzjoni lokali ma jikbrux iżżejjed u jitilfu r-rabta tagħhom mal-oriġini tagħhom.

5.21. L-istrateġiji parteċipattivi ta' żvilupp lokali jinżammu konformi ma' – u jiġu adattati –mal-kundizzjonijiet tal-ħajja u tax-xogħol li jinbidlu, inklużi l-kwistjonijiet rilevanti kollha (koeżjoni soċjali, faqar, migrazzjoni, raggruppamenti reġjonali, ekonomija ekoloġika, tibdil fil-klima, soluzzjonijiet intelliġenti, teknoloġija, eċċ.) u li jittieħed benefiċċju mir-revoluzzjoni ta' teknoloġiji ġodda u tal-IT.

5.22. Ikun promotur attiv u jaħdem fis-setturi kollha billi jinvolvi lill-partijiet ikkonċernati rilevanti kollha fit-territorju tal-gruppi ta' azzjoni lokali. Jagħti attenzjoni speċjali lit-tfassil u l-implimentazzjoni tal-proċessi parteċipattivi.

5.23. Ikun attiv f'kooperazzjoni interterritorjali u transnazzjonali.

5.24. Ikun hemm taħriġ kontinwu, netwerking u kooperazzjoni tal-atturi lokali u tal-persunal tal-gruppi ta' azzjoni lokali.

5.25. Tiġi organizzata l-evalwazzjoni kontinwa tal-implimentazzjoni tal-istrateġiji ta' żvilupp lokali u li jinstabu modi kif il-komunitajiet jiġu involuti f'dan il-proċess ta' evalwazzjoni.

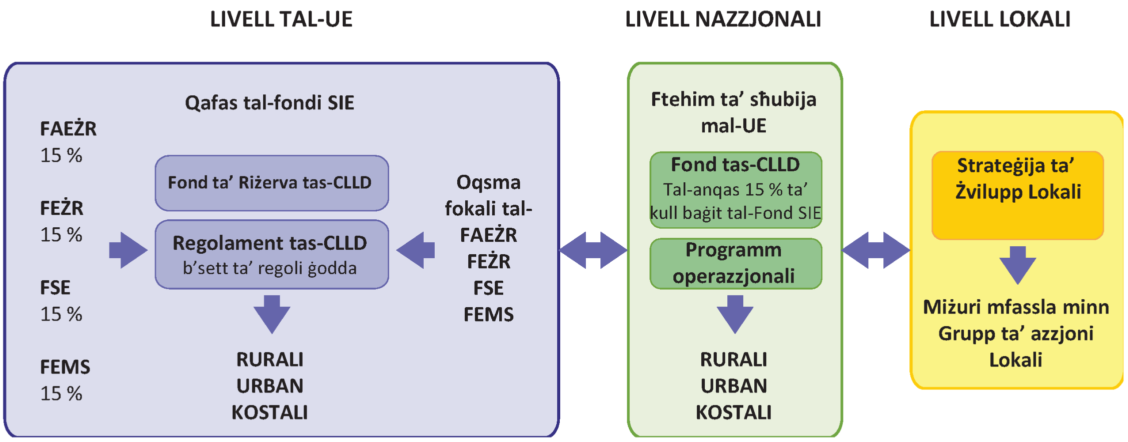

Brussell, 7 ta' Diċembru 2017

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

III

(Atti preparatorji)

IL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW

IL-530 SESSJONI PLENARJA TAL-KESE FIS-6 U S-7 TA' DIĊEMBRU 2017

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni inizjattiva ta' appoġġ għall-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għall-ġenituri u l-persuni li jindukraw li jaħdmu"

[COM(2017) 252 final]

"Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għall-ġenituri u għall-persuni li jindukraw u li tħassar id-Direttiva tal-Kunsill 2010/18/UE"

[COM(2017) 253 final – 2017/0085 (COD)]

(2018/C 129/07)

Relatur: **Erika KOLLER**

Korelatur: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Konsultazzjoni	Konsultazzjoni mitluba mill-Kummissjoni: 17.11.2017 Konsultazzjoni mitluba mill-Kunsill tal-Unjoni Ewropea: 10.5.2017 Konsultazzjoni mitluba mill-Parlament Ewropew: 15.5.2017
Bażi legali	Artikoli 153(1)(i) u 153(2)(b) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	8.12.2015
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għax-Xogħol, l-Affarijiet Soċjali u ċ-Ċittadinanza
Adottata fis-sezzjoni	8.11.2017
Adottata fil-plenarja	6.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	182/11/4

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. Il-KESE jilqa' l-inizjattiva tal-Kummissjoni Ewropea li żżid il-parteċipazzjoni fis-suq tax-xogħol tal-ġenituri bit-tfal, b'mod partikolari tan-nisa, billi tgħinhom jiksbu bilanċ aħjar bejn ix-xogħol u l-ħajja privata, u b'hekk jiġi sfruttat il-potenzjal kollu tal-ħiliet tagħhom.

1.2. Barra minn hekk, il-KESE jqis li l-proposti tal-pakkett għandhom jiġu analizzati aktar fil-fond, billi tiġi kkunsidrata s-sitwazzjoni attwali f'kull Stat Membru u kif ukoll l-ispejjeż u l-isforzi organizzattivi għall-intrapriżi u, b'mod partikolari, l-SMEs. Apparti dan, għandhom jittieħdu wkoll il-miżuri li ġejjin: l-indirizzar tal-istereotipi, it-tixrid tal-prattiki tajba u l-ħolqien ta' pjani ta' azzjoni nazzjonali dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata.

1.3. Il-politiki moderni dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għandhom jagħtu lill-familji għażliet xierqa filwaqt li jiġu kkunsidrati l-ħtiġijiet tan-negozji. Il-KESE jħeġġeġ lill-imsieħba soċjali madwar l-Ewropa sabiex janalizzaw soluzzjonijiet prattiċi oħrajn li jippromovu bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata adatt għall-ispeċifiċitajiet tal-post tax-xogħol partikolari tagħhom ([1]).

1.4. Filwaqt li l-KESE jirrikonoxxi li l-implimentazzjoni tal-proposti ser tinvolvi spejjeż għall-Istati Membri u għan-negozji, huwa kunfidenti li l-benefiċċji fit-tul se josbqu ż-żieda fl-ispejjeż fuq perjodu ta' żmien qasir. Il-KESE jemmen li jenħtieġ li jiġu analizzati aktar il-miżuri ta' appoġġ lill-intrapriżi żgħar u medji.

1.5. Il-KESE jemmen li huwa importanti li kemm in-nisa kif ukoll l-irġiel ikunu intitolati għal liv individwali. Madankollu, jirrikonoxxi li n-negozji, speċjalment l-SMEs, jista' jkollhom diffikultajiet ta' organizzazzjoni jekk jiżdied il-kamp ta' applikazzjoni tal-intitolament. Kull problema li tinqala'minħabba l-applikazzjoni ta' din id-dispożizzjoni għandha tkun trattata skont il-liġi, il-ftehim kollettiv u/jew il-prattiki nazzjonali;

1.6. Il-KESE huwa tal-fehma li l-pakkett dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata huwa pass fid-direzzjoni t-tajba, iżda jqis ukoll li dan għandu jittejjeb fil-futur, abbażi ta' valutazzjonijiet tal-impatt adatti.

1.7. Il-KESE jenfasizza l-ħtieġa ta' aktar investiment f'servizzi u faċilitajiet ta' kura ta' kwalità għolja, affordabbli u disponibbli għal kull familja, u jistieden lill-Kummissjoni tuża r-rakkomandazzjonijiet speċifiċi għall-pajjiż (CSRs) fil-kuntest tas-Semestru Ewropew, kif ukoll il-fondi għall-iżvilupp reġjonali, sabiex tħeġġeġ lill-Istati Membri jżidu l-isforzi tagħhom.

1.8. Għalkemm il-proposta għal direttiva tindirizza s-sistemi fiskali sa ċertu punt, il-KESE jiddispjaċih li ma tagħmilx biżżejjed. Il-mod kif inhuma mfassla s-sistemi fiskali jista' jinfluwenza d-deċiżjonijiet tan-nies dwar jekk jidħlux fis-suq tax-xogħol jew le. Għandu jiġi kkunsidrat it-tnaqqis tat-taxxa li jgħin lill-ġenituri li jaħdmu jkomplu jaħdmu.

2. **Introduzzjoni**

2.1. L-ugwaljanza bejn in-nisa u l-irġiel hija valur u prinċipju fundamentali tal-Unjoni Ewropea ([2]). Matul dawn l-aħħar sittin sena, l-UE għamlet progress kbir billi adottat sensiela ta' direttivi dwar l-ugwaljanza u kontra d-diskriminazzjoni, programmi ta' politika u strumenti finanzjarji li jippromovu l-ugwaljanza bejn is-sessi fl-Unjoni Ewropea ([3]). Il-qafas legali tal-UE għall-forom tal-liv relatati mal-familja u għall-arranġamenti tax-xogħol flessibbli kien stabbilit fis-snin disgħin u ġie aġġornat kontinwament, bl-aktar direttiva reċenti tkun dik dwar il-Liv tal-Ġenituri li ġiet adottata fl-2010 ([4]). Minbarra l-qafas leġislattiv, ir-rakkomandazzjonijiet li ħarġu fil-kuntest tas-Semestru Ewropew ([5]), il-finanzjament mill-UE u l-gwida politika ([6]) wkoll għandhom rwol x'jaqdu.

2.2. Madankollu, il-progress li sar tul id-deċennji preċedenti waqaf ([7]), kif tixhed id-differenza persistenti ta' 16,3 % bejn il-pagi tal-irġiel u n-nisa u r-rwol u l-parteċipazzjoni inugwali tan-nisa fis-suq tax-xogħol, fejn 31 % tan-nisa jaħdmu part-time meta mqabbla ma' 8,2 % tal-irġiel, filwaqt li l-parteċipazzjoni ġenerali tan-nisa fis-suq tax-xogħol għadha lura b'aktar

---

([1]) Ara Eurofound, *Work-life balance and flexible working arrangements in the EU (Bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata u arranġamenti ta' xogħol flessibbli fl-UE)*, laqgħa tal-EPSCO, Tallinn, 19-20 ta' Lulju 2017.

([2]) L-Artikolu 19 u l-Artikolu 153 tat-TFUE; il-Karta dwar id-Drittijiet Fundamentali (l-Artikolu 23 u l-Artikolu 33).

([3]) Id-Direttivi 2006/54/KE; 2014/124/UE; 79/7/KEE; 2004/113/KEE; 92/85/KEE; 2010/18/UE.

([4]) Ara d-Direttiva 2010/18/UE (ĠU L 68, 18.3.2010); id-Direttiva 2006/54/KE (ĠU L 204, 26.7.2006), id-Direttiva 92/85/KEE (ĠU L 348, 28.11.1992) u d-Direttiva 97/81/KE (ĠU L 14, 20.1.1998). Id-Direttiva dwar il-Liv tal-Maternità (Diretiva 92/85/KEE) ġiet adottata fl-1992 u ma nbidlitx minn dakinhar 'l hawn. Id-Direttiva dwar il-Liv tal-Ġenituri, li ġiet adottata għall-ewwel darba fl-1996, kienet riveduta u mtejba fl-2010.

([5]) Għal aktar informazzjoni ara https://ec.europa.eu/info/strategy/european-semester_mt.

([6]) Fl-1992, il-Kunsill kien diġà ħareġ Rakkomandazzjoni dwar il-kura tat-tfal (92/241/KEE, ĠU L 123, 8.5.1992).

([7]) Eurostat, Gender pay gap:
http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdsc340&plugin=1.

minn 12-il punt perċentwali minn dik tal-irġiel ([8]). Fl-istess ħin, l-istudji juru li d-diskrepanza fil-pensjonijiet bejn is-sessi hija ta' 40 %. Dan kollu jindika l-ħtieġa li nkunu aktar proattivi sabiex niżguraw ugwaljanza bejn in-nisa u l-irġiel f'kull qasam tal-ħajja, inkluża attenzjoni fuq il-femminizzazzjoni tal-faqar.

2.3. Il-parteċipazzjoni inugwali tan-nisa fis-suq tax-xogħol hija relatata mill-qrib mad-distribuzzjoni inugwali tar-responsabbiltajiet tal-kura. In-nuqqas ta' servizzi ta' kura adegwati, aċċessibbli, affordabbli u ta' kwalità għolja kemm għat-tfal kif ukoll dik ibbażata fil-komunità għall-membri aktar anzjani tal-familja u għall-persuni b'diżabilità jikkontribwixxi wkoll għad-differenza fil-kura ([9]).

2.4. L-ostakli għall-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata mhux biss ġew identifikati bħala fatturi li jimpedixxu lin-nisa milli jipparteċipaw b'mod sħiħ fis-suq tax-xogħol, iżda għandhom ukoll impatt fuq it-tendenzi demografiċi, l-ekonomija u r-rwol tal-irġiel bħala dawk li jindukraw b'mod ugwali. Rigward l-impatt ekonomiku, studju reċenti mill-Eurofound ([10]) jistma t-telf ekonomiku minħabba d-disparità fl-impjiegi bejn is-sessi għal EUR 370 biljun fis-sena. F'ċerti Stati Membri, aktar minn 25 % tan-nisa mhumiex ekonomikament attivi minħabba responsabbiltajiet ta' kura. Għalkemm dan iż-żmien li wieħed joqgħod id-dar rarament huwa għażla għal raġunijiet ekonomiċi, xorta waħda għad hemm aspettattivi mis-soċjetà bbażati fuq l-opinjoni stereotipika li n-nisa huma dawk li primarjament jindukraw u l-irġiel huma dawk li jaqilgħu l-għajxien tal-familja. L-evidenza turi li l-ommijiet li jibqgħu d-dar għal parti tal-ħajja attiva tagħhom, jew għall-ħajja attiva kollha tagħhom, ikunu inqas ekonomikament indipendenti, ikollhom inqas possibbiltajiet li jiksbu karriera u aktarx li jesperjenzaw il-faqar meta jixjieħu. Il-politiki dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata huma għodod li jippermettu lin-nisa u lill-irġiel jagħmlu l-għażliet tagħhom filwaqt li jibdew b'kundizzjonijiet indaqs. Il-KESE jenfasizza li d-dispożizzjonijiet dwar il-ħin ta' mistrieħ tal-ħaddiema u l-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għandhom iqisu, fejn applikabbli, ġurnata mistrieħ fil-ġimgħa rikonoxxuta mit-tradizzjoni jew l-użanzi tal-pajjiż jew tar-reġjun, filwaqt li jiġu rispettati wkoll il-ftehimiet kollettivi (settorjali) rilevanti u l-prattiki stabbiliti fil-livell lokali u tal-intrapriżi.

2.5. Il-Kummissjoni Ewropea ħabbret l-inizjattiva tagħha *New start to address the challenge of work-life balance faced by working families* (Bidu ġdid biex jiġu indirizzati l-isfidi ta' bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata ffaċċjati minn familji li jaħdmu) ([11]) fi Pjan Direzzjonali f'Awwissu 2015. F'Novembru 2015, f'konformità mal-Artikolu 154(2) tat-TFUE, il-Kummissjoni nediet konsultazzjoni f'żewġ stadji ([12]) mal-imsieħba soċjali Ewropej sabiex tikseb il-fehmiet tagħhom dwar din l-inizjattiva. L-imsieħba soċjali ma fetħux negozjati. Filwaqt li l-impjegaturi Ewropej qiesu l-qafas legali tal-UE bħala suffiċjenti, it-trejdjunjins Ewropej saħqu fuq qafas leġislattiv aktar b'saħħtu. Il-Kummissjoni nediet ukoll konsultazzjoni pubblika, li żvelat li 60 % ta' dawk li wieġbu xtaqu qafas leġislattiv tal-UE dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata. Fis-26 ta' April 2017, il-Kummissjoni adottat Proposta għal Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali, li tinkludi Proposta għal Direttiva li tappoġġja l-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għall-ġenituri li jaħdmu u għal dawk li jindukraw flimkien ma sett ta' proposti mhux leġislattivi.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1. Il-KESE jaqbel mal-ħtieġa ta' politiki proattivi mmirati lejn it-trawwim ta' responsabbiltà kondiviża għall-kura tat-tfal bejn in-nisa u l-irġiel. L-istudji juru wkoll li l-involviment tal-irġiel fir-responsabbiltajiet ta' kura huwa ta' ġid għall-familji kif ukoll għall-ekonomija u l-kompetittività tal-Ewropa. It-tisħiħ tal-parteċipazzjoni tan-nisa fis-suq tax-xogħol itejjeb ukoll l-aċċess tan-negozji għal ħiliet u talenti speċjalizzati, li jgħin biex jiftaħ il-potenzjal kollu tan-nisa fi żmien meta l-forza tax-xogħol tal-UE qiegħda tiċkien, il-popolazzjoni qiegħda tixjieħ u l-kurva demografika għadha sfida serja għall-finanzi pubbliċi. Dawn il-politiki għandhom jiffukaw ukoll fuq il-ħolqien ta' inċentivi għall-impjegaturi sabiex iżidu l-provvista ta' ħaddiema, l-għoti ta' appoġġ fil-kura tat-tfal u fuq diversi forom ta' liv u arranġamenti ta' xogħol flessibbli.

3.2. Il-KESE jixtieq jindika r-rwol fundamentali li l-Kummissjoni u l-Istati Membri (f'konsultazzjoni mal-imsieħba soċjali u mas-soċjetà ċivili usa') għandu jkollhom fl-indirizzar tal-isterjotipi (inkluż permezz ta' kampanji ta' edukazzjoni u ta' sensibilizzazzjoni tal-pubbliku), fit-tnaqqis tas-segregazzjoni tas-suq tax-xogħol u fl-għoti lill-individwi ta' ħiliet aġġornati u mtejba adatti għall-ħtiġijiet tas-suq tax-xogħol futur.

([8]) Eurostat, Stħarriġ dwar il-Forza tax-Xogħol, 2016.

([9]) Ara l-opinjonijiet tal-KESE li ġejjin: ĠU C 21, 21.1.2011, p. 39; ĠU C 218, 23.7.2011, p. 7; ĠU C 12, 15.1.2015, p. 16; ĠU C 332, 8.10.2015, p. 1; ĠU C 487, 28.12.2016, p. 7.

([10]) Eurofound (2016), *The gender employment gap: Challenges and solutions* (Id-disparità bejn is-sessi fl-impjiegi: Sfidi u soluzzjonijiet), Uffiċċju tal-Pubblikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea, il-Lussemburgu.

([11]) http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_just_012_new_initiative_replacing_maternity_leave_directive_en.pdf

([12]) Referenza tal-Ittra Ares(2015)5003207 – 11/11/2015 mingħand Michel Servoz indirizzata lill-imsieħba soċjali Ewropej.

3.3. Il-KESE jilqa' l-pakkett tal-Kummissjoni li jindirizza l-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata, peress li jipproponi kondiviżjoni aktar ugwali tal-kompiti bħala mod kif jistgħu jitneħħew xi wħud mill-ostakli strutturali iżjed sinifikanti biex in-nisa jidħlu fl-impjieg.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1. Liv tal-paternità

4.1.1. Il-KESE jemmen li d-deċiżjoni tal-Kummissjoni li tindirizza n-nuqqas ta' teħid tal-liv tal-paternità bl-introduzzjoni ta' dritt individwali għal liv tal-paternità mhux trasferibbli ta' mill-inqas għaxart ijiem ta' xogħol, imħallas b'rata ta' mhux inqas minn dak tal-livell tal-intitolament eżistenti tal-paga tal-liv minħabba l-mard, akkumpanjat minn analiżi tal-ispejjeż u l-benefiċċji fil-livell nazzjonali, huwa pass fid-direzzjoni t-tajba. Il-Kumitat madankollu jirrimarka, li "l-intitolamenti tal-paga għall-mard" ivarjaw b'mod konsiderevoli madwar l-Ewropa u jistgħu jkunu sa minn ammonti f'daqqa sew taħt il-paga li wieħed jaqla', sa rata ta' sostituzzjoni ta' 100 % tal-paga kkonċernata. Huwa jenfasizza li l-kumpens għandu jkun adegwat, b'mod li jinkoraġġixxi lill-missirijiet biex jieħdu r-responsabbiltà tagħhom u l-ġenituri jingħataw aktar għażla kemm qabel u kif ukoll wara t-twelid ta' uliedhom, filwaqt li jiġu kkunsidrati l-prattiki nazzjonali f'dak li jirrigwarda l-paga tal-maternità.

4.1.2. Filwaqt li jinnota li diġà jeżistu dispożizzjonijiet għal-liv tal-paternità f'21 Stat Membru, b'tul medju ta' jumejn u nofs ([13]), il-KESE jqis li dan huwa qasir wisq u jiddispjaċih li fil-biċċa l-kbira ftit huma dawk li jużawh, fatt li għandu jiġi analizzat aktar. Għaldaqstant il-KESE jemmen li l-proposta tal-Kummissjoni tissodisfa l-ħtieġa li jiġu provduti inċentivi lill-missirijiet sabiex jieħdu l-liv tal-paternità, meta jitqiesu l-prattiki eżistenti li rnexxew f'ċerti Stati Membri ([14]) u filwaqt li jiġi nnutat ir-rwol ugwali tal-missirijiet fir-responsabbiltajiet tal-familja.

4.1.3. Madankollu, il-KESE jenfasizza li huwa jikkunsidra li d-dritt għal perjodu ta' 10 ijiem għal dan il-għan, kif ipprovdut fil-Proposta għal Direttiva, huwa l-ewwel pass fid-direzzjoni t-tajba biex tintlaħaq il-mira tal-proposta biex tiżdied sostanzjalment il-parteċipazzjoni tal-missirijiet. Fil-fehma tal-Kumitat, madankollu, perjodu itwal – eż. sa xahar – li għandu jintlaħaq qbil dwaru bejn l-impjegaturi u l-impjegati, ikun aktar adatt biex jintlaħaq l-għan tal-proposta.

4.2. Liv tal-ġenituri

4.2.1. Is-sehem tal-irġiel li jieħdu vantaġġ mil-liv tal-ġenituri jvarja minn 40 % sa 2 % biss f'ċerti Stati Membri. Il-qafas eżistenti tal-liv tal-ġenituri u l-mentalità attwali ma indirizzawx b'mod suffiċjenti r-raġunijiet għala l-irġiel ftit li xejn jużaw dan il-liv.

4.2.2. Il-KESE jirrikonoxxi li n-negozji, speċjalment l-SMEs u l-mikrointrapriżi, jistgħu jiltaqgħu ma' diffikultajiet fl-organizzazzjoni minħabba l-estensjoni tal-età tat-tfal minn tmien snin għal tnax-il sena għall-finijiet ta' liv tal-ġenituri.

4.2.3. Il-KESE jilqa' b'mod partikolari l-proposta tal-Kummissjoni għall-individwalizzazzjoni tal-intitolamenti tal-liv tal-ġenituri u n-nontrasferibbiltà tagħhom. Jinnota l-ħtieġa għal kumpens fil-paga deċenti tal-anqas fil-livell tal-paga għall-mard, li jista' jkun soġġett għal kwalunkwe limitu stabbilit mil-liġi nazzjonali ([15]), li jkun akkumpanjat minn analiżi tal-ispejjeż u l-benefiċċji fil-livell nazzjonali, kif ukoll dispożizzjonijiet kontra d-diskriminazzjoni, minħabba li dan kollu jista' jkollu impatt pożittiv fuq it-teħid tal-liv tal-ġenituri mill-missirijiet.

4.2.4. Barra minn hekk, il-KESE jemmen ukoll li n-negozjati dwar il-proposta għandhom iżommu bilanċ bejn il-ħtiġijiet tal-impjegati u dawk tal-impjegaturi. Il-Valutazzjoni tal-Impatt (IA) tal-Kummissjoni wriet li l-impatt tal-proposta huwa mħallat, skont il-perjodu ta' żmien. L-ispejjeż tal-miżuri proposti (li jirriżultaw l-aktar mit-telf tal-produzzjoni minħabba l-piż amministrattiv tal-ipproċessar tal-applikazzjonijiet u l-bżonn li l-persunal ikun sostitwit temporanjament) se jogħlew fil-perjodu qasir sa medju, filwaqt li fil-perjodu twil, il-pakkett għandu jinvolvi biss spejjeż limitati għan-negozji) ([16]).

([13]) http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/593543/EPRS_ATA(2016)593543_EN.pdf.
([14]) RAND Ewropa, Sommarju ta' politika minn Janna van Belle, *Paternity and parental leave policies across the European Union* (Il-politiki dwar il-paternità u l-liv tal-ġenituri fl-Unjoni Ewropea).
([15]) L-Artikolu 11(3) tad-Direttiva 92/85/KE.
([16]) Il-valutazzjoni tal-impatt tad-Dokument ta' Ħidma tal-Persunal tal-Kummissjoni li takkumpanja l-Komunikazzjoni dwar Inizjattiva ta' appoġġ għall-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għall-ġenituri u l-persuni li jindukraw li jaħdmu.

4.3. Liv għall-persuni li jindukraw

4.3.1. Il-KESE jinnota li n-nuqqas ta' provvediment adegwat għal-liv biex wieħed jindokra lill-qraba bi ħtiġijiet ta' sostenn jikkontribwixxi wkoll għad-distribuzzjoni inugwali tar-responsabbiltajiet ta' kura, bin-nisa spiss ikollhom iġorru l-piż tal-kura waħedhom. Dan jaffettwa ħażin lis-saħħa fiżika u mentali tagħhom, l-inklużjoni soċjali u l-parteċipazzjoni tagħhom fis-suq tax-xogħol u għalhekk jikkontribwixxi biex l-intitolamenti għall-pensjoni tagħhom ma jkunux adegwati.

4.3.2. Il-leġislazzjoni dwar l-aċċess għal-liv għall-persuni li jindukraw ġiet adottata fi kważi l-Istati Membri kollha tal-UE, iżda t-tul ta' żmien, l-eliġibbiltà, il-livell tal-benefiċċju u l-intitolament għad-drittijiet tas-sigurtà soċjali jvarjaw ħafna bejn pajjiż u ieħor [17]. Għaldaqstant il-KESE jilqa' l-proposta biex jiġu stabbiliti kundizzjonijiet Ewropej minimi indaqs bl-introduzzjoni ta' intitolament individwali għal-liv ta' min jindokra ta' mill-anqas ħamest ijiem fis-sena, imħallas fil-livell tal-paga għall-mard. Madankollu, dan huwa biss l-ewwel pass u l-Kummissjoni se jkollha tagħmel aktar sabiex tappoġġja u tikkomplementa l-isforzi tal-Istati Membri biex jgħinu lill-familji jlaħħqu aktar ma' responsabbiltajiet akbar ta' kura. L-introduzzjoni ta' dan l-intitolament individwali għandha tkun marbuta mal-iżvilupp ta' mekkaniżmi ta' appoġġ għall-persuni li jindukraw.

4.3.3. Il-KESE jilqa' l-approċċ tal-Kummissjoni li tipproponi miżuri ta' bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata li jkopru lill-ħaddiema tul ħajjithom kollha, inklużi lin-nisa li jappartjenu għall-"ġenerazzjoni sandwich", jiġifieri dawk li jsibu ruħhom b'responsabbiltajiet ta' kura lejn qraba ta' aktar minn ġenerazzjoni waħda. In-nuqqas ta' provvediment ta' kura spiss iġiegħel lil dawn il-ħaddiema, speċjalment lin-nisa, iħallu l-impjieg bi ħlas tagħhom ftit snin qabel jirtiraw, bl-ostakoli konkomitanti biex jidħlu lura fis-suq tax-xogħol wara li jagħlqu l-50 sena.

4.3.4. Il-KESE jenfasizza wkoll li l-liv għall-individwi li jindukraw ma għandux iservi bħala sostitut għal servizzi ta' kura professjonali, aċċessibbli, affordabbli, ta' kwalità u bbażati fil-komunità, li ser jikkontribwixxu ħafna wkoll għall-iżvilupp ekonomiku futur.

4.3.5. Barra minn hekk, il-KESE jinnota li t-tipi differenti ta' liv għall-kura ma jistgħux jitqabblu għalkollox u b'mod eżatt, peress li tieħu ħsieb persuna anzjana mhux biss huwa differenti mill-kura tat-tfal, iżda jista' jinvolvi wkoll lill-familja estiża, inkluż fit-teħid tad-deċiżjonijiet.

4.3.6. Aspett importanti tal-kura ta' persuni b'diżabilità huwa s-separazzjoni tal-kura professjonali mill-kura tal-familja biex wieħed jipprova joħloq sitwazzjoni fejn il-piż fuq il-familji jista' jitħaffef kemm jista' jkun. Madankollu, irrispettivament mill-forma ta' kura inkwistjoni, dawk li jipprovdu l-kura għandu jkollhom aċċess għas-sistema tas-sigurtà soċjali.

4.4. Arranġamenti tax-xogħol flessibbli

4.4.1. Il-flessibbiltà fl-arranġamenti tax-xogħol hija essenzjali biex in-negozji jkunu jistgħu jadattaw il-forza tax-xogħol tagħhom għal kuntest ekonomiku li jinbidel. Hija wkoll għodda utli għat-titjib tal-prestazzjoni u tal-produttività [18], kif ukoll sabiex tippermetti lill-ħaddiema jimmaniġġjaw il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata tagħhom. Għaldaqstant huwa importanti li d-djalogu soċjali fil-livell lokali u settorjali jindirizza dawn l-aspetti sabiex jiġu stabbiliti forom ta' xogħol li jippermettu bilanċ bejn il-ħajja privata u dik tax-xogħol.

4.4.2. Arranġamenti tax-xogħol flessibbli jistgħu jgħinu f'ħafna responsabbiltajiet ta' kura, iżda ma għandhomx jaffettwaw ħażin lis-sitwazzjoni tax-xogħol ta' dawk li jindukraw u jaħdmu. Il-proposta għal direttiva tipprovdi għal dritt ta' ġenitur li jaħdem jew ta' min jindokra qraba li jeħtieġu kura jew għajnuna li jitlob arranġamenti ta' xogħol flessibbli.

4.4.3. Din il-proposta tintroduċi l-possibbiltà għall-ħaddiema li jużaw (i) tnaqqis fis-sigħat tax-xogħol, (ii) skedi tax-xogħol flessibbli u (iii) possibbiltajiet ta' telexogħol. Il-KESE jinnota li tali arranġamenti ta' xogħol flessibbli għandhom jissodisfaw il-ħtiġijiet tal-parti l-kbira tal-ħaddiema u jinkludu approċċ taċ-ċiklu tal-ħajja. Dawn il-kwistjonijiet għandhom ikunu indirizzati permezz tad-djalogu soċjali u negozjar kollettiv fil-livell li jkun l-eqreb għas-sitwazzjoni inkwistjoni. Barra minn hekk, jeħtieġ li jiġi garantit id-dritt li wieħed jirritorna għall-mudell ta' xogħol oriġinali. Fl-istess waqt, id-dritt tal-impjegaturi li jikkunsidraw it-talba għal arranġamenti ta' xogħol flessibbli li jqisu l-ħtiġijiet kemm ta' min iħaddem kif ukoll

(17) Ara: Bouget, D., Spasova, S. u Vanhercke, B. (2016), *Work-life balance measures for persons of working age with dependent relatives in Europe. A study of national policies* (Miżuri għall-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għall-persuni fl-età tax-xogħol bi qraba dipendenti fl-Ewropa. Studju ta' politiki nazzjonali), Netwerk Ewropew tal-Politika Soċjali (ESPN), Brussell: il-Kummissjoni Ewropea https://webgate.ec.europa.eu/emplcms/social/BlobServlet?docId=16325&langId=en.

(18) Chung, H., (2017) *Work Autonomy, Flexibility and Work Life Balance* (Awtonomija fix-Xogħol, Flessibbiltà u Bilanċ Bejn ix-Xogħol u l-Ħajja): rapport finali aċċessibbli fuq: http://wafproject.org/research-outputs/final-report/.

tal-ħaddiema għandu jiġi rispettat. Kull problema li tinqala'minħabba l-applikazzjoni ta' din id-dispożizzjoni għandha tkun trattata skont il-liġi, il-ftehim kollettiv u/jew il-prattiki nazzjonali.

4.4.4. L-impatt tad-diġitalizzazzjoni tal-post tax-xogħol u r-relazzjonijiet tax-xogħol jista' jasal biex isawwar mill-ġdid ix-xejriet tradizzjonali ta' xogħol. F'dak ir-rigward, tenħtieġ aktar riflessjoni dwar il-mod kif il-liv għall-finijiet ta' kura jitqies tradizzjonalment bħala l-għażla ċentrali għall-familji sabiex jibbilanċjaw ix-xogħol u l-ħajja privata. Spiss, huma n-nisa li jagħmlu arranġamenti ta' xogħol flessibbli sabiex ilaħħqu mar-responsabbiltajiet ta' kura waqt li jkomplu jaħdmu. Dan ifixkel il-progress tagħhom fil-post tax-xogħol tagħhom, kemm f'dak li jirrigwarda r-remunerazzjoni kif ukoll l-iżvilupp professjonali tagħhom. Barra minn hekk, il-KESE jrid jenfasizza li l-arranġamenti ta' xogħol flessibbli ma għandhomx ikunu ttrattati bħala "kwistjoni tan-nisa" billi jiffukaw fuq ommijiet jew nisa li jridu jieħdu ħsieb il-qraba dipendenti tagħhom. In-negozji għandhom jinkoraġġixxu forom flessibbli ta' xogħol kemm għan-nisa kif ukoll għall-irġiel u jikkontribwixxu għal evoluzzjoni kulturali konformi mal-aspirazzjonijiet tan-nisa u tal-irġiel u li tippromovi wkoll ugwaljanza professjonali akbar. L-arranġamenti tax-xogħol flessibbli għandhom ikunu wkoll kompletament riversibbli, faċli għall-impjegat u disponibbli fil-forom kollha ta' kuntratti. L-infurzar effettiv tad-dritt li wieħed jirritorna għall-mudell ta' xogħol oriġinali huwa partikolarment importanti f'dan il-kuntest.

4.4.5. Barra minn hekk, għalkemm id-diġitalizzazzjoni tista' tiffaċilita arranġamenti tax-xogħol flessibbli billi tippermetti lill-impjegati jaħdmu mill-bogħod, tista' tippreżenta wkoll xi sfidi u riskji.

4.5. Inizjattivi mhux leġislattivi

Il-Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata għall-ġenituri u għall-persuni li jindukraw li tħassar id-Direttiva tal-Kunsill 2010/18/UE hija akkumpanjata minn firxa ta' inizjattivi mhux leġislattivi li jikkompletaw il-pakkett kollu tal-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata. Il-KESE jilqa' l-proposti l-oħrajn mhux leġislattivi li jikkompletaw il-pakkett dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata, bħal pereżempju:

4.5.1. Il-kura tat-tfal u l-kura fit-tul

4.5.1.1. In-nuqqas ta' kura tat-tfal disponibbli u l-ispiża għolja tal-kura tat-tfal huma fost l-akbar diżinċentivi biex wieħed jirritorna fid-dinja tax-xogħol għal paga oħra f'koppja bi dħul doppju. Fl-UE, huma biss 28 % tat-tfal fl-età ta' bejn 0-3 snin li ġew indukrati f'servizzi ta' kura formali fl-2014, meta mqabbla mat-83 % tat-tfal fl-età ta' bejn 3 snin u l-età tal-iskola obbligatorja. Dawn iċ-ċifri huma aktar baxxi mill-miri ta' Barċellona stabbiliti fl-2001, li kellhom jintlaħqu sal-2010. Għal dawn ir-raġunijiet, il-KESE jiddispjaċih li l-miri ta' Barċellona dwar il-kura tat-tfal, li kellhom l-għan li jipprovdu kura tat-tfal suffiċjenti u aċċessibbli, affordabbli u ta' kwalità għolja fil-livell tal-Istati Membri, ma ntlaħqux.

4.5.1.2. L-ispejjeż għoljin għall-ġenituri u s-sigħat ta' ftuħ tal-faċilitajiet, li ma jaqblux max-xogħol full-time, għadhom sfida. Ir-rapport tal-Kummissjoni juri li l-investiment f'servizzi ta' kwalità għolja jrid ikompli. Il-Parlament Ewropew jinnota wkoll li għal 27 % tal-Ewropej in-nuqqas ta' infrastruttura u l-kwalità tas-servizzi disponibbli jagħmluhom diffiċilment aċċessibbli ([19]).

4.5.1.3. Il-KESE jinnota li l-Kummissjoni tipproponi li tirrevedi l-miri ta' Edukazzjoni u Taħriġ iżda ma ssemmix il-kisbiet tal-miri ta' Barċellona. Madankollu, il-mira ta' Edukazzjoni u Taħriġ għall-edukazzjoni u l-kura bikrija tat-tfal (ECEC) għandha kamp ta' applikazzjoni iżgħar peress li tiffoka biss fuq tfal minn erba' snin sal-età tal-iskola. Il-KESE għaldaqstant jitlob li tittieħed azzjoni urġenti biex tiġi riveduta l-mira tal-Edukazzjoni u t-Taħriġ għall-ECEC sabiex tiġi allinjata mal-miri ta' Barċellona billi jitwessa' l-kamp ta' applikazzjoni tagħha (jiġifieri jiġu inklużi miri għal tfal ta' inqas minn erba' snin). Il-miri l-ġodda li jirriżultaw minn din ir-reviżjoni għandhom ikunu aktar ambizzjużi mill-miri attwali ta' Barċellona. Barra minn hekk, il-KESE jitlob li jiġu żviluppati punti ta' riferiment fil-livell tal-UE għall-kura barra mill-iskola u s-servizzi tal-kura fit-tul.

4.5.1.4. Il-KESE jilqa' l-pjani tal-Kummissjoni li żżid il-gwida u l-monitoraġġ tal-provvediment ta' servizzi ta' kura fl-Istati Membri fil-kuntest tas-Semestru Ewropew u li tippromovi l-iskambju tal-aħjar prattiki. Huwa jħeġġeġ ukoll it-titjib tal-ġbir tad-data fil-livell tal-UE u jappoġġja l-pjan ta' reviżjoni tal-miri ta' Edukazzjoni u Taħriġ għall-edukazzjoni bikrija tat-tfal stabbililti għall-2020. Barra minn hekk, il-KESE huwa partikolarment ħerqan li jara l-użu ta' diversi strumenti ta'

([19]) Ara r-Riżoluzzjoni tal-Parlament Ewropew tat-13 ta' Settembru 2016 dwar *Il-ħolqien ta' Kundizzjonijiet fis-Suq tax-Xogħol Favorevoli għal Bilanċ bejn il-Ħajja tal-Familja u dik tax-Xogħol* 2016/2017(INI).

finanzjament Ewropej imfassla għall-ħtiġijiet speċifiċi tal-Istati Membri. F'dan il-kuntest, il-KESE f'diversi okkażjonijiet sejjaħ għal promozzjoni ferm aktar ambizzjuża tal-investiment soċjali, fid-dawl, b'mod partikolari, tad-"dividendi multipli" tal-investimenti fil-faċilitajiet tal-kura tat-tfal ([20]).

4.5.1.5. Il-Kumitat jemmen li l-bini tal-kapaċitajiet/is-seminars ta' informazzjoni, bil-parteċipazzjoni sħiħa tal-partijiet ikkonċernati kollha, huma importanti ħafna bħala miżuri ta' akkumpanjament iżda jinnota li huma meħtieġa fuq skala ħafna akbar minn kemm propost bħalissa. Hemm ħtieġa partikolari għal seminars ta' informazzjoni dwar il-protezzjoni mit-tkeċċija wara r-ritorn mil-liv tal-maternità.

4.5.2. Il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata u l-politika fiskali

4.5.2.1. Għalkemm il-proposta għal direttiva tindirizza s-sistemi fiskali sa ċertu punt, il-KESE jiddispjaċih li ma tagħmilx biżżejjed. Is-sistemi tat-taxxa jista' jkollhom impatt dirett fuq il-parteċipazzjoni fis-suq tax-xogħol, b'mod partikolari għat-"tieni sors ta' dħul", li l-parti l-kbira tagħhom huma nisa. Il-mod kif inhuma mfassla s-sistemi fiskali jista' jinfluwenza d-deċiżjonijiet tan-nies dwar jekk jidħlux fis-suq tax-xogħol jew le. Għandu jiġi kkunsidrat it-tnaqqis tat-taxxa li jgħin lill-ġenituri li jaħdmu jkomplu jaħdmu.

4.5.2.2. Il-KESE jqis li l-proposta tal-Kummissjoni Ewropea li tindirizza diżinċentivi fiskali se tikkomplementa u tappoġġja lill-miżuri l-oħrajn fil-pakkett. B'mod partikolari, jappoġġja l-identifikazzjoni ta' ostakoli speċifiċi għall-pajjiż li jirriżultaw minn sistemi tal-benefiċċji fiskali ppreġudikati għas-sessi u jipproponi li dawn jiġu indirizzati permezz ta' rakkomandazzjonijiet maħruġa fil-kuntest tas-Semestru Ewropew.

4.5.3. Ir-rwol tal-atturi tas-soċjetà ċivili

4.5.3.1. Minbarra l-ħtieġa għal servizzi pubbliċi ta' kwalità għolja, aċċessibbli u affordabbli, inklużi s-servizzi ta' kura tat-tfal, ta' qraba anzjani u ta' persuni dipendenti oħrajn, l-ekonomija soċjali u s-settur mhux governattiv jistgħu jagħtu kontribut utli fil-provvediment ta' servizzi li jgħinu l-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata. F'bosta każijiet, mingħajr l-isforzi tagħhom l-għoti tas-servizzi ma jkunx assigurat.

4.5.3.2. L-imsieħba soċjali għandhom rwol partikolari x'jaqdu fl-implimentazzjoni ta' politiki dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata fil-post tax-xogħol, b'mod partikolari permezz ta' negozjati u ftehimiet kollettivi. Il-KESE jilqa' l-attenzjoni li l-imsieħba soċjali Ewropej taw lill-ugwaljanza bejn in-nisa u l-irġiel fil-programmi tax-xogħol tagħhom matul is-snin, bl-għan li jipproduċu riżultati tanġibbli.

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([20]) Ara, fost l-oħrajn, l-Opinjonijiet tal-KESE ĠU C 271, 19.9.2013, p. 91, ĠU C 226, 16.7.2014, p. 21, ĠU C 125, 21.4.2017, p. 10.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Programm Ewropew għall-Iżvilupp fl-Industrija tad-Difiża"

[COM(2017) 294 final]

(2018/C 129/08)

Relatur: **Antonello PEZZINI**

Korelatur: **Éric BRUNE**

Konsultazzjoni	7.6.2017
Bażi legali	L-Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Korp kompetenti	Kummissjoni Konsultattiva dwar il-Bidliet Industrijali (CCMI)
Adottata fis-CCMI	16.11.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	7.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	133/2/5

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. Il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew jappoġġja bis-sħiħ it-tnedija ta' Programm Ewropew għall-Iżvilupp fl-Industrija tad-Difiża (EDIDP) bil-għan li tinħoloq sistema ta' difiża komuni integrata u interoperattiva, li hija urġenti ħafna minħabba x-xenarju ġeopolitiku attwali, li jsaħħaħ l-awtonomija strateġika tal-industrija tad-difiża [1] tal-Ewropa u jiżviluppa bażi komuni industrijali u teknoloġika soda.

1.2. Il-KESE jqis essenzjali li jiġi adottat approċċ ġdid li jikkunsidra l-qafas ta' Kooperazzjoni Strutturata Permanenti (KSP\PESCO) bħala l-istrument ewlieni tat-Trattat ta' Lisbona, u li jista' jaġixxi bħala inkubatur politiku, fejn tinbena Ewropa tad-difiża, biex jingħataw preferenza d-disponibbiltà u l-impenji tal-Istati Membri, skont l-Artikoli 42(6) u 46 tat-TUE u l-Protokoll 10 tat-Trattat.

1.3. Skont il-Kumitat, KSP\PESCO [2] "inklużiva u ambizzjuża" biss, li tkun kapaċi tistabbilixxi lista ta' kriterji u impenji vinkolanti, tista' toħloq proċess li jwassal għal kapaċità awtonoma ta' ġestjoni billi tingħeleb il-frammentazzjoni tad-domanda u l-provvista u l-ħolqien progressiv ta' suq Ewropew trasparenti u miftuħ.

1.4. Il-KESE jemmen li r-Regolament EDIDP għandu jkun imfassal skont viżjoni strateġika industrijali komuni, li twassal għal integrazzjoni effettiva tal-produtturi u l-utenti Ewropej, b'mill-anqas 3 Stati Membri, fil-proġetti ffinanzjati u fix-xiri ta' prodotti u servizzi.

1.5. Il-Kumitat jappoġġja bis-sħiħ il-ħtieġa għal djalogu strutturat fil-livell Ewropew, f'sinerġija u koordinazzjoni man-NATO [3], u Kunsill tal-Ministri tad-Difiża li jista' jipprovdi gwida politika dejjiema u forum għall-konsultazzjoni u l-adozzjoni ta' deċiżjonijiet tabilħaqq Ewropej.

1.6. Il-KESE jemmen li huwa essenzjali li tiġi żgurata governanza tal-EDIDP li tista' tiddefinixxi objettivi komuni u konkreti permezz ta':

— kumitat konsultattiv ta' esperti industrijali li għandu jiddefinixxi l-prijoritajiet għall-programm ta' ħidma tiegħu, u kumitat ta' tmexxija li jinkludi l-Istati Membri.

(1) ĠU C 288, 31.8.2017, p. 62.
(2) Ara Kunsill Ewropew 22-23 ta' Ġunju 2017.
(3) Ara d-Dikjarazzjoni Konġunta tat-8 ta' Lulju 2016.

1.7. Ir-regolament għandu jiżgura:

— bilanċ ġeografiku adegwat bejn il-pajjiżi Ewropej;

— sehem sinifikanti ta' kumpaniji żgħar;

— li tingħeleb il-prekarjetà tal-ħaddiema tal-EDTIB sabiex tiġi kkonfermata l-validità tal-finanzjament tal-UE;

— il-konformità mal-istandards soċjali u ambjentali, b'mod partikolari f'termini ta' ekodisinn u s-sigurtà tal-impjiegi ([4]), sabiex jiġu żgurati l-kapaċitajiet tal-industrija, u

— opportunitajiet trasparenti, għall-impriżi kollha tal-UE, irrispettivament mill-post tal-attività u d-daqs tagħhom, li jipparteċipaw fil-programm EDIPD.

1.8. Il-KESE jaqbel dwar il-fatt li l-interventi EDIDP għandhom jiffokaw fuq l-iżvilupp ta' prodotti u servizzi, kif ukoll ta' prototipi.

1.9. Il-KESE jemmen li biex jinħoloq qafas ta' difiża Ewropea komuni, għandha tiġi żviluppata **kultura Ewropea mifruxa ta' difiża u ta' sigurtà** li tagħti liċ-ċittadinanza Ewropea sens komplut.

2. **Introduzzjoni**

Storikament, it-tentattivi biex tinħoloq difiża Ewropea komuni kienu tema konsistenti – anke jekk estremament delikata – matul l-istorja tal-integrazzjoni Ewropea.

2.1. L-ewwel tentattiv kien it-tnedija tal-Komunità Ewropea tad-Difiża (EDC) fl-1954, li falla fit-30 ta' Awwissu 1954. It-tieni kien it-tnedija tal-Politika ta' Sigurtà u ta' Difiża Komuni fl-2000, segwit mill-ħolqien tal-Aġenzija Ewropea tad-Difiża (EDA) fl-2004. Wara dan kien hemm it-tfassil tal-Istrateġija Globali tal-UE (EUGS) ([5]), u t-tnedija tal-Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Difiża (EDAP) sad-Dikjarazzjoni Konġunta UE-NATO ([6]) tal-2016.

2.2. L-iżvilupp tas-settur industrijali tad-difiża, minbarra li jkollu vantaġġi sinifikanti għall-ekonomija Ewropea, jista', jekk jiġi ġestit b'viżjoni fit-tul, ikun il-bażi għal viżjoni usa' u aktar xierqa mmirata lejn il-ħolqien ta' difiża verament Ewropea.

2.3. It-tegħlib bil-mod iżda meħtieġ tal-viżjoni tad-difiża nazzjonali, li, fost affarijiet oħrajn, tikkuntrasta mal-preżenza ta' aggregazzjonijiet politiċi militari qawwija fid-dinja, u li wriet il-fraġilità u d-dgħufija politika Ewropea fl-avvenimenti dinjija ewlenin, jista' jiġi ispirat mill-inizjattiva tal-Parlament u tal-Kunsill. Permezz tal-azzjonijiet tal-Kummissjoni, din l-inizjattiva tista' tippromovi l-industrija u s-suq tad-difiża Ewropew

2.3.1. Is-settur Ewropew tal-industriji tad-difiża – mifhum bħala l-industrija kollha li tiżviluppa, tipproduċi u tipprovdi oġġetti u servizzi lill-forzi armati, lill-pulizija u lis-sigurtà tal-Istati Membri tal-UE – għandu karatteristiċi distintivi f'diversi aspetti: il-bidliet teknoloġiċi qed ibiddlu b'mod radikali n-natura u l-fiżjonomija tad-difiża u tas-sigurtà b'impatt qawwi fuq l-industrija Ewropea, l-ewwelnett bl-użu tal-"big data" bħalma huma l-vetturi u t-tagħmir bla ekwipaġġ, u l-intelliġenza artifiċjali.

2.3.2. Mill-perspettiva tal-ekonomija Ewropea: b'fatturat ta' EUR 100 biljun fis-sena u b'1,4 miljun impjegat b'ħiliet ta' livell għoli ([7]), hija industrija Ewropea ewlenija, b'impatti qawwija fuq setturi oħrajn bħall-elettronika, l-avjazzjoni, it-tarzni, l-ispazju jew it-tessuti tekniċi.

2.3.3. Mill-perspettiva teknoloġika: b'ħidma kontinwa fl-avangwardja tal-innovazzjoni teknoloġika, l-Ewropa ssaħħaħ il-kompetittività tagħha għaliex jinħolqu spin-offs ta' livell eċċellenti li jridu jiġu appoġġjati sabiex jiġu integrati teknoloġiji ċivili f'sistemi kumplessi li jadattaw għal speċifiċitajiet difensivi individwali.

([4]) ISO 14000 u ISO 18000, ISO 14006 u ISO 45001, ISO 14006.
([5]) L-Unjoni Ewropea, "Viżjoni Kondiviża, Azzjoni Komuni", Ġunju 2016 – https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.
([6]) Dikjarazzjoni konġunta, Varsavja, 8 ta' Lulju 2016, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm.
([7]) Assoċjazzjoni Ewropea tal-Industriji Ajruspazjali u tad-Difiża, 2017.

2.3.4. Mill-perspettiva tas-suq intern: is-suq tad-difiża huwa tradizzjonalment eskluż mill-proċess tat-twaqqif tas-suq uniku Ewropew u ż-żamma ta' 27 suq, mifrudin minn programmi nazzjonali, ippreveniet l-isfruttament ta' ekonomiji ta' skala fil-produzzjoni ([8]).

2.3.5. Mill-perspettiva tad-domanda: is-settur tal-industrija tad-difiża jiddependi prinċipalment fuq id-domanda ta' stati individwali u fuq il-baġits nazzjonali tagħhom. Fl-aħħar għaxar snin, il-baġits tad-difiża fl-UE naqsu b'madwar EUR 2 biljun fis-sena u l-Istati Membri tal-UE27 jinvestu medja ta' 1,32 % tal-PDG fuq id-difiża.

2.3.6. Minn perspettiva strateġika: jekk l-Ewropa għandha tiżgura livelli adegwati ta' sigurtà għaċ-ċittadini u l-kumpaniji tagħha, tissalvagwardja l-integrità territorjali tal-fruntieri tagħha u tassumi r-responsabbiltà fid-dinja, għandha tiżgura kapaċitajiet ta' difiża kredibbli, filwaqt li jiġi żgurat livell adegwat ta' awtonomija strateġika u żvilupp teknoloġiku u industrijali, b'bażi Ewropea komuni.

2.4. Is-sitwazzjoni attwali tissogra wkoll li tfixkel il-kapaċità tal-Ewropa li tħabbat wiċċha mal-isfidi ġodda ta' sigurtà, minħabba li l-apparat qed isir dejjem aktar skadut u minħabba l-ispejjeż tat-tagħmir li dejjem qed jiżdiedu ([9]).

2.4.1. Illum, l-investiment fid-difiża taż-żona Ewropea kollha kemm hi jirrappreżenta anqas minn nofs dak li jonfqu l-Istati Uniti.

2.5. Filwaqt li l-industrija tad-difiża Ewropea setgħet tpatti, għall-anqas parzjalment, għat-tnaqqis fl-ordnijiet interni minħabba l-esportazzjoni u billi qed jiġu gglobalizzati l-produzzjoni u l-bejgħ, il-frammentazzjoni tal-politika tad-difiża wasslet għal ineffiċjenzi u dgħufijiet li huma dejjem aktar viżibbli f'termini ta':

— telf fl-ekonomiji ta' skala,

— żidiet konsistenti fl-ispejjeż għal kull unità ta' prodott,

— nuqqas ta' kompetizzjoni bejn kumpaniji fil-pajjiżi ta' produzzjoni,

— standards tekniċi regolatorji differenti,

— rati ta' innovazzjoni aktar baxxi,

— diskrepanzi li dejjem jikbru fil-konfront ta' kumpaniji ewlenin li mhumiex fl-UE,

— livelli għoljin ta' dipendenza fuq fornituri barranin.

2.6. Din is-sitwazzjoni tissogra wkoll li tfixkel il-kapaċità tal-Ewropa li tlaħħaq mal-isfidi l-ġodda minħabba l-impenji ta' nfiq li huma relattivament baxxi kif ukoll minħabba l-livelli baxxi ta' koordinazzjoni tal-politiki nazzjonali.

2.6.1. Barra minn hekk, 80 % tal-kuntratti tad-difiża jibqgħu purament nazzjonali, bi spejjeż doppji ovvji.

2.7. Il-forzi armati tal-pajjiżi Ewropej kisbu grad għoli ta' integrazzjoni minn perspettiva operattiva u għandhom esperjenza twila ta' kooperazzjoni, iżda jibqgħu kompletament separati f'27 struttura b'sistemi ta' appoġġ strettament nazzjonali, għalkemm qegħdin jirrikorru aktar ta' spiss għal inizjattivi ta' diversi tipi, li jaqgħu taħt l-umbrella tal-akkomunament u kondiviżjoni ([10]).

2.8. B'għadd ta' dokumenti tal-Istrateġija Globali EUGS ġew stabbiliti ħames objettivi speċifiċi li huma partikolarment importanti għad-difiża Ewropea:

1. li jkun hemm kapaċitajiet militari ta' spettru sħiħ fuq l-art, fl-arja, fl-ispazju u fuq il-baħar;

2. li jiġu żgurati l-mezzi teknoloġiċi u industrijali biex jiġu akkwistati u miżmuma l-kapaċitajiet militari meħtieġa għal aġir b'mod awtonomu;

3. li jsir investiment f'inġenji tal-ajru ppilotati mill-bogħod (RPAS);

([8]) SWD(2017) 228 final, punt 2.2.
([9]) Ara punt 9.
([10]) Ara, pereżempju, il-programmi Eurofighter Typhoon u l-A400M.

4. li jsiru investimenti fil-komunikazzjonijiet bis-satellita, fl-aċċess awtonomu għall-ispazju, fl-osservazzjoni permanenti tad-Dinja;

5. li l-Istati Membri jingħataw u jiġu assistiti bil-kapaċità li jiddefendu lilhom infushom kontra t-theddid ċibernetiku.

2.9. Il-Pakkett ta' inizjattivi li jinkludi l-proposta għal regolament li jistabbilixxi l-Programm Ewropew għall-Iżvilupp fl-Industrija tad-Difiża u l-proposta għall-ħolqien ta' Fond Ewropew għad-Difiża biex jappoġġja l-investimenti konġunti fir-riċerka u l-iżvilupp tat-teknoloġiji u l-materjali jimmira li jibda proċess immirat lejn ir-riforma tas-settur tad-difiża u tas-sigurtà fis-sens li:

— tissaħħaħ il-kooperazzjoni bejn l-Istati Membri u jinħolqu programmi ta' kooperazzjoni ġodda;

— jitnaqqsu l-ostakli bejn is-swieq nazzjonali;

— tingħata għajnuna lill-industrija tad-difiża Ewropea biex issir aktar kompetittiva;

— jiġu promossi s-sinerġiji bejn ir-riċerka ċivili u dik militari;

— jiġu identifikati oqsma bħall-enerġija, l-ispazju u t-teknoloġiji b'użu doppju sabiex ikunu jistgħu jikkontribwixxu għat-tisħiħ tal-kapaċitajiet tad-difiża tal-Ewropa.

2.9.1. Biex jiġu indirizzati sfidi globali fis-settur, jeħtieġ li jiġi żviluppat il-potenzjal tal-Aġenzija Ewropea għad-Difiża, sabiex jiġu identifikati oqsma ta' azzjoni komuni li għandhom jitressqu lill-Istati Membri għal deċiżjoni.

2.10. Il-Kunsill Ewropew fil-15 ta' Diċembru 2016 ħareġ stedina biex jiġu ppreżentati "proposti fl-ewwel semestru tal-2017 għall-istabbiliment ta' Fond Ewropew għad-Difiża inkluż opportunità ta' żvilupp konġunt ta' kapaċitajiet komunement miftiehma mill-Istati Membri" ([11]). Fil-konklużjonijiet tiegħu l-Kunsill Ewropew ta' Marzu 2017, f'Kunsill konġunt għall-Affarijiet Barranin u d-Difiża, talab li tiġi stabbilita Kapaċità Militari tal-Ippjanar u t-Tmexxija (MPCC) u struttura ġdida li ttejjeb il-kapaċità tal-UE li tirreaġixxi aktar malajr, u b'mod effettiv u omoġenju.

2.11. Il-Kunsill Ewropew tat-22 u t-23 ta' Ġunju 2017 qabel "dwar il-ħtieġa li titnieda kooperazzjoni strutturata permanenti KPS/PESCO inklużiva u ambizzjuża" b'lista komuni ta' kriterji u impenji vinkolanti f'konformità sħiħa mal-Artikolu 42(6) u l-Artikolu 46 tat-TUE u l-Protokoll 10 tat-Trattat, konsistenti mal-ippjanar tad-difiża nazzjonali u l-impenji tiegħu miftiehma man-NATO u n-NU mill-Istati Membri kkonċernati ([12]).

2.12. Min-naħa tiegħu, il-Parlament kompla jfittex kooperazzjoni msaħħa bejn l-Istati Membri tal-UE fid-difiża kif ukoll l-implimentazzjoni sħiħa tat-Trattat ta' Lisbona dwar is-sigurtà u d-difiża. F'Riżoluzzjoni tat-22 ta' Novembru 2016 dwar l-Unjoni Ewropea tad-Difiża ([13]), il-Parlament Ewropew ħeġġeġ "lill-Kunsill Ewropew imexxi t-tfassil progressiv ta' politika ta' difiża komuni tal-Unjoni" u biex jingħataw riżorsi finanzjarji addizzjonali li jiżguraw l-implimentazzjoni tagħha.

2.12.1. Il-Parlament Ewropew enfasizza wkoll il-ħtieġa li l-pajjiżi Ewropej ikollhom kapaċitajiet militari kredibbli u ħeġġeġ lill-Istati Membri biex jintensifikaw l-isforzi tagħhom waqt li jiffokaw fuq il-kollaborazzjoni u tenna t-talba tiegħu biex ir-rekwiżiti militari jiġu kkoordinati sistematikament fi proċess armonizzat ta' ppjanar, ikkoordinat mal-proċess ta' ppjanar tad-difiża tan-NATO ([14]).

2.13. Min-naħa tiegħu, u f'diversi okkażjonijiet, il-Kumitat ikkummenta dwar il-politika tad-difiża ([15]) fejn talab "li jsir pass kwalitattiv importanti fil-kooperazzjoni tad-difiża Ewropea", fir-rigward ta' "frammentazzjoni eċċessiva tas-suq u tal-industrija tad-difiża" ([16]).

([11]) Konklużjonijiet tal-Kunsill tal-Affarijiet Barranin, 15 ta' Novembru 2016.
([12]) Ara n-nota 2 f'qiegħ il-paġna.
([13]) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0435+0+DOC+XML+V0//MT
([14]) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0456+0+DOC+XML+V0//MT
([15]) ĠU C 288, 31.8.2017, p. 62; ĠU C 67, 6.3.2014, p. 125; ĠU C 299, 4.10.2012, p. 17; ĠU C 100, 30.4.2009, p. 114; ĠU C 100, 30.4.2009, p. 109.
([16]) ĠU C 288, 31.8.2017, p. 62.

3. **Il-Proposta tal-Kummissjoni Ewropea**

3.1. Il-KE tipproponi li twaqqaf programm Ewropew għall-iżvilupp tal-industrija tad-difiża b'allokazzjoni ta' EUR 500 miljun għal perjodu mill-1 ta' Jannar 2019 sal-31 ta' Diċembru 2020. L-għanijiet tiegħu huma:

— it-tisħiħ tal-kompetittività u l-kapaċità ta' innovazzjoni tal-industrija tad-difiża tal-UE bl-appoġġ ta' azzjonijiet fil-fażi tal-iżvilupp tagħhom u l-promozzjoni ta' kull forma ta' innovazzjoni;

— l-ottimizzazzjoni tal-kooperazzjoni fin-negozju fir-rigward tal-iżvilupp tal-prodotti u t-teknoloġiji;

— l-appoġġ għar-riċerka u l-iżvilupp (R&Ż) speċjalment fl-iżvilupp tar-riżultati tar-riċerka; u

— it-titjib fil-kollaborazzjoni bejn in-negozji biex jitnaqqsu id-duplikazzjoni u t-tixrid u jiġu ġġenerati ekonomiji ta' skala.

3.2. Il-kontribut finanzjarju tal-Unjoni jieħu l-forma ta' sussidji, strumenti finanzjarji jew kuntratti pubbliċi biex isostnu d-disinn, id-definizzjoni ta' speċifikazzjonijiet tekniċi, il-prototipi u l-ittestjar, il-kwalifikazzjoni u ċ-ċertifikazzjoni ta' prodotti u komponenti u tat-teknoloġiji.

3.3. Il-kriterji ta' eliġibbiltà proposti huma: proposti għall-kooperazzjoni ta' mill-anqas 3 kumpaniji minn 2 Stati Membri differenti; ir-rati ta' finanzjament huma limitati għal 20 % tal-ispiża totali tal-azzjoni, fil-każ ta' prototipi, filwaqt li fil-każijiet l-oħrajn kollha jistgħu jiġu ffinanzjati l-ispejjeż totali.

4. **Kummenti ġenerali**

4.1. Il-KESE jilqa' b'sodisfazzjon l-inizjattivi immirati biex jindirizzaw l-isfidi ta' għada u biex tiġi protetta s-sigurtà – inkluża ċ-ċibersigurtà – taċ-ċittadini, u b'hekk tissaħħaħ l-awtonomija strateġika tal-industrija tad-difiża tal-Ewropa, permezz tal-iżvilupp ta' bażi industrijali u teknoloġika komuni solida.

4.2. Il-Kumitat jappoġġja bis-sħiħ it-tnedija ta' Programm Ewropew għall-Iżvilupp fl-Industrija tad-Difiża b'abbozz ta' regolament **bħala l-ewwel pass, li għandu jiġi perfezzjonat u msaħħaħ**, fir-rigward tal-fondi allokati issa, bil-għan li tinħoloq, b'mod partikolari fil-qasam tar-riċerka u l-iżvilupp, sistema ta' difiża komuni, li hija ferm urġenti, minħabba x-xenarju ġeopolitiku attwali.

4.3. Skont il-KESE, wasal iż-żmien għall-ħolqien ta' **suq uniku Ewropew għad-difiża tal-UE-27** li jkun effettiv, sħiħ, effikaċi u kompetittiv, u li jkollu l-karatteristiċi li ġejjin:

— aktar miftuħ u mingħajr segmentazzjonijiet anke f'termini ta' standards, speċifikazzjonijiet tekniċi u ċertifikazzjonijiet tal-KE;

— aċċess aħjar għall-materja prima;

— appoġġ speċifiku għall-intrapriżi żgħar u ta' daqs medju;

— aċċess aktar faċli għall-finanzi, għall-informazzjoni u għas-swieq l-oħra;

— speċjalizzazzjoni b'saħħitha tar-rwoli;

— użu effiċjenti tal-infrastrutturi tal-enerġija u tal-ispazju;

— protezzjoni aħjar tal-fruntieri u sigurtà marittima indispensabbli;

— previżjoni, għal viżjoni komuni kondiviża madwar l-UE kollha;

— żvilupp sostenibbli u soċjalment aċċettabbli kontra l-impjieg prekarju; u

— kummerċ aktar faċli bejn is-setturi ta' prodott fi ħdan l-UE permezz tas-semplifikazzjoni ta' importazzjonijiet temporanji bejn l-impriżi għal operaturi OEA ([17]).

([17]) OEA – Operatur Ekonomiku Awtorizzat bi standards li jiżguraw is-sigurtà tal-katina tal-provvista internazzjonali.

4.3.1. Il-KESE huwa konvint li hija biss il-ġlieda kontra l-prekarjetà tal-ħaddiema ta' bażi teknoloġika u industrijali tad-difiża Ewropea li tista' tassigura l-akkwist ta' ħiliet min-naħa tal-kumpaniji u li tippermetti li jintlaħqu l-objettivi li huma l-għan tal-programm EDIDP.

4.4. Il-Kumitat jemmen li l-**allokazzjoni finanzjarja** tal-programm EDIDP hija limitata ħafna, u għandha tkun tista' tirċievi wkoll appoġġ mill-FEIS "sabiex isir l-aħjar impatt possibbli fuq l-impjiegi, inklużi teknoloġiji b'użu doppju relatati mal-industriji tas-sigurtà u d-difiża li jappoġġjaw il-varar ta' bażi industrijali u teknoloġika tad-difiża Ewropea (EDTIB) unika b'saħħitha u definita b'mod aktar ċar" ([18]).

4.5. Il-KESE jikkunsidra wkoll li mhumiex biżżejjed il-kriterji ta' eliġibbiltà biex tiġi żgurata **dimensjoni Ewropea effettiva tal-bażi teknoloġika u industrijali tal-azzjonijiet**: għandhom jiġu pprovduti mill-anqas tliet kumpaniji indipendenti minn tal-anqas tliet Stati Membri differenti, minbarra gruppi ta' utenti, iffurmati minn intrapriżi żgħar.

4.5.1. Barra minn hekk, għandu jiġi żgurat bilanċ adegwat bejn il-pajjiżi differenti Ewropej, kif ukoll sehem sinifikanti ta' parteċipazzjoni minn intrapriżi żgħar.

4.6. Il-KESE jittama li l-finanzjament Ewropew jiżgura li l-attivitajiet ta' żvilupp jibbenefikaw b'mod prijoritarju lin-negozji Ewropej.

4.7. Il-KESE jittama wkoll li r-regoli dwar l-esportazzjoni ta' armi ta' difiża jiġu armonizzati f'livell Ewropew, pereżempju abbażi tar-regoli tat-Trattat dwar il-Kummerċ tal-Armi (TKA) iffirmat u rratifikat mill-Istati Membri kollha tal-UE, bil-għan li tiġi eliminata l-possibbiltà ta' distorsjoni tal-kompetizzjoni bejn il-kumpaniji Ewropej li tista' tikkomplika l-aċċess għas-suq tal-esportazzjoni.

4.8. F'dak li għandu x'jaqsam mat-tipi ta' azzjoni, il-KESE jidhirlu li huwa essenzjali li wieħed jiġġieled kontra l-prekarjetà tal-impjiegi tal-ħaddiema tal-industrija Ewropea tad-difiża. L-għan tal-finanzjament tal-UE huwa li tittejjeb il-kompetenza tal-bażi industrijali u teknoloġika tad-difiża. Il-kompetenza tal-industrija, filwaqt li hija dipendenti fuq il-ħaddiema, jeħtieġ li tkun kollaborazzjoni sostenibbli u sikura bejn il-ħaddiema u l-kumpaniji li jimpjegawhom.

4.9. Bl-istess mod, skont il-KESE, fir-rigward tal-**kriterji tal-għażla tal-proġetti**, għandhom jiġu inklużi bħala kwalifikanti dawn li ġejjin:

— l-impatt mistenni f'termini ta' żieda fil-kwantità u l-kwalità tal-ħiliet tal-ħaddiema;

— il-preżenza kwalifikanti addizzjonali tal-SMEs; u

— il-konformità mal-istandards soċjali u ambjentali ([19]).

4.9.1. Skont il-KESE trid tkun prevista kwota (per eżempju 10 %) tas-sejħiet iddedikati għal proġetti żgħar, li huma miftuħin il-ħin kollu u mmirati lejn kumpaniji żgħar, li jippermetti parteċipazzjoni fil-programm iktar bilanċjata tal-partijiet kollha attivi fl-iżvilupp teknoloġiku u innovattiv ta' prodotti u servizzi fis-settur tad-difiża.

4.10. Il-KESE jħoss li huwa essenzjali li s-setgħat implimentattivi tal-Kummissjoni jiġu appoġġjati minn governanza tal-EDIDP li tista' tiddefinixxi objettivi komuni u konkreti permezz ta':

— kumitat konsultattiv ta' esperti industrijali tal-Istati Membri sabiex jipproponu temi ta' prijorità,

— kumitat ta' ġestjoni tal-programm, b'rappreżentanti tal-Istati Membri, biex ikun hemm bilanċ ġeopolitiku fl-Unjoni kollha kemm hi.

5. **Azzjonijiet li għandhom jittieħdu**

5.1. jiġi enfasizzat ir-rwol fundamentali tad-difiża Ewropea fil-ħarsien tal-interessi Ewropej f'termini ta' sigurtà, u tal-impenji internazzjonali li ttieħdu, għad-demokrazija u l-istat tad-dritt;

5.2. jiġu enfasizzati l-kapaċitajiet u l-professjonaliżmu tal-armati tad-difiża, tradizzjonalment meqjusa bħala promoturi tar-riċerka u l-innovazzjoni, kif ukoll għall-irkupru intraprenditorjali u ekonomiku tas-sistema ta' produzzjoni Ewropea;

([18]) FEIS: Fond Ewropew għall-Investimenti Strateġiċi – ara l-Opinjoni ĠU C 75, 10.3.2017, p. 57.
([19]) Ara n-nota 4 f'qiegħ il-paġna.

5.3. jiġi kkonsolidat is-sens ta' identità u appartenenza fl-Unjoni Ewropea permezz tal-kondiviżjoni tal-istess qafas ta' valuri fost iċ-ċittadini ta' pajjiżi differenti;

5.4. jissaħħu l-għarfien, il-kuxjenza u l-appoġġ taċ-ċittadini Ewropej fl-organizzazzjoni militari u fl-attivitajiet istituzzjonali tad-difiża;

5.5. jissaħħu l-għarfien, il-kuxjenza u l-appoġġ taċ-ċittadini fl-attivitajiet tal-iżvilupp teknoloġiku tal-istrumenti ta' difiża, li għandhom impatt dirett fuq is-soċjetà ċivili u fuq l-iżvilupp tal-pajjiż;

5.6. tiġi żviluppata d-dimensjoni tal-komunikazzjoni tal-approċċ il-ġdid, sabiex ikun hemm persunal aktar preparat u kwalifikat fil-qasam tal-komunikazzjoni Ewropea. L-attivitajiet se jkunu bbażati fuq il-prinċipju gwida ta' "kwalifikazzjoni u koordinazzjoni", żviluppat skont l-approċċ ta' koordinazzjoni Ewropea, b'konformità man-NATO.

5.7. Iċ-ċibersigurtà u d-difiża ċibernetika, oqsma li fihom id-Difiża hija attur ta' referenza Ewropea, marbut mal-ħolqien tal-ispazju ċibernetiku bħala dominju ġdid ħdejn dawk tradizzjonali militari.

Brussell, is-7 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar

"It-Tnedija tal-Fond Ewropew għad-Difiża"

[COM(2017) 295 final]

(2018/C 129/09)

Relatur: **Mihai IVAŞCU**

Korelatur: **Fabien COUDERC**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 4.8.2017
Bażi legali	Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Deċiżjoni tal-Bureau tal-Kumitat	16.6.2017
Korp kompetenti	Kummissjoni Konsultattiva dwar il-Bidliet Industrijali (CCMI)
Adottata fis-CCMI	16.11.2017
Adottata fil-plenarja	7.12.2018
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	179/2/5

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. Il-KESE jqis li l-Unjoni Ewropea trid tkun aktar responsabbli għad-difiża tagħha, u trid tkun lesta u kapaċi tiskoraġġixxi kwalunkwe theddida esterna għaċ-ċittadini tagħha u l-istil ta' ħajja tagħhom.

1.2. Il-Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Difiża u l-Istrateġija Globali jenfasizzaw l-importanza li l-industrija tad-difiża tal-UE tikseb awtonomija strateġika sabiex l-UE tkun attur importanti u kredibbli fis-settur tad-difiża. Il-Fond Ewropew għad-Difiża (FED) għandu l-għan ċar li jinċentiva l-kooperazzjoni bejn l-Istati Membri fir-riċerka u t-teknoloġija, l-iżvilupp u l-akkwist strateġiku tal-kapaċitajiet ta' difiża. Għandha tingħata attenzjoni speċjali biex jinħoloq pont bejn ir-riċerka u t-teknoloġija u l-iżvilupp tal-kapaċità.

1.3. Il-KESE jemmen li l-industrija tad-difiża għandha rwol importanti fl-ekonomija Ewropea, b'1,4 miljun impjieg jiddependu fuqha. In-nuqqas ta' koordinazzjoni tiswina bejn EUR 25 u EUR 100 biljun fis-sena, li huma numri inaċċettabbli f'ambjent globali kompetittiv.

1.4. Il-KESE jirrakkomanda bil-qawwa li l-Istati Membri u l-Kummissjoni Ewropea jużaw il-FED biex iżommu kapaċitajiet industrijali ewlenin fi ħdan it-territorju Ewropew u biex jiżguraw li l-flejjes Ewropej jintefqu fir-R&Ż u fix-xiri ta' sistemi tal-armi Ewropej.

1.5. Il-KESE jappoġġja l-approċċ ibbażat fuq il-kompetittività tal-FED, li se jiżgura kemm aċċess għall-Istati Membri kif ukoll il-finanzjament ta' proġetti li se jipproduċu valur miżjud u teknoloġiji mill-aktar avvanzati.

1.6. Il-KESE jqis li, minbarra li tipprovdi finanzjament għall-industrija, il-Kummissjoni Ewropea għandha tibni l-qafas għal komunikazzjoni iktar b'saħħitha bejn l-atturi tal-industrija ta' kull daqs madwar l-Istati Membri.

1.7. Il-KESE japprezza l-attenzjoni speċjali li din il-proposta toffri lill-SMEs, irrispettivament mill-pajjiż li ġejjin minnu. L-SMEs huma ta' spiss sors ta' innovazzjoni f'oqsma mill-aktar avvanzati bħalma huma t-teknoloġija tal-informatika u l-komunikazzjonijiet (IT&C) u ċ-ċibersigurtà. Il-KESE għandu jilqa' wkoll mekkaniżmi ta' involviment tal-SMEs, bħal pereżempju sistema ta' bonus, li tkun tista' ttejjeb l-kooperazzjoni transfruntiera tal-SMEs.

1.8. Il-KESE jemmen bis-sħiħ li huwa neċessarju li jissawru kapaċitajiet b'saħħithom ewlenin bħala appoġġ għall-interessi Ewropej. Dawn iridu jkunu definiti mill-Istati Membri, skont il-politiki nazzjonali tagħhom għad-difiża, l-objettivi Ewropej u l-obbligi tas-sħubija man-NATO.

1.9. Il-KESE jemmen li l-attenzjoni primarja trid tingħata lit-teknoloġiji li jistgħu jkunu deċiżivi għall-UE biex tikseb l-avvanz teknoloġiku. Dan jista' jinkiseb permezz ta' ppjanar tad-difiża komuni u l-istabbiliment ta' pjan tal-kapaċitajiet ewlenin.

1.10. Il-KESE jirrakkomanda li l-proċess ta' għoti għas-sejħiet għall-proposti għandu jqis b'mod mandatorju standards soċjali u ambjentali għoljin.

1.11. Il-KESE jemmen li l-iskemi ta' finanzjament ma jistgħux ikunu l-istess bħal f'setturi ta' attività oħrajn, minħabba l-partikolaritajiet fis-settur tad-difiża u s-suspetti u l-biża' mill-kondiviżjoni tal-għarfien bejn il-kumpaniji jew l-Istati Membri.

1.12. Il-KESE jqis li l-governanza tal-FED trid tkun stabbilita mill-aktar fis possibbli u għandha tinkludi l-Unjoni Ewropea, l-Aġenzija Ewropea għad-Difiża u l-Istati Membri, kif ukoll l-industrija. Il-Kummissjoni għandha tesplora għażliet ġodda li jillimitaw il-livell ta' burokrazija involuta fl-implimentazzjoni tal-FED. Il-KESE jirrakkomanda wkoll li l-Parlament Ewropew għandu jkollu aċċess għar-rapportar fuq bażi regolari biex ikun jista' jevalwa kif qed jaħdem il-fond.

1.13. Il-KESE jirrakkomanda li tiġi esplorata l-possibbiltà li n-numru minimu ta' pajjiżi parteċipanti fi proġett eliġibbli jiżdied għal tlieta, hekk kif il-programm tal-FED jevolvi.

1.14. Il-KESE jqis li l-massimizzazzjoni tan-numru ta' Stati Membri involuti fil-FED se tnaqqas is-sensji u se tippromwovi l-istandardizzazzjoni tal-loġistika u s-sottosistemi. Dan se jevita wkoll id-duplikazzjoni ta' standards attwali tan-NATO u se jnaqqas il-frammentazzjoni tas-sistemi tal-armi. Għalhekk, għal kwalunkwe proġett mogħti, l-Aġenzija Ewropea għad-Difiża u l-konsorzju industrijali magħżul għandhom jaħdmu flimkien mill-qrib fl-istadji bikrija tal-iżvilupp biex jiġu definiti normi u standards komuni.

1.15. Il-KESE għandu dubji rigward l-"aspettattiva raġonevoli li l-iżvilupp se jirriżulta f'għoti ta' kuntratt", peress li r-riċerka militari turi ħafna eżempji ta' proġetti żviluppati u mbagħad mhux akkwistati mill-istati. Il-KESE jsejjaħ għal regoli ċari rigward l-impenn għax-xiri ta' kapaċitajiet żviluppati ta' suċċess.

1.16. Il-KESE jirrakkomanda li għandu jkun possibbli l-użu ta' programmi ta' taħriġ kofinanzjati mill-Unjoni Ewropea fl-istadji bikrija tal-iżvilupp tal-proġetti ffinanzjati fit-tieqa għall-kapaċitajiet. Forza tax-xogħol mħarrġa hija element ewlieni għall-iżvilupp ta' teknoloġiji mill-aktar avvanzati fil-qasam tad-difiża.

1.17. Barra minn hekk, il-KESE, bħala l-korp rappreżentattiv għas-soċjetà ċivili organizzata, huwa lest li jipprovdi għarfien espert u konsultazzjoni dwar dak kollu li għandu x'jaqsam mal-aspetti ekonomiċi u soċjali tal-FED.

2. **Kuntest tal-opinjoni, inkluża l-proposta leġislattiva kkonċernata**

2.1. L-Ewropa qegħda tiffaċċja sett ta' ċirkustanzi straordinarji fir-rigward tal-ambjent ġeopolitiku. L-instabbiltà dejjem tikber fl-arena internazzjonali ħolqot ambjent ta' sigurtà volatili li jiġġenera għadd ta' theddidiet, kemm konvenzjonali kif ukoll mhux konvenzjonali. Iċ-ċittadini tal-Ewropa qegħdin jitolbu l-użu tal-mezzi kollha għad-dispożizzjoni tagħna bħala parti mill-ġlieda kontra dawn l-isfidi.

2.2. Sabiex terġa' tafferma r-rwol tagħha fl-arena internazzjonali, l-Ewropa trid tkun kapaċi tiġġieled kontra theddidiet minn barra b'mod effettiv u indipendenti. Fil-kuntest ġeopolitiku attwali, it-tbassir tal-poteri fil-Lvant Nofsani u fl-Afrika huwa kruċjali għas-sigurtà u l-benesseri taċ-ċittadini tal-Ewropa.

2.3. Fl-2014, l-UE27 nefqu madwar EUR 2 biljun fir-riċerka u t-teknoloġija tad-difiża, wara tnaqqis kostanti ta' 27 % mill-2006 'l hawn, u n-nefqa fuq ir-riċerka u l-iżvilupp taħt qafas kollaborattiv naqset b'iktar minn 30 %. Fl-istess waqt, l-Istati Uniti nefqu EUR 9 biljun fis-sena fir-riċerka u t-teknoloġija tad-difiża, ir-Russja rdoppjat l-infiq tagħha fir-riċerka u t-teknoloġija tad-difiża bejn l-2012 u l-2014 u data reċenti tindika li ċ-Ċina żiedet ukoll l-investiment tagħha fir-riċerka u t-teknoloġija tad-difiża ([1]).

([1]) Studju tal-Parlament Ewropew, "The Future of EU defence research", 2016. http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/535003/EXPO_STU(2016)535003_EN.pdf.

2.4. Ir-rwol tal-FED, bħala parti mill-Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Difiża ([2]), huwa li jgħin lill-Istati Membri jikkoordinaw u jagħmlu użu aħjar tal-flus li lesti jonfqu għad-difiża, biex ikunu evitati duplikazzjonijiet, sa mir-riċerka u l-iżvilupp sal-akkwist tal-kapaċitajiet ta' difiża. Il-KESE diġà esprima l-appoġġ tiegħu għall-ħolqien tal-Unjoni Ewropea tad-Difiża u laqa' t-twaqqif tal-Fond Ewropew għad-Difiża ([3]).

2.5. Il-Fond Ewropew għad-Difiża għandu żewġ twieqi differenti iżda komplementari: it-tieqa għar-riċerka u t-tieqa għall-kapaċitajiet, bit-tnejn li huma kkoordinati minn Bord tal-Koordinazzjoni. It-tieqa għar-riċerka se tkun kompletament iffinanzjata mill-baġit tal-UE u se tippromwovi proġetti kollaborattivi għall-iżvilupp ta' kapaċitajiet ta' difiża, wara l-qbil milħuq bejn l-Istati Membri. It-tieqa tal-kapaċità ser tiġi ffinanzjata primarjament minn kontribuzzjonijiet mill-Istati Membri.

2.6. Il-KESE jirrikonoxxi li, fl-ambjent ta' sigurtà attwali ddominat minn attakki terroristiċi fl-Ewropa, gwerer ibridi u attakki ċibernetiċi, huwa dejjem aktar diffiċli biex wieħed jagħmel distinzjoni bejn is-sigurtà interna u s-sigurtà esterna, li qegħdin isiru aktar u aktar interdipendenti.

3. **Ir-relazzjoni bejn il-FED u l-Industrija Ewropea tad-Difiża; Partikolaritajiet**

3.1. Il-kapaċitajiet ta' difiża u l-abbiltà li niddefendu l-fruntieri esterni tagħna huma marbutin ħafna ma' bażi industrijali b'saħħitha. Għaldaqstant, il-KESE jirrakkomanda li l-azzjonijiet meħuda fuq livell Ewropew bħala appoġġ għal difiża kollettiva jridu jippermettu lill-industrija tibqa' fl-Ewropa. L-istrateġiji ta' negozju jistgħu jagħtu spinta lill-industriji tad-difiża biex jagħżlu sottokuntratturi 'l barra mill-UE, b'riżultat li jkollhom parti mill-katina ta' provvista tagħhom barra l-Ewropa. Il-KESE huwa konvint li l-użu tal-flus Ewropej biex jingħata appoġġ lil kuntratturi barranin għandu jkun limitat kemm jista' jkun, u l-għażliet imprenditorjali m'għandhomx jittieħdu għad-detriment tal-awtonomija strateġika.

3.2. Il-prijorità ewlenija tal-FED għandha tkun li tiżdied il-kompetittività tal-industrija Ewropea filwaqt li jiġu żviluppati teknoloġiji li huma kruċjali għall-eżistenza u l-awto-appoġġ tas-settur tad-difiża tal-UE.

3.3. Is-settur tad-difiża qiegħed ikun totalment irrivoluzzjonat permezz tal-intelliġenza artifiċjali, il-big data u t-teknoloġiji cloud, l-attakki ċibernetiċi, il-vetturi awtonomi, theddidiet ibridi u transnazzjonali, eċċ. It-tipi ġodda ta' teknoloġija u theddidiet jirrikjedu tipi ġodda ta' kontromiżuri. Ħaġa waħda hi ċerta: nistgħu nindirizzaw aħjar dawn l-isfidi u nevitawhom billi naħdmu flimkien. Jeħtieġ ikun hemm aktar kooperazzjoni sistematika, flimkien ma' sforzi konġunti għall-iżvilupp ta' teknoloġiji u azzjoni kkoordinata fix-xiri tal-kapaċitajiet.

3.4. Il-KESE jixtieq jindika l-importanza ta' inċentiv ekonomiku b'saħħtu għal aktar kooperazzjoni. Aktar minn 1,4 miljun ruħ b'ħiliet għoljin huma impjegati direttament jew indirettament fl-industrija tad-difiża u kull euro investit jiġġenera redditu ta' 1,6. In-nuqqas ta' koordinazzjoni f'dan is-settur jiswa lill-Ewropa bejn EUR 25 u 100 biljun fis-sena ([4]).

3.5. Dan in-nuqqas ta' kooperazzjoni jissarraf f'numru kbir ta' sistemi tal-armi żejda, nuqqas ta' ekonomiji ta' skala f'dak li għandu x'jaqsam mal-industrija tad-difiża, u anqas skjerabbiltà tal-forzi armati tagħna. Hemm 178 sistema tal-armi differenti fl-UE, meta mqabbel mat-30 sistema li jeżistu fl-Istati Uniti. Hemm 17-il tip ta' tank tal-gwerra differenti fl-UE u wieħed biss fl-Istati Uniti. Dan jindika biċ-ċar l-ineffiċjenzi fl-infiq tal-baġits tad-difiża u n-nuqqas ta' interoperabbiltà tat-tagħmir tad-difiża.

3.6. Il-KESE jisħaq mill-ġdid li r-R&Ż għal difiża effiċjenti huma bbażati fuq forza tax-xogħol imħarrġa. Taħriġ u edukazzjoni vokazzjonali ambizzjużi u sodi fl-industrija tad-difiża huma element ewlieni għal proġetti li jirnexxu li għandhom l-għan li jilħqu vantaġġ teknoloġiku.

3.7. Il-KESE jixtieq jenfasizza li hemm preċedenti ta' kooperazzjoni militari konġunta fir-riċerka u l-akkwist li kienu ta' suċċess. Il-Eurofighter Typhoon, il-missila Meteor, il-Horizon class destroyer u l-frigata FREMM huma biss ftit eżempji ta' dan it-tip ta' proġett.

([2]) COM(2016) 950 final
https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/com_2016_950_f1_communication_from_commission_to_inst_en_v5_p1_869631.pdf

([3]) ĠU C 288, 31.8.2017, p. 62

([4]) *Defending Europe. The case for greater EU cooperation on security and defence* (Niddefendu l-Ewropa. Il-każ għal kooperazzjoni akbar tal-UE b'rabta mas-sigurtà u d-difiża) https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/defending-europe-factsheet_en.pdf

3.8. Il-KESE ma jafx eżatt kif l-Istati Membri li jintrabtu li jiżviluppaw proġett jistgħu jipprovdu evidenza li hemm “aspettattiva raġonevoli li l-iżvilupp se jirriżulta f'għoti ta' kuntratt”, peress li r-riċerka militari turi ħafna eżempji ta' proġetti żviluppati u mbagħad mhux akkwistati mill-istati ([5]). Il-possibbiltà ta' kofinanzjament tal-fażi bikrija tal-iżvilupp ta' kapaċitajiet ġodda mill-baġit Ewropew hija mmirata biex tnaqqas ir-riskji industrijali, iżda dan jista' biss jinkiseb jekk il-konsumaturi jintrabtu li jixtru kapaċitajiet żviluppati ta' suċċess.

3.9. B'mod kollettiv, it-28 Stat Membru jirrappreżentaw it-tieni l-akbar investitur militari fid-dinja kollha. Madankollu, filwaqt li l-potenzi l-kbar kollha żiedu l-infiq tagħhom fuq id-difiża, l-infiq fuq id-difiża tal-UE27 naqas bi kważi 11 % mill-2005 sal-2015 ([6]). Huma biss 4 minn 28 Stat Membru li laħqu l-mira tan-nefqa ta' 2 % tal-PDG stabbilita min-NATO. L-infiq fuq ir-Riċerka u Teknoloġija (R&T) fil-qasam tad-difiża ġarrab tnaqqis sinifikanti fil-baġits nazzjonali. Bejn l-2006 u l-2013, in-nefqa fuq ir-R&T fil-qasam tad-difiża fis-27 Stat Membru li jipparteċipaw fl-EDA naqset b'27 % ([7]).

3.10. Il-KESE jemmen li l-problema tad-ditti bbażati fir-Renju Unit trid tiġi indirizzata fi stadju bikri, minħabba l-interess tagħhom fi programmi Ewropej ta' żvilupp u minħabba r-rwol prominenti tar-Renju Unit fil-qasam tad-difiża. L-UE hija interessata li żżomm in-know-how Brittaniku.

3.11. Għalkemm il-KE qiegħda tipprovdi l-finanzjament għat-Tieqa għar-Riċerka, se jkunu l-Istati Membri li se jiddeċiedu fuq l-akkwist ta' kapaċitajiet u jinvestu. F'din l-iskema sħiħa, hija fir-realtà l-industrija li tmexxi r-R&D, kif ukoll l-iżvilupp tal-kapaċitajiet ta' difiża. Il-KESE jqis li, minbarra li tipprovdi finanzjament għall-industrija, il-KE għandha tibni l-qafas għal komunikazzjoni aħjar bejn l-atturi kollha tal-industrija involuti fis-settur tad-difiża tal-UE.

4. **Benefiċjarji: Atturi kbar u SMEs**

4.1. Il-KESE huwa tal-opinjoni li l-Istati Membri se jibqgħu strumentali biex jużaw is-sigurtà, u l-ebda waħda mill-inizjattivi attwali fuq livell Ewropew mhi se tbiddel dan kollu.

4.2. Il-KESE jqis li l-FED għandu jkun biss programm immexxi mill-kompetittività fejn fih l-aktar proġetti relevanti u kompetittivi jiġu ffinanzjati, ikunu xi jkunu l-kunsiderazzjonijiet ġeografiċi jew soċjali. Madankollu, iridu jittieħdu passi biex jiġi aċċertat aċċess ġust għall-Istati Membri kollha u biex kumpaniji iżgħar jitheġġu sabiex jissieħbu flimkien għal kooperazzjoni transfruntiera.

4.3. Il-KESE jemmen li l-SMEs għandhom rwol kruċjali fl-ekonomija tagħna. L-inkoraġġiment lill-SMEs u lil kumpanji oħrajn b'kapitalizzazzjoni medja involuti fl-industrija tad-difiża huwa milqugħ b'sodisfazzjon. Barra minn hekk, kumpaniji ġodda u żgħar spiss ikunu sors ta' innovazzjoni fl-oqsma l-aktar avvanzati bħall-IT&C u ċ-ċibersigurtà. Il-KESE jappoġġja bis-sħiħ dan u jqis li huwa importanti ferm l-fatt li l-mira prinċipali għandha tkun dik li l-SMEs kollha jingħataw opportunitajiet indaqs, ikunu ta' liema pajjiż hu.

4.4. Il-KESE huwa tal-fehma li l-Fond Ewropew għad-Difiża tfassal biex jassisti fil-kompetittività tal-industrija Ewropea tad-difiża. Filwaqt li l-Kummissjoni Ewropea għandha tippromwovi approċċ inklussiv fl-operazzjoni tal-fond, il-fond m'għandux jintuża bħala fond għall-iżvilupp reġjonali. Dan jista' jwassal biex ir-riżorsi jinfirxu wisq, u b'hekk ma jkunux effettivi fil-ġlieda kontra l-frammentazzjoni tas-sistemi Ewropej tad-difiża.

4.5. Fir-rigward tal-inklussività, il-fond m'għandux ikun imfassal biss għall-intrapriżi l-kbar. Parti sinifikanti mill-fond għandha tkun iddedikata għall-SMEs, pereżempju bl-identifikazzjoni ta' proġetti iżgħar. Il-KESE għandu jilqa' wkoll mekkaniżmi, bħal pereżempju sistema ta' bonus, li tkun tista' ittejjeb il-kooperazzjoni transfruntiera tal-SMEs.

4.6. Il-KESE jifhem ir-raġunament wara R&T iffinanzjata kollha kemm hi mill-UE fil-qasam tal-attivitajiet marbuta mad-difiża, għall-kuntrarju ta' kofinanzjament tradizzjonali mill-UE f'attivitajiet ċivili. In-numru verament limitat ta' konsumaturi (prinċipalment ministeri nazzjonali għad-difiża) jagħmilha diffiċli għall-industriji biex inaqqsu r-riskji assoċjati mal-iżvilupp

([5]) Eżempju wieħed ta' dan kollu huwa n-Northrop Grumman X-47B żviluppat għall-flotta navali tal-Istati Uniti. Minkejja s-suċċess inizjali u t-testijiet tat-titjira, il-programm kien deskritt bħala wisq għali u mhux moħbi biżżejjed mill-flotta navali Amerikana u b'hekk eventwalment twarrab, b'nefqa totali tal-programm li tilħaq USD 813-il miljun.

([6]) Stockholm International Peace Research Institute Military Spending Database 2005-2015 (Bażi ta' data dwar l-Infiq Militari tal-Istitut għar-Riċerka dwar il-Paċi Internazzjonali ta' Stokkolma 2005-2015) https://www.sipri.org/databases/milex

([7]) COM(2016) 950 final https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/com_2016_950_f1_communication_from_commission_to_inst_en_v5_p1_869631.pdf

ta' prodott ġdid f'suq aktar prevedibbli. L-ispeċifikazzjonijiet dwar jekk il-fond futur se jkun inkluż jew le taħt l-istess umbrella bħal fondi oħra għar-riċerka fil-QFP li jmiss, se jkollhom jiġu indirizzati.

4.7. Aħna konvinti ferm li l-Fond Ewropew għad-Difiża se jkun ta' inċentiv qawwi għall-Istati Membri biex "jixtru prodotti Ewropej" f'dak li għandu x'jaqsam mal-akkwist fil-qasam tad-difiża fil-futur, u b'hekk ikun assigurat żvilupp ekonomiku u jiġu salvagwardjati l-għarfien u l-bażi industrijali neċessarji għas-sostenibbiltà tal-kapaċità militari globali. Il-KESE jinkoraġġixxi l-idea li l-Istati Membri għandhom jimpenjaw ruħhom biex jiksbu t-teknoloġiji u l-kapaċitajiet iġġenerati minn proġetti ta' suċċess ta' riċerka u teknoloġija tal-FED.

5. **L-ippjanar ta' difiża komuni u pjan tal-kapaċitajiet ewlenin**

5.1. Il-KESE jirrakkomanda li l-Istati Membri, flimkien mal-KE u l-EDA, iwaqqfu pjan ta' ppjanar tad-difiża komuni u ta' kapaċitajiet ewlenin sabiex jiġu identifikati l-prijoritajiet tar-riċerka u t-teknoloġija u l-kapaċitajiet militari meħtieġa, kemm għall-Istati Membri kif ukoll għad-difiża Ewropea.

5.2. Bi ftit biss esperjenza f'dan it-tip ta' programm (prattikament il-Proġett Pilota biss u l-bidu ta' Azzjoni Preparatorja), l-Unjoni Ewropea ma ħolqitx il-proposta tagħha b'bażi ta' indikaturi ċari u għad m'għandhiex pjan ċar dwar il-kapaċitajiet ewlenin. L-abbozz ta dan il-pjan se jsir fl-2018.

5.3. Il-pjan dwar il-kapaċitajiet ewlenin għandu jiżgura li l-UE miexja lejn awtonomija strateġika, u għandu jistabbilixxi liema teknoloġiji għandhom jiġu żviluppati sabiex l-Unjoni Ewropea żżomm il-pożizzjoni dominanti tagħha f'oqsma ta' kapaċitajiet ewlenin u ma tibqax tiddependi fuq atturi barranin. Il-KESE jqis kruċjali għas-suċċess tal-FED l-iżvilupp ta' teknoloġiji u kapaċitajiet li jmorru lil hinn mill-ħtiġijiet individwali tal-Istati Membri.

5.4. Il-KESE huwa favur ħafna li fir-riċerka jkun hemm approċċ ibbażat fuq il-kapaċità. Għaldaqstant, aħna nemmnu li kull riċerka li ssir skont il-FED trid tiffoka fuq il-kapaċitajiet ewlenin meħtieġa għall-Ewropa biex tkun tista' taġixxi u tiddeċiedi liberament.

5.5. Is-superjorità teknoloġika hija element ewlieni fl-ambjent ta' sigurtà attwali. Għaldaqstant, il-KESE jemmen li l-FED, u b'mod partikolari l-EDRP, iridu jaċċertaw li l-Ewropa tibqa' fuq quddiem nett fir-riċerka militari. L-għoti ta' riżorsi lid-dimostraturi tat-teknoloġija li se jsostnu programmi konġunti futuri jista' jkun ta' għajnuna f'dan ir-rigward.

5.6. Il-KESE jaħseb li, meta jkun stabbilit il-pjan dwar il-kapaċitajiet ewlenin, iċ-ċiklu tal-ħajja sħiħ tad-dominju teknoloġiku jrid jkun ippjanat u kkunsidrat. Barra minn hekk, ir-R&D u l-iżvilupp tal-kapaċità jridu jkunu żviluppati flimkien u kkoordinati bejn l-UE u l-Istati Membri u permezz tal-kunsiderazzjoni tal-obbligi tas-sħubija tagħna man-NATO.

6. **Oqsma ta' investiment u skemi ta' finanzjament**

6.1. Il-Kummissjoni Ewropea qed tipproponi finanzjament ambizzjuż għaż-żewġ twieqi tal-Fond Ewropew għad-Difiża:

— EUR 90 miljun mill-2017 sal-2020 għall-Azzjoni Preparatorja

— EUR 500 miljun fis-sena għall-Programm Ewropew ta' Riċerka dwar id-Difiża

— EUR 500 miljun fl-2019 u fl-2020 għall-Programm Ewropew għall-Iżvilupp fl-Industrija tad-Difiża

— EUR 1 biljun fis-sena mill-2021, fl-ambitu tal-Qafas Finanzjarju Pluriennali li jmiss.

6.2. Il-KESE jqis li l-investiment irid ikun immirat lejn it-teknoloġiji li huma kruċjali għad-difiża tal-UE, fejn aħna niddependu jew ninsabu fil-qagħda li nibdew niddependu fuq fornituri esterni. Il-KESE jemmen li l-attenzjoni primarja trid tingħata lit-teknoloġiji li jistgħu jkunu deċiżivi għall-UE biex tkun tista' tikseb l-avvanz teknoloġiku f'diversi oqsma.

6.3. Il-KESE jappoġġja finanzjament separat għaż-żewġ twieqi – finanzjament Ewropew għat-tieqa tar-riċerka u l-baġits tal-Istati Membri għat-tieqa tal-kapaċitajiet. Il-KESE diġà esprima l-ħsieb tiegħu li "sakemm l-Unjoni ma jkollhiex introjtu varjabbli tagħha stess, l-akkwist tal-kapaċitajiet militari tal-forzi armati jibqa' r-responsabbiltà tal-Istati Membri. […] Il-KESE jenfasizza li f'konformità mal-Artikolu 41 tat-TUE, il-baġit tal-UE ma jistax jintuża biex jiffinanzja operazzjonijiet militari. Li

wieħed jitlaq minn dan il-prinċipju jmur ukoll kontra l-karattru speċifiku tal-politika tas-sigurtà u d-difiża ta' ċerti Stati Membri (Artikolu 42(1) TUE)" ([8]).

6.4. Il-KESE jirrakkomanda li l-FED jintuża bħala għodda finanzjarja biex jiġi appoġġjat l-iżvilupp tal-kapaċitajiet f'oqsma fejn l-industrija Ewropea tad-difiża attwalment tiddependi fuq sorsi barranin. L-iżvilupp ta' dawn il-kapaċitajiet fl-Ewropa se jippermetti aktar għażliet strateġiċi u fl-istess ħin iġib għarfien ta' kwalità, teknoloġiji u impjiegi fis-settur.

6.5. Il-KESE jemmen li l-livell ta' finanzjament propost għat-Tieqa għar-Riċerka fil-Fond Ewropew għad-Difiża se jippermetti ħafna inċentivi għal riċerka innovattiva. Dan se jagħmel lill-UE r-raba' l-akbar finanzjatur għar-riċerka b'rabta mad-difiża fl-Ewropa; madankollu, dan il-fond m'għandux ikun ta' detriment għal proġetti kruċjali Ewropej oħra ta' żvilupp.

6.6. Il-KESE jqis li t-tfassil tal-iskemi ta' finanzjament għall-FED huwa estremament importanti, sabiex ikun aċċertat l-impenn sħiħ tal-industrija u jkun inkoraġġit it-twaqqif ta' konsorzji produttivi bl-involviment ta' kemm jista' jkun Stati Membri. L-iskemi ta' finanzjament ma jistgħux ikunu l-istess bħal f'setturi ta' attività oħrajn, minħabba l-partikolaritajiet fis-settur tad-difiża u s-suspetti u l-biża' mill-kondiviżjoni tal-għarfien bejn il-kumpaniji jew l-Istati Membri.

7. **Governanza**

7.1. Mill-proposta tal-Kummissjoni Ewropea mhuwiex ċar x'forma se tieħu l-governanza tal-FED. Il-KESE jemmen li trid tkun stabbilita b'mod ċar mill-aktar fis possibbli u għandha tinkludi l-Unjoni Ewropea, l-Aġenzija Ewropea għad-Difiża u l-Istati Membri, kif ukoll l-industrija.

7.2. Il-KESE jqis li d-diskussjonijiet bejn l-Istati Membri għandhom jiġu intensifikati sabiex jintlaħaq ftehim fuq il-mudell ta' governanza tal-FED, fir-rigward taż-żewġ twieqi u anke fir-rigward tal-Qafas Finanzjarju Pluriennali li jmiss. Għalkemm huwa ppreżentat bħala programm ieħor għar-riċerka u l-iżvilupp, il-KESE jenfasizza l-fatt li s-settur tad-difiża huwa uniku u għandu diversi partikolaritajiet li għandhom ikunu mmexxija minn regoli differenti iżda ċari. Dawn ir-regoli jridu jkunu maqbula mill-aktar fis possibbli.

7.3. Il-KESE jiġbed ukoll l-attenzjoni għall-fatt li ż-żewġ twieqi għandhom ikunu kkoordinati mill-qrib ma' programmi nazzjonali u internazzjonali oħra li hemm involuti fihom l-Istati Membri.

7.4. Filwaqt li l-kriterji ta' tliet kumpaniji minn żewġ Stati Membri jidhru adegwati għalissa, il-KESE jemmen li, ladarba l-programm javvanza f'fażi aktar matura, ir-rekwiżit minimu għandu jkun tliet pajjiżi, biex jiġu promossi aktar sinerġiji bejn l-Istati Membri.

7.5. Proġetti ffinanzjati mill-Fond Ewropew għad-Difiża jinvolvi fondi pubbliċi, kemm jekk fl-ambitu tat-tieqa tar-riċerka kif ukoll jekk fl-ambitu tat-tieqa tal-kapaċitajiet. Il-KE għandha tiżgura li l-proċess ta' offerti jagħżel biss proġetti li huma l-aktar kompetittivi, filwaqt li jitqiesu standards soċjali u ambjentali għoljin, abbażi ta' kriterji oġġettivi.

7.6. Il-KESE huwa mħasseb dwar il-fatt li l-burokrazija eċċessiva se tfixkel l-applikazzjoni prattika tal-FED u jirrakkomanda li għandhom jiġu esplorati alternattivi oħra f'dan il-qasam, peress li l-FED qed jevolvi.

7.7. Il-KESE, bħala l-korp Ewropew rappreżentattiv għas-soċjetà ċivili organizzata, jenfasizza d-disponibbiltà tiegħu għal konsultazzjonijiet rigward l-implimentazzjoni tal-FED u l-kwistjonijiet kollha li jikkonċernaw l-aspetti ekonomiċi, soċjali u ta' riċerka tal-politika difiża Ewropea l-ġdida.

8. **L-istandardizzazzjoni**

8.1. Il-KESE jemmen li programmi konġunti li jiffukaw fuq ħtiġijiet rikonoxxuti reċiprokament mhux talli se jnaqqsu n-numru ta' sistemi żejda, iżda se jippromwovu aktar standardizzazzjoni tas-sottosistemi u l-loġistika.

([8]) ĠU C 288, 31.8.2017, p. 62.

8.2. Fir-rigward tal-parametri referenzjarji, huwa importanti li wieħed jeżamina l-istampa globali, jiġifieri mhux biss il-programmi nazzjonali ta' riċerka tal-Istati Membri, iżda anki l-iżviluppi mill-imsieħba tagħha tan-NATO fl-oqsma kollha.

8.3. Il-KESE jissuġġerixxi bis-sħiħ li l-Kummissjoni, flimkien mal-Aġenzija Ewropea għad-Difiża u l-Istati Membri, jiddefinixxu l-oqsma ta' prijorità għal żvilupp konġunt. Dan jista' jinkiseb biss billi jintlaħaq qbil fuq definizzjoni komuni ta' ħtiġijiet u aktar standardizzazzjoni.

8.4. L-għan tal-fond huwa li jżid l-effiċjenza u r-razzjonalità tal-infiq nazzjonali għad-difiża, u mhux biex jissostitwixxih. Dan se jinkiseb biss jekk il-FED jagħti prova tal-valur miżjud tiegħu bit-twassil ta' proġetti li ma setgħux jintlaħqu b'mod aktar effettiv u b'kost orħos mill-Istati Membri waħedhom. Il-fond għandu jaħdem bħala inċentiv għal kooperazzjoni aħjar. Huwa f'dan l-istadju biss li jirnexxielu jevita l-multiplikazzjoni ta' sistemi differenti tal-armi.

8.5. Il-KESE jesprimi mill-ġdid l-appoġġ tiegħu għall-iżvilupp ta' standards komuni ([9]), filwaqt li jiġi evitat li dawk eżistenti jiġu rduppjati, b'mod partikolari l-istandards tan-NATO. B'178 sistema tal-armi differenti identifikati fl-Ewropa, prijorità waħda għar-riċerka għandha tkun dik li jiġu stabbiliti standards u interfaċċi Ewropej komuni biex jorbtu kemm jista' jkun dawk eżistenti diġà u jippreparaw is-sistemi futuri. B'rispett lejn dawn l-istandards, l-Istati Membri jkunu jistgħu jiżviluppaw sistemi Euro-kompatibbli.

8.6. Il-kwistjoni dwar l-istandards hija partikolarment importanti għas-sottosistemi. L-iżvilupp ta' prodotti ġodda żgur se jistabbilixxi standard fuq livell Ewropew, iżda s-sottosistemi eżistenti li jistgħu jiġu inkorporati f'dawk il-prodotti għandhom ikunu wkoll sa ċertu punt ibbażati fuq standards komuni. Il-KESE jqis li dan itejjeb l-interoperabbiltà, u b'hekk inaqqas il-frammentazzjoni tas-sistemi tal-armi.

Brussell, is-7 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([9]) ĠU C 288, 31.8.2017, p. 62.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar

"Komunikazzjoni tal-Kummissjoni tat-28 ta' April 2017 — l-Avviż tal-Kummissjoni dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja fi Kwistjonijiet Ambjentali"

[COM(2017) 2616 final]

(2018/C 129/10)

Relatur: **Cillian LOHAN**

Korelatur: **Brian CURTIS**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 31.5.2017
Bażi legali	Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	25.4.2017
Sezzjoni kompetenti	L-Agrikoltura, l-Iżvilupp Rurali u l-Ambjent
Adottata fis-sezzjoni	21.11.2017
Adottata fil-plenarja	7.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni	171/5/2
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. Il-KESE jilqa' b'sodisfazzjon din il-Komunikazzjoni Interpretattiva li tipprovdi ħarsa ġenerali siewja lejn il-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-UE dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja f'livell nazzjonali f'każijiet ambjentali sad-data tal-pubblikazzjoni tagħha. Din se tirriżulta f'benefiċċji ulterjuri ta' żieda fiċ-ċertezza u ċ-ċarezza għal dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet fi ħdan il-qrati nazzjonali u l-istrutturi amministrattivi, kif ukoll għan-negozji u ċ-ċittadini **jekk** id-disseminazzjoni tagħha tiġi implimentata b'mod effettiv.

1.2. Il-KESE jirrikonoxxi li l-konsistenza fl-Aċċess għall-Ġustizzja madwar l-UE hija fattur essenzjali li jirfed is-suq uniku u l-implimentazzjoni konsistenti ta' drittijiet tal-liġi tal-UE fl-Unjoni, u tipprovdi ċ-ċarezza u ċ-ċertezza meħtieġa għal swieq u investituri.

1.3. Il-KESE jitlob li jkun hemm leġislazzjoni komprensiva u vinkolanti tal-UE meħtieġa sabiex jinkisbu l-konsistenza u l-kompletezza fl-implimentazzjoni tal-Aċċess għall-Ġustizzja madwar l-Unjoni sabiex dan il-pass tajjeb dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja jiġi kkomplementat minn din il-Komunikazzjoni. Id-Dokument ta' Ħidma tal-Persunal tal-Kummissjoni ([1]) stess ivvaluta leġislazzjoni vinkolanti tal-UE bħala l-approċċ ideali. Il-KESE jirrikonoxxi wkoll l-analiżi u r-rakkomandazzjonijiet tar-rapport Darpö ([2]) f'dan ir-rigward, li ġie kkummissjonat mill-Kummissjoni. Jeħtieġ li l-Istati Membri jappoġġjaw tali għanijiet u mhux ifixklu l-insegwiment tagħhom.

1.4. Sabiex il-Komunikazzjoni jkollha effett reali, jeħtieġ li din tiġi kkomplementata b'taħriġ u edukazzjoni fil-livell tal-Istati Membri, mal-udjenzi kollha fil-mira, u b'mod partikolari għall-korpi ta' analiżi ġudizzjarja u amministrattiva u ċ-ċittadini.

1.5. Il-Kummissjoni għandha tagħti prijorità li jkun hemm biżżejjed riżorsi u fondi biex jiġu appoġġjati b'mod effettiv tali pjani, kif jagħmlu l-Istati Membri.

1.6. Il-Komunikazzjoni ma tippruvax tipprevala fuq ġurisdizzjonijiet nazzjonali, u tfassal id-deċiżjonijiet u l-kjarifiki tal-Qorti tal-Ġustizzja li huma rekwiżit bażiku vinkolanti. Dak il-punt, u rekwiżit li m'għandu jkun hemm l-ebda derogi jew twaqqigħ lura, għandhom jiġu ddikjarati f'verżjonijiet futuri tal-Komunikazzjoni.

(1) https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2017/EN/SWD-2017-255-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF
(2) http://ec.europa.eu/environment/aarhus/pdf/synthesis%20report%20on%20access%20to%20justice.pdf

1.7. Dan l-Avviż Interpretattiv jeħtieġ li jinżamm aġġornat. Biex jiġi żgurat li l-preċiżjoni u l-attwalità jinżammu, huma essenzjali aġġornamenti f'waqthom tal-kontenut, u aġġornamenti għall-pubbliku fil-mira, biex jiġu riflessi l-iżviluppi fil-ġurisprudenza tal-QtĠ. Għodda dinamika u aġġornata għas-soċjetà ċivili, l-amministrazzjonijiet pubbliċi u l-korpi ġudizzjarji għandha tiġi esplorata.

1.8. Feedback minn komunitajiet esperti u nuqqasijiet u ommissjonijiet fil-Komunikazzjoni għall-Istati Membri għandhom jingħataw prijorità u jiġu indirizzati wkoll, inkluża l-konsiderazzjoni dwar kif jiġu indirizzati oqsma fejn hemm lakuni fil-politika attwali tal-ġurisprudenza tal-Qorti.

1.9. Jeħtieġ li tiġi żviluppata **u tinżamm** linja bażi indipendenti, oġġettiva, komprensiva u aġġornata, li tirrifletti kemm l-iżviluppi pożittivi kif ukoll il-kwistjonijiet b'Aċċess għall-Ġustizzja fil-livell tal-Istati Membri, u l-elementi kollha tal-Artikolu 9 tal-Konvenzjoni ta' Aarhus.

1.10. Minħabba l-importanza tar-referenzi għal deċiżjonijiet preliminari fl-iżgurar tal-konsistenza tal-applikazzjoni tal-liġi tal-Unjoni f'dan il-qasam ([3]), il-Kummissjoni għandha tesplora bis-sħiħ u tirrapporta b'mod komplet dwar l-użu u l-konformità ma' dik id-dispożizzjoni fl-Istati Membri kollha, u għandha tinvestiga u ssegwi l-ostakoli kollha għall-użu tagħha.

1.11. F'kuntest globali ta' intimidazzjoni u persekuzzjoni ta' difensuri ambjentali, l-UE għandha tmexxi fl-iffaċilitar tal-Aċċess għall-Ġustizzja.

1.12. Il-KESE jenfasizza l-limitazzjonijiet tal-Komunikazzjoni Interpretattiva, billi naqset milli tinkludi s-sejbiet indipendenti tal-Kumitat ta' Konformità tal-Konvenzjoni ta' Aarhus (ACCC). Dan il-korp ta' xogħol importanti u utli jista' jikkomplementa l-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni, u jappoġġja lil dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet u ċ-ċittadini b'Aċċess għall-Ġustizzja u għandu jiġi referenzjat.

1.13. Il-KESE jappoġġja l-Konvenzjoni ta' Aarhus u l-implimentazzjoni sħiħa tagħha mill-UE u fi ħdanha. Huwa għalhekk essenzjali li s-sejbiet dwar il-konformità tal-ACCC, maħtura mill-Partijiet, ikunu kompletament approvati mill-Partijiet.

1.14. Il-KESE jirrikonoxxi s-sensittivitajiet assoċjati mas-sejbiet reċenti mill-ACCC rigward in-nonkonformità dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja fi ħdan l-istituzzjonijiet tal-UE. Il-KESE jħeġġeġ għal impenn urġenti u kostruttiv dwar din il-kwistjoni mill-UE fil-perjodu qabel il-laqgħa li jmiss tal-Partijiet. B'mod partikulari, ser ikun importanti li jiġi prijorizzat, ma' NGOs ambjentali u s-soċjetà ċivili, approċċ wiesa' u ambizzjuż għall-modi u l-oqsma li fihom l-UE tista' ttejjeb l-implimentazzjoni tal-Konvenzjoni u l-Aċċess għall-Ġustizzja fl-istituzzjonijiet tal-UE u minnhom. Għandhom jiġu indirizzati wkoll approċċ parallel u komplementari għall-Aċċess għall-Ġustizzja fi ħdan u mill-istituzzjonijiet tal-UE, gwida assoċjata u attivitajiet ta' implimentazzjoni.

2. **Kummenti ġenerali**

2.1. Id-dokument ippubblikat mill-Kummissjoni huwa avviż interpretattiv. Dan jipprovdi ħarsa ġenerali tal-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-UE fir-rigward tal-Aċċess għall-Ġustizzja fil-livell nazzjonali għall-każijiet relatati mal-ambjent. Dan jieħu l-forma ta' analiżi legali ddettaljata li tikkjarifika ċerti rekwiżiti legali u proċedurali u standards li jikkonċernaw każijiet ambjentali. Huma koperti suġġetti bħal rimedji, spejjeż, perjodi ta' żmien, limiti ta' żmien, kamp ta' applikazzjoni, pożizzjonijiet u effiċjenza.

2.2. L-għan tal-Komunikazzjoni huwa li tipprovdi "ċarezza […] u sors ta' riferiment" għall-udjenza ta' amministrazzjonijiet nazzjonali, qrati nazzjonali u individwi u l-NGOs li jeżerċitaw rwol ta' rappreżentanza tal-interess pubbliku u "l-atturi ekonomiċi, li jaqsmu interess fl-applikazzjoni prevedibbli tal-liġi" (paragrafu A9). Il-paragrafu 8 jistabbilixxi l-isfond għal dan il-għan f'termini tal-problemi esperjenzati minn dik l-udjenza, inklużi iżda mhux limitati għal: negozji, SMEs, individwi, NGOs u l-pubbliku bħala riżultat tal-problemi rigward l-implimentazzjoni tal-Aċċess għall-Ġustizzja fl-Istati Membri.

2.3. Dan jistabbilixxi wkoll l-importanza tal-ambjent bħala *"dak li jagħtina l-ħajja"* u kif il-preservazzjoni, il-protezzjoni u t-titjib tiegħu huwa *"valur Ewropew komuni"*.

([3]) Artikolu 267 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea.

2.4. Dan jistabbilixxi l-kuntest wiesa' tal-UE għall-Aċċess għall-Ġustizzja b'referenza għat-Trattati u l-prinċipju tal-protezzjoni ġudizzjarja effettiva kif ukoll għall-Artikolu 47 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea u l-Konvenzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem dwar *Aċċess għall-Informazzjoni, il-Parteċipazzjoni tal-Pubbliku fit-Teħid ta' Deċiżjonijiet u l-Aċċess għall-Ġustizzja fi Kwistjonijiet Ambjentali* ("il-Konvenzjoni ta' Aarhus"). L-UE u t-28 Stat Membru jinsabu fost is-47 Parti għall-Konvenzjoni, minbarra l-pajjiżi mill-Ewropa u l-Asja Ċentrali.

2.5. Fl-2003, l-UE adottat żewġ proposti leġislattivi, waħda "dwar l-aċċess pubbliku għat-tagħrif ambjentali" ([4]), u waħda "li tipprovdi għall-parteċipazzjoni pubblika" ([5]). Dawn ipprovdew għall-Aċċess għall-Ġustizzja f'kamp ta' applikazzjoni limitat f'ċerti Direttivi eżistenti speċifiċi. Fl-2006, ġie adottat Regolament addizzjonali dwar l-implimentazzjoni tal-Konvenzjoni ta' Aarhus fl-UE ("ir-Regolament ta' Aarhus" ([6])). Il-Kummissjoni adottat proposta leġislattiva dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja fl-2003 ([7]). L-opinjonijiet diverġenti fost l-Istati Membri u n-nuqqas ta' rieda politika biex din tgħaddi, wasslu sabiex din tiġi rtirata fl-2014 ([8]). In-nuqqas ta' Direttiva jkompli jkun problematiku u jeħtieġ li jiġi indirizzat. Il-KESE jitlob għal leġislazzjoni ġenerali u vinkolanti tal-UE dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja.

2.6. L-UE u l-Istati Membri huma firmatarji tal-Konvenzjoni ta' Aarhus, u ratifikawha. Fl-ewwel sessjoni tagħha fl-2002, il-Laqgħa tal-Partijiet (MoP) għall-Konvenzjoni stabbiliet mekkaniżmu ta' konformità mal-Konvenzjoni, inkluż l-ACCC. L-ACCC jinvestiga l-komunikazzjonijiet dwar in-nuqqas ta' konformità ta' Parti, u jagħmel sejbiet u rakkomandazzjonijiet b'rabta ma' dan. Dawn jiġu ppreżentati lill-MoP. Mingħajr eċċezzjoni sas-sitt MoP fl-2017, dawn dejjem ġew approvati bis-sħiħ mill-Partijiet.

2.7. Il-Komunikazzjoni **tirrikonoxxi** li għada baqa' ostakli kbar fi ħdan ċerti Stati Membri. Xi pajjiżi jimblukkaw l-aċċess kważi kompletament, oħrajn jillimitaw il-kamp ta' applikazzjoni, f'oħrajn spejjeż sinifikanti huma kwistjonijiet ta' tħassib, u xi wħud ma jagħmlu l-ebda dispożizzjoni għal rimedji effettivi. Jeħtieġ li jiġi żviluppat rapport ta' referenza miżmum tajjeb u indipendenti biex tkun ipprovduta ċarezza dwar kwistjonijiet speċifiċi fi ħdan l-Istati Membri, kif ukoll biex tiġi enfasizzata l-aħjar prattika eżistenti.

2.8. Il-Kummissjoni tistabbilixxi d-deċiżjonijiet u l-kjarifiki tal-Qorti tal-Ġustizzja u dawn ir-rekwiżiti bażiċi huma vinkolanti. Dak il-punt, flimkien ma' rekwiżit li m'għandu jkun hemm l-ebda derogi jew twaqqigħ lura, għandhom jiġu ddikjarati ċarament f'verżjonijiet futuri tal-Komunikazzjoni.

2.9. Il-pubblikazzjoni tal-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni seħħet f'nofs kontroversja intensa li tirrelata mal-kwistjoni jekk l-UE tikkonformax bis-sħiħ mal-obbligi tagħha stess skont l-Artikolu 9 bħala Parti għall-Konvenzjoni. Dan isegwi komunikazzjoni lill-ACCC li tiddikjara nuqqas ta' konformità, u l-ACCC għamlet sejba ([9]) ta' nuqqas ta' konformità fir-rigward tal-implimentazzjoni proprja tal-UE ta' Aċċess għall-Ġustizzja, b'rakkomandazzjonijiet assoċjati.

2.10. F'Lulju 2017, il-Kunsill tal-UE ddeċieda b'mod unanimu li jaċċetta dawn is-sejbiet soġġetti għal emendi (pożizzjoni promossa mill-Kummissjoni) u tenna wkoll l-appoġġ tiegħu għall-Konvenzjoni ta' Aarhus ([10]). L-emendi proposti għad-deċiżjoni tal-MoP dwar is-sejbiet tal-ACCC jipproponu fost oħrajn li l-MoP għandha "tieħu nota" tas-sejbiet pjuttost milli "tapprovahom". Il-KESE jenfasizza li hemm kontradizzjoni fl-UE li tipprova ma tapprovax ir-riżultati tal-ACCC filwaqt li ttenni l-appoġġ għall-Konvenzjoni. Dan l-approċċ, jekk jiġi adottat minn Partijiet oħrajn għall-Konvenzjoni, għandu l-potenzjal li jdgħajjef serjament il-mekkaniżmu ta' konformità indipendenti, kif ukoll is-saħħa u l-effettività tal-Konvenzjoni bħala konsegwenza.

2.11. Fil-Laqgħa tal-Partijiet għall-Konvenzjoni li saret f'Settembru 2017 f'Montenegro, ittieħdet deċiżjoni li tiġi diferita d-deċiżjoni mill-MoP fir-rigward tas-sejbiet tal-ACCC li l-UE ma kinitx konformi. Din ġiet segwita minn dikjarazzjonijiet robusti minn fehmiet u diskussjonijiet alternattivi waqt l-MoP. L-MoP dejjem ħadmet b'kunsens, u għax ma kien hemm l-ebda kunsens dwar il-kwistjoni, u b'segwitu għal laqgħa ta' koordinazzjoni bejn l-Istati Membri tal-UE, ġie miftiehem li tiġi posposta d-deċiżjoni għall-MoP li jmiss fl-2021.

([4]) Direttiva 2003/4/KE.
([5]) Direttiva 2003/35/KE.
([6]) Regolament (KE) Nru 1367/2006.
([7]) http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52003PC0624 (mhux disponibbli bil-Malti).
([8]) Ara l-irtirar ta' proposti tal-Kummissjoni li ma jkunux baqgħu applikabbli (ĠU C 153, 21.5.2014, p. 3).
([9]) https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/C2008-32/Findings/C32_EU_Findings_as_adopted_advance_unedited_-version.pdf
([10]) http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11150-2017-INIT/mt/pdf

2.12. Il-KESE jirrikonoxxi s-sensittivitajiet assoċjati mas-sejbiet reċenti tal-ACCC dwar in-nuqqas ta' konformità tal-UE. Il-KESE jħeġġeġ għal impenn urġenti, f'waqtu u kostruttiv mill-UE qabel l-MoP li jmiss. B'mod partikulari, ser ikun importanti għall-UE li tieħu impenn u taghti prijorità, ma' NGOs ambjentali u tas-soċjetà ċivili, lil approċċ wiesa' u ambizzjuż għall-modi u l-oqsma li fihom l-UE tista' ttejjeb l-implimentazzjoni tal-Konvenzjoni u l-Aċċess għall-Ġustizzja fl-istituzzjonijiet tal-UE u minnhom. Għandhom jiġu indirizzati wkoll approċċ parallel u komplementari għall-implimentazzjoni tal-Aċċess għall-Ġustizzja fi ħdan u mill-istituzzjonijiet tal-UE, bi gwida assoċjata u attivitajiet ta' implimentazzjoni.

2.13. L-avviż interpretattiv tal-Kummissjoni joħroġ minn proċess twil u mingħajr suċċess biex jiġu adottati miżuri speċifiċi fil-livell tal-UE dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja. Dan kien jinkludi:

— l-irtirar tal-proposta għal Direttiva tal-Aċċess għall-Ġustizzja;

— in-nuqqas li jiġu emendati d-direttivi rilevanti kollha b'mod individwali biex jinkludu l-Aċċess għall-Ġustizzja, pereżempju, direttivi ambjentali ewlenin bħad-Direttivi dwar l-Għasafar u dwar il-Ħabitats ma ġewx emendati biex jirriflettu Dispożizzjonijiet ċari u komprensivi dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja;

— it-tentattivi li kienu fallew biex jemendaw direttivi speċifiċi li jipprovdu għal Dispożizzjonijiet tal-Aċċess għall-Ġustizzja ([11]).

2.14. Huma meħtieġa miżuri li jarmonizzaw il-mod li bih il-qrati nazzjonali qed jittrattaw il-każijiet ambjentali: l-istandards legali tal-UE ma jidhrux li huma speċifiċi biżżejjed. Għaldaqstant dan irriżulta f'għadd kbir ta' referenzi lill-Qorti tal-Ġustizzja tal-UE għal deċiżjoni preliminari. Il-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni hija maħsuba biex tikkjarifika r-regoli u l-istandards li jirriżultaw minn dik il-każistika tal-QtĠ u b'hekk issaħħaħ iċ-ċertezza legali għall-partijiet ikkonċernati.

2.15. Il-Kummissjoni żiedet ukoll il-fehmiet tagħha stess fl-analiżi legali.

2.16. Il-Komunikazzjoni u l-kjarifika sottostanti jeżerċitaw konformità mar-Rieżami tal-Implimentazzjoni Ambjentali u għandhom l-għan li jtejbuha. Il-KESE ddikjara f'opinjoni reċenti ([12]) l-appoġġ tiegħu għall-proċess tar-Rieżami tal-Implimentazzjoni Ambjentali u talab li jkun hemm azzjoni deċiżiva sabiex jiġi implimentat l-*acquis* ambjentali sal-estent u l-potenzjal kollu tiegħu.

2.17. In-nuqqas ta' Direttiva dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja jirriżulta f'diskrepanza fil-quċċata tal-ġerarkija fil-leġislazzjoni li tgħin sabiex jiġu kkjarifikati ħafna mill-kwistjonijiet li ħolqu konfużjoni u inkonsistenzi fl-Istati Membri kollha, bi problemi assoċjati għan-negozji u ċ-ċittadini.

2.18. Xi Stati Membri ratifikaw il-Konvenzjoni ta' Aarhus mingħajr ma speċifikaw kif l-Aċċess għall-Ġustizzja japplika f'każijiet speċifiċi, jew ma kinux ċari jew kompleti fl-implimentazzjoni tagħhom.

3. **Il-pożizzjoni tal-KESE**

3.1. Il-KESE jappoġġja l-Konvenzjoni ta' Aarhus u l-implimentazzjoni sħiħa tagħha mill-UE u fi ħdanha. Għall-validità u l-integrità tal-Konvenzjoni ta' Aarhus, huwa essenzjali li s-sejbiet tal-ACCC jiġu approvati bis-sħiħ mill-Partijiet.

3.2. Il-KESE jinnota li l-Konvenzjoni ta' Aarhus tappartjeni għall-korp tal-liġi internazzjonali li jittratta d-Drittijiet tal-Bniedem u hija kompatibbli bis-sħiħ mal-prinċipji fundamentali tal-UE, kemm fit-Trattati kif ukoll fil-Karta Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem. Il-KESE jenfasizza l-ħtieġa li l-UE tiddefendi d-Drittijiet tal-Bniedem u tkun mexxejja globali f'dan il-qasam.

3.3. Il-KESE jħeġġeġ lill-Istati Membri jħaffu l-implimentazzjoni effettiva tal-Konvenzjoni ta' Aarhus u b'mod partikolari jiżguraw li l-Aċċess għall-Ġustizzja f'reviżjonijiet amministrattivi u fil-qrati nazzjonali jingħata b'mod konsistenti mar-rekwiżiti tal-Konvenzjoni, u l-karatteristiċi essenzjali għal dawk ir-reviżjonijiet meħtieġa mill-Artikolu 9(4) tal-Konvenzjonijiet. Il-KESE jirrikonoxxi wkoll l-interdipendenza kritika tat-tliet pilastri tal-Konvenzjoni, u li jeħtieġ li dawn jiġu implimentati kumplessivament b'mod komplementari biex ikollhom effett reali.

([11]) Id-Direttiva dwar il-Livelli Nazzjonali Massimi tal-Emissjonijiet

([12]) *L-Analiżi tal-Implimentazzjoni Ambjentali* ĠU C 345, 13.10.2017, p. 114-119.

3.4. Id-dokument ippubblikat mill-Kummissjoni huwa milqugħ u kkunsidrat bħala komunikazzjoni utli u importanti. Il-KESE jirrikonoxxi li l-konsistenza fl-Aċċess għall-Ġustizzja madwar l-UE hija fattur essenzjali fl-għoti ta' kondizzjonijiet tas-suq omoġeni, fundamentali għas-suċċess tas-suq uniku u li din hija meħtieġa wkoll għal implimentazzjoni b'suċċess tad-drittijiet fundamentali tad-dritt tal-Unjoni b'mod konsistenti madwar l-Unjoni. Din il-Komunikazzjoni tikkontribwixxi għal dan.

3.5. Il-KESE jilqa' d-dikjarazzjoni tal-Kummissjoni li "F'każ ta' nuqqas ta' konformità mar-rekwiżiti legali eżistenti skont l-*acquis* tal-UE, il-Kummissjoni se tibqa' tuża wkoll proċeduri ta' ksur biex tiżgura l-issodisfar tagħhom" (paragrafu A13). Il-Kummissjoni għandha rwol meħtieġ u ddefinit f'dak ir-rigward skont it-Trattati tal-UE. L-eżekuzzjoni effettiva ta' dak ir-rwol hija essenzjali sabiex jiġi żgurat li l-impenji tal-Istati Membri jiġu ssodisfati b'mod konsistenti, u li dawk l-Istati Membri li huma konformi ma jkunux żvantaġġati b'mod inġust u li tiġi prevista l-omoġenità fil-kundizzjonijiet u d-drittijiet tas-suq.

3.6. Il-KESE huwa tal-fehma li liġi ambjentali implimentata b'mod effettiv tipprovdi ċarezza u ċertezza għas-swieq u l-investituri, filwaqt li fil-proċess tiffaċilita l-iżvilupp sostenibbli. Jintlaqa' l-iskop ta' din il-gwida mill-Kummissjoni fil-provvediment ta' titjib fiċ-ċertezza u ċ-ċarezza tal-liġi ambjentali, minkejja l-limitazzjonijiet tal-kamp ta' applikazzjoni tagħha.

3.7. Il-KESE jilqa' l-fatt li l-Kummissjoni Ewropea kkummissjonat analiżi dwar l-aċċess għall-ġustizzja fi kwistjonijiet ambjentali, pereżempju r-rapport Darpö ([13]). Dan ir-rapport, u analiżijiet indipendenti oħra jipprovdu evalwazzjonijiet importanti dwar l-implimentazzjoni li l-Istati Membri għandhom ikunu mgħarrfa dwarhom.

3.8. Il-KESE jirrikonoxxi li d-definizzjoni ta' "Awtorità Pubblika" fl-Artikolu 2 tal-Konvenzjoni tinkludi: "L-istituzzjonijiet ta' kwalunkwe organizzazzjoni ta' integrazzjoni ekonomika reġjonali msemmija fl-Artikolu 17 li hija Parti għal din il-Konvenzjoni". Permezz ta' din id-definizzjoni u permezz tal-Artikolu 17 innifsu, il-KESE jirrikonoxxi l-applikazzjoni tal-Konvenzjoni għal Partijiet bħal l-UE. L-UE ffirmat u ratifikat hija stess il-Konvenzjoni ([14]). Il-KESE jikkunsidra li l-istrument tar-ratifika tal-UE għall-Konvenzjoni ma jeżentax lill-istituzzjonijiet tal-UE mill-obbligi tagħhom fir-rigward tal-Aċċess għall-Ġustizzja.

4. **Il-passi li jmiss**

4.1. Jinħtieġu komunikazzjonijiet jew linji gwida oħra li jinkludi s-sejbiet u r-rakkomandazzjonijiet tal-ACCC, biex jiffaċilitaw aktar ċarezza u l-implimentazzjoni u l-applikazzjoni tal-Konvenzjoni. Direttiva dwar l-Aċċess għall-Ġustizzja tista' tkun ta' għajnuna kbira biex tipprovdi ċarezza u konsistenza.

4.2. *Konsistenza tal-approċċ akbar* għall-implimentazzjoni tipprovdi aktar omoġenità tal-kundizzjonijiet fost l-Istati Membri għan-negozju u tiffaċilita l-iżvilupp. Attwalment, l-inċertezza qed tirriżulta f'dewmien, spejjeż żejda u qed ixxekkel l-iżvilupp sostenibbli.

4.3. Jeħtieġ li jkun hemm b'urġenza *konsultazzjoni madwar l-UE sabiex tiġi żviluppata u tinżamm evalwazzjoni referenzarja indipendenti* tal-Aċċess għall-Ġustizzja fil-livell tal-Istati Membri. Din jeħtieġ li tqis kemm il-livelli tas-sensibilizzazzjoni fost is-soċjetà ċivili kif ukoll dak li qed iseħħ fil-qrati u fir-reviżjonijiet amministrattivi. Din għandha tistabbilixxi b'mod kritiku liema każijiet qed jittieħdu, mhumiex qed jittieħdu jew qed jiġu mfixkla milli jittieħdu minħabba kwistjonijiet ta' Aċċess għall-Ġustizzja. Il-KESE jista' jkollu rwol fl-ilħuq ta' udjenza wiesgħa billi juża n-netwerk tiegħu ta' soċjetà ċivili organizzata u jixtieq ukoll li jkollu rwol ta' segwitu fil-komunikazzjoni tas-sejbiet ta' tali evalwazzjoni. Fiha nfisha, l-evalwazzjoni għandha tkun indipendenti u oġġettiva.

4.4. Jeħtieġ li din ir-referenza tmur lil hinn mil-limitazzjonijiet tar-Rieżami tal-Implimentazzjoni Ambjentali, li hija limitata mill-kamp ta' applikazzjoni u n-nuqqas ta' parteċipazzjoni pubblika tagħha; u l-limitazzjonijiet tat-Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE. Il-kamp ta' applikazzjoni tar-referenza għandu jindirizza l-aspetti kollha tal-Artikolu 9 tal-Konvenzjoni ta' Aarhus, b'mod partikolari l-karatteristiċi kollha tar-reviżjonijiet speċifikati tal-Artikolu 9(4) fil-Konvenzjoni; u l-obbligu ta' appoġġ fl-Artikolu 9(5). Mill-inqas kull sentejn għandhom jitlestew aġġornamenti sħaħ ta' din ir-referenza.

4.5. Il-Kummissjoni tirrikonoxxi, u l-KESE japprova, ir-rwol vitali taċ-ċittadini u l-NGOs fl-enfasizzar tar-responsabbiltà skont il-Konvenzjoni ta' Aarhus. It-taħriġ u l-edukazzjoni fil-livell tal-Istati Membri huma kritiċi kemm fil-livell taċ-ċittadini kif ukoll fil-livell ġudizzjarju. Il-Kummissjoni:

([13]) http://ec.europa.eu/environment/aarhus/pdf/synthesis%20report%20on%20access%20to%20justice.pdf

([14]) https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-13&chapter=27&clang=_en#EndDec

— għandha tiżviluppa pjan speċifiku li jżomm u jiddissemina l-Komunikazzjoni b'mod effettiv, li tirrifletti b'mod f'waqtu l-iżviluppi rilevanti fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja, u għandha taħdem flimkien mas-soċjetà ċivili f'dan;

— ser ikollha bżonn tagħti prijorità lill-għoti ta' riżorsi u finanzjament ta' dawn il-pjani;

— tista' tesplora għodda dinamika u aġġornata għas-soċjetà ċivili, l-amministrazzjonijiet pubbliċi u l-korpi ġudizzjarji biex jiġu żgurati l-prevalenza u l-preċiżjoni ta' tali gwida u b'hekk jiġu riflessi żviluppi rilevanti fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja;

— għandha toħroġ rapporti ta' progress dwar dawn il-pjani kull 6 xhur;

— għandha tidentifika diskrepanzi u ommissjonijiet fil-Komunikazzjoni għall-Istati Membri u għandha tagħtihom prijorità kif ukoll tindirizzahom; għandha tqis ukoll l-oqsma li fihom hemm diskrepanzi fil-ġurisprudenza attwali tal-Qorti u feedback mill-komunitajiet esperti.

4.6. In-natura projbittiva tal-ispejjeż f'ċerti ġurisdizzjonijiet tista' tkun ostakolu sinifikanti għall-ġustizzja. It-theddida li jirriżultaw spejjeż projbittivi tista' tkun ostaklu għall-Aċċess għall-Ġustizzja. F'kuntest globali ta' fastidju u persekuzzjoni tad-difensuri ambjentali, l-UE għandha tmexxi fl-iffaċilitar tal-Aċċess għall-Ġustizzja u b'mod partikolari għandha tkun proattiva fl-indirizzar ta' każijiet fejn hemm fastidju, inkluż fejn il-kwistjonijiet ta' spejjeż huma ostaklu.

4.7. Jeħtieġ li jkun hemm mekkaniżmu li permezz tiegħu s-sejbiet tal-ACCC ikunu jistgħu jintużaw biex tiġi kkomplementata l-Komunikazzjoni lill-Istati Membri u tkompli tingħata aktar ċarezza dwar l-obbligi.

4.8. Dan l-Avviż Interpretattiv se jkollu jinżamm u jiġi aġġornat b'mod regolari bl-implimentazzjoni ta' aġġornamenti lill-udjenza fil-mira. Hemm bżonn li jkunu aċċessibbli biżżejjed riżorsi u fondi biex jappoġġjaw pjani effettivi kemm fil-livell tal-Istati Membri kif ukoll mill-Kummissjoni.

4.9. Minħabba l-importanza tar-referenzi preliminari ([15]) fl-iżgurar tal-konsistenza tal-applikazzjoni tad-dritt tal-Unjoni f'dan il-qasam, il-Kummissjoni għandha tesplora bis-sħiħ u tirrapporta b'mod komplet dwar l-użu u l-konformità ma' din id-dispożizzjoni fost l-Istati Membri kollha, u għandha tinvestiga u ssegwi kwalunkwe ostakolu jew l-ostakoli kollha għall-użu tagħha.

Brussell, is-7 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([15]) Skont l-Artikolu 267 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-UE.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Proposta għal Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li temenda d-Direttiva 2006/1/KE dwar l-użu ta' vetturi mikrija mingħajr is-sewwieq għat-trasport ta' merkanzija bit-triq"

[COM(2017) 282 final — 2017/0113(COD)]

(2018/C 129/11)

Relatur: **Brian CURTIS**

Konsultazzjoni	Parlament Ewropew, 15.6.2017
	Kunsill tal-Unjoni Ewropea, 12.6.2017
Bażi legali	Artikolu 91(1) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għat-Trasport, l-Enerġija, l-Infrastruttura u s-Soċjetà tal-Informazzjoni
Adottata fis-sezzjoni	22.11.2017
Adottata fil-plenarja	6.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni	121/0/1
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

Konklużjonijiet

1.1. Il-KESE jilqa' bi pjaċir dan il-pass ulterjuri sabiex jitneħħew uħud mill-ostakli li fadal għal suq uniku, effettiv u ġust fis-settur Ewropew tat-trasport tal-merkanzija bit-triq. F'dan il-każ, id-Direttiva emendatorja hija dwar l-iffaċilitar tal-aħjar użu ta' flotot ta' vetturi fl-Ewropa, b'mod partikolari matul id-domanda massima staġjonali, u tilħaq livell minimu ta' liberalizzazzjoni. It-tneħħija ta' restrizzjonijiet fuq l-użu ta' vetturi tal-merkanzija għall-użu proprju huwa pass pożittiv.

1.2. Il-KESE jibqa' tal-fehma li t-tfassil ta' leġislazzjoni dwar kwistjonijiet ta' trasport isir aħjar permezz ta' Regolament minflok Direttiva – din tal-aħħar tippermetti differenzi akbar fl-interpretazzjoni u r-riġidità fl-applikazzjoni madwar l-Istati Membri. Madankollu, huwa rikonoxxut li din id-Direttiva qasira tikseb l-objettivi tagħha u li, f'dan il-każ, il-konverżjoni għal Regolament kienet tkun sproporzjonata.

Rakkomandazzjonijiet

1.3. Sabiex tiġi evitata ż-żieda ta' kumpaniji tal-isem, il-KESE jappella biex il-miżuri, proposti biex issaħħu r-Regolament (KE) Nru 1071/2009 u r-Regolament (KE) Nru 1072/2009 biex jiġu eliminati l-kumpaniji tal-isem diżonesti, jiġu deċiżi u implimentati b'mod effettiv mill-Istati Membri kollha. Ir-riżultati għandhom jiġu sorveljati b'attenzjoni u jkunu jagħmlu parti mir-rapport dwar l-effettività ta' din id-Direttiva emendatorja.

1.4. Biex l-operaturi jiġu skoraġġiti milli jieħdu vantaġġ minn tassazzjoni aktar baxxa tar-reġistrazzjoni tal-vetturi fost l-Istati Membri, għandhom jiġu applikati aktar miżuri f'każ li l-analiżi fil-perjodu ta' reviżjoni turi li dawn ikunu meħtieġa, pereżempju limitu massimu fuq il-proporzjon tal-flotta proprjetà ta' operatur li jkun jista' jiġi trasferit temporanjament lil operatur affiljat fi Stat Membru ieħor.

1.5. Il-Kumitat jinnota li minkejja li qed jiġu applikati metodi għat-traċċar dejjem aktar effettivi il-kabotaġġ illegali għadu problema sinifikanti fis-settur tat-trasport tal-merkanzija bit-triq. Jeżisti ċertu riskju li d-detezzjoni tista' ssir aktar diffiċli minħabba l-implimentazzjoni ta' miżuri f'din id-Direttiva. Għalhekk jistgħu jiġu introdotti aktar rekwiżiti biex jissalvagwardjaw konnessjoni traċċabbli bejn il-kumpanija u tal-vettura.

2. **Introduzzjoni**

2.1. Din id-Direttiva emendatorja hija ppreżentata bħala parti mill-pakkett *L-Ewropa Attiva*, b'sensiela vasta ta' inizjattivi li għandhom l-għan li jtejbu s-sikurezza fit-triq; jippromovu pedaġġ aktar ġust; inaqqsu l-emissjonijiet tas-CO_2, it-tniġġis tal-arja, il-konġestjoni tat-traffiku u l-burokrazija għan-negozji; jiġġieldu kontra l-impjieg illegali; u jiżguraw kundizzjonijiet deċenti u perjodi ta' mistrieħ għall-ħaddiema.

2.2. Din tittratta xi ħidma mhux mitmuma fil-liberalizzazzjoni tal-użu ta' vetturi mikrija għat-trasport ta' merkanzija bit-triq fis-suq uniku. Fost l-Istati Membri għadhom jeżistu regoli u regolamenti diverġenti u dan ġie indirizzat l-ewwel fl-1984 [1] u sussegwentament saret omoġenizzazzjoni fid-Direttiva tal-2006 [2]. Madankollu, anke wara t-traspożizzjoni ta' din id-Direttiva emendatorja, ser jibqgħu fis-seħħ firxa ta' restrizzjonijiet f'ħafna Stati Membri.

2.3. It-tħassib prinċipali indirizzat minn din l-emenda hija x-xewqa mill-operaturi biex imexxu l-flotta tal-vetturi madwar l-UE b'rispons għad-domanda lokali. Bħalissa din il-kapaċità għandha restrizzjonijiet fil-liġi nazzjonali, u japplikaw għaliha rekwiżiti ta' regolamenti u operazzjonali ("liġi mhux vinkolanti").

2.4. Minn naħa waħda, l-operaturi jargumentaw li din is-sitwazzjoni tirrestrinġi l-użu effiċjenti tal-flotot tat-trasport Ewropej. Min-naħa l-oħra, it-trejdjunjins tat-trasport huma mħassbin li l-proposta se tiddgħajjef iktar il-konnessjoni essenzjali bejn operatur u l-assi tiegħu u se tnaqqas il-kapaċitajiet ta' kontroll u infurzar tal-Istati Membri fir-rigward tan-natura ġenwina tal-operaturi rreġistrati fit-territorju tagħhom. L-Istati Membri nnifishom m'għandhomx approċċ unifikat għal din il-kwistjoni, b'minoranza żgħira targumenta li għandu jinżamm l-istatus quo.

2.5. Barra minn hekk, il-gvernijiet ta' wħud mill-Istati Membri huma mħassbin dwar it-telf ta' dħul jekk il-vetturi jkunu rreġistrati f'pajjiż wieħed iżda operazzjonalment ikunu bbażati fi Stat Membru ieħor. Pereżempju, il-livelli ta' taxxa fuq vetturi tqal tal-merkanzija jvarjaw minn madwar EUR 500 għal kull vettura fil-Latvja sa kważi EUR 5 000 fl-Irlanda [3].

2.6. F'opinjonijiet preċedenti dwar it-trasport [4], il-Kumitat ressaq l-argument li, sabiex jitnaqqsu d-differenzi fl-interpretazzjoni u r-riġidità fl-applikazzjoni madwar l-Istati Membri, il-KESE għandu jappoġġja t-tranżizzjoni minn Direttiva għal Regolament. Il-Kumitat jemmen li dan jibqa' prinċipju validu, iżda jirrikonoxxi li f'dan il-każ riformulazzjoni sħiħa tad-Direttiva tkun sproporzjonata. Il-Kumitat jinnota wkoll li, filwaqt li l-forma ġuridika ta' Direttiva tippermetti lill-Istati Membri aktar flessibilità fit-traspożizzjoni u l-infurzar, hemm ċans akbar li tagħti lok biex jissoktaw l-anomaliji u d-differenzi fl-interpretazzjoni fost l-Istati Membri.

3. **Il-kontenut essenzjali tal-Komunikazzjoni mill-Kummissjoni**

3.1. Wara reviżjoni, konsultazzjoni u analiżi estensivi mill-Kummissjoni, din il-Proposta tippreżenta emendi għad-Direttiva tal-2006. Din id-Direttiva ppermettiet lill-Istati Membri biex jirrestrinġu l-użu ta' vetturi mikrija tal-merkanzija b'piż gross tal-vettura li jaqbeż is-sitt tunnellati għal operazzjonijiet għall-kont proprju u ppermettiet ukoll restrizzjonijiet fuq l-użu ta' vettura mikrija fi Stat Membru differenti minn dak fejn l-impriża li tikri l-vettura hija stabbilita.

3.2. L-emendi proposti, li se japprofondixxu u jsaħħu s-suq intern, ineħħu l-possibbiltà ta' restrizzjoni tal-użu ta' vetturi mikrija għal operazzjonijiet għall-kont proprju. Barra minn hekk, l-użu ta' vettura mikrija fi Stat Membru ieħor irid jiġi permess għal mill-inqas erba' xhur sabiex l-impriżi jkunu jistgħu jlaħħqu ma' kwalunkwe żieda fid-domanda temporanja jew staġjonali u/jew jissostitwixxu vetturi li jkunu difettużi jew bil-ħsara. L-Istati Membri b'reġimi aktar liberali (pereżempju l-Belġju, ir-Repubblika Ċeka, l-Estonja u l-Iżvezja) għandhom ikunu jistgħu jżommu dawn ir-reġimi.

3.3. Intgħażel perjodu ta' erba' xhur biex jiġu evitati distorsjonijiet ta' dħul li huma possibbli minħabba d-differenzi konsiderevoli fit-tassazzjoni tal-vetturi tat-triq fost l-Istati Membri.

(1) Id-Direttiva 84/647/KEE.
(2) Id-Direttiva 90/398/KEE; id-Direttiva 2006/1/KE.
(3) Ex-post evaluation of Directive 2006/1/KE Final report, January 2016.
(4) ĠU C 34, 2.2.2017, p. 176.

3.4. Il-proposta għandha tiżgura aċċess ugwali għall-operaturi tat-trasport madwar l-UE għas-suq għal vetturi mikrija, u għandha tipprovdi qafas regolatorju uniformi li joffri effiċjenza akbar għall-operaturi tat-trasport. Benefiċċju ieħor jista' jkun dak ta' titjib fis-sikurezza u inqas tniġġis peress li l-vetturi mikrija huma ġeneralment aktar ġodda.

3.5. Rapport dwar l-implimentazzjoni ta' dawn il-bidliet ser jitħejja mill-Kummissjoni fi żmien ħames snin u jista' jipprovdi l-bażi għall-adozzjoni ta' miżuri addizzjonali.

4. **Kummenti ġenerali**

4.1. Il-Kumitat jilqa' bi pjaċir l-intenzjonijiet ta' din id-Direttiva emendatorja – pass ulterjuri sabiex jitneħħew uħud mill-ostakli li fadal għal suq uniku, effettiv u ġust fis-settur Ewropew tat-trasport tal-merkanzija bit-triq. F'dan il-każ, id-Direttiva emendatorja hija dwar l-iffaċilitar tal-aħjar użu ta' flotot ta' vetturi fl-Ewropa, b'mod partikolari matul id-domanda massima staġjonali, u tilħaq livell minimu ta' liberalizzazzjoni. It-tneħħija ta' restrizzjonijiet fuq l-użu ta' vetturi tal-merkanzija għall-użu proprju huwa pass pożittiv.

4.2. Il-KESE jibqa' tal-fehma li t-tfassil ta' leġislazzjoni dwar kwistjonijiet ta' trasport isir aħjar permezz ta' Regolament minflok Direttiva – din tal-aħħar tippermetti differenzi akbar fl-interpretazzjoni u r-riġidità fl-applikazzjoni madwar l-Istati Membri. Madankollu, huwa rikonoxxut li din id-Direttiva qasira tikseb l-objettivi tagħha u li, f'dan il-każ, il-konverżjoni għal Regolament kienet tkun sproporzjonata.

4.3. Madankollu, il-Kumitat jixtieq jesprimi ċerti riżervi dwar effetti konsegwenzjali possibbli. Dawn jaqgħu f'żewġ kategoriji. L-ewwel effett jikkonċerna ż-żieda fil-kumpaniji tal-isem, filwaqt li t-tieni huwa relatat mal-possibbiltà ta' operatur li jwettaq kabotaġġ illegali mingħajr ma jinqabad. Dawn il-kwistjonijiet huma deskritti hawn taħt.

5. **Kummenti speċifiċi**

5.1. Il-vetturi kummerċjali ta' kull tip huma assi li tiswa ħafna flus u qed jiġu pprovduti dejjem aktar lill-operaturi tat-trasport minn kumpanniji tal-kiri. Sabiex tiġi massimizzata l-effiċjenza tal-operazzjonijiet tat-trasport id-disponibbiltà ta' vetturi trid tlaħħaq mad-domanda. Din ma tvarjax biss skont l-istaġun iżda anke ġeografikament, pereżempju, skont id-domanda tal-produzzjoni agrikola u t-turiżmu. Madankollu, sabiex jinżammu l-istandards tal-operat, ir-rekwiżiti tas-sikurezza u l-kundizzjonijiet tax-xogħol għas-sewwieqa, huwa importanti li l-operaturi jkollhom assi u infrastruttura għal appoġġ dirett fil-pajjiż fejn joperaw.

5.2. Il-kumpaniji tal-isem huma entitajiet stabbiliti f'pajjiż tal-UE, fejn ma jkollhom ebda (jew ammont minuri ta') attività ekonomka, fejn l-għażla tal-pajjiż tkun saret għal taxxi u pagi aktar baxxi, eċċ. Tali kumpaniji ftit li xejn ikollhom infrastruttura ta' appoġġ lokali, joħolqu sitwazzjonijiet kompetittivi inġusti u jistgħu wkoll jisfruttaw il-ħaddiema tagħhom.

5.3. L-isfida li kumpaniji bħal dawn joħolqu ġiet rikonoxxuta f'ċirkustanzi oħrajn fil-pakkett tal-mobilità u tressqu miżuri ([5]) biex jindirizzaw din il-problema. Il-KESE jirrikonoxxi li l-indirizzar tal-kumpaniji tal-isem mhijiex ir-responsabbiltà diretta ta' din id-Direttiva emendatorja iżda huwa mħasseb li din tista' tiffaċilita ż-żieda u l-operat tagħhom. Għalhekk inħeġġu biex il-miżuri proposti biex issaħħu r-Regolament (KE) Nru 1071/2009 u r-Regolament (KE) Nru 1072/2009 sabiex jeliminaw il-kumpaniji tal-isem diżonesti, jiġu deċiżi u implimentati b'mod effettiv mill-Istati Membri kollha. Ir-riżultati għandhom jiġu sorveljati b'attenzjoni u jkunu jagħmlu parti mir-rapport dwar l-effettività ta' din id-Direttiva emendatorja.

5.4. Il-miżuri, madankollu, mhux se jkunu jindirizzaw operaturi li jieħdu vantaġġ minn tassazzjoni ta' reġistrazzjoni tal-vetturi iktar baxxa f'ċerti Stati Membri. B'perjodu ta' erba' xhur ta' operat permess fi Stat Membru ieħor, mhuwiex eskluż li l-operaturi jistgħu jiċċirkolaw il-vetturi bejn il-pajjiżi biex jevitaw din ir-restrizzjoni.

5.5. Dan it-tħassib jidher li għandu ċerta ġustifika teoretika, għalkemm l-arranġamenti meħtieġa jkunu loġistikament kumplessi. Il-perjodu ta' rieżami għandu juri jekk tiġix sfruttata din il-lakuna possibbli. Jekk ikun il-każ, il-Kumitat jissuġġerixxi li għandu jkun hemm miżuri ulterjuri biex jissupplementaw ir-restrizzjoni ta' erba' xhur, pereżempju b'livell limitu fuq il-proporzjon tal-flotta li tkun proprjetà ta' operatur u li jista' jiġi trasferit lil operatur affiljat fi Stat Membru ieħor.

([5]) COM(2017) 281 final dwar Proposta għal Regolament li jemenda r-Regolament (KE) Nru 1071/2009 u r-Regolament (KE) Nru 1072/2009 bl-għan li jiġu adattati għall-iżviluppi fis-settur.

5.6. Barra minn hekk, il-Kumitat għandu ċertu tħassib dwar il-possibbiltà li jiġi ffaċilitat il-kabotaġġ illegali. Il-kabotaġġ huwa t-trasport ta' merkanzija b'kiri jew b'kumpens fi Stat Membru permezz ta' vettura li tappartieni lil operatur mhux residenti rreġistrat fi Stat Membru differenti. (Operatur ta' vetturi għat-trasport tal-merkanzija b'liċenzja internazzjonali standard għandu Awtorizzazzjoni Komunitarja biss biex iwettaq sa tliet xogħolijiet ta' kabotaġġ f'sebat ijiem fi ħdan l-Istat Membru ospitanti. Dawn ix-xogħolijiet għandhom isegwu vjaġġ fejn il-merkanzija tkun ġiet ittrasportata minn Stat Membru wieħed għall-Istat Membru ospitanti. Naturalment, ir-regoli restrittivi ma jkunx hemm bżonnhom f'suq intern kompetittiv li jaħdem perfett, iżda dan l-għan jibqa' aspirazzjoni. It-tneħħija tar-restrizzjonijiet fuq vetturi mikrija tagħmilha eħfef għal operatur ta' trasport biex iwettaq il-kabotaġġ fuq bażi permanenti (kabotaġġ illegali) billi sempliċiment jikri vetturi rreġistrati fl-Istat Membru fejn l-operatur ikollu interess li jwettaq din it-tip t'attività.

5.7. Sabiex dan jiġi evitat, il-Kumitat jirrakkomanda li għadd ta' rekwiżiti biex jikkonsolida u jissalvagwardja rabta traċċabbli bejn il-kumpanija u l-vettura tiġi kkunsidrata. Dawn għandhom jinkludu:

— Dikjarazzjoni mandatorja tal-pjanċa tan-numru tal-vettura għall-vetturi kollha li jkunu qed jintużaw minn operatur fir-reġistri elettroniċi nazzjonali,

— Aċċess għar-reġistri elettroniċi nazzjonali fil-ħin reali għall-ispettorati tat-triq, waqt il-kontrolli mal-ġenb tat-triq u tal-kumpanniji,

— Introduzzjoni ta' proċeduri ta' ksur b'rabta mad-Direttiva dwar vetturi mikrija fl-hekk imsejħa "lista dwar il-kategorizzazzjoni tal-ksur li jwassal għat-telf ta' reputazzjoni tajba".

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-istatistika tat-trasport bil-ferrovija"

[COM(2017) 353 final — 2017/0146/(COD)]

(2018/C 129/12)

Relatur uniku: **Raymond HENCKS**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 4.8.2017
Bażi legali	Artikoli 91 u 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Kummissjoni kompetenti	Sezzjoni Speċjalizzata għat-Trasport, l-Enerġija, l-Infrastruttura u s-Soċjetà tal-Informazzjoni
Adottata fis-sezzjoni	22.11.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	6.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni	158/0/1
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Sommarju u Konklużjonijiet**

1.1. Il-Kummissjoni tuża l-istatistika tat-trasport bil-ferrovija biex jiġi valutat l-impatt tal-azzjonijiet komunitarji fil-qasam ferrovjarju u tappoġġja, skont il-każ, it-tħejjija ta' azzjonijiet ġodda.

1.2. Statistiċi bħal dawn ilhom jiġu stabbiliti, qabelxejn parzjalment u b'mod mhux wisq dettaljata, sa mill-1980 ([1]). Fl-2003, att legali ġdid, f'dan il-każ ir-Regolament (KE) Nru 91/2003 (magħruf bħala att li joriġina) introduċa bidliet u żidiet sostantivi. Minn dak iż-żmien 'l hawn, l-Istati Membri għandhom jiġbru u jibagħtu statistiċi, annwali, ta' kull tliet xhur jew ta' kull ħames snin, dwar il-prestazzjonijiet tat-trasport tal-merkanzija u tal-passiġġieri, abbażi ta' indikaturi speċifiċi.

1.3. Sadanittant, dak l-att oriġinali ġie emendat u supplimentat mir-Regolamenti (KE) Nru 1192/2003, (KE) Nru 219/2009 u (UE) 2016/2032, b'tali mod li għadd kbir ta' dispożizzjonijiet huma mferrxin bejn l-att oriġinali u atti sussegwenti li jemendaw l-att oriġinali.

1.4. Il-Kummissjoni kkuntentat ruħha li tipproċedi għal sempliċi "kodifikazzjoni", billi tintegra l-kontenut tad-diversi Regolamenti preċedenti f'sett armonizzat u koerenti u mingħajr ma tbiddel il-kontenut, bl-eċċezzjoni tal-paragrafu 5 tal-Artikolu 4 tar-Regolament (KE) Nru 91/2003 li jagħti lill-Kummissjoni d-dritt li tadatta minn jeddha l-Annessi għar-Regolament imsemmi hawn fuq fir-rigward ta' elementi mhux essenzjali.

1.5. F'konformità mal-objettiv ta' idoneità regolatorja (REFIT), il-KESE japprova l-inizjattiva tal-Kummissjoni, iżda jistaqsi jekk l-istatistika inkwistjoni ma tistax tiġi ttrattata aħjar, u tkun tagħmel parti minn data oħra fil-qasam miġbura mill-Eurostat.

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([1]) Direttiva 80/1177/KEE.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Sħubija Mġedda mal-Pajjiżi Afrikani, tal-Karibew u tal-Paċifiku"

[JOIN(2016) 52 final]

(2018/C 129/13)

Relatur: **Brenda KING**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 27.1.2017
Bażi legali	Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni responsabbli	Relazzjonijiet Esterni (REX)
Adottata fis-sezzjoni	7.11.2017
Adottata fil-plenarja	7.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	165/1/2

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1. Il-Ftehim ta' Sħubija ta' Cotonou (CPA) bejn l-Unjoni Ewropea (UE) u l-pajjiżi Afrikani, tal-Karibew u tal-Paċifiku (AKP) se jiskadi fl-2020. Is-CPA kien il-bażi ta' kooperazzjoni u djalogu rigward il-politika, l-ekonomija, il-kummerċ u l-għajnuna għall-iżvilupp.

1.2. L-UE u l-AKP nedew diskussjonijiet, b'mod separat, biex jidentifikaw il-qafas possibbli u l-bażi ta' relazzjonijiet futuri. Il-prijoritajiet li x'aktarx jiġu inklużi huma t-tnaqqis tal-faqar, ir-relazzjonijiet kummerċjali, il-ġestjoni ta' flussi migratorji u l-ġlieda kontra t-tisħin globali. Id-diskussjonijiet bejn l-UE u l-Istati AKP se jiġu mnedija formalment mhux aktar tard minn qabel Awwissu 2018.

1.3. Is-Servizz Ewropew għall-Azzjoni Esterna (SEAE) u l-Kummissjoni Ewropea nedew proċess ta' konsultazzjoni pubblika, fl-2015, biex iħejju l-qafas ta' wara Cotonou u ppubblikaw komunikazzjoni konġunta f'Novembru 2016, li tappoġġja ftehim komprensiv li jiddefinixxi valuri u interessi komuni, bi tliet sħubijiet distinti ma' kull wieħed mit-tliet reġjuni.

1.4. Il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew (KESE/Kumitat) jilqa' b'sodisfazzjon il-Komunikazzjoni Konġunta kif ukoll l-opzjoni preferuta tal-Kummissjoni ta' ftehim komprensiv bi prijoritajiet reġjonali speċifiċi li jenħtieġ li jkunu legalment vinkolanti. Il-KESE jemmen li jenħtieġ ftehim ġdid u aġġornat li jqis ir-realtajiet ġodda bħat-tħassib tal-opinjoni pubblika Ewropea rigward ir-riskju akbar ta' attakki terroristiċi, il-perċezzjoni ta' flussi migratorji mhux ikkontrollati, ir-riskju ta' refuġjati minħabba l-klima minħabba fiż-żieda drammatika tal-popolazzjoni Afrikana, l-influwenza dejjem tiżdied ta' setgħat reġjonali oħra, u l-azzjonijiet mhux prevedibbli tal-President attwali tal-Istati Uniti.

1.5. Il-KESE jitlob ukoll li s-soċjetà ċivili tkun integrata aħjar fil-qafas li jmiss u li tkun ipprovduta bi rwol aktar b'saħħtu li jmur lil hinn mill-konsultazzjoni. Huwa importanti li jiġi żgurat il-prinċipju ta' Koerenza tal-Politiki għall-Iżvilupp (PCD).

1.6. Il-KESE jilqa' l-pjan li jibni fuq l-Aġenda tal-2030 tan-Nazzjonijiet Uniti għall-Iżvilupp Sostenibbli (SDGs), bl-inklużjoni ta' karatteristiċi speċifiċi tal-Fondi Ewropej għall-Iżvilupp. Dan jikkomplementa l-Kunsens Ewropew għall-Iżvilupp il-ġdid, li għandu l-qerda tal-faqar bħala l-objettiv ewlieni tiegħu filwaqt li jintegra wkoll id-dimensjonijiet ekonomiċi, soċjali u ambjentali tal-iżvilupp sostenibbli. Madankollu, il-Kumitat huwa ddiżappuntat li l-Aġenda 2030 mhijiex fil-qalba tal-Ftehim futur li jsaħħaħ prinċipji ewlenin bħall-universalità, il-governanza, u l-interkonnessjonijiet u l-indiviżibbiltà tal-SDGs.

1.7. Il-KESE jemmen li kwalunkwe Sħubija futura jenħtieġ li tkun ibbażata fuq djalogu politiku, aktar milli fuq relazzjoni bejn donatur u riċevitur. Il-Kumitat jinnota li l-Komunikazzjoni hija allinjata b'mod ġust mal-Istrateġija Globali tal-UE, madankollu jirrakkomanda li kwalunkwe kooperazzjoni futura bejn l-AKP u l-UE jenħtieġ li tkun allinjata wkoll ma' kwalunkwe strateġija u objettiv tal-imsieħba tal-AKP.

1.8. Il-KESE jirrakkomanda wkoll li tissaħħaħ id-dimensjoni politika u jenħtieġ li jkun hemm mekkaniżmu ta' monitoraġġ b'saħħtu, li jinkludi s-soċjetà ċivili. L-acquis tal-UE għas-soċjetà ċivili, inkluż is-settur privat, l-involviment (organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili) fl-istadji kollha tas-sħubija futura jenħtieġ li jinżamm u jiġi msaħħaħ billi l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili jiġu inklużi f'qafas istituzzjonalizzat fi ħdan id-djalogu politiku.

1.9. Stħarriġ tal-KESE fost l-atturi ekonomiċi u soċjali fil-pajjiżi AKP żvela li 82 % appoġġjaw il-parteċipazzjoni ta' atturi mhux statali f'laqgħat parlamentari, u 78 % appoġġjaw il-parteċipazzjoni f'laqgħat intergovernattivi, fejn jenħtieġ li, barra minn hekk, ikunu jistgħu jippreżentaw rapporti u jagħmlu rakkomandazzjonijiet.

1.10. Il-KESE jinsab diżappuntat li l-Komunikazzjoni Konġunta ma tirriflettix l-importanza tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili kemm fil-livell komprensiv kif ukoll fit-tliet reġjuni. Il-Kumitat jirrakkomanda li s-Sħubija futura jenħtieġ li tinkludi mekkamiżmu formali biex l-l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili jiġu inklużi fit-tfassil, l-implimentazzjoni, il-monitoraġġ u r-reviżjoni kif ukoll matul l-istadju ta' negozjar li jmiss. Il-KESE jista' jaqdi rwol ċentrali f'dan il-proċess.

1.11. Il-KESE jinnota l-assenza ta' kwalunkwe riferiment għall-Fond Ewropew għall-Iżvilupp (FEŻ) u jassumi li dan se jinbidel wara l-eżitu tal-Qafas Finanzjarju Pluriennali (QFP) u d-deċiżjoni dwar il-baġitizzazzjoni tal-FEŻ. Il-KESE jfakkar ir-rakkomandazzjoni minn REX 455, li ddikjarat li kull forma ta' appoġġ għall-iżvilupp li l-UE tagħti lil pajjiżi terzi jenħtieġ li jaqa' taħt l-istess qafas legali u jenħtieġ li jkun soġġett għall-istess skrutinju demokratiku mill-Parlament Ewropew, filwaqt li jinżammu l-istess aspetti pożittivi tal-FEŻ. Il-KESE jemmen ukoll li l-Fond għall-Paċi fl-Afrika u l-proġetti l-ġodda relatati mal-migrazzjoni jenħtieġ li jkunu ffinanzjati barra mill-FEŻ.

1.12. Il-Kumitat jilqa' b'sodisfazzjon il-fokus fuq l-iżvilupp tal-bniedem bħala prijorità speċifika tas-Sħubija futura u jemmen li jenħtieġ li jkun prijorità għal kull wieħed mit-tliet reġjuni u jkun konness mal-SDGs.

1.13. Il-KESE jilqa' d-dikjarazzjoni tal-Komunikazzjoni li jiġu mħarsa, promossi u mwettqa l-ugwaljanza bejn is-sessi u l-għoti ta' setgħa lin-nisa u l-bniet kif ukoll ir-rikonoxximent tagħha tal-kontribuzzjoni ewlenija li n-nisa u l-bniet jagħmlu lejn il-paċi u l-bini tal-istat, it-tkabbir ekonomiku, l-iżvilupp teknoloġiku, it-tnaqqis tal-faqar, is-saħħa u l-benessri, il-kultura u l-iżvilupp tal-bniedem. Madankollu, il-KESE jinsab diżappuntat li l-Komunikazzjoni tonqos milli tiddeskrivi kif dan se jiġi faċilitat.

1.14. Il-KESE jilqa' l-fatt li l-kummerċ u l-ftehimiet ta' sħubija ekonomika (FSE) ikunu integrati għalkollox fis-sħubija l-ġdida. Il-KESE jemmen li l-ftehimiet kummerċjali, inklużi l-FSE, jenħtieġ li jużaw l-Aġenda tal-2030 tan-Nazzjonijiet Uniti u l-Ftehim ta' Pariġi (dwar il-Klima) bħala l-qafas tagħhom.

1.15. Il-KESE jirrakkomanda li n-negozjati tal-FSE bejn il-pajjiżi AKP u l-UE jenħtieġ li jseħħu b'mod trasparenti u jinvolvu s-soċjetà ċivili. Il-FSE jenħtieġ li jinkludu kapitolu ta' żvilupp sostenibbli eżegwibbli bis-soċjetà ċivili involuta b'mod attiv fl-implimentazzjoni, il-monitoraġġ u r-reviżjoni.

1.16. Il-KESE jilqa' l-fatt li l-klima hija waħda mill-prijoritajiet ewlenin iżda jinsab imħasseb li l-prijoritajiet tal-klima u l-ambjent ivarjaw fit-tliet reġjuni. Jinsab imħasseb ukoll dwar il-fatt li l-fokus huwa fuq l-azzjonijiet meħtieġa mill-pajjiżi AKP mingħajr ebda referenza għar-responsabbiltà tal-UE fir-rigward tal-impronta jew l-impatt tagħha fuq ir-riżorsi naturali u l-ekosistemi f'dawn il-pajjiżi fil-fażi tal-iżvilupp.

2. **Sfond**

2.1. L-Unjoni Ewropea (UE) u d-79 pajjiż tal-Afrika, l-Karibew u l-Paċifiku (AKP) għandhom ftehim ta' kooperazzjoni internazzjonali komprensiv u legalment vinkolanti li għaqqad aktar minn nofs l-istati nazzjon tad-dinja. L-hekk imsejjaħ Ftehim ta' Sħubija ta' Cotonou (CPA jew Cotonou) kien iffirmat f'Benin fl-2000 u għandu l-għan li jsaħħaħ il-kooperazzjoni li ilha għaddejja fil-politika, il-kummerċ u l-iżvilupp bejn l-UE u l-pajjiżi AKP. Dan il-ftehim wassal għall-ħolqien ta' firxa ta' istituzzjonijiet li jiffaċilitaw il-kooperazzjoni bejn l-AKP u l-UE fost il-gvernijiet, l-uffiċjali pubbliċi, il-membri tal-Parlament, l-awtoritajiet lokali u s-soċjetà ċivili, inkluż is-settur privat. Jibni fuq ir-relazzjoni storika bejn l-UE u dawk li kienu kolonji ta' xi pajjiżi tagħha, li evolvew permezz ta' suċċessjoni ta' ftehimiet: mill-ftehimiet ta' assoċjazzjoni bħall-Konvenzjonijiet ta'

Yaoundé I u II bejn il-Komunità Ekonomika Ewropea u l-eks kolonji Franċiżi fl-Afrika (1963-1975), għall-Konvenzjonijiet ta' Lomé suċċessivi tal-AKP-UE (1975–2000), u l-aħħar Ftehim ta' Sħubija ffirmat f'Cotonou (2000).

2.2. Il-Konvenzjonijiet ta' Lomè taw lill-pajjiżi AKP status legali, li ppermetta li jkunu jistgħu joħolqu mudell ta' żvilupp u jitolbu aċċess privileġġat għas-Suq Komuni. Dan il-qafas ta aktar importanza lill-pajjiżi tal-Karibew u tal-Paċifiku, li ftit kien hemm lok li jibbenefikar dan it-tip ta' mudell ta' żvilupp fil-ftehimiet bilaterali. Għalkemm il-faqar naqas, is-sehem tal-pajjiżi AKP fis-suq intern naqas minn 6,7 % fl-1976 għal 3 % fl-1998.

2.3. Il-Ftehim ta' Cotonou kellu l-għan li jsaħħaħ is-sħubija u jikkonsisti fi tliet pilastri – politiku, kummerċjali u tal-iżvilupp sostenibbli. L-objettiv inizjali ta' dan il-ftehim kumplessiv kien li jgħin fl-iżvilupp fil-pajjiżi AKP filwaqt li tiġi inkoraġġita d-diversifikazzjoni tal-ekonomiji tagħhom billi jinħoloq l-ambjent għall-intraprenditorija u l-investiment.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1. Is-CPA mistenni jiskadi fl-2020 u dan wassal biex il-Kummissjoni Ewropea u r-Rappreżentant Għoli tal-Unjoni għall-Affarijiet Barranin u l-Politika ta' Sigurtà jippubblikaw Dokument ta' Komunikazzjoni Konġunta, datat it-22 ta' Novembru 2016. Din il-komunikazzjoni ressqet tliet opzjonijiet abbażi tar-riżultati tal-konsultazzjoni pubblika mnedija fis-6 ta' Ottubru 2015. L-opzjoni ssuġġeriet it-tiġdid tas-CPA mal-pajjiżi AKP. Il-vantaġġ ta' dan ikun li jinżamm il-format AKP; madankollu, ma jkunx wassal għal ftehim li jkun aċċetta l-prijoritajiet speċifiċi identifikati mill-partijiet involuti. Barra minn hekk, ma jkunx qies it-tibdil sinifikanti mill-2000 bħat-tkabbir tal-UE, il-prijoritajiet diverġenti fil-pajjiżi AKP u l-importanza dejjem tiżdied ta' organizazzjonijiet reġjonali bħall-Unjoni Afrikana.

3.2. It-tieni opzjoni kkonsistiet minn reġjonalizzazzjoni totali ta' relazzjonijiet bejn l-UE u l-pajjiżi AKP. Dan l-approċċ, għalkemm jirrifletti l-varjazzjonijiet bejn it-tliet reġjuni, ikun injora r-rieda ddikjarata tal-pajjiżi AKP li jibqgħu magħquda, kif ukoll ix-xewqa reċiproka li jużaw il-format UE-AKP biex jinfluwenzaw lill-isituzzjonijiet internazzjonali.

3.3. L-opzjoni preferuta hija t-tielet waħda, li tidher li sabet kunsens min-naħat kollha. Ir-reviżjoni hawnhekk timplika l-konklużjoni ta' "ftehim qafas komuni bi tliet pilastri reġjonali": "it-tielet opzjoni hija ftehim mal-pajjiżi msieħba, li jinkludi tliet sħubijiet reġjonali distinti mal-Afrika, il-Karibew u l-Paċifiku, bil-possibbiltà ta' involviment mill-qrib ma' pajjiżi oħra bħala parti minn qafas komuni. Dan il-qafas jiddefinixxi valuri komuni, prinċipji, dettalji u interessi essenzjali, u dan jimplika kooperazzjoni bejn dawk involuti, permezz tal-'acquis' stabbilit għal żmien twil tal-AKP. Jipprevedi wkoll mekkaniżmi ta' kooperazzjoni speċifiċi fix-xena dinjija. It-tliet imsieħba reġjonali jużaw u jintegraw dawk li diġà jeżistu (pereżempju l-istrateġija komuni UE-AKP) u jistabbilixxu prijoritajiet u azzjonijiet iffukati fuq dettalji speċifiċi fil-programm tas-sħubija f'kull wieħed mit-tliet reġjuni." Dan l-arranġament istituzzjonali propost mill-Kummissjoni jikkonsisti minn tliet sħubijiet reġjonali separati mal-Afrika, il-Karibew u l-Paċifiku, skont arranġament komprensiv, iżomm l-acquis u l-vantaġġi tal-format UE-AKP filwaqt li jippermetti inizjattivi tal-iżvilupp differenzjati skont ir-reġjun. Barra minn hekk, skont din l-opzjoni preferuta hemm il-possibbiltà li jiġi permess l-involviment ta' pajjiżi oħra barra mill-AKP, bħall-pajjiżi l-anqas żviluppati l-oħra (LDCs), jew dawk fl-Afrika ta' Fuq, fil-futur.

3.4. Il-KESE jilqa' b'sodifazzjon l-għan tal-Kummissjoni Ewropea li tagħmel is-sħubija legalment vinkolanti filwaqt li tibqa' flessibbli u reattiva sabiex tkun tista' tiġi adattata għal ambjent li qed jinbidel b'mod rapidu. Il-KESE jirrakkomanda li "legalment vinkolanti" ikun jista' jiġi definit b'mod ċar fil-Ftehim ta' wara Cotonou u li jenħtieġ li jinkludi proċeduri ta' konsultazzjoni u ta' sanzjonijiet, fil-każ ta' ksur tad-drittijiet tal-bniedem, prinċipji demokratiċi u, b'mod partikolari, l-istat tad-dritt. Il-KESE jinnota li l-pajjiżi AKP jappoġġjaw in-natura vinkolanti tal-ftehim futur [1] u jemmen li dan jiggarantixxi l-prevedibbiltà, it-trasparenza u r-responsabbiltà reċiproka.

3.5. Oqfsa internazzjonali adottati riċentement – l-Aġenda tal-2030 għall-Iżvilupp Sostenibbli, il-Ftehim ta' Pariġi dwar it-Tibdil fil-Klima, l-Aġenda ta' Azzjoni ta' Addis Ababa, il-qafas Sendai u l-Aġenda Urbana tan-NU – jipprovdu opportunità

[1] "Sipopo Declaration: the future of the ACP group in a changing world (Dikjarazzjoni ta' Sipopo: il-futur tal-grupp AKP f'dinja li qed tinbidel)". Is-7 Summit tal-kapijiet tal-Istat u l-gvern: sfidi u opportunitajiet, 13-14 ta' Diċembru 2012.

biex dawn jiġu inklużi fi ftehim ġdid, filwaqt li jpoġġu l-imsieħba fil-ftehim fit-triq għal sostenibbiltà għall-benefiċċju tal-poplu, il-prosperità u l-pjaneta. Is-sħubija futura jenħtieġ li tkun ibbażata fuq dawn l-oqfsa u l-impenji internazzjonali, filwaqt li timplimentahom b'mod integrat, inklużiv u sostenibbli.

3.6. Il-ftehim futur jenħtieġ li jipprijoritizza l-iżvilupp tal-bniedem, filwaqt li jinnota l-impatti doppji tat-tkabbir demografiku esponenzjali u l-irregolaritajiet fil-klima li l-pajjiżi AKP jiffaċċjaw. Dan jippreżenta sfidi għan-nutrizzjoni u s-sigurtà alimentari, il-ħarsien tal-ambjent u l-kisba tal-prosperità għal kulħadd.

3.7. Il-Koerenza tal-Politiki għall-Iżvilupp (PCD) jenħtieġ li tkun element ewlieni tas-Sħubija futura, filwaqt li tiżgura li l-politiki interni u esterni kollha tal-UE jsaħħu l-iżvilupp sostenibbli fl-UE u globalment.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1. L-involviment tas-soċjetà ċivili fis-Sħubija AKP-UE tal-futur

4.1.1. Il-KESE jilqa' l-fatt li l-Artikolu 6 tas-CPA jappoġġja l-involviment tal-atturi mhux statali (NSAs) billi jirrikonoxxi li huma parteċipanti essenzjali fis-sħubija. Madankollu, huwa diżappuntat li l-kooperazzjoni baqgħet daqstant orjentata lejn il-gvern, minkejja li jirrikonoxxi li d-djalogu politiku huwa importanti għat-trawwim tal-parteċipazzjoni tas-soċjetà ċivili fil-proċess tal-iżvilupp. Jeżistu xi eċċezzjonijiet, l-Assemblea Parlamentari Konġunta AKP-UE u l-Assemblea Parlamentari Cariforum-UE, il-Kumitat Konsultattiv Cariforum-UE u l-Kumitat tal-Kummerċ u l-Iżvilupp Cariforum-UE. Madankollu, dawn jistgħu jkomplu jissaħħu minn issa 'l quddiem.

4.1.2. Il-KESE jtenni r-rwol kruċjali tal-partijiet ikkonċernati mhux governattivi fir-relazzjonijiet AKP-UE, matul il-proċess tal-iżvilupp sostenibbli u fil-monitoraġġ tal-FSE. L-Aġenda tal-2030 tan-Nazzjonijiet Uniti tirrikonoxxi r-rwol tas-soċjetà ċivili billi tiddikjara li "l-iskala u l-ambizzjoni tal-Aġenda l-ġdida jirrikjedu Sħubija Globali li terġa' tingħata l-ħajja biex tiġi żgurata l-implimentazzjoni tagħha… Din se tiffaċilita involviment globali intensiv fl-appoġġ tal-implimentazzjoni tal-Għanijiet u l-miri kollha, filwaqt li ġġib flimkien lill-gvernijiet, is-settur privat, is-soċjetà ċivili, is-sistema tan-Nazzjonijiet Uniti u atturi oħra u timmobilizza r-riżorsi kollha disponibbli."

4.1.3. Il-KESE jinnota b'diżappunt li għadd ta' pajjiżi AKP, u riċentement tal-UE, qegħdin jintroduċu leġislazzjoni restrittiva sabiex inaqqsu l-ħidma tal-NSAs, li f'xi każijiet kellhom implikazzjonijiet dannużi għall-parteċipazzjoni attiva tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili. L-Indiċi ta' Sostenibbiltà tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili tal-2016 ([2]) jenfasizza li f'ħafna pajjiżi fl-Afrika sub-Saħarjana, l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili – b'mod partikulari dawk iffokati fuq il-promozzjoni u d-drittijiet tal-bniedem – qed jiffaċċjaw dejjem aktar restrizzjonijiet jew theddid ta' restrizzjonijiet fuq ix-xogħol tagħhom.

4.1.4. Il-KESE jirrakkomanda li l-qafas il-ġdid maqbul jenħtieġ li jsaħħaħ il-leġittimità b'mod partikolari, tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, u b'mod ġenerali tal-NSAs, bħala partijiet ikkonċernati tant meħtieġa fil-proċessi ta' politika billi jinkludi l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, kemm mill-AKP kif ukoll mill-UE, fil-prinċipji legalment vinkolanti tal-ftehim. Dan jenħtieġ li jinkludi qafas strutturat bejn l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili u l-istituzzjonijiet konġunti kollha tal-AKP-UE. Għalhekk jitlob impenji tekniċi u finanzjarji aktar qawwija li jinkoraġġixxu u jsaħħu l-parteċipazzjoni attiva tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili.

4.2. Il-Kummerċ u l-Iżvilupp Sostenibbli

4.2.1. Skont Lomé IV, pajjiżi AKP ibbenefikaw minn preferenzi mhux reċiproċi mogħtija unilateralment mill-UE, sabiex ikunu jistgħu jesportaw il-produzzjoni tagħhom lejn is-Suq Komuni, flimkien ma' sistema biex jiġu kkumpensati għat-telf ta' dħul mill-esportazzjoni fil-każ ta' fluttwazzjoni fir-rati tal-kambju jew fir-riżorsi naturali. Gie deċiż li din is-sistema kienet kontra l-prinċipju ta' "in-nazzjon l-aktar favorit" tal-Organizzazzjoni Dinjija tal-Kummerċ, għalhekk biex il-ftehim il-ġdid ta' Cotonou jsir konformi mar-regoli tad-WTO, ġew imfassla l-Ftehimiet ta' Sħubija Ekonomika (FSE) biex jegħlbu dan bil-għan li l-pajjiżi AKP ikunu jistgħu jintegraw fl-ekonomija dinjija.

4.2.2. L-Ewropa għalhekk innegozjat FSE mas-sitt reġjuni li jinkorporaw id-79 pajjiż AKP, bil-għan li jinħolqu sħubijiet konġunti f'termini ta' kummerċ u żvilupp, appoġġjati minn għajnuna għall-iżvilupp. Mill-2000 sal-2008 l-aċċess għas-suq

([2]) https://www.usaid.gov/africa-civil-society.

Ewropew inkiseb permezz ta' preferenza nazzjonali mhux reċiproka, li inkludiet sistema ta' derogi mir-regoli tad-WTO. Mill-2008, ġew iffirmati ftehimiet ta' kummerċ ħieles taħt l-FSE; madankollu, irriżulta li l-firem meħtieġa u l-implimentazzjoni sussegwenti huma sfida kontinwa. Għalkemm sal-lum ġew stabbiliti sitt FSE, il-proċess ta' ratifika gie mfixkel għall-parti l-kbira tagħhom. Fl-2007, l-Ewropa ffirmat l-ewwel wieħed minn dawn il-ftehimiet ma' 15-il Stat tal-Karibew, u dan daħal fis-seħħ b'mod provviżorju f'Diċembru 2008. Fl-Afrika, ir-riżultat kien aktar imħallat. Fl-2014, 16-il Stat mill-Punent tal-Afrika, kif ukoll żewġ organizzazzjonijiet reġjonali, l-ECOWAS u d-WAEMU, u l-Komunità tal-Afrika tal-Lvant laħqu ftehim, iżda għadu qed jiġi ffirmat. Il-pajjiżi tal-Komunita tal-Iżvilupp tal-Afrika t'Isfel iffirmaw l-FSE fl-2016. Fl-aħħar nett, l-FSE interim bejn l-Ewropa u l-Istati Paċifiċi ġie ffirmat mill-Papua New Guinea u mill-Fiji fl-2009, ladarba dawn iż-żewġ pajjiżi jirrappreżentaw il-parti l-kbira tal-kummerċ bejn l-Ewropa u l-Paċifiku.

4.2.3. Il-Ftehim ta' Cotonou għalhekk jinkludi dimensjoni sinifikanti f'termini ta' kummerċ. Fil-fatt, fl-2012, l-UE kienet it-tieni l-akbar sieħba kummerċjali tal-AKP wara l-Istati Uniti tal-Amerika. L-UE tinsab fl-ewwel post, qabel il-Venezwela, iċ-Ċina, il-Brażil, il-Kanada u l-Indja. Tirrappreżenta 12,1 % tal-kummerċ tal-pajjiżi AKP, li huwa anqas mill-Istati Uniti tal-Amerika (35,7 %) iżda aktar miċ-Ċina (6,9 %) ([3]).

4.2.4. Skont iċ-Ċentru Internazzjonali għall-Kummerċ, bejn l-2003 u l-2012 is-sehem mis-suq tal-pajjiżi AKP fl-ekonomija dinjija żdied minn 1,4 % għal 1,7 % filwaqt li sehem mis-suq tal-UE-28 fis-suq AKP żdied minn 10,9 % għal 11,5 % fuq l-istess perjodu. Madankollu, mill-2010, il-pajjiżi AKP kienu affettwati mill-konsegwenzi tal-kriżi ekonomika tal-2008 bit-tnaqqis fil-valur totali tal-kummerċ tal-merkanzija tagħhom. Fl-2015, l-esportazzjonijiet irrappreżentaw USD 320,7 biljun (meta mqabbla ma' USD 495,1 biljun fl-2011), u l-importazzjonijiet irrappreżentaw USD 439,6 biljun (meta mqabbla ma' USD 500,2 biljun fl-2014).

4.2.5. Il-KESE jirrakkomanda li r-reviżjoni tal-Ftehim ta' Cotonou jenħtieġ li jkollha l-għan li tirrikonċilja l-pajjiżi AKP bl-espansjoni tal-kummerċ, meta jitqies li 80 % tal-pajjiżi l-anqas żviluppati għadhom jappartjenu għall-grupp AKP. Il-Kumitat jinnota wkoll li l-agrikoltura tirrappreżenta 90 % tal-esportazzjonijiet tal-AKP, u timpjega l-maġġoranza tal-popolazzjoni impjegata. Bħala medja, 20 % tal-ġid nazzjonali jiġi minn dħul agrikolu b'varjazzjonijiet estremi bejn pajjiżi AKP. Pereżempju, nofs il-PDG taċ-Chad jiġi minn produzzjoni agrikola, meta mqabbel ma' 1 % bħala medja fil-Karibew ([4]).

4.2.6. **L-integrazzjoni kummerċjali u reġjonali**: Il-FSE għandu l-għan li jrawwem l-integrazzjoni reġjonali u huwa bbażat fuq il-loġika li integrazzjoni reġjonali akbar issaħħaħ il-kapaċitajiet kummerċjali u mbagħad, tagħti spinta lit-tkabbir, l-impjiegi u l-iżvilupp ekonomiku. Biex ikun iffaċilitat il-kummerċ intra-AKP, l-investiment fl-infrastruttura – inkluża l-enerġija nadifa – huwa meħtieġ biex jgħin lill-AKP jimxi lejn il-produzzjoni u l-esportazzjoni ta' oġġetti intermedji u lesti, u b'hekk jimxi 'l fuq fil-katina ta' valur mondjali (GVC). Dan jirrikjedi wkoll industrija tat-tbaħħir effiċjenti. Il-KESE għalhekk jirrakkomanda li t-tbaħħir jenħtieġ li jkun inkluż fl-aġenda tal-kummerċ u l-politika tal-iżvilupp tal-UE.

4.2.7. **Il-kummerċ u l-iżvilupp sostenibbli:** Is-Sħubija Futura jenħtieġ li tqiegħed il-kummerċ u l-FSE fil-qafas tal-Aġenda tal-2030 u l-Ftehim ta' Pariġi. Il-FSE jenħtieġ li jinkludi kapitolu dwar l-iżvilupp sostenibbli eżegwibbli b'qafas formali u strutturat għall-inklużjoni tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili. Negozjati AKP-UE futuri jenħtieġ li jseħħu b'mod trasparenti, filwaqt li jinvolvu lill-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili fil-monitoraġġ tan-negozjati u l-implimentazzjoni u l-monitoraġġ tal-ftehim.

4.3. Kooperazzjoni għall-iżvilupp

4.3.1. L-għodod u l-metodi ta' kooperazzjoni huma maħsuba biex joperazzjonalizzaw il-prinċipji tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili billi jiffokaw fuq ir-riżultati, is-sħubija u s-sjieda. Għalhekk, il-programmazzjoni u l-implimentazzjoni tal-Fond Ewropew għall-Iżvilupp (FEŻ) huma mfassla bħala responsabbiltà konġunta.

4.3.2. Il-**FEŻ** huwa ffinanzjat direttament permezz ta' kontribuzzjonijiet volontarji minn Stati Membri tal-UE barra mill-baġit tal-UE, iżda huwa nnegozjat b'mod parallel ma' strumenti finanzjarji esterni oħrajn tal-UE sabiex tiġi żgurata l-konsistenza. Huwa ġestit mill-Kummissjoni Ewropea u l-Bank Ewropew tal-Investiment (BEI). Il-BEI jimmaniġġja l-Faċilità ta' Investiment u jipprovdi self, garanziji u fondi kemm mill-FEŻ kif ukoll mir-riżorsi proprji tiegħu, għall-kumpaniji privati fil-pajjiżi AKP għal perjodu qasir u fit-tul għal proġetti fis-settur privat u pubbliku.

([3]) https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0440-post-cotonou-the-modernisation-of-the-acp-partnership

([4]) Stqarrija għall-istampa mis-segretarjat tal-AKP: Il-politika l-ġdida tal-AKP tenfasizza t-trasformazzjoni tal-prodotti mis-settur agrikolu, 15 ta' Ġunju 2017.

4.3.3. **L-allokazzjonijiet totali tal-FEŻ żdiedu, iżda x'aktarx jonqsu wara l-Brexit,** filwaqt li huwa żamm il-karattru intergovernattiv u l-istruttura tal-governanza tiegħu, li ppermettielu jsir l-akbar element fil-kooperazzjoni għall-iżvilupp tal-UE minbarra l-Qafas Finanzjarju Pluriennali (QFP). Abbażi tal-istorja u l-istatus legali uniċi tal-FEŻ, kif ukoll il-bażi intergovernattiva tiegħu, il-Parlament Ewropew (PE) ma għandu ebda poter ta' kodeċiżjoni fuqu. Il-Kumitat għall-Iżvilupp tal-PE jinvolvi lilu nnifsu f'diskussjonijiet ta' politika ġenerali u huwa parti kkonċernata importanti tas-CPA. L-Assemblea Parlamentari Konġunta (JPA) għandha wkoll is-setgħa li twettaq skrutinju parlamentari fuq l-allokazzjonijiet tal-FEŻ tal-Programmi Indikattivi Nazzjonali (NIPs) u l-Programmi Indikattivi Reġjonali (RIPs).

4.3.4. Il-**FEŻ** u l-baġitizzazzjoni: Il-PE, permezz tal-proċedura ta' kwittanza speċjali, jagħti l-kwittanza lill-Kummissjoni Ewropea għall-ġestjoni u l-implimentazzjoni tagħha tal-FEŻ. Il-baġitizzazzjoni – l-inklużjoni tal-FEŻ fil-baġit tal-UE – tibqa' sors ta' tweghir bejn il-PE u l-Kunsill, għalkemm il-Kummissjoni ssuġġeriet li l-FEŻ jiġi inkluż fil-baġit tal-UE f'diversi okkażjonijiet.

4.3.5. Il-KESE jemmen li l-forom kollha ta' appoġġ li l-UE tagħti lil pajjiżi terzi jenħtieġ li jaqgħu taħt l-istess qafas legali u jkunu soġġett għall-istess kontrolli demokratiċi tal-PE. Għalhekk, jitlob l-integrazzjoni tal-FEŻ fil-baġit tal-UE filwaqt li jinżammu l-aspetti pożittivi tal-FEŻ (eż. reċiproċità u responsabbiltà reċiproka). Dan se jwassal għal politika għall-iżvilupp tal-UE aktar koerenti.

Brussell, is-7 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni — Inizjattiva għall-iżvilupp sostenibbli tal-ekonomija blu fil-Baħar Mediterran tal-Punent"

[COM(2017) 183]

(2018/C 129/14)

Relatur: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konsultazzjoni	Kummissjoni, 31.5.2017
Bażi legali	Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni kompetenti	REX
Adottata fis-sezzjoni	7.11.2017
Adottata fil-plenarja	6.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni	159/1/1
(favur/kontra/astensjonijiet)	

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 L-evoluzzjoni sostenibbli b'mod soċjali u ambjentali tal-baċiri tal-baħar u ż-żoni kostali, li tagħmel tajjeb għad-disparitajiet eżistenti u tiżgura l-konservazzjoni tad-diversità kulturali u l-bijodiversità, hija ta' importanza enormi. Barra minn hekk, hija waħda mill-oqsma l-aktar privileġġjati għall-istabbiliment ta' skemi għal kooperazzjoni transnazzjonali, fl-UE u barra mill-UE. F'dak is-sens, il-KESE jappoġġja b'mod sħiħ l-inizjattiva speċifika għall-iżvilupp sostenibbli tal-ekonomija blu fil-Baħar Mediterran tal-Punent u jitlob lill-istituzzjonijiet Ewropej jikkonkludu ċ-ċiklu ta' konsultazzjoni u jistabbilixxu t-Task Force rilevanti.

1.2 Il-KESE jikkunsidra li s-suċċess ta' din l-inizjattiva jirrikjedi komunikazzjoni tajba u klima ta' kooperazzjoni xierqa bejn l-Istati involuti fiha u, it-tieni, l-istituzzjonijiet Ewropej. L-Unjoni għall-Mediterran (UgħM) hija mistiedna li jkollha rwol importanti fil-konnessjoni b'mod effiċjenti tal-partijiet kollha involuti.

1.3 Il-KESE jirrikonoxxi l-ħtieġa li l-inizjattiva tiġi estiża b'dawn it-tliet modi:

1.3.1 Minbarra l-oqsma ta' azzjoni magħżula fl-inizjattiva speċifika – (1) spazju marittimu aktar sikur, (2) ekonomija blu intelliġenti u reżiljenti u l-fokus fuq l-iżvilupp tal-ħiliet, ir-riċerka u l-innovazzjoni, (3) governanza aħjar tal-baħar – il-KESE jissuġġerixxi twessigħ tematiku ulterjuri tal-inizjattiva fil-bijodiversità u l-konservazzjoni u l-komunikazzjoni interkulturali, kif ukoll strateġija aktar konkreta għall-appoġġ ta' attivitajiet produttivi żgħar u żgħar ħafna (bħala skala).

1.3.2 Barra minn hekk, il-KESE jaħseb li tkun ta' importanza kbira li tiġi inkluża l-evoluzzjoni progressiva ta' sistemi ta' edukazzjoni vokazzjonali u akkademiċi u l-kooperazzjoni transnazzjonali bejniethom bħala qasam orizzontali ta' intervent, filwaqt li tissaħħaħ l-effikaċja tal-oqsma l-oħra tal-ekonomija blu. F'dak is-sens, għandu jiġi adottat l-approċċ tal-istrateġija makroreġjonali.

1.3.3 Is-sikurezza marittima (trasport), kwistjonijiet ta' sigurtà, it-tkabbir ekonomiku sostenibbli u l-konservazzjoni kulturali u ambjentali mhux se jiġu mmaniġġjati b'mod effiċjenti għal perjodu fit-tul jekk ma nikkunsidrawx il-fatt li l-Mediterran huwa unità storika, ekonomika u ambjentali ([1]). Għalhekk, għalkemm it-tensjonijiet ġeopolitiċi qawwija u l-

([1]) Fir-rapport tad-WWF, ippubblikat reċentement, – "Reviving the Economy of the Mediterranean Sea – Actions for a sustainable future" (Nagħtu l-ħajja mill-ġdid lill-Ekonomija tal-Baħar Mediterran – Azzjonijiet għal futur sostenibbli) – l-awturi jargumentaw kemm, għall-ewwel il-ħtieġa ta' approċċ olistiku u t-tieni l-fatt li "*l-Baħar Mediterran huwa kontributur ewlieni għall-PDG reġjonali u li r-riżorsi naturali tiegħu jirrappreżentaw valur kbir għall-Ekonomija Blu mhux biss għar-reġjun iżda wkoll globalment*".
(Ara paġna 7 tar-rapport, http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf).

iggravar tal-kunflitti fil-parti tal-Lvant tal-baċir tal-baħar jispjegaw għaliex l-inizjattiva qed tinbeda fil-Baħar Mediterran tal-Punent, din għandha tiġi mifhuma bħala applikazzjoni pilota li tista' tipprovdi esperjenzi utli u l-aħjar prattiki, li għandha tiġi estiża f'approċċ Mediterran olistiku (ara wkoll il-punti 3.3, 3.4 u 3.5).

1.4 Il-KESE jantiċipa li s-suċċess tal-inizjattiva se jirrikjedi grad għoli ta' koordinazzjoni transnazzjonali u trażversali. Il-politiki u l-programmi għall-Mediterran implimentati tul dawn l-aħħar għoxrin sena kellhom riżultati ħżiena u ħallew ammonti enormi ta' fondi mingħajr ma ntużaw, minħabba l-attitudnijiet differenti u n-nuqqas ta' koordinazzjoni effettiva bejn l-istituzzjonijiet Komunitarji u l-amministrazzjonijiet pubbliċi f'pajjiżi tal-Mediterran mhux tal-UE, u minħabba li f'xi każijiet, il-burokrazija, moħbija wara l-iskuża tat-trasparenza, ħolqot ostakoli eċċessivi għall-użu ta' fondi eżistenti. Dan jimplika l-ħtieġa għal sottoproġett ta' assistenza teknika li jkopri l-kwistjonijiet li ġejjin:

1.4.1 Analiżi komparattiva bir-reqqa li tidentifika l-oqsma dduplikati fl-għadd kbir ta' inizjattivi eżistenti b'fokus simili (jekk mhux identiku) (ara l-punti 3.9 u 3.10), sabiex jiġu ffrankati r-riżorsi u msaħħa l-eżiti finali. Il-KESE jenfasizza r-riskju li l-implimentazzjoni tal-inizjattiva ddum biex tibda jew anke kkanċellata, jekk ma jkun hemm l-ebda definizzjoni ċara tal-għanijiet fil-perjodu medju u fit-tul u/jew l-ebda definizzjoni speċifika tal-kompetenzi tal-korpi u l-istituzzjonijiet parteċipatorji.

1.4.2 Pjan regolatorju operazzjonali, li jiddefinixxi l-kompetenzi tat-Task Force għall-ekonomija blu, l-istrumenti organizzazzjonali/amministrattivi speċifiċi, rwoli distinti għall-istituzzjonijiet reġjonali, nazzjonali u internazzjonali involuti, flimkien ma' skeda ta' żmien speċifikata sew (ara wkoll il-punti 4.5 u 4.6). Minħabba li l-istituzzjonijiet ta' riċerka jkollhom rwol sinifikanti, l-awtur(i) ta' dan il-pjan regolatorju għandu jikkunsidra wkoll l-eteroġeneità reġjonali fir-rigward tal-eżistenza ta' settur tar-R&Ż esperjenzat sew u kompetenti, kif ukoll kwalunkwe eżempju eżistenti ta' kollaborazzjoni R&Ż b'suċċess miż-żewġt ixtut tal-Mediterran.

1.4.3 L-ippjanar u l-implimentazzjoni ta' strateġija ta' komunikazzjoni estensiva biżżejjed li tippubbliċizza l-kontenut tal-Inizjattiva għall-ekonomija blu u l-opportunitajiet u l-prospetti riżultanti, sabiex (i) jiġu rreġistrati l-istituzzjonijiet u l-partijiet ikkonċernati kollha li jistgħu jiġu inklużi u/jew affettwati, b'mod speċjali fil-livell reġjonali u lokali, u (ii) tiġi ċċirkolata fosthom l-informazzjoni rilevanti.

1.5 Bħala segwitu mir-rakkomandazzjonijiet ġenerali msemmija hawn fuq, il-konklużjonijiet dettaljati u l-proposti rilevanti huma kif ġej:

1.5.1 Il-KESE jaqbel li, sabiex jirnexxi fil-ġlieda kontra l-kriminalità u t-terroriżmu, jinħtieġ netwerking aktar effettiv tal-awtoritajiet tal-fruntiera tal-art u tal-baħar fuq iż-żewġt ixtut, kif ukoll l-iskambju sistematiku u l-analiżi tad-data, f'kollaborazzjoni mill-qrib ma' Frontex u istituzzjonijiet globali, transnazzjonali oħra bħall-Organizzazzjoni Marittima Internazzjonali (OMI).

1.5.2 Madankollu, minħabba n-netwerking tal-awtoritajiet tal-fruntieri fuq l-art u tal-baħar, il-KESE jixtieq li tingħata attenzjoni partikolari għar-regoli ta' "governanza tajba", u l-ħtieġa li jiġu kkunsidrati bir-reqqa d-drittijiet tal-bniedem, kemm dawk individwali kif ukoll dawk kollettivi (ara wkoll il-punt 4.1).

1.5.3 Sabiex ikunu effiċjenti l-ippjanar spazjali u l-ġestjoni tal-kosta, għandu jiġi adottat l-approċċ tal-ispiral kwadruplu, fil-livell transnazzjonali u b'mod speċjali dak reġjonali/lokali. L-involviment imsaħħaħ tal-awtoritajiet lokali (muniċipalitajiet u reġjuni), kif ukoll l-imsieħba soċjali u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, fl-oqsma tal-attività rispettivi tagħhom, huwa meħtieġ. Għal dak il-għan, il-Kummissjoni għandha tistieden partijiet ikkonċernati lokali mis-settur pubbliku u privat għall-konsultazzjoni dwar il-Komunikazzjoni u dwar l-oqsma ta' azzjoni speċifiċi – is-sigurtà tat-trasport, is-sajd, it-turiżmu u l-enerġija, il-koeżjoni soċjali u s-sostenibbiltà ambjentali (ara wkoll il-punti 4.2.1 u 4.3).

1.5.4 "Tkabbir Blu" ([2]) huwa waħda mill-istrateġiji ewlenin fit-tul għall-kisba tal-għanijiet tal-Ewropa 2020 tat-tkabbir sostenibbli u inklużiv, is-sajd, u l-akkwakultura, it-turiżmu (eko) kostali, loġistika marittima (ta' sinifikat miżjud għall-Mediterran minħabba żviluppi ġeopolitiċi u ekonomiċi attwali), il-bijoteknoloġija marina, l-enerġija tal-oċean u l-estrazzjoni minn qiegħ il-baħar jipprovdu opportunitajiet intraprenditorjali multidimensjonali.

([2]) https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/blue_growth_mt

1.5.5 Intrapriżi żgħar u żgħar ħafna, negozji mid-dar u negozji tal-familja bi strutturi organizzazzjonali tradizzjonali, skemi u attivitajiet operattivi huma s-sinsla ta' ekonomiji lokali fuq iż-żewġt ixtut tal-baċir tal-Mediterran. F'dak is-sens, l-iskemi ta' netwerking u kooperattivi għal produtturi żgħar u mikroprodutturi jistgħu jtejbu wkoll ir-reżiljenza u l-kompetittività fl-ispiża billi fl-istess ħin jippreservaw id-differenzjazzjoni meħtieġa ferm tal-oġġetti u s-servizzi li jipprovdu. Għalhekk, il-KESE jikkunsidra li, minbarra intraprenditorija innovattiva u teknoloġikament avvanzata, huwa tal-inqas ugwalment importanti li jiġu promossi programmi speċifiċi u aġġustati sew għal attivitajiet ekonomiċi tradizzjonali wkoll, filwaqt li jitqiesu l-partikolaritajiet lokali (ara l-punti 3.6, 3.7, 4.2.2, 4.2.3 u 4.2.4),

1.5.6 Minħabba li l-faqar u l-qgħad fost iż-żgħażagħ jistgħu jiddeterjoraw fis-snin li ġejjin, b'mod partikolari fil-pajjiżi tan-Nofsinhar tal-Mediterran, l-iżgurar ta' tqabbil aħjar fis-suq tax-xogħol jista' jkun sinifikanti iżda dan ċertament mhux ser ikun suffiċjenti fl-indirizzar tal-qgħad, il-koerenza u s-sostenibbiltà soċjali. F'dak is-sens, l-azzjonijiet ta' żvilupp li jinsabu miġburin fil-qosor fil-punt 1.5.5 huma essenzjali biex jinħolqu postijiet ġodda u sostenibbli u għat-titjib tal-istandards tal-għajxien f'oqsma speċifiċi. Dawn l-azzjonijiet ta' żvilupp iridu jiġu ppjanati bir-reqqa f'kooperazzjoni mal-istituzzjonijiet lokali u l-awtoritajiet. Barra minn hekk, dawn il-politiki lokalizzati huma l-aktar mod effiċjenti kif jitreġġgħu lura l-fatturi ta' spinta tal-migrazzjoni – għalhekk għandhom jiġu mifhuma bħala strumenti ewlieni għall-indirizzar tal-flussi migratorji li qed jiżdiedu u l-problemi soċjoekonomiċi li jirriżultaw fuq iż-żewġt ixtut, kif ukoll il-kwistjonijiet tas-sigurtà relatati u l-ġlieda kontra l-kriminalità u t-terroriżmu (punt 1.5.1).

1.5.7 Fir-rigward tas-sajd, il-KESE jikkunsidra li: (i) il-flessibbiltà tal-Fond Ewropew għall-Affarijiet Marittimi u s-Sajd (EMFF) għandha tissaħħaħ sabiex jitneħħew l-ostakoli bejn il-livelli tal-amministrazzjoni pubblika u (ii) għandu jissaħħaħ ir-rwol tal-Kummissjoni Ġenerali għas-Sajd fil-Mediterran (GFCM), sabiex titreġġa' lura s-sitwazzjoni li għadha mhux favorevoli tal-istokkijiet tal-ħut ta' bosta speċijiet, f'kooperazzjoni u koordinazzjoni mill-qrib ma' pajjiżi tal-Mediterran mhux tal-UE (ara wkoll il-punti 4.3.4 u 4.3.5).

2. **Sfond għall-Komunikazzjoni**

2.1 F'Novembru 2015, il-"Konferenza Ministerjali dwar l-Ekonomija Blu" ([3]) tal-UgħM adottat *Dikjarazzjoni* għall-iżvilupp ulterjuri tal-Ekonomija Blu ([4]) permezz tat-tisħiħ tal-investiment fit-teknoloġija rilevanti, l-innovazzjoni, l-għarfien u l-ħiliet, kif ukoll il-governanza marittima.

2.2 F'Ottubru 2016, il-Ministri tal-Affarijiet Barranin tad-"*Djalogu 5+5*" – l-Alġerija, il-Libja, il-Mawritanja, il-Marokk u t-Tuneżija flimkien ma' Franza, l-Italja, Malta, il-Portugall u Spanja – ħeġġew aktar ħidma fuq inizjattiva għall-iżvilupp sostenibbli tal-ekonomija blu, fil-qafas tal-Unjoni għall-Mediterran ([5]).

2.3 Din il-Komunikazzjoni ([6]) u l-Qafas għal Azzjoni li jakkumpanjaha [SWD(2017) 130] ([7]) jirriżultaw minn dik it-talba. Huma għandhom l-għan li jutilizzaw l-opportunitajiet u jiffaċċjaw l-isfidi f'reġjun li jitlob koordinazzjoni multilaterali u kooperazzjoni internazzjonali li trid tiġi estiża lil hinn mill-fruntieri tal-Unjoni Ewropea (UE).

2.4 Barra minn hekk, l-inizjattiva tal-KE li fuqha hija bbażata din il-Komunikazzjoni tibni fuq l-esperjenza twila fir-rigward ta' strateġiji tal-baċir tal-baħar u makroreġjonali – ara pereżempju l-Istrateġija għall-Atlantiku, l-Istrateġija tal-UE għar-Reġjun tal-Baħar Baltiku u l-Istrateġija tal-UE għar-Reġjun Adrijatiku u Joniku ([8]). Din tibbenefika wkoll mid-djalogu reġjonali li qed iseħħ dwar l-ekonomija blu fil-qafas tal-UgħM (imsemmi hawn fuq), il-Kummissjoni Ġenerali għas-Sajd fil-

---

([3]) Għall-aġenda tal-"Konferenza Ministerjali dwar l-Ekonomija Blu" tal-UgħM li saret fis-17 ta' Novembru 2015 ara http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/10/Agenda_UfM_Ministerial-on-Blue-Economy_MARE-D1.pdf.

([4]) Ara http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/11/2015-11-17-declaration-on-blue-economy_en.pdf.

([5]) Għal ħarsa ġenerali qasira lejn id-deċiżjonijiet adottati mil-Laqgħa tal-Affarijiet Barranin fit-28 ta' Ottubru 2016, ara http://ufmsecretariat.org/foreign-affairs-ministers-of-the-55-dialogue-discuss-pressing-regional-challenges-and-highlight-the-positi-ve-contribution-of-ufm-activities-to-the-enhancement-of-regional-cooperation/. Għall-istorja tad-"Djalogu 5+5" mill-2003 'l hawn ara http://westmediterraneanforum.org/wp-content/uploads/2013/09/131017_chronology5+51.pdf.

([6]) https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/com-2017-183_en.pdf.

([7]) https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-130_en.pdf.

([8]) Għat-tliet strateġiji reġjonali tal-UE ara s-siti web li ġejjin: http://www.atlanticstrategy.eu/ għall-Istrateġija għall-Atlantiku, https://www.balticsea-region-strategy.eu/ għall-Istrateġija tal-UE għar-Reġjun tal-Baħar Baltiku http://www.adriatic-ionian.eu/ għall-Istrateġija tal-UE għar-Reġjun Adrijatiku u Joniku (EUSAIR).

Mediterran ([9]), il-Konvenzjoni ta' Barċellona għall-Protezzjoni tal-Ambjent tal-Baħar u tar-Reġjun Kostali tal-Mediterran ([10]), kif ukoll l-Aġenda 2030 tan-NU għall-Iżvilupp Sostenibbli ([11]) u l-isforzi li saru biex tiġi implimentata l-Istrateġija tal-Mediterran għall-Iżvilupp Sostenibbli ([12]).

2.5 Barra minn hekk, din il-Komunikazzjoni hija f'konformità mad-diskussjoni xjentifika u soċjopolitika li qed tevolvi madwar id-dinja. L-ekonomija blu diġà hija waħda mill-kwistjonijiet kontemporanji l-aktar importanti; l-ewwel nett minħabba l-importanza tal-assi tal-baħar u l-oċean u l-potenzjal rispettiv għall-baħar – u t-tkabbir ekonomiku relatat mal-oċean u, t-tieni, minħabba l-fatt li s-sostenibbiltà tal-baħar u l-oċean hija l-parametru ewlieni għall-preservazzjoni ambjentali globali ([13]).

2.6 Il-Komunikazzjoni tirrikonoxxi l-ħtieġa għal aktar sigurtà, għal tkabbir ekonomiku u impjiegi sostenibbli, kif ukoll għall-preservazzjoni tal-ekosistemi u l-bijodiversità fil-Baħar Mediterran tal-Punent. Fi kliem ieħor tixtieq tikkontribwixxi għall-promozzjoni ta' żvilupp ekonomiku sostenibbli b'mod soċjali u ambjentali fil-baċir tal-baħar, iż-żoni kostali tat-Tramuntana u tan-Nofsinhar, il-portijiet u l-bliet li jikkostitwixxu sistema integrata għall-mobilità tal-persuni u l-komoditajiet, li tmur lil hinn mid-diskontinwitajiet amministrattivi u politiċi eżistenti. Għal dak il-għan, tiddeskrivi tliet oqsma ta' sfidi:

2.6.1 *Is-sikurezza u s-sigurtà tal-attivitajiet marittimi*: skont il-Komunikazzjoni, il-Baħar Mediterran tal-Punent għandu żoni ta' konġestjoni tat-traffiku li ser jaffaċċjaw riskji li ser jibqgħu jiżdiedu (f'termini ta' aċċidenti tat-traffiku) minħabba l-iżviluppi ġeopolitiċi u ekonomiċi futuri bħall-irduppjar tal-Kanal ta' Suez. Min-naħa l-oħra, il-kwistjonijiet tas-sigurtà huma diġà sinifikanti – il-migrazzjoni illegali hija indikazzjoni ta' dan – filwaqt li x-xejriet soċjoekonomiċi u demografiċi attwali flimkien mal-effetti tat-tibdil fil-klima huma mistennija jamplifikaw il-kompetizzjoni għal riżorsi u instabbiltà ġeopolitika.

2.6.2 *Rati għolja ta' qgħad fost iż-żgħażagħ kontra forza tax-xogħol marittima li qed tixjieħ*: il-Komunikazzjoni tirrikonoxxi "paradoss ta' impjieg" magħruf sew, b'mod partikolari forza tax-xogħol mhux sfruttata min-naħa waħda u postijiet tax-xogħol vakanti min-naħa l-oħra, ikkonċentrat b'mod speċjali fis-setturi u l-industriji tal-ekonomija blu. Il-Kummissjoni temmen li s-sitwazzjoni attwali hija prinċipalment (jekk mhux biss) ir-riżultat ta' diskrepanza. Għaheкk, tiffoka fuq in-nuqqas ta' djalogu u kooperazzjoni bejn l-industrija u s-sistema edukattiva.

2.6.3 *Interessi diverġenti u konfliġġenti fuq il-baħar*: skont id-data ppreżentata fil-Komunikazzjoni, il-Baħar Mediterran tal-Punent għandu l-akbar bijodiversità fil-baċir kollu. Fl-istess ħin jikkonċentra bejn wieħed u ieħor nofs il-PDG tal-Mediterran prinċipalment minn attivitajiet marittimi – it-turiżmu, l-akkwakultura, is-sajd u t-trasport – li jwassal għal urbanizzazzjoni kostali dejjem tikber, sfruttament żejjed tal-istokkijiet tal-ħut, tniġġis tal-baħar u kwistjonijiet ta' konservazzjoni usa'. Minħabba n-natura transnazzjonali tal-interessi involuti u d-disparitajiet soċjoekonomiċi serji, dawn il-fatturi jiġġustifikaw għalkollox l-opinjoni tal-Komunikazzjoni li ż-żona hija "hotspot ta' pressjonijiet ekonomiċi, demografiċi u ambjentali".

2.7 B'mod ġenerali, il-Kummissjoni tirrikonoxxi li l-qafas eżistenti ta' skemi ta' kooperazzjoni fuq iż-żewġt ixtut tal-baċir tal-baħar ma wrewx li huma effiċjenti biżżejjed. F'dak is-sens, l-inizjattiva tindirizza ħtieġa eżistenti. Madankollu, is-suċċess fl-indirizzar ta' din il-kwistjoni jiddependi fuq ħafna emendi u aġġustamenti ġenerali u speċifiċi, li se nippruvaw nippreżentaw fil-paragrafi li ġejjin.

3. **Kummenti ġenerali**

3.1 Il-KESE jappoġġja l-isforzi tal-Kummissjoni biex tikkonsolida u tiżviluppa katina ta' produzzjoni u konsum ambjentalment sostenibbli, eż. permezz tal-użu ta' forom nodfa tal-enerġija għad-desalinazzjoni, il-promozzjoni tal-effiċjenza fl-enerġija u enerġija nadifa b'mod aktar ġenerali, u l-promozzjoni u t-tisħiħ tal-merkanzija u t-tbaħħir ekoloġiċi. Dan huwa ta' importanza partikolari minħabba l-potenzjal enormi għal attivitajiet intraprenditorjali fil-qasam ta' interess.

([9]) http://www.fao.org/gfcm/en/.

([10]) Il-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tal-Baħar Mediterran kontra t-Tniġġis (il-Konvenzjoni ta' Barċellona) ġiet adottata fis-16 ta' Frar 1976 mill-Konferenza tal-Plenipotenzjari tal-Istati Kostali tar-Reġjun Mediterran għall-Protezzjoni tal-Baħar Mediterran, li saret f'Barċellona. Il-Konvenzjoni oriġinali ġiet modifikata minn emendi adottati fl-10 ta' Ġunju 1995 (UNEP(OCA)/MED IG.6/7). Din daħlet fis-seħħ fid-9 ta' Lulju 2004.

([11]) https://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post-2015-development-agenda.pdf.

([12]) https://planbleu.org/sites/default/files/upload/files/smdd_uk.pdf.

([13]) Ara "Reviving the Economy of the Mediterranean Sea – Actions for a sustainable future", rapport tad-WWF bl-appoġġ ta' Boston Consulting Group, 2017, http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf.

3.2 It-terminu “ekonomija blu” jirreferi għall-evoluzzjoni soċjalment u ambjentalment sostenibbli tal-baċiri tal-baħar u ż-żoni kostali, li tagħmel tajjeb għad-disparitajiet eżistenti u tiżgura l-konservazzjoni tad-diversità kulturali u tal-bijodiversità, li hija partikolarment kruċjali fid-dawl tal-istorja, u bil-ħsieb tal-futur tal-Mediterran. F'dak is-sens, l-oqsma ta' azzjoni magħżula fil-Komunikazzjoni – (1) is-sigurtà marittima, (2) ekonomija intelliġenti u reżiljenti, (3) il-governanza aħjar tal-baħar – għalkemm importanti, jistgħu jkunu restrittivi b'mod ineffettiv fir-rigward tal-ħtiġijiet tal-baċir. Il-KESE jissuġġerixxi twessigħ ulterjuri tal-inizjattivi fl-oqsma tal-bijodiversità u l-konservazzjoni, il-komunikazzjoni interkulturali, kif ukoll strateġija aktar konkreta għall-appoġġ ta' attivitajiet produttivi żgħar u żgħar ħafna (bħala skala), pereżempju fis-sajd eċċ.

3.3 Is-sigurtà marittima (trasport) iżda b'mod speċjali kwistjonijiet ta' sikurezza, għalkemm importanti ħafna, ma jistgħux jiġu limitati għall-Baħar Mediterran tal-Punent. Għall-kuntrarju, l-istorja ġeopolitika u d-deterjorament attwali, flimkien mal-kriżi tar-refuġati li qed teskala b'mod rapidu ħafna fil-parti tal-Lvant tal-baċir tal-baħar, jindikaw il-ħtieġa għal approċċ Mediterran olistiku biex jiġu indirizzati dawn il-kwistjonijiet.

3.4 Dan japplika wkoll għall-bqija tal-oqsma ta' interess definiti – tkabbir ekonomiku sostenibbli, kwistjonijiet ta' konservazzjoni kulturali u ambjentali eċċ. Il-Mediterran ma għandux jinqasam fil-Punent u l-Lvant. Anke jekk dan irid ikun il-każ għal raġunijiet amministrattivi u għal tattika fuq terminu qasir, għal perjodu fit-tul, l-ippjanar strateġiku jrid jindirizza l-baċir kollu kemm hu.

3.5 Il-KESE jifhem b'mod sħiħ li, minħabba t-tensjonijiet ġeopolitiċi qawwija u l-iggravar tal-kunflitti fil-Baħar Mediterran tal-Lvant, li jibda bl-inizjattiva għall-Baħar Mediterran tal-Punent jista' jkun approċċ aktar faċli, aktar realistiku u li jista' jinkiseb aktar malajr. Iżda, jekk dan ma jiġix segwit minn inizjattiva analoga għal-Lvant tal-Mediterran, hemm riskju sinifikanti li l-għanijiet stabbiliti ma jkunux jistgħu jitwettqu. L-istess problemi, iżda b'ħafna aktar tensjoni minħabba kundizzjonijiet ġeopolitiċi, huma ffaċjati mil-Lvant tal-Mediterran, li għalih għandhom jiġu skedati u applikati regoli u politiki analogi.

3.6 Għalkemm in-nuqqas ta' “djalogu” bejn l-industrija min-naħa waħda, u l-akkademja u s-settur tar-R&Ż min-naħa l-oħra, jista' jkun kunsiderazzjoni importanti fl-indirizzar tal-qgħad (b'mod speċjali għal perjodu fit-tul u fi żminijiet ta' tkabbir ekonomiku), ikun ineffiċjenti jekk wieħed jiffoka biss fuq din il-kwistjoni b'mod unilaterali. Għall-kuntrarju, l-iżbilanċi ekonomiċi eżistenti (bin-nuqqas ta' postijiet tax-xogħol ġodda u rata għolja ta' qgħad bħala aspett ewlieni) u d-disparitajiet soċjoekonomiċi li qed jitwessgħu fil-baċir tal-Punent tal-Baħar Mediterran għandhom jiġu indirizzati fid-dawl tal-kriżi sistemika persistenti fin-naħa ta' fuq tar-reġjun u n-nuqqas ta' rieda ġenerali biex isiru investimenti produttivi.

3.7 Kull meta l-attività ekonomika tinteraġixxi b'mod qawwi ma' kwistjonijiet ta' konservazzjoni, fejn ikun hemm esternalitajiet (makro) ekonomiċi (immexxija jew mid-domanda jew mill-provvista), u fejn is-somma tal-għażliet individwali ħielsa tiġġenera kwistjonijiet ta' sostenibbiltà soċjoekonomika u ambjentali, hemm il-ħtieġa għal intervent politiku effettiv, li, fi żminijiet ta' internazzjonalizzazzjoni intensifikata, trid tiġi aġġustata b'mod transnazzjonali. F'każijiet ta' sfruttament żejjed tal-istokkijiet ta' ħut, tniġġis marittimu, urbanizzazzjoni żejda u agglomerazzjonijiet li qed jikbru b'mod mhux effiċjenti, kriżijiet ekonomiċi/finanzarji persistenti u disparitajiet transreġjonali u soċjali dejjem jikbru fl-UE u barra mill-UE, id-duttrina ta' “forzi tas-suq ħielsa” mhijiex biżżejjed.

3.8 F'dak is-sens, in-nuqqasijiet rikonoxxuti fil-qafas tat-tfassil tal-politika eżistenti fiż-żona, li huma prinċipalment minħabba n-nuqqas ta' kooperazzjoni bejn il-pajjiżi differenti – il-Kummissjoni tirreferi għal dawn meta tiddiskuti t-tielet grupp ta' sfidi u l-lakuni għall-interessi diverġenti u konfliġġenti – huma fattur importanti ħafna meta jiġi indirizzat it-tilwim ambjentali kif ukoll soċjoekonomiku fir-reġjun. Il-ftehimiet bilaterali eżistenti u futuri bejn pajjiżi ġirien tal-UE u tan-Nofsinhar tal-Mediterran għandhom jiġu rrispettati b'mod effettiv. In-nuqqas ta' vuċi tal-UE magħquda u għalhekk qawwija dwar kwistjonijiet ta' politika barranija jista' ma jgħinx f'dan ir-rigward, iżda, min-naħa l-oħra, il-pajjiżi fuq ix-xatt tan-Nofsinhar tal-baċir għandhom jistennew li l-UE tkun is-sieħba prinċipali (jew l-unika sieħba) tagħhom, b'interess qawwi u sinċier fil-promozzjoni tal-prospetti komuni għall-iżvilupp sostenibbli u l-prosperità fil-qasam.

3.9 Minbarra n-nuqqas eżistenti ta' kooperazzjoni transnazzjonali, ħtieġa għall-koordinazzjoni ta' politika oħra tirriżulta mill-għadd kbir u li ta' spiss joħloq konfużjoni ta' inizjattivi u pjattaformi ta' fokus simili (jekk mhux identiku). Il-Komunikazzjoni li qed nikkummentaw dwarha tirreferi pereżempju għall-Istrateġija tal-UE għal Tkabbir Blu u l-Politika

Marittima [14], l-Istrateġija tal-UE għal aktar tkabbir u impjiegi fit-turiżmu marittimu u kostali [15], l-inizjattiva BLUEMED [16] u t-Tkabbir Blu tal-FAO [17]. Barra minn hekk, hemm attivitajiet oħra li jinkludu ż-żewġt ixtut tal-baċir, bħall-Pjan ta' Azzjoni dwar il-Konsum u l-Produzzjoni Sostenibbli u l-Pjan ta' Azzjoni dwar it-Trasport Reġjonali għar-Reġjun tal-Mediterran [18].

3.10 Fid-dawl tal-firxa wiesgħa ta' inizjattivi eżistenti b'orjentazzjoni simili, il-KESE jitlob analiżi komparattiva bir-reqqa li tidentifika ż-żoni ta' dupplikazzjoni, u tagħmilha possibbli biex l-inizjattivi jintużaw b'mod li jiffranka r-riżorsi u jsaħħaħ ir-riżultati finali. L-aħjar prattiki applikati fi strateġiji (anke fil-Baħar Baltiku) u inizjattivi (bħall-Inizjattiva tal-Gżejjer Intelliġenti) makroreġjonali oħra [19], għandhom jiġu studjati u kkunsidrati aktar mill-qrib.

3.11 Rekwiżiti mhux realistiċi li jirrestrinġu l-effikaċja tal-programmi Ewropej fil-Mediterran, min-naħa waħda, u min-naħa l-oħra l-burokrazija li tirriżulta minn fobija ta' nfiq ħażin ta' fondi tal-UE, kif ukoll il-korruzzjoni u l-ineffiċjenza f'partijiet tal-amministrazzjoni pubblika jew każijiet li jinvolvuha fuq iż-żewġt ixtut tal-baċir wasslu għal nuqqasijiet serji fl-użu ta' fondi Ewropej eżistenti għall-Mediterran.

3.12 Min-naħa l-oħra, l-UgħM sa issa ma rnexxietx fir-rwol tagħha, minkejja l-proġetti differenti li ġew imħabbra. Għalhekk, l-intervent tagħha fir-reġjun jeħtieġ li jkompli jiġi msaħħaħ. L-inizjattivi tal-ekonomija blu jistgħu jkunu ta' importanza kbira għall-prosperità ġenerali, iżda jeħtieġ li jkunu effettivament marbuta mal-istrutturi u l-oqfsa eżistenti.

4. **Kummenti speċifiċi**

4.1 *Spazju marittimu aktar sikur*

4.1.1 Il-Komunikazzjoni tiffoka fuq żewġ oqsma speċifiċi ta' intervent: (1) il-kooperazzjoni bejn il-gwardji tal-kosta u (2) il-kondiviżjoni tad-data u l-kollaborazzjoni amministrattiva għat-tisħiħ tal-kapaċità għar-reazzjoni għal u l-ġlieda kontra t-tniġġis tal-baħar minn aċċidenti.

4.1.2 Il-KESE jikkunsidra t-tisħiħ ta' netwerking u għaldaqstant il-kooperazzjoni bejn il-gwardja tal-fruntiera tal-art u tal-baħar u l-awtoritajiet ta' kontroll fuq iż-żewġt ixtut, bl-assistenza ta' Frontex, bħala essenzjali. L-iskambju sistematiku u l-analiżi tal-informazzjoni minn ċentru tal-analiżi tad-data sovranazzjonali huma meħtieġa wkoll, sabiex tintrebaħ il-ġlieda kontra l-kriminalità u t-terroriżmu. Madankollu, ir-regoli ta' "governanza tajba", kif ukoll id-drittijiet tal-bniedem, kemm individwali kif ukoll kollettivi, iridu jitqiesu b'attenzjoni, b'mod speċjali meta titqies l-esperjenza negattiva ta' reġimi speċifiċi.

4.1.3 Il-KESE jikkunsidra li dawn iż-żewġ approċċi definiti sew huma mod effettiv kif tiġi indirizzata l-kwistjoni ta' spazju marittimu aktar sikur. Jeħtieġ madankollu li tittejjeb l-analiżi tal-miri kwantitattivi sottostanti, għas-sorveljanza u l-evalwazzjoni kontinwi ta' din il-prijorità, u għandhom isiru sforzi għal koordinazzjoni u kollaborazzjoni ma' istituzzjonijiet globali u transnazzjonali bħall-OMI [20].

4.2 *Ekonomija blu intelliġenti u reżiljenti*

4.2.1 Il-KESE jinsab diżappuntat li l-imsieħba soċjali u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili huma sottorappreżentati (jekk mhux nieqsa għalkollox) fil-Komunikazzjoni, għalkemm dawn l-istituzzjonijiet jistgħu jkunu utli ħafna fl-ippjanar, kif ukoll fl-implimentazzjoni ta' politiki u programmi speċifiċi, minħabba l-esperjenza tagħhom fl-indirizzar ta' sitwazzjonijiet kritiċi u l-abbiltà ppruvata tagħhom li jintervjenu direttament fi problemi soċjoekonomiċi u jsolvuhom.

---

(14) Ara pereżempju l-aħħar rapport dwar l-Istrateġija tal-Ekonomija Blu – SWD(2017) 128 finali – fuq https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-128_en.pdf.
(15) COM(2014) 086 finali.
(16) https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/content/bluemed-initiative-blue-growth-and-jobs-mediterranean_mt.
(17) Għal aktar dettalji dwar l-Inizjattiva tat-Tkabbir Blu tal-Organizzazzjoni tal-Ikel u l-Agrikoltura tan-Nazzjonijiet Uniti http://www.fao.org/3/a-mk541e/mk541e02.pdf.
(18) Ara http://www.unep.org/ourplanet/june-2017/unep-publications/regional-action-plan-sustainable-consumption-and-production u https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/international/european_neighbourhood_policy/mediterranean_partnership/docs/rtap2014_2020_en.pdf rispettivament.
(19) http://wwlw.smartislandsinitiative.eu/en/index.php.
(20) http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx.

4.2.2 Il-faqar u l-qgħad fost iż-żgħażagħ jistgħu jiggravaw fis-snin li ġejjin minħabba t-tibdil fil-klima, li se jaffettwa partikolarment il-kundizzjonijiet fil-pajjiżi tan-Nofsinhar tal-Mediterran. Il-Kummissjoni, f'kooperazzjoni mal-awtoritajiet lokali u l-imsieħba soċjali, għandha twettaq azzjonijiet għall-iżvilupp fil-livell lokali – eż. l-inkoraġġiment tal-SMEs, l-appoġġ għal negozji mid-dar, azzjonijiet speċjali biex jiġi appoġġjat is-settur primarju u l-promozzjoni ta' prodotti agrikoli u tas-sajd lokali fis-swieq Ewropej eċċ – flimkien ma' titjib xieraq fit-taħriġ edukattiv u vokazzjonali lokali, biex jittejbu l-istandards tal-għajxien tar-residenti u tiġi evitata l-migrazzjoni. L-ekonomija blu tista' tipprovdi introjtu diċenti lil eluf ta' familji permezz ta' approċċi moderni, fuq skala żgħira u ta' kwalità għolja għas-sajd, il-konservazzjoni u l-provvista ta' prodotti tas-sajd.

4.2.3 In-negozji tal-familja, l-intrapriżi żgħar u żgħar ħafna bi strutturi organizzazzjonali tradizzjonali, l-iskemi u l-attivitajiet operattivi huma s-sinsla tal-ekonomiji lokali fuq iż-żewġ naħat tal-baċir tal-Mediterran, b'mod speċjali fis-setturi u l-industriji li jikkostitwixxu l-ekonomija blu. Għal din ir-raġuni, il-KESE jikkunsidra li, flimkien mal-inizjattivi biex tiġi appoġġjata intraprenditorija innovattiva u teknoloġikament avvanzata, huwa tal-inqas ugwalment importanti li jiġu promossi wkoll programmi għal attivitajiet ekonomiċi tradizzjonali.

4.2.4 F'dak is-sens, il-KESE jargumenta li t-tieni grupp ta' azzjonijiet f'din il-prijorità, li jindirizza r-raggruppamenti marittimi, irid jissaħħaħ. Skemi ta' netwerking u kooperattivi għal produtturi żgħar u mikroprodutturi jistgħu jtejbu wkoll ir-reżiljenza u l-kompetittività fl-ispiża billi fl-istess ħin jippreservaw id-differenzjazzjoni meħtieġa ferm tal-oġġetti u s-servizzi li jipprovdu. Min-naħa l-oħra, ir-raggruppament jista' jkun effettiv f'setturi speċifiċi fejn hija essenzjali l-konċentrazzjoni tal-kapital – bħal dak tal-enerġija rinnovabbli u l-merkanzija. Madankollu, il-KESE jikkunsidra l-ideat ta' raggruppament, il-ħolqien ta' inkubaturi u l-promozzjoni ta' pjani ta' negozju permezz ta' servizzi ta' investituri informali bħala pjuttost prematuri anke għall-aktar ekonomiji avvanzati fl-UE, li jindika l-ħtieġa li jiġu ppjanati servizzi ta' appoġġ speċifikati sew, b'mod speċjali għall-produtturi ż-żgħar, il-ħaddiema tas-sengħa u negozjanti fuq ix-xatt tan-Nofsinhar tal-baċir.

4.2.5 Barra minn hekk, skont ir-raba' prijorità strateġika tar-rapport tad-WWF ippubblikat reċentement u msemmi hawn fuq dwar l-Irkupru tal-Ekonomija tal-Baħar Mediterran, id-direzzjoni mill-ġdid tal-finanzjament pubbliku u privat lejn ir-realizzazzjoni tal-potenzjal tal-assi naturali fiż-żona hija kemm possibbli u kif ukoll neċessarja. Dan jista' jiġġenera dħul, filwaqt li titqies is-sostenibbiltà soċjali u ambjentali, permezz ta' mekkaniżmi ta' finanzjament tal-karbonju bħall-Ħlas għas-Servizz ta' Ekosistemi (PES) ([21]). Pereżempju, il-qigħan tal-algi tal-Mediterran huma fost l-aktar sistemi effiċjenti għas-sekwestru tal-karbonju, li jfisser li l-investiment pubbliku u privat f'din id-direzzjoni jista' jikkombina t-tisħiħ tat-tkabbir ekonomiku lokali mal-kontribut għall-istrateġija globali dwar il-klima.

4.3 *Governanza aħjar tal-baħar*

4.3.1 Sabiex jirnexxi l-ewwel grupp ta' azzjonijiet – l-ippjanar spazjali u l-ġestjoni kostali – għandu jiġi adottat l-approċċ tal-ispiral kwadruplu ([22]). Jinħtieġ l-involviment imsaħħaħ tal-awtoritajiet lokali (muniċipalitajiet u reġjuni), l-akkademja u r-R&Ż, l-imsieħba soċjali, kif ukoll l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, fl-oqsma rispettivi ta' attività tagħhom, minħabba l-għarfien aħjar tagħhom tal-kundizzjonijiet soċjoekonomiċi u ambjentali lokali u anke minħabba l-flessibbiltà amministrattiva tagħhom.

4.3.2 F'dak is-sens, l-interessi ekonomiċi u soċjali organizzati jistgħu u għandu jkollhom rwol deċiżiv fl-iżvilupp soċjoekonomiku tal-Mediterran. Il-Kummissjoni, f'kooperazzjoni mal-UgħM, għandha tistieden lill-partijiet ikkonċernati tas-settur privat għall-konsultazzjoni dwar il-Komunikazzjoni, filwaqt li tiggarantixxi l-kontribuzzjoni sostantiva tagħhom għall-ippjanar u għaldaqstant involviment aktar effiċjenti fl-implimentazzjoni tal-programmi u l-attivitajiet rilevanti. Fir-rigward tas-sajd, għandhom jiġu adottati miżuri biex jissaħħu l-iskemi ta' ġestjoni konġunta billi jiġi żgurat li l-partijiet ikkonċernati huma involuti b'mod effiċjenti fil-proċess tat-teħid ta' deċiżjonijiet.

4.3.3 Għandha ssir enfasi fuq in-nuqqas ta' kooperazzjoni bejn il-pajjiżi Ewropej u mhux Ewropej fil-Baħar Mediterran tal-Punent, b'mod speċjali fir-rigward ta' kwistjonijiet ta' sigurtà u ta' immigrazzjoni li jaffettwaw l-iżvilupp ekonomiku.

([21]) Il-PES iseħħ meta l-benefiċjarju jew l-utent ta' servizz ta' ekosistema jagħmel pagament dirett jew indirett lil min jipprovdi dak is-servizz. Fil-każ tal-baċir tal-Mediterran, il-PES jista' jiġi previst ukoll bħala ġustifikazzjoni ambjentali għat-trasferiment ta' fondi mix-xatt tat-Tramuntana għal dak tan-Nofsinhar.

([22]) Ara fuq http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/quadruple-helix.pdf.

4.3.4 Is-sajd huwa fattur ewlieni fl-attività ekonomika tal-Mediterran u t-tieni l-aktar sors importanti ta' ġid, wara t-turiżmu. Il-KESE jaqbel li hemm il-ħtieġa li jiġu ppjanati azzjonijiet speċifiċi f'din l-industrija – tat-tip stabbilit fir-raba' grupp ta' azzjonijiet f'din il-prijorità. Il-programmi għandhom jimmiraw li jnaqqsu s-sajd żejjed u jiżviluppaw servizzi ta' appoġġ u finanzjament biex tiġi żgurata s-sopravivenza tal-industriji tas-sajd fuq skala żgħira u l-iżvilupp parallel tal-komunitajiet kostali. Jeħtieġ li tissaħħaħ il-flessibbiltà tal-FEMS ([23]) sabiex jitneħħew l-ostakoli bejn il-livelli ta' amministrazzjoni pubblika fid-definizzjoni ta' inizjattivi effettivi.

4.3.5 Il-KESE jikkunsidra li għandu jissaħħaħ ir-rwol tal-Kummissjoni Ġenerali għas-Sajd fil-Mediterran (GFCM), sabiex ikun żgurat li jiġu adottati miżuri amministrattivi neċessarji, konsistenti u kompatibbli, immirati lejn it-treġġigħ lura tas-sitwazzjoni mhux favorevoli tal-istokkijiet tal-ħut, f'kooperazzjoni u koordinazzjoni mill-qrib mal-pajjiżi tal-Mediterran mhux tal-UE.

4.4 Il-KESE indika ripetutament li l-politiki u l-programmi għall-Mediterran implimentati tul dawn l-aħħar għoxrin sena kellhom riżultati ħżiena u ħallew ammonti enormi ta' fondi li ma ntużawx, minħabba attitudnijiet differenti u nuqqas ta' koordinazzjoni effettiva bejn l-istituzzjonijiet Komunitarji responsabbli u l-gvernijiet nazzjonali u l-amministrazzjonijiet pubbliċi f'pajjiżi tal-Mediterran mhux tal-UE. F'dan ir-rigward huma meħtieġa b'mod urġenti appoġġ qawwi u assistenza teknika biex jittejjeb il-livell ta' rispons tal-istituzzjonijiet mhux tal-UE għar-rekwiżiti tal-finanzjament Ewropew, kif inhu meħtieġ ukoll adattament akbar min-naħa tal-Kummissjoni.

4.5 L-implimentazzjoni effettiva tal-azzjonijiet stipulati fil-Komunikazzjoni hija partikolarment mhedda minn burokrazija ineffiċjenti, kif jidher ċar mill-kapitlu dwar "Governanza u l-Implimentazzjoni", iżda wkoll mill-involviment ta' istituzzjonijiet differenti għalkollox bi strutturi u attitudnijiet differenti, bħalma huma l-laqgħat ministerjali, il-Kummissjoni, l-Unjoni għall-Mediterran (UgħM) eċċ. Huwa meħtieġ pjan operattiv bi strumenti amministrattivi/organizzattivi speċifiċi u rwoli differenti.

4.6 Il-KESE jikkunsidra li t-Task Force għall-ekonomija blu, flimkien ma' azzjoni definita b'mod ċar u pjan ta' kompetenza, għandha tiġi stabbilita immedjatament, b'rabta mal-gruppi ta' ħidma tal-UgħM. It-Task Force għandu jkollha l-flessibbiltà meħtieġa biex tirreaġixxi malajr għal emerġenzi – diżastri naturali u ambjentali, eċċ – iżda anke biex twettaq kompiti u responsabbiltajiet speċifiċi. Il-KESE huwa prudenti fil-valutazzjoni tiegħu tal-effikaċja tat-Task Force, li se tiddependi fuq is-sħubija tiegħu u fuq l-involviment dirett tal-istituzzjonijiet Ewropej u l-gvernijiet nazzjonali mhux tal-UE. Għalhekk, il-KESE jikkunsidra li t-Task Force għandha tkun iddisinjata b'attenzjoni mill-bidu nett, b'ċart organizzazzjonali definita sew u sistema effiċjenti ta' proċessi u proċeduri, kif ukoll pjan ta' negozju speċifiku u ddisinjat b'mod kompetenti.

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

([23]) Ara https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_mt għal aktar informazzjoni.

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Il-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni — Pjan ta' Azzjoni għan-natura, għaċ-ċittadini u għall-ekonomija"

(COM(2017) 198 final)

(2018/C 129/15)

Relatur: **Lutz RIBBE**

Konsultazzjoni	Kummissjoni Ewropea, 31.5.2017
Bażi legali	Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	25.4.2017
Sezzjoni responsabbli	Sezzjoni Speċjalizzata għall-Agrikoltura, l-Iżvilupp Rurali u l-Ambjent
Adottata fis-sezzjoni	21.11.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	6.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	157/5/6

1. **Sommarju tal-konklużjonijiet u r-rakkomandazzjonijiet tal-KESE**

1.1. Il-KESE jilqa' b'mod ġenerali r-riżultati tal-kontroll tal-idoneità tad-Direttivi dwar in-Natura. Dawn jindikaw li d-Direttivi qed iwettqu l-għan tagħhom bħala l-pedamenti ta' politika usa' tal-bijodiversità, iżda l-implimentazzjoni tagħhom għandha tittejjeb b'mod sostanzjali.

1.2. Għalkemm kull waħda mill-15-il miżura proposta tal-Pjan ta' Azzjoni l-ġdid hija utli, il-pjan joħloq konfużjoni peress li għadu mhux ċar kif huwa relatat mal-istrateġija attwali għall-bijodiversità, speċjalment peress li ħafna mill-kontenut tiegħu huwa dupplikazzjoni u ftit biss huma l-elementi l-ġodda. Il-Kumitat iqis li kien ikun aktar utli li tiġi evalwata, u fejn meħtieġ, tittejjeb l-istrateġija attwali għall-bijodiversità.

1.3. Il-problema deċiżiva għas-suċċess ta' politika tal-bijodiversità hija li, għas-sidien u l-utenti tal-artijiet, il-miżuri għall-promozzjoni jew iż-żamma tal-bijodiversità fil-biċċa l-kbira llum il-ġurnata jirrappreżentaw fattur ewlieni tal-ispejjeż pjuttost milli sors ta' dħul. Il-miżuri tal-bijodiversità – kemm jekk jiġu implimentati fi ħdan iż-żoni tan-Natura 2000 jew 'il barra minnhom – għandhom jagħmlu sens ekonomiku għal dawk li għandhom jimplimentawhom. M'għandhomx u ma jistgħux jitwettqu għad-detriment tagħhom. L-ebda programm introdott mill-UE u l-Istati Membri sal-lum il-ġurnata ma kien kapaċi jsolvi b'mod effettiv din id-dilemma fundamentali; u sfortunatament lanqas il-Pjan ta' Azzjoni, fejn issir referenza qawwija għal sitwazzjonijiet li minnhom igawdi kulħadd, ma joffri approċċi utli.

1.4. In-nuqqas ta' finanzjament mhuwiex biss problema ewlenija biex jintlaħqu l-objettivi miftiehma tal-bijodiversità iżda huwa wkoll sintomu tal-falliment tal-politika Ewropea. Jiġu deċiżi liġijiet li jinvolvu spejjeż, però ma jintlaħaq l-ebda ftehim dwar min għadu jħallas u dwar kif għandhom jiġu koperti dawn l-ispejjeż.

1.5. Madankollu, il-KESE jħeġġeġ lill-Kummissjoni tal-UE twettaq estrapolazzjoni aġġornata tal-ispejjeż tan-netwerk tan-Natura 2000. Fil-fehma tal-KESE, l-ispejjeż li dejjem jissemmew ta' EUR 6,1 biljun bħala l-ħtiġijiet finanzjarji tan-netwerk tan-Natura 2000 mhumiex adegwati u l-ħtieġa attwali x'aktarx hija d-doppju jew it-triplu ta' dan l-ammont.

1.6. Il-KESE għalhekk jemmen li huwa indispensabbli li tiġi stabbilita strateġija fit-tul biex jiġu koperti l-bżonnijiet ta' finanzjament tal-politika dwar il-bijodiversità ([1]). Il-kuntest adatt għal dan huwa d-dibattitu dwar il-perspettivi finanzjarji għal wara l-2021, iżda la l-Pjan ta' Azzjoni u lanqas l-approċċi stabbiliti fid-Dokument ta' Riflessjoni dwar il-Futur tal-Finanzi tal-UE ([2]) ma jindikaw li s-sitwazzjoni tista' tittejjeb b'mod sinifikanti.

1.7. Il-KESE jilqa' bi pjaċir li l-Kummissjoni Ewropea trid tkompli tiżviluppa l-istrateġija dwar l-infrastruttura ekoloġika fil-qafas tal-Pjan ta' Azzjoni. Anke fid-dawl ta' dan il-Pjan ta' Azzjoni, il-Kumitat jirrimarka li l-ebda pjan ta' azzjoni mingħajr finanzjament ma jista' jwassal għal tibdil.

2. **Kuntest tal-Opinjoni**

2.1. L-UE adottat l-ewwel strateġija dwar il-bijodiversità ([3]) fl-1998 biex jitwaqqaf it-telf ta' speċijiet ta' annimali u pjanti selvaġġi u l-ħabitats tagħhom. L-Istrateġija għal Żvilupp Sostenibbli (l-Istrateġija ta' Göteborg), li ġiet adottata fl-2001, stabbilixxiet objettivi ċari fir-rigward tal-bijodiversità, jiġifieri li jitwaqqaf it-telf tal-bijodiversità fl-UE sal-2010 u li jiġu restawrati l-ħabitats u l-ekosistemi naturali.

2.2. Dan kien segwit b'aktar miżuri inkluż Pjan ta' Azzjoni tal-Bijodiversità ([4]) fl-2001, u Pjan ta' Azzjoni dwar il-Bijodiversità ieħor f'Mejju 2006 ([5]), li l-kontenut tiegħu kien prattikament l-istess.

2.3. Meta ħareġ fid-dieher li l-objettiv deċiż u mwiegħed ma setax jinkiseb, ġiet adottata "Strateġija tal-UE għall-bijodiversità sal-2020" ġdida ([6]), abbażi tal-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni "Alternattivi għal viżjoni Ewropea u mira għall-bijodiversità wara l-2010" ([7]). Din essenzjalment reġgħet saħqet fuq ir-rakkomandazzjonijiet u l-istrumenti tal-pjani ta' azzjoni preċedenti u ressqet sas-sena 2020 il-mira li oriġinarjament kienet għas-sena 2010.

2.4. L-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu tal-istrateġija għall-bijodiversità, li tinkludi 6 objettivi individwali definiti b'mod ċar b'total ta' 20 miżura, tat riżultati diżappuntanti ħafna u kkonkludiet li l-isforzi għall-protezzjoni tal-ambjent naturali għandhom jiżdiedu b'mod drammatiku sabiex jinkiseb l-objettiv il-ġdid li jitwaqqaf għalkollox it-telf tal-bijodiversità sal-2020 u jiġi żgurat ir-restawr tal-ħabitats mitlufa.

2.5. Il-KESE esprima l-opinjoni tiegħu dwar dawn it-testi kollha, u essenzjalment kellu l-istess pożizzjoni kritika li:

— fl-UE, "rigward il-preservazzjoni tal-bijodiversità, m'hemmx nuqqas ta' liġijiet, direttivi, programmi, proġetti mudell, dikjarazzjonijiet politiċi jew dokumenti gwida, iżda aħna neqsin mill-implimentazzjoni u l-azzjonijiet konġunti fil-livelli kollha tal-azzjoni politika";

— "[i]l-qasam politiku għadu ma sabx is-saħħa u r-rieda biex iwettaq il-miżuri li ilhom magħrufa bħala miżuri neċessarji snin sħaħ, għalkemm il-Komunikazzjoni tagħmilha ċara għal darb'oħra li kemm is-soċjetà kif ukoll l-ekonomija jistgħu jibbenefikaw minn politika tal-bijodiversità stretta" ([8]);

— il-Politika tal-UE dwar il-bijodiversità hija eżempju klassiku ta' politika ta' wegħdiet miksura fil-livell Ewropew u nazzjonali; u dan, minkejja li l-politika identifikat jew stabbilixxiet sew kemm il-problemi kif ukoll l-istrumenti meħtieġa. Il-KESE ma qiesx li kien hemm bżonn ebda bidla tal-bażi legali attwali.

2.6. Madankollu, il-Kummissjoni Juncker iddeċidiet tirrevedi d-Direttivi dwar in-Natura bħala parti mill-programm REFIT tagħha. Ir-riżultat ikkonferma l-opinjoni tal-KESE, u anke l-Kunsill Ambjent iddikjara li "bħala pilastru ta' politika usa' tal-UE dwar il-bijodiversità, id-Direttivi dwar in-Natura huma adatti għal dan il-għan iżda l-kisba tal-objettivi tagħhom u l-potenzjal sħiħ tagħhom ikunu jistgħu jintlaħqu biss billi titjieb l-implimentazzjoni tagħhom b'mod sostanzjali" ([9]).

([1]) Ara l-Opinjoni tal-KESE dwar "Il-politika tal-UE dwar il-bijodiversità", ĠU C 487, 28.12.2016, p. 14u dwar l-"Evalwazzjoni ta' nofs it-terminu tal-Programm LIFE", ĠU C 173, 31.5.2017, p. 7).
([2]) COM(2017) 358 tat-28 ta' Ġunju 2017.
([3]) COM(1998) 42 final (Mhux disponibbli bil-Malti).
([4]) COM(2001) 162 final.
([5]) COM(2006) 216 final (Mhux disponibbli bil-Malti).
([6]) COM(2011) 244 final.
([7]) COM(2010) 4 final.
([8]) Opinjoni tal-KESE dwar "L-assigurazzjoni ta' ħajjitna, il-kapital naturali tagħna: strateġija tal-UE għall-bijodiversità sal-2020", ĠU C 24, 28.1.2012, p. 111.
([9]) Ara l-konklużjonijiet tal-Kunsill Ambjent tad-19 ta' Ġunju 2017.

2.7. B'reazzjoni għar-riżultati tal-programm REFIT, il-Kummissjoni ppreżentat "Pjan ta' Azzjoni għan-natura, għaċ-ċittadini u għall-ekonomija" ([10]), li huwa s-suġġett ta' din l-opinjoni.

3. **Kummenti ġenerali dwar il-Pakkett ta' Azzjoni**

3.1. Il-Pjan ta' Azzjoni jibda b'deskrizzjoni aġġornata tal-istat ħażin ferm ta' konservazzjoni tal-ispeċijiet u l-ħabitats, li fir-realtà misshom ilhom protetti għal ħafna snin fil-qafas tad-Direttivi dwar in-Natura tal-1979 jew tal-1992. "Fost il-fatturi ewlenin li qed jikkawżaw in-nuqqasijiet fl-implimentazzjoni hemm il-limitazzjonijiet fir-riżorsi, id-dgħjufijiet fl-infurzar, in-nuqqas ta' integrazzjoni tal-għanijiet tan-natura f'oqsma oħra tal-politika, in-nuqqas ta' għarfien biżżejjed u n-nuqqas ta' aċċess għad-dejta, id-dgħjufijiet fil-komunikazzjoni, u n-nuqqas ta' involviment tal-partijiet konċernati. Minbarra dan, dawk li jimplimentaw id-Direttivi, l-aktar fil-livell reġjonali u lokali, xi minn daqqiet ma jkollhomx għarfien biżżejjed dwar ir-rekwiżiti tad-Direttivi jew dwar il-flessibbiltà u l-opportunitajiet li dawn joffru. Dan iwassal għal tensjonijiet bejn il-protezzjoni tan-natura u l-attività ekonomika."

3.2. Il-Pjan ta' Azzjoni għandu l-għan li "titjieb l-implimentazzjoni tad-Direttivi, tiżdied il-koerenza tagħhom mal-għanijiet soċjoekonomiċi, u jissaħħaħ l-impenn mal-awtoritajiet nazzjonali, reġjonali u lokali, il-partijiet konċernati u ċ-ċittadini".

3.3. Peress li d-Direttivi għandhom dimensjoni territorjali b'saħħitha u l-awtoritajiet lokali u reġjonali jaqdu rwol ewlieni fl-implimentazzoni ta' dawn id-Direttivi, il-Kumitat Ewropew tar-Reġjuni ġie involut mill-qrib fit-tħejjija ta' dan il-Pjan ta' Azzjoni u se jkollu wkoll rwol essenzjali fil-ħidma mal-awtoritajiet reġjonali u lokali u s-sensibilizzazzjoni tagħhom.

3.4. Il-pjan ta' azzjoni għandu skeda ta' żmien qasira. Il-Kummissjoni ser toħroġ rapport dwar "ir-riżultati" qabel tmiem il-mandat attwali tagħha fl-2019. Fil-fehma tal-Kumitat dan huwa ambizzjuż ħafna biss biss għaliex il-Kummissjoni ma tipprovdix għal riżorsi umani addizzjonali biex timplimenta l-Pjan ta' Azzjoni.

3.5. Il-Pjan ta' Azzjoni jidentifika 4 oqsma prijoritarji b'total ta' 15-il azzjoni konkreta:

— Il-prijorità A: Intejbu l-gwida u l-għarfien u niżguraw aktar koerenza ma' għanijiet soċjoekonomiċi usa';

— Il-prijorità B: Nagħtu r-responsabbiltà politika u nsaħħu l-konformità;

— Il-prijorità C: Inqawwu l-investiment f'Natura 2020 u nkattru s-sinerġiji mal-istrumenti ta' finanzjamet tal-UE;

— Il-prijorità D: Komunikazzjoni u kuntatt aħjar, u aktar involviment taċ-ċittadini, tal-partijiet konċernati u tal-komunitajiet.

4. **Kummenti speċifiċi tal-KESE dwar il-Pjan ta' Azzjoni**

4.1. Il-KESE jilqa' r-riżultat tal-kontroll tal-idoneità li jikkonferma l-opinjoni attwali tiegħu. Għadd kbir ta' partijiet interessati kienu involuti fil-kontroll tal-idoneità. Dan juri li l-politika tal-UE dwar il-bijodiversità hija kwistjoni li tiġbed l-interess ta' sezzjoni kbira tal-popolazzjoni u li għandha impatt dirett fuq xi partijiet interessati u qed tiġi diskussa b'mod intensiv.

4.2. Għalkemm kull waħda mill-15-il miżura individwali tal-Pjan ta' Azzjoni fiha nnifisha tista' tikkontribwixxi għat-titjib tal-implimentazzjoni tal-leġislazzjoni attwali dwar il-protezzjoni tan-natura, il-KESE huwa xi ftit konfuż dwar il-fatt li l-Kummissjoni ppreżentat pjan ġdid. Fil-fehma tal-KESE kien ikun aktar utli li tiġi evalwata l-istrateġija tal-bijodiversità eżistenti bis-6 miri individwali u l-20 azzjoni konkreta tagħha, titwettaq u tiġi ppubblikata analiżi dettaljata tal-punti dgħajfa tagħha u, abbażi ta' din l-analiżi, eventwalment jiżdiedu miżuri addizzjonali fl-istrateġija attwali. Il-preżentazzjoni ta' Pjan ta' Azzjoni ġdid issa toħloq konfużjoni peress li għadu mhux ċar għalkollox kif inhu relatat mal-istrateġija attwali għall-bijodiversità, peress li xi miżuri individwali tal-Pjan ta' Azzjoni (eż. il-prijoritajiet B u C) ilhom is-snin fil-programmi tal-UE dwar il-bijodiversità u fuq l-aġenda politika u għad iridu jiġu implimentati.

([10]) COM(2017) 198 final tas-27 ta' April 2017.

4.3. Il-KESE diġà nnota li l-għadd kbir ta' programmi u strateġiji joħloq biss konfużjoni u tista' tingħata l-impressjoni li ż-żieda ta' aktar programmi, pjani jew strateġiji ġodda huwa mod kif nagħmlu tabirruħna li qed nieħdu azzjoni filwaqt li fir-realtà ftit li xejn isir titjib.

4.4. Fil-fatt, fit-titolu tal-istqarrija għall-istampa tagħha dwar il-Pjan ta' Azzjoni, il-Kummissjoni Ewropea diġà tistqarr li ser tgħin lir-reġjuni "jiddefendu l-bijodiversità u jgawdu l-benefiċċji ekonomiċi tal-ħarsien tan-natura". Il-KESE japprezza li l-Pjan ta' Azzjoni ma jindirizzax "biss" in-natura/il-bijodiversità, iżda jittratta wkoll l-interazzjoni bejn il-bniedem, in-natura u l-attivitajiet ekonomiċi. Dan juri li l-politika tal-bijodiversità tmur lil hinn mill-obbligu etiku u morali biex jiġu protetti l-ispeċijiet u l-ħabitats u huwa wkoll konsistenti mal-kummenti tal-KESE tul dawn l-aħħar snin.

4.5. F'ħafna reġjuni tal-Ewropa ilu żmien li ġew żviluppati ideat dwar kif in-nies jistgħu jibbenefikaw mill-kapital naturali. Pereżempju, hemm konnessjoni ovvja bejn it-turiżmu u l-pajsaġġi varjati, multipli u rikki fil-bijodiversità. Hemm ukoll rikonoxximent dejjem akbar li s-servizzi tal-ekosistema, li mhumiex biss provduti fis-siti tan-Natura 2000, jippromovu l-benesseri komuni.

4.6. Il-problema deċiżiva madankollu hija li l-miżuri għall-promozzjoni jew iż-żamma tal-bijodiversità fil-biċċa l-kbira illum il-ġurnata jirrappreżentaw fattur ewlieni tal-ispejjeż pjuttost milli sors ta' dħul għas-sidien u l-utenti tal-artijiet. Filwaqt li d-diversità naturali kienet tkun kważi prodott sekondarju tal-agrikoltura estensiva, issa nħoloq kunflitt klassiku fl-użu tal-art li faqqa' fost affarijiet oħra mill-ambjent ekonomiku diffiċli li qed jiffaċċjaw il-bdiewa u l-forestiera.

4.7. Il-miżuri tal-bijodiversità — kemm jekk jiġu implimentati fi ħdan iż-żoni tan-Natura 2000 jew 'il barra minnhom — għandhom jagħmlu sens ekonomiku għal dawk li għandhom jimplimentawhom. M'għandhomx u ma jistgħux jitwettqu għad-detriment tagħhom. L-ebda programm introdott mill-UE u l-Istati Membri sal-lum il-ġurnata ma kien kapaċi jsolvi b'mod effettiv din id-dilemma fundamentali; u sfortunatament lanqas il-pjan ta' azzjoni, fejn issir referenza qawwija għal sitwazzjonijiet li minnhom igawdi kulħadd, ma joffri approċċi utli.

4.8. Anke dawk il-miżuri li kienu neqsin mill-istrateġiji preċedenti dwar il-bijodiversità u ġew introdotti fil-Pjan ta' Azzjoni mhux ser ibiddlu dan il-fatt: l-ebda kampanja ta' sensibilizzazzjoni, tajba kemm tkun, l-ebda impenn pubbliku, elaborat kemm ikun, l-ebda gwida mtejba u saħansitra lanqas id-dikjarazzjoni tal-21 ta' Mejju bħala l-Ġurnata Ewropea tan-Natura 2000 — ilkoll miżuri ġodda introdotti fil-Pjan – mhux ser ikunu effettivi sakemm il-kundizzjonijiet ekonomiċi u finanzjarji ma jkunux tajbin. Il-KESE jemmen li jinħtieġ aktar titjib f'dan ir-rigward u għandu jiġi allokat finanzjament adegwat għan-netwerk tan-Natura 2000 fil-qafas tal-programm finanzjarju l-ġdid fil-perjodu medju sa mill-2021; għandu jiġi provdut biżżejjed persunal għall-awtoritajiet li jamministrawh, kemm fil-livell tal-UE kif ukoll dak tal-Istati Membri.

5. **Id-dilemma tan-nuqqas ta' riżorsi finanzjarji**

5.1. Sa mill-bidu tal-istabbiliment tan-netwerk Natura 2000, is-sidien u l-utenti tal-art diġà ġew imwiegħda li pereżempju jirċievu tal-anqas kumpens finanzjarjau adatt jekk jintlaqtu finanzjarjament ħażin b'riżultat tal-miżuri jew l-obbligi relatati mas-siti tan-Natura 2000. Fil-Valutazzjoni tal-2010 tal-Implimentazzjoni tal-Pjan ta' Azzjoni tal-UE għall-Bijodiversità tagħha ([11]), il-Kummissjoni tirreferi għall-iżgurar ta' biżżejjed riżorsi ta' finanzjament bħala wieħed minn erba' miżuri ta' appoġġ ewlenin. Tinnota, madankollu, li "[h]uma biss 20 % tal-ħtiġijiet tal-finanzjament totali għall-ġestjoni taż-żoni protetti, inkluż in-netwerk ta' Natura 2000 fl-Ewropa, li qegħdin jiġu ssodisfati. Fl-2004, kien stmat li l-ġestjoni ta' Natura 2000 kienet teħtieġ investiment ta' € 6,1 biljun fis-sena għall-UE-25". Dan ifisser li hemm lakuna finanzjarja annwali ta' aktar minn EUR 5 biljun.

5.2. Il-kalkoli aktar reċenti tal-ispiża tal-ġestjoni tas-siti tan-Natura 2000 jissuġġerixxu li jinħtieġu konsiderevolment ħafna aktar riżorsi. Il-Länder tal-Ġermanja jistmaw li annwalment jinħtieġu madwar EUR 1 417 biljun għan-netwerk terrestri tan-Natura 2000 fil-Ġermanja, li jfisser medja ta' EUR 175 għal kull ettaru. L-estrapolazzjoni ta' dawn l-ispejjeż għal kull ettaru għan-netwerk terrestri tan-Natura 2000 madwar l-UE tirriżulta fi ħtieġa annwali ta' finanzjament għall-UE-28 ta' madwar EUR 21 biljun. Dan ma jinkludix l-ispejjeż tas-siti marini tan-Natura 2000. Il-KESE jħeġġeġ lill-Kummissjoni tal-UE twettaq estrapolazzjoni aġġornata tal-ispejjeż tan-netwerk kollu tan-Natura 2000.

([11]) COM(2010) 548, p. 13.

5.3. In-nuqqas ta' fondi għall-ġestjoni tan-netwerk tan-Natura 2000 mhuwiex biss problema ewlenija biex jintlaħqu l-miri tal-bijodiversità miftiehma, imma huwa iktar sintomu ta' funzjonament ħażin tal-politika Ewropea. Jiġu deċiżi liġijiet li jinvolvu spejjeż, però fl-istess ħin ma jintlaħaq l-ebda ftehim dwar min għadu jħallas u dwar kif għandhom jiġu koperti dawn l-ispejjeż. In-nuqqas ta' koerenza bejn il-liġijiet tal-UE u l-baġit tal-UE huwa s-sors ewlieni tal-problemi fil-qasam tal-protezzjoni tal-bijodiversità fl-Ewropa.

5.4. Anke l-Pjan ta' Azzjoni ma jinkludi l-ebda bidla fil-baġit tal-UE. Dan jinftiehem għalkollox peress li ninsabu f'nofs il-perjodu finanzjarju 2014-2020; iżda jfisser li l-problemi tal-protezzjoni tal-bijodiversità ma jistgħux jiġu solvuti b'dan il-mod mill-Pjan ta' Azzjoni.

5.5. L-unika miżura finanzjarja mħabbra fil-Pjan ta' Azzjoni l-ġdid hija żieda ta' 10 % fil-baġit tal-programm LIFE għall-proġetti li jippromovu l-protezzjoni tan-natura u l-bijodiversità. Dan għandu jkollu impatt newtrali fuq il-baġit, jiġifieri l-baġit totali tal-LIFE għandu jibqa' fl-istess livell, u b'hekk se jkollu jiġi kkumpensat permezz ta' tnaqqis fil-finanzjament għal miżuri oħra tal-LIFE. Bejn l-2014 u l-2017, madwar EUR 610 miljun kienu disponibbli fil-qafas tal-baġit tal-LIFE għall-qasam prijoritarju "Natura u Bijodiversità". Għaldaqstant, żieda ta' 10 % tammonta għal EUR 15-il miljun fis-sena.

5.6. Għaldaqstant, il-Kummssjoni għandha raġun issemmi wkoll "[i]s-sinerġiji mal-PAK" b'rabta mal-prijorità C tal-Pjan ta' Azzjoni (Inqawwu l-investiment f'Natura 2020 u nkattru s-sinerġiji mal-istrumenti ta' finanzjamet tal-UE), kif ukoll iż-żieda fis-sensibilizzazzjoni tal-opportunitajiet ta' finanzjament fil-qafas tal-politika ta' koeżjoni u l-politika komuni tas-sajd, u l-istabbiliment ta' linji gwida għall-promozzjoni tal-"infrastruttura ekoloġika". Madankollu l-ebda waħda minn dawn mhuma miżuri jew proposti ġodda, iżda punti li ilhom ħafna fuq l-aġenda politika u ilhom meħtieġa għal żmien twil. Jissemmew fil-programmi u l-pjani ta' azzjoni preċedenti iżda ma sar l-ebda progress fir-rigward tagħhom tul dawn l-aħħar snin.

5.7. Għaldaqstant, jeħtieġ li l-Kummissjoni tistabbilixxi strateġija fit-tul għall-finanzjament tal-politika dwar il-bijodiversità ([12]). Il-KESE jqis li d-diskussjoni li se titnieda issa dwar il-perspettiva finanzjarja hija l-qafas li fi ħdanu għadhom jitqajmu l-kwistjonijiet rilevanti. L-esperjenza turi li l-proġetti ta' kooperazzjoni bejn ir-reġjuni, l-organizzazzjonijiet għall-ħarsien tan-natura kif ukoll il-bdiewa u l-forestiera biex jiġu implimentati l-miżuri tan-Natura 2000 jistgħu jaħdmu estremament tajjeb jekk ikunu biżżejjed attraenti mil-lat finanzjarju. Madankollu, la l-pjan ta' azzjoni u lanqas l-approċċi stabbiliti fid-Dokument ta' Riflessjoni dwar il-Futur tal-Finanzi tal-UE ([13]) ma jindikaw li s-sitwazzjoni tista' tittejjeb b'mod sinifikanti.

5.8. Il-KESE jilqa' bi pjaċir li l-Kummissjoni Ewropea trid tkompli tiżviluppa l-istrateġija dwar l-infrastruttura ekoloġika fil-qafas tal-Pjan ta' Azzjoni. Anke fid-dawl ta' dan il-Pjan ta' Azzjoni, il-Kumitat jirrimarka li l-ebda pjan ta' azzjoni mingħajr finanzjament ma jista' jwassal għal tibdil. F'dan ir-rigward, il-KESE jiġbed l-attenzjoni għall-konklużjonijiet tal-Kunsill Ambjent tad-19 ta' Ġunju 2017, fejn il-Kummissjoni Ewropea tħeġġet tkompli tiżviluppa l-proposta għal netwerk trans-Ewropew għal infrastruttura ekoloġika (TEN-G).

5.9. Il-Kumitat għalhekk jirreferi għall-opinjoni tiegħu li ġiet adottata dan l-aħħar dwar "L-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu tal-Programm LIFE" ([14]) fejn irrakkomanda li "l-programm LIFE għandu jsir strument ewlieni għall-finanzjament tan-netwerk Natura 2000. L-approċċ li ntgħażel, li jagħti prijorità lill-iffinanzjar tan-netwerk Natura 2000 primarjament mill-Fondi tal-UE għall-Iżvilupp Reġjonali, kif ukoll fuq it-tieni pilastru tal-Politika Agrikola Komuni, għandu jiġi kkunsidrat bħala inadegwat. F'dan il-kuntest, il-Kumitat jirreferi għall-Opinjoni tiegħu ([15]) u jitlob li jkun hemm żieda korrispondenti allokata għall-programm LIFE. Għandha tingħata kunsiderazzjoni lill-koerenza tal-miżuri kollha ta' appoġġ, għaldaqstant għandu jiġi evitat finanzjament kuntrarju jew doppju minn fondi oħra tal-UE.

5.10. Il-pjan ta' azzjoni jipprevedi komunikazzjoni aħjar, is-sensibilizzazzjoni u l-involviment taċ-ċittadini, il-partijiet interessati u l-komunitajiet u l-awtoritajiet lokali u reġjonali. Sabiex jinkiseb dan l-għan fost affarijiet oħra se tiġi stabbilita "pjattaforma" mal-Kumitat tar-Reġjuni. Il-KESE jilqa' dan bi pjaċir u jemmen bis-sħiħ li integrazzjoni aktar b'saħħitha tas-soċjetà ċivili fl-implimentazzjoni tista' tkun biss ħaġa pożittiva għall-implimentazzjoni.

([12]) Ara l-Opinjoni tal-KESE dwar "Il-politika tal-UE dwar il-bijodiversità", ĠU C 487, 28.12.2016, p. 14 u dwar l-"Evalwazzjoni ta' nofs it-terminu tal-Programm LIFE", ĠU C 173, 31.5.2017, p. 7).
([13]) COM(2017) 358 tat-28 ta' Ġunju 2017
([14]) Opinjoni tal-KESE, "Evalwazzjoni ta' nofs it-terminu tal-Programm LIFE", ĠU C 173, 31.5.2017, p. 7.
([15]) Ara wkoll l-Opinjoni tal-KESE dwar "Il-politika tal-UE dwar il-bijodiversità", ĠU C 487, 28.12.2016, p. 14.

5.11. Il-KESE jinnota bi pjaċir li l-Kummissjoni żviluppat u beħsiebha timplimenta l-Pjan ta' Azzjoni f'kooperazzjoni mill-qrib mal-KtR. Min-naħa tiegħu, huwa joffri l-appoġġ tiegħu għax jikkunsidra li anke l-awtoritajiet lokali u reġjonali jista' jkollhom suċċess limitat biss mingħajr l-impenn u l-aċċettazzjoni tas-soċjetà ċivili.

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jemenda r-Regolament (UE, Euratom) Nru 1141/2014 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Ottubru 2014 dwar l-istatut u l-finanzjament tal-partiti politiċi Ewropej u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej"

(COM(2017) 481 final — 2017/0219 (COD))

(2018/C 129/16)

Relatur: **Sir Graham WATSON**

Korelaturi: **Anne DEMELENNE**

Stéphane BUFFETAUT

Konsultazzjoni	Kunsill tal-Ministri, 11.10.2017
Bażi legali	Artikolu 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Deċiżjoni tal-Bureau	Grupp ta' abbozzar, 17.10.2017
Adottata fis-sessjoni plenarja	7.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	141/0/5

1. Il-KESE, l-istess bħall-Kummissjoni, jenfasizza li d-demokrazija hija wieħed mill-valuri fundamentali tal-UE u li l-partiti politiċi u l-fondazzjonijiet politiċi għandhom rwol essenzjali x'jaqdu f'demokrazija rappreżentattiva, kif rikonoxxut fl-Artikolu 10 tat-TUE u l-Artikolu 12(2) tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-UE.

2. Il-Kumitat jirrikonoxxi li r-Regolament (UE, Euratom) Nru 1141/2014 dwar l-istatut u l-finanzjament tal-partiti politiċi Ewropej u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej għen fil-proċess biex jiżdiedu l-viżibilità, ir-rikonoxximent, l-effettività, it-trasparenza u r-responsabbiltà tal-partiti politiċi Ewropej u l-fondazzjonijiet politiċi affiljati magħhom; iżda jaqsam mal-Kummissjoni l-fehma li fadal xi jsir biex tiżdied il-parteċipazzjoni taċ-ċittadini, tissaħħaħ l-inklużività tal-elezzjonijiet u d-dimensjoni Ewropea tad-dibattitu politiku, jiġu enfasizzati l-affiljazzjonijiet bejn il-partiti nazzjonali u Ewropej u tiġi promossa r-responsabbilità politika.

3. Il-Kumitat jaqbel mal-Kummissjoni li, minkejja l-progress li sar permezz tar-Regolament (UE, Euratom) Nru 1141/2014, ir-regoli eżistenti għandhom lakuni li jridu jiġu indirizzati u jinnota s-sejħa tal-Parlament Ewropew (2017/2733 (RSP)) għal titjib u aġġustamenti tar-regoli.

4. Il-Kumitat jappoġġja l-proposti tal-Kummissjoni għal emendi għar-Regolament dwar min jista' jisponsorja r-reġistrazzjoni ta' partit politiku Ewropew, il-proporzjonalità tal-finanzjament tal-UE, il-limitu ta' aċċess għal tali finanzjament, l-osservanza tal-kriterji ta' reġistrazzjoni u l-irkupru ta' fondi li jkunu ntefqu ħażin.

5. Il-Kumitat jilqa' l-intenzjoni tal-Kummissjoni li tagħmel il-programmi elettorali tal-partiti politiċi fil-livell Ewropew aċċessibbli b'mod iżjed faċli għaċ-ċittadini. Huwa għandu xi dubji, madankollu, dwar il-punt 3a l-ġdid propost li jiżdied mal-Artikolu 18 tar-Regolament. Dan il-punt jesiġi li partit politiku Ewropew għandu jinkludi fl-applikazzjoni tiegħu evidenza li turi li l-partiti membri tiegħu ppubblikaw kontinwament fis-siti web tagħhom, matul it-12-il xahar li jippreċedu l-mument li fih issir l-applikazzjoni, il-programm politiku u l-logo tal-partit politiku Ewropew kif ukoll l-informazzjoni, fir-rigward ta' kull wieħed mill-partiti membri tiegħu, dwar ir-rappreżentanza tal-ġeneri fost il-kandidati tiegħu fl-aħħar elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew u fost l-MEPs.

6. Il-Kumitat jistaqsi b'mod partikolari kif ser jiġi infurzat l-ewwel rekwiżit, kif jista' japplika għal partiti ġodda li qed joħorġu fl-Istati Membri, u kif jista' japplika jekk il-partiti politiċi Ewropej idumu biex jadottaw il-programmi politiċi tagħhom; u 'il għala t-tieni rekwiżit jiffoka biss fuq il-ġeneru u mhux, pereżempju, fuq kriterji ta' razza, ta' etniċità jew ta' lingwa.

7. Għalhekk il-Kumitat jirrakkomanda lill-Kummissjoni li t-tul ta' żmien li matulu l-programm għandu jkun disponibbli fis-siti web tal-partiti għandu jitnaqqas minn tnax-il xahar għal tliet xhur u li l-informazzjoni dwar id-diversità tal-kandidati fil-listi elettorali ma tkunx biss obbligata li turi l-għadd relattiv ta' rġiel u nisa iżda wkoll l-oriġini etnika u d-diversità lingwistika.

8. Barra minn hekk, il-KESE għal darb'oħra jiġbed l-attenzjoni għall-inugwaljanza li dejjem qed tikber fit-trattament bejn il-partiti u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej, minn naħa waħda, u l-assoċjazzjonijiet u l-fondazzjonijiet Ewropej b'għanijiet aktar ġenerali (eż. ekonomiċi, soċjali, umanitarji, kulturali, ambjentali jew sportivi, eċċ.) min-naħa l-oħra.

9. Il-Kumitat għal darb'oħra jilmenta dwar id-deċiżjoni tal-Kummissjoni, għadd ta' snin ilu, li tirtira l-abbozz ta' statut għal assoċjazzjoni Ewropea: l-ostakli għar-reġistrazzjoni ta' kumpaniji bi statuti Ewropej u għal darb'oħra jħeġġeġ lill-Kummissjoni biex tippreżenta fil-futur qrib Regolament Ewropew ekwivalenti dwar l-istatut u l-finanzjament ta' assoċjazzjonijiet Ewropej li mhumiex affiljati ma' partiti politiċi.

Brussell, is-7 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-proposta għar-"Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jemenda r-Regolament (UE) Nru 1303/2013 fir-rigward it-tibdil fir-riżorsi għal koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali u fir-riżorsi għall-investiment għall-mira tat-tkabbir u l-impjiegi u l-mira tal-kooperazzjoni territorjali Ewropea"

(COM(2017) 565 final — 2017/0247 COD)

(2018/C 129/17)

Konsultazzjoni	Kunsill tal-Unjoni Ewropea, 19.10.2017
	Il-Parlament Ewropew, 23.10.2017
Bażi legali	L-Artikoli 177 u 304 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni għall-Unjoni Ekonomika u Monetarja u l-Koeżjoni Ekonomika u Soċjali
Adottata fis-sessjoni plenarja	6.12.2017
Sessjoni plenarja Nru	530
Riżultat tal-votazzjoni	160/0/2
(favur/kontra/astensjonijiet)	

Billi l-Kumitat approva l-kontenut tal-proposta u jaħseb li m'hemm bżonn tal-ebda kumment min-naħa tiegħu, iddeċieda unanimament li ma jipproċedix għal diskussjoni ġenerali iżda li jgħaddi l-opinjoni minnufih għall-votazzjoni (l-Artikoli 50 (4) u 56(3)).

Brussell, is-6 ta' Diċembru 2017.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Georges DASSIS

ISSN 1977-0987 (edizzjoni elettronika)
ISSN 1725-5198 (edizzjoni stampata)

L-Uffiċċju tal-Pubblikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea
2985 Il-Lussemburgu
IL-LUSSEMBURGU

MT